BILL BRYSON

ÎNSEMNĂRI DINTR-O ȚARĂ MARE

Visul american văzut de aproape

POLIROM

BILL BRYSON

ÎNSEMNĂRI DINTR-O ȚARĂ MARE

Visul american văzut de aproape

Traducere de Cornelia Bucur

POLIROM
2018

Bill Bryson, *Notes from a Big Country*
Copyright © Bill Bryson 1998
All rights reserved
© 2018 by Editura POLIROM, pentru ediţia în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-7480-0
ISBN PDF: 978-973-46-7481-7
ISBN print: 978-973-46-7472-5

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: © dorian2013/Depositphotos.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

BILL BRYSON, născut în SUA, a lucrat ca jurnalist și a fost rector al Universității Durham din Marea Britanie. La Editura Polirom, de același autor au mai apărut *Acasă. O istorie a vieții private* (2012, 2017), *De cealaltă parte a lumii. Călătorind prin Australia* (2014), *O plimbare în pădure. Redescoperind America pe cărările Munților Apalași* (2015), *Călătorii prin Europa* (2015), *Despre toate, pe scurt. De la Big Bang la ADN* (2015), *1927. O vară care a schimbat lumea* (2016), *Însemnări de pe o insulă mică. O călătorie prin Marea Britanie* (2017) și *Drumul către Little Dribbling. Noi însemnări de pe o insulă mică* (2018).

Mulțumiri

Le sunt profund îndatorat următorilor pentru că mi-au dăruit bunătate, răbdare, generozitate și băutură: lui Simon Kelner și tuturor colegilor săi dragi și minunați de la *Night & Day*, inclusiv Tristan Davies, Kate Carr, Ian Johns, Rebecca Carswell și Nick Donaldson; lui Alan Baker, pentru mereu amuzantele și inventivele sale ilustrații la articole; lui Patrick Janson-Smith, Marianne Velmans, Alison Tulett, Larry Finlay, Katrina Whone și Emma Dowson, printre mulți, mulți alții de la Transworld Publishers; agentei mele, Carol Heaton; vechiului meu prieten David Cook, pentru încă o copertă strălucită; lui Allan Sherwin și lui Brian King, pentru că mi-au îngăduit să scriu articole când ar fi trebuit să lucrez pentru ei; și, mai presus de toate – mult mai presus de toate –, soției mele Cynthia și copiilor, David, Felicity, Catherine și Sam, pentru că s-au lăsat atrași în povestea asta cu atâta bunăvoință.

Și mulțumiri speciale micuțului Jimmy, oricine o fi el.

Introducere

Spre sfârșitul verii lui 1996, pe când eram în New Hampshire, m-a sunat Simon Kelner, prieten vechi și un băiat excepțional, și m-a întrebat dacă nu vreau să scriu o rubrică săptămânală despre America pentru revista *Mail on Sunday's Night & Day*, la care fusese numit de curând redactor-șef.

De-a lungul anilor, Simon mă convinsese să fac tot felul de lucruri pentru care nu aveam timp, dar asta nici nu intra în discuție.

— Nu, i-am spus, nu pot. Îmi pare rău. E cu neputință.

— Deci poți să-ncepi de săptămâna viitoare?

— Simon, am impresia că nu înțelegi. Nu pot.

— Ne-am gândit s-o intitulăm *„Însemnări dintr-o țară mare".*

— Simon, o să trebuiască să-i spui *„Spațiu gol pe prima pagină"*, pentru că nu pot s-o scriu.

— Perfect, mi-a replicat el, puțin absent.

Am avut impresia că mai făcea ceva în acel moment – bănuiala mea este că alegea fotomodele pentru numărul cu costume de baie. În orice caz, din când în când, acoperea microfonul și dădea instrucțiuni editoriale importante unor persoane din apropiere.

— Atunci, o să-ți trimitem un contract, a continuat el când a revenit la mine.

— Nu, Simon, nu face asta. Nu pot să scriu într-o rubrică săptămânală pentru voi. Pur și simplu. M-ai înțeles? Simon, te rog, spune-mi că m-ai înțeles.

— Minunat. Mă bucur mult. Gata, tre' să fug.

— Simon, te rog, ascultă-mă. Nu pot să scriu într-o rubrică săptămânală. Nu e posibil. Simon, mă asculți? Simon? Alo? Simon, mai ești? Fir-ar…

Așadar, iată cele șaptezeci și opt de articole din primul an și jumătate de *„Însemnări dintr-o țară mare".* Și chestia e că eu chiar *nu* aveam timp pentru așa ceva.

Întoarcerea acasă

Glumeam odată, într-o carte, spunând că există trei lucruri pe care nu le poți face în viață. Nu poți avea câștig de cauză în fața companiei de telefonie, nu poți convinge un chelner să te vadă până nu este el dispus să te vadă și nu te poți întoarce acasă. De un an și cinci luni, reevaluez pe tăcute și chiar cu vitejie punctul trei.

Acum un an, în mai, după aproape două decenii petrecute în Anglia, m-am mutat înapoi în State împreună cu soția și copiii. Întoarcerea acasă după o asemenea absență este o chestiune surprinzător de complicată, care seamănă puțin cu trezirea dintr-o stare prelungită de comă. Descoperi rapid că timpul a produs schimbări care te fac să te simți puțin caraghios și neconectat. Întinzi sume complet nepotrivite de bani pentru cumpărături mărunte. Automatele cu dulciuri și telefoanele publice te nedumeresc și descoperi uimit, cu ajutorul unei mâini care te apucă ferm de cot, că la benzinării hărțile nu mai sunt gratuite.

În cazul meu, problema era amplificată de faptul că plecasem adolescent și mă întorceam bărbat între două vârste. Toate lucrurile pe care le face un adult – când contractează un împrumut, când face copii, când contribuie la

planuri de pensii ori începe să se arate interesat de instalația electrică din casă – le făcusem exclusiv în Anglia. Obiecte precum termoșemineurile și plasele de țânțari de la ferestre erau, în context american, exclusiv teritoriul tatălui meu.

De aceea, faptul că mă aflam brusc în posesia unei case vechi din New England, cu țevile și termostatele ei misterioase, cu tocătorul de gunoi temperamental și cu periculoasa ușă automată a garajului, mă neliniștea și mă încânta în același timp.

Așa e când te muți înapoi acasă după ce ai fost plecat mai mulți ani: o combinație stranie între familiarul reconfortant și necunoscutul bizar. E deconcertant să descoperi că ești în același timp în elementul tău și în afara lui. Pot să enumăr tot soiul de amănunte care mă descriu ca fiind american: care dintre cele cincizeci de state are legislativ unicameral, ce înseamnă un joc moale în baseball, cine l-a interpretat pe Căpitanul Kangaroo la televiziune. Știu chiar și două treimi din versurile imnului național, adică mai mult decât unii dintre cei care l-au cântat în public.

Dar, dacă mă trimiți chiar și acum la un magazin cu articole de feronerie, mă pierd complet. Luni de zile am purtat conversații cu vânzătorul de la magazinul True Value din cartier în felul următor:

— Bună ziua. Am nevoie de chestia aia cu care se acoperă găurile din pereți. Compatrioții nevesti-mii îi spun Polyfilla.

— A, glet, vreți să spuneți.

— Foarte posibil. Și-mi trebuie niște chestii din alea mici, de plastic, cu care se fixează șuruburile în perete când montezi rafturile. Eu le știu drept Rawlplug.

— Păi, noi le zicem *ancore*.

— O să țin minte.

Pe cuvântul meu, nu m-aș fi simțit mai străin nici dacă aș fi stat acolo îmbrăcat în *lederhosen*. Pentru mine, totul era surprinzător. Deși am fost foarte fericit în Marea Britanie, nu am încetat o clipă să consider că America e casa mea, în sensul profund al cuvântului. Era locul de unde veneam, pe care-l înțelegeam, termenul meu de referință pentru orice altceva pe lume.

În mod ciudat, nimic nu te face să te simți *mai mult* ca un cetățean al țării în care te-ai născut decât traiul într-un loc unde aproape nimeni altcineva nu se află în aceeași situație. Timp de douăzeci de ani, faptul că eram american fusese principala mea trăsătură. Așa eram identificat, diferențiat. Odată chiar așa am primit o slujbă, când, într-un moment de elan tineresc, i-am declarat redactorului-șef de la *The Times* că aș fi singurul dintre angajați care poate să scrie corect *Cincinnati* (și aveam dreptate).

Din fericire, moneda are și un revers. Numeroasele părți bune ale Americii căpătau un fermecător aer de noutate. Eram la fel de încântat ca orice străin de celebra lejeritate și de confortul vieții de zi cu zi, de amețitoarea abundență de absolut orice, de minunata vastitate imposibil de umplut a unui subsol american, de întâlnirea cu chelnerițe cărora meseria părea să le facă plăcere, de ideea curios de surprinzătoare că gheața nu este un articol de lux.

În paralel, era neașteptată bucuria constantă a regăsirii unor lucruri cu care crescusem și pe care, în mare parte, le uitasem: baseballul la radio, trântitul cu un *vâjjjjjj-boing!* al ușii de plasă vara, ruperile de nori apărute din senin, de care fugeai cu inima cât un purice, troienele de zăpadă,

Ziua Recunoștinței și 4 Iulie, insectele care strălucesc în întuneric, aerul condiționat în zilele caniculare, jeleul Jell-o, cu bucăți de fructe în el (pe care nu-l mănâncă nimeni, dar e plăcut să-l vezi tremurând pe farfurie), imaginea comică, dar simpatică a propriei persoane în pantaloni scurți. Toate astea, în mod ciudat, contează mult.

Așadar, una peste alta, m-am înșelat. Întoarcerea acasă *este* posibilă. Trebuie doar să vii cu ceva mai mulți bani la tine pentru hărți și să nu uiți să ceri glet.

Ajutor!

Acum câteva zile am sunat la serviciul de asistență tehnică al firmei de unde mi-am luat computerul, pentru că aveam nevoie de cineva mai tânăr decât mine care să mă facă să mă simt ignorant, iar persoana cu voce ca de copil care mi-a răspuns a zis că, pentru a se ocupa de mine, are nevoie de numărul de serie al computerului.

— Pe care unde-l găsesc? am întrebat temător.

— E pe fundul unității funcționale de dezechilibru CPU, mi-a răspuns el, sau ceva de genul ăsta.

Vedeți, de-aceea nu sun prea des la numărul de asistență tehnică al firmei de computere. Nu vorbeam nici de patru secunde și deja simțeam curentul ignoranței și al jenei trăgându-mă în străfundurile înghețate ale Golfului Umilinței. De-acum – simt apropierea dezastrului – nu mai are mult și precis mă întreabă cât RAM am.

— E pe undeva pe lângă chestia aia ca un televizor? întreb neajutorat.

— Depinde. Aveți un model Z-40LX Multimedia HPii sau un ZX46/2Y Chromium B-BOP?

Și tot așa. Se pare că seria computerului meu e ștanțată pe o plăcuță metalică de pe fundul unității centrale – cea cu ROM-

ul CD, care e atât de distractiv de închis și deschis. O să credeți că sunt un fraier idealist, dar eu, dacă ar fi să pun un număr de identificare pe fiecare computer pe care-l vând și apoi să le cer oamenilor să regurgiteze numărul de fiecare dată când vor să comunice cu mine, cred că nu l-aș pune într-un loc care să-l oblige pe utilizator să mute mobila și să ceară ajutorul unui vecin ori de câte ori vrea să-l consulte. Dar nu asta voiam să spun.

Numărul modelului meu era ceva de genul: CQ1247659000 3312-DiP/22/4. Și iată ce vreau să spun: *de ce?* De ce are computerul meu nevoie de un număr de o asemenea complexitate ametițoare? Dacă fiecare neutrino din univers, fiecare particulă de materie aflată între noi și ultima pală de gaz emanată de Big Bang și-ar cumpăra un computer de la firma cu pricina, tot ar rămâne destule numere disponibile cu un asemenea sistem.

Intrigat, am început să examinez numerele din viața mea și aproape toate mi s-au părut excesive până la absurd. Numărul cardului de la Barclay's, de pildă, are treisprezece cifre. Suficient pentru aproape două *bilioane* de clienți. Pe cine vor să ducă de nas? Cardul de la firma de unde închiriez mașini are nu mai puțin de șaptesprezece cifre. Până și magazinul de casete video din cartier pare să aibă 1,999 miliarde de clienți pe listă (ceea ce ar putea explica faptul că nu găsești niciodată *L.A. Confidential).*

De departe cel mai impresionant e cardul medical de la Blue Line/Blue Cross – cel pe care trebuie să-l aibă asupra lui orice american, dacă nu vrea să fie lăsat la locul accidentului –, care mă identifică nu numai drept Nr. YGH475907018 00, ci și ca membru al Grupului 02368. Deci

teoretic fiecare grup conține o persoană cu același număr ca mine. Aproape că poți să-ți imaginezi reuniunile.

Acum, toate astea au reprezentat un drum ocolit pentru a ajunge la subiectul principal, și anume faptul că una dintre îmbunătățirile considerabile intervenite în viața americanilor în ultimii douăzeci de ani a fost inventarea numerelor de telefon pe care le poate ține minte orice prost. Dați-mi voie să explic.

Din motive istorice complicate, tastele tuturor telefoanelor din America, exceptând 1 și 0, au înscrise pe ele și câte trei litere ale alfabetului. Tasta 2 are pe ea ABC, tasta 3 are DEF și așa mai departe.

Cu mult timp în urmă, oamenii au constatat că numerele de telefon se pot reține mai ușor dacă faci apel nu la cifre, ci la litere. În orașul meu natal, Des Moines, de exemplu, dacă voiai să suni la ora exactă – sau la ceasul vorbitor, cum atât de frumos îi spunea lumea –, numărul oficial era 244-5646, pe care bineînțeles că nu-l ținea minte nimeni. Dar, dacă formai BIG JOHN, obțineai același număr și toată lumea îl ținea minte (cu excepția, curios, a mamei mele, care încurca numele și, în felul ăsta, de cele mai multe ori ajungea să aștepte ora exactă de la niște oameni străini pe care tocmai îi trezise din somn, dar asta-i o altă istorie).

Apoi, cândva în ultimii douăzeci de ani, marile companii au descoperit că pot ușura viața tuturor și pot genera apeluri telefonice profitabile pentru ele însele dacă își compun numerele pornind de la combinații de litere ușor de reținut. Astfel că acum, ori de câte ori suni la o firmă, formezi l-800-FLY TWA sau 244-GET PIZZA sau mai știu eu ce. Nu sunt multe schimbările care să fi îmbunătățit incomensurabil viața

oamenilor simpli, ca mine, în ultimii douăzeci de ani, dar aceasta, fără îndoială, a făcut-o.

Așa că, în timp ce voi, săracii, ascultați cum o voce de pedagogă vă spune că noul prefix pentru Chippenham este 01724750, cu excepția numerelor compuse din patru cifre, pentru care e 9, eu mănânc pizza, rezerv bilete de avion și mă simt considerabil mai puțin agresiv în privința telecomunicațiilor moderne.

Dar am o idee măreață. Cred că ar trebui să avem toți câte un număr pentru toate. Al meu, desigur, ar fi 1-800-BILL. Numărul acesta l-aș folosi în toate împrejurările: ar face să sune telefonul, ar apărea tipărit pe cecuri, mi-ar împodobi pașaportul și mi-ar obține o casetă video.

Desigur, asta ar presupune rescrierea a numeroase programe de calculator, dar sunt convins că e posibil. Și intenționez să-i fac propunerea companiei care mi-a vândut computerul, de îndată ce reușesc să ajung iar la numărul ăla de serie.

Să vedeți, domnu’ doctor, tocmai încercam să mă-ntind în pat…

Să vă dau o informație. Potrivit ultimului *Anuar Statistic al Statelor Unite*, în fiecare an peste 400.000 de americani se rănesc în urma contactului cu paturi, saltele sau perne. Gândiți-vă numai puțin. Înseamnă o populație mai mare decât a orașului Coventry, cu tot cu suburbii. Și înseamnă aproape 2.000 de vătămări provocate de paturi, saltele sau perne pe zi. Cât citiți acest articol, patru americani vor reuși, într-un fel sau altul, să se rănească în propriul pat sau așternut.

Aducând acest subiect în discuție, intenția mea nu este să susțin că americanii sunt mai inepți decât restul lumii atunci când vine vorba să se bage în pat seara (deși e limpede că vreo câteva mii dintre ei ar avea nevoie de un instructaj special), ci mai degrabă să subliniez că aproape nu există o statistică referitoare la această mare și răspândită nație care să nu-ți dea, într-un fel sau altul, de gândit.

Ideea mi-a venit acum câteva zile, căutând cu totul altceva în menționatul *Anuar* la biblioteca din cartier, când s-a întâmplat să dau peste „Tabelul 206: Vătămări asociate cu bunurile de consum”. Rareori mi-a fost dat să petrec o jumătate de oră mai distractivă.

Gândiți-vă la următorul fapt: aproape 50.000 de americani se rănesc anual cu creioane, pixuri și alte accesorii de birou. Cum reușesc? Eu, unul, am petrecut multe ceasuri la diferite birouri, când aproape orice fel de vătămare mi s-ar fi părut o bine-venită distracție, dar n-am ajuns niciodată măcar să mă apropii de posibilitatea de a mă răni fizic.

Și-atunci, vă întreb din nou: cum reușesc? Vorbim, nu uitați, de răni destul de grave ca să merite un drum până la camera de gardă. O capsă înfiptă în vârful arătătorului (ceea ce *am făcut* și eu de multe ori, iar uneori doar semiaccidental) nu se pune. Mă uit acum în jurul meu, la birou, și, dacă nu bag capul în imprimantă sau nu mă înjunghii cu foarfeca, nu reușesc să dibui vreo sursă de potențială suferință pe o rază de trei metri.

Dar, dacă este să ne luăm după Tabelul 206, tocmai ăsta e chichirezul vătămărilor casnice, că te pot lua prin surprindere, din senin. Fiți atenți. În 1992 (ultimul an pentru care există cifre disponibile), peste 400.000 de persoane din Statele Unite au fost rănite de scaune, sofale și canapele. Ce înțelegem de aici? Există în acest enunț vreo concluzie percutantă cu privire la felul în care e conceput mobilierul modern sau, pur și simplu, americanii sunt neglijenți când stau jos? Sigur este că situația se agravează. Numărul vătămărilor în care au fost implicate scaune, sofale și canapele era cu 30.000 mai mare decât în anul anterior, o tendință îngrijorătoare chiar și pentru aceia dintre noi care se arată neînfricați în relațiile cu mobilierul moale. (Desigur, este posibil ca tocmai de aici să apară problema, din prea multă încredere în forțele noastre.)

În mod previzibil, categoria „Scări, rampe și paliere” era cea mai vioaie, cu aproape două milioane de victime băgate-n sperieți, dar, altminteri, obiectele periculoase erau mult mai inofensive decât ai fi putut crede, judecând după reputația lor. Au existat mai mulți răniți în urma contactului cu aparatele de înregistrare audio (46.022) decât cu skateboardurile (44.068), trambulinele (43.655) sau chiar bricele și lamele de ras (43.365). Doar 16.670 de tăietori de lemne exuberanți au reușit să se rănească folosind toporiști și topoare și chiar și ferăstraiele și drujbele au făcut modesta sumă de 38.692 de victime.

Bancnotele și monedele (30.274) au făcut aproape la fel de multe victime ca foarfecile (34.062). Pot, deși cu greu, să-mi închipui cum poate cineva să înghită o monedă, pentru ca apoi să regrete amarnic („Vreți să vedeți o șmecherie?”), dar pentru nimic în lume nu reușesc să-mi imaginez un scenariu în care împăturești niște bancnote și ajungi la camera de gardă. Mi-ar plăcea să-i cunosc pe unii dintre oamenii ăștia.

Aș accepta, de asemenea, cu mare plăcere o discuție cu aproape oricare dintre cei 236.000 de indivizi vătămați de tavane, pereți și panouri interioare. Nu pot să-mi imaginez că te poate lovi tavanul și că nu rămâi cu o poveste demnă de a fi ascultată. În aceeași măsură, mi-aș face timp pentru oricare dintre cei 31.000 de oameni răniți de „instrumentele de îngrijire personală”.

Dar cei pe care aș vrea cu adevărat să-i cunosc sunt cei 142.000 de neajutorați care au primit asistență medicală de urgență în urma vătămărilor provocate de articolele de îmbrăcăminte. Ce fel de suferințe *pot* avea? Fractură multiplă

de pijama? Hematom în izmene? Nu reușesc nici să-mi închipui.

Am un prieten chirurg ortoped, care mi-a relatat deunăzi că unul dintre riscurile meseriei este să începi să te temi să mai faci aproape orice, dat fiind că permanent trebuie să repari inși care au dat de bucluc în moduri improbabile și imprevizibile. (Chiar în ziua respectivă tratase un bărbat căruia îi intrase un elan prin parbriz, spre consternarea amândurora.) Acum, grație Tabelului 206, am început să înțeleg ce voia să spună.

Interesant este că dorința de a căuta cifre privind criminalitatea din statul New Hampshire, unde locuiesc în prezent, mă pusese față în față cu *Anuarul statistic.* Auzisem că New Hampshire este unul dintre cele mai sigure locuri ale Americii, afirmație susținută, într-adevăr, de *Anuar.* În întregul stat se înregistraseră doar patru crime pentru anul de referință – prin comparație cu peste 23.000, totalul pe țară – și foarte puține infracțiuni grave.

Toate acestea înseamnă, desigur, că în New Hampshire, din punct de vedere statistic, am mult mai multe șanse să mă rănească tavanul sau chiloții – ca să citez doar două dintre exemplele potențial letale – decât un străin, ceea ce, sincer să fiu, nu mă liniștește câtuși de puțin.

Duceți-mă pe stadion

Mă întreabă lumea uneori: „Care e diferența dintre baseball și cricket?”.

Răspunsul e simplu. Ambele sunt sporturi de îndemânare, care se joacă folosind mingi și bâte, cu această diferență crucială: baseballul este incitant și, când pleci acasă la sfârșitul zilei, știi cine a câștigat.

Glumesc, desigur. Cricketul e un sport încântător, plin de micro-momente de acțiune adevărată, delicios de izolate. Dacă vreun doctor îmi va recomanda vreodată odihnă și lipsa oricărei emoții, am să devin pe loc suporter. Până atunci însă, sper că mă veți înțelege dacă vă spun că inima mea este dăruită baseballului.

Cu el am crescut, asta am jucat în copilărie, ceea ce, desigur, este vital pentru modul în care privim un anume sport. Lucrul acesta l-am înțeles cu mulți ani în urmă, în Anglia, când am ieșit pe terenul de fotbal cu câțiva prieteni să batem mingea.

Văzusem fotbal la televizor și aveam impresia că știu cu ce se mănâncă, astfel că, în momentul în care cineva a lobat o minge în direcția mea, am hotărât s-o trimit lejer cu capul în poartă, așa cum îl văzusem făcând pe Kevin Keegan. Credeam

că va fi ca și cum ai lovi cu capul o minge de plajă, un *plonc!* moale și mingea avea să se desprindă ușor de fruntea mea, într-un arc plăcut, și să intre în plasă. Bineînțeles că a fost ca și cum aș fi lovit cu capul într-o bilă de bowling. În viața mea nu am trăit o senzație atât de puțin asemănătoare cu ce mă așteptasem să trăiesc. Ore întregi m-am clătinat pe picioare, cu un cerc mare, roșu și cuvântul MITRE ștampilat pe frunte, jurând să nu mai fac în vecii vecilor ceva atât de prostesc și de dureros.

Am adus vorba pentru că tocmai a început World Series și am vrut să știți de ce sunt foarte entuziasmat. World Series, poate că ar trebui să vă explic, este competiția anuală de baseball care se desfășoară între câștigătoarea Ligii Americane și cea a Ligii Naționale.

De fapt, nu e chiar așa, pentru că sistemul a fost schimbat cu câțiva ani în urmă. În sistemul vechi, problema era că nu participau decât două echipe. Acum, nu e nevoie să fii savant ca să-ți dai seama că, dacă reușești să incluzi mai multe echipe, se pot scoate mai mulți bani.

Astfel, fiecare ligă s-a împărțit în trei divizii de câte patru sau cinci echipe. În prezent, World Series nu este o competiție între cele mai bune două echipe din baseball – sau cel puțin nu neapărat –, ci între câștigătorii unei serii de meciuri preliminare în care intră câștigătorii diviziilor Vestică, Centrală și Estică din fiecare ligă, plus (idee cu adevărat inspirată, după părerea mea) două deținătoare de *wild card*-uri care n-au câștigat nimic.

Totul e extrem de complicat, dar rezultatul este, în esență, că practic orice echipă de baseball, mai puțin Chicago Cubs, are o șansă de a ajunge în World Series.

Cei de la Chicago Cubs nu ajung acolo pentru că nu reușesc să se califice nici măcar într-un sistem de o lejeritate magnifică, așa cum este acesta. Deseori reușesc *aproape* să se califice și uneori conduc atât de detașat, încât nu-ți vine să crezi că nu se vor califica, dar rezultatul este că întotdeauna izbutesc să rămână pe dinafară. Nu contează ce trebuie să facă – să piardă șaptesprezece meciuri la rând, să lase mingi simple să le treacă printre picioare, să se ciocnească în mod caraghios între ei pe teren –, poți fi sigur că Chicago Cubs nu te vor dezamăgi.

Fac lucrul ăsta, constant și eficient, de mai bine de o jumătate de secol. N-au mai intrat în World Series, cred, din 1938. Până și Mussolini a avut parte de câțiva ani buni mai recent. Înduioșătorul eșec anual al celor de la Chicago Cubs este aproape singurul lucru care nu s-a schimbat în baseball în timpul vieții mele și pentru asta le sunt foarte recunoscător.

Nu e ușor să fii suporter de baseball, pentru că suporterii de baseball sunt indivizi profund sentimentali, iar într-o lume atât de lucrativă cum este sportul american nu mai e loc pentru sentimentalism. Nu am destul spațiu aici ca să elucidez toate loviturile neinspirate date mult-iubitului meu sport în ultimii patruzeci de ani, așa că am s-o pomenesc doar pe cea mai teribilă: aproape toate stadioanele vechi și frumoase au fost dărâmate și înlocuite cu arene uriașe, polivalente și fără personalitate.

Pe vremuri, fiecare mare oraș american avea propriul stadion venerabil. În general, acestea erau umede și scârțâiau din toate încheieturile, dar aveau personalitate. Îți intrau așchii în piele de la scaune, tălpile pantofilor îți rămâneau fixate de tribune în urma anilor întregi de substanțe lipicioase

vărsate în momentele de agitație, iar vederea îți era inevitabil obturată de câte un stâlp de fontă care susținea acoperișul, dar totul făcea parte din farmecul spectacolului.

Acum n-au mai rămas decât patru asemenea stadioane. Unul este Fenway Park, din Boston, al echipei Red Sox. N-am să afirm că apropierea de Fenway a fost factorul decisiv atunci când ne-am stabilit în New England, dar a contat. Acum, proprietarii vor să-l dărâme și să construiască o arenă nouă. Am spus iar și iar că, dacă Fenway Park este ras de pe fața pământului, n-am să mă duc pe noul stadion, dar știu că mint, pentru că sunt dependent de sportul ăsta.

Toate acestea nu fac decât să-mi sporească respectul pentru neajutoraţii de la Chicago Cubs. Spre eterna lor cinste, Cubs nu au amenințat niciodată să plece din Chicago și continuă să joace pe Wrigley Field. Mai mult, joacă și acum majoritatea meciurilor în timpul zilei, așa cum a lăsat bunul Dumnezeu jocul acesta. Un meci pe timp de zi pe Wrigley Field este, credeți-mă, una dintre cele mai memorabile experiențe americane.

Și aici e problema. Nimeni nu merită mai mult să ajungă în World Series decât Chicago Cubs. Dar ei nu pot să ajungă, pentru că asta le-ar strica tradiția de a nu ajunge niciodată. Este un conflict ireconciliabil. Acum pricepeți de ce spun că nu e ușor să fii suporter de baseball.

Tăntălăul și gogomanul

Cu câțiva ani în urmă, organizația National Endowment for the Humanities[1] a testat 8.000 de elevi americani aflați în ultimul an de liceu și a constatat că o mare parte din ei nu știau… cum să spun… nimic.

Două treimi habar n-aveau când s-a desfășurat Războiul Civil american sau ce președinte a așternut pe hârtie Discursul de la Gettysburg. Cam aceeași proporție au fost incapabili să-i identifice pe Stalin, Winston Churchill sau Charles de Gaulle. O treime credeau că Franklin Roosevelt a fost președinte în timpul Războiului din Vietnam și că abia după anul 1750 Cristofor Columb a pornit spre America. Patruzeci și doi la sută – preferații mei – nu au știut să numească nici măcar o singură țară din Asia.

Am privit întotdeauna cu oarecare scepticism asemenea sondaje, pentru că știu cât de ușor sunt eu însumi de prins cu mâța-n sac. („Studiul a constatat că Bryson nu e capabil să înțeleagă instrucțiunile simple de asamblare a unui grătar și că aproape întotdeauna pornește ștergătoarele de la parbriz și de la lunetă când face un viraj cu mașina.”) Cu toate acestea, un fel de mare gol de gândire pare să umble liber zilele astea

și e greu de ignorat. Fenomenul este cunoscut drept Gogomanizarea Americii.

Eu unul l-am observat prima dată acum câteva luni, când, urmărind ceva ce se cheamă Canalul Meteo la televizor, l-am auzit pe meteorolog spunând:

— Iar în Albany, astăzi, stratul de zăpadă a atins doisprezece inchi, după care a adăugat vesel: Adică aproximativ un picior[2].

Nu, de fapt e *fix* un picior, biet prostovan trist.

În aceeași seară, mă uitam la un documentar pe canalul Discovery (neștiind că voi putea urmări același documentar pe Discovery de șase ori pe lună, până la sfârșitul lumii), când naratorul a intonat:

— Datorită vântului și ploilor, Sfinxul s-a erodat cu trei picioare în doar trei sute de ani.

A făcut o pauză, apoi a continuat solemn:

— Adică într-un ritm de un picior pe secol.

Înțelegeți ce vreau să spun? Uneori am impresia că aproape întreaga nație a luat un somnifer puternic și că efectele lui încă nu s-au evaporat. Nu este doar o aberație curioasă, accidentală. Se întâmplă tot timpul.

Nu demult, mă aflam într-un avion al companiei Continental Airlines (pentru care propun sloganul „Nu chiar cei mai proști”) într-un zbor intern și, nu știu prin ce minune, citeam acea „Scrisoare din partea președintelui” care apare pe prima pagină a tuturor publicațiilor liniilor aeriene –, cea în care se explică felul cum se străduiesc oamenii ăștia permanent să îmbunătățească nivelul serviciilor, în mod evident obligând pe toată lumea să schimbe avioanele la

Newark. În fine, scrisoarea cu pricina se referea la un studiu menit să afle care sunt doleanțele clienților.

Potrivit prozei incisive a dlui Gordon Bethune, președinte și director general, clienții își doresc „o companie aeriană curată, sigură și de încredere, care să-i ducă la destinație la timp și împreună cu bagajele lor”.

Maaamă! Stați să scot pixul și carnetul! Ați spus cumva „*cu* bagajele lor”?! Extraordinar!

Vă rog să nu mă înțelegeți greșit. Nu-mi imaginez nici măcar o clipă că americanii sunt, prin natura lor, mai proști sau mai tolomaci decât alții. Necazul este că, în mod obișnuit, li se asigură condiții care îi scutesc de nevoia de a gândi și, de aceea, și-au pierdut exercițiul.

În parte, putem atribui acest fapt sindromului pe care eu îl numesc „Londra, Anglia”, după obiceiul ziarelor americane de a specifica nu numai orașul, ci și țara în localizarea articolelor. Dacă, să zicem, *New York Times* ar dori să relateze alegerile din Anglia, localizarea ar fi: „Londra, Anglia”, în așa fel încât cititorul, indiferent de unde ar fi el, să nu se întrebe: „Londra? Hmm, o fi în Nebraska?”.

Viața în America e plină de astfel de cârje, uneori într-o măsură surprinzătoare. Cu câteva luni în urmă, un editorialist de la *Boston Globe* publica un material pe tema reclamelor și anunțurilor involuntar caraghioase – precum cel din cabinetul unui optician: „Examen oftalmologic în timp ce așteptați” –, pe care le explica pe urmă atent, unul câte unul („Evident, ar fi dificil să vă faceți un examen oftalmologie dacă *nu* sunteți de față”).

L-am găsit dureros, dar nu ieșit din comun. Cu vreo două săptămâni în urmă, un ziarist de la *New York Times* făcea un

lucru aproape identic, publicând un eseu despre încurcăturile lingvistice amuzante și explicând-o pe fiecare în parte. De pildă, relata că un prieten al său crezuse întotdeauna că versul acela dintr-o melodie a Beatleșilor era „trece fata cu colită”, lămurind apoi că, de fapt, versul suna… [3] Dar *voi* nu aveți nevoie să vi-l spun eu, nu-i așa?

Ideea este că publicul trebuie scutit de efortul de a gândi. Vreun pic. Vreodată. De curând, o publicație americană mi-a cerut să scot o referire la David Niven, „pentru că a murit și credem că unii dintre cititorii noștri mai tineri nu sunt familiarizați cu numele lui”.

Cum să nu, bineînțeles.

Într-o altă împrejurare, când am făcut o referire la cineva din Marea Britanie care mergea la o școală de stat, un cercetător american mi-a replicat:

— Dar credeam că Marea Britanie nu are state.

— Vorbeam de stat în sensul mai larg, de stat-națiune.

— Adică ai vrut să spui școli publice?

— Păi, nu, pentru că, în Marea Britanie, școlile publice sunt particulare.

Pauză îndelungată.

— Mă iei peste picior.

— E un fapt bine cunoscut.

— Stai s-o luăm de la capăt. În Anglia, școlile private se numesc publice?

— Exact.

— Și-atunci, școlile publice cum se numesc?

— Școli de stat.

Altă pauză îndelungată.

— Dar eu credeam că Marea Britanie nu are state.

Însă haideți să încheiem cu inepția mea favorită a momentului. Este o replică dată de senatorul Bob Dole când i s-a cerut să definească esența campaniei sale electorale.

— E pentru viitor, a replicat el grav. Pentru că într-acolo ne îndreptăm.

Înfricoșător este altceva: că are dreptate.

1. Textual: Înzestrarea Națională pentru Științe Umaniste (n. tr.).
2. Unități de măsură anglo-saxone pentru lungime: 1 picior = 12 inchi (țoli); 1 inchi = 2,54 cm (n. tr.).
3. *The girl with colitis goes by…* În realitate, versul este *The girl with kaleidoscope eyes* („Fata cu ochi-caleidoscop”), din piesa *Lucy in the Sky with Diamonds* (*Lucy pe cerul cu diamante*) (n. tr.).

Cultura medicamentului

Știți ce-mi lipsește cu adevărat acum, că locuiesc în America? Îmi lipsesc momentele când mă întorceam acasă de la bar, pe la miezul nopții, într-o stare de spirit începătoșată, și urmăream la televizor programele Open University. Pe cuvântul meu.

Acum, dacă ar fi să vin acasă la miezul nopții, n-aș găsi la televizor decât niște actrițe nubile distrându-se în pielea goală și Canalul Meteo, distractiv în felul lui, recunosc, dar care nici nu se compară cu fascinația hipnotică exercitată de Open University după șase beri. Și vorbesc cum nu se poate mai serios.

Nu știu de ce, dar întotdeauna mi s-a părut antrenant să dau drumul la televizor noaptea târziu și să găsesc un tip care parcă și-a cumpărat toate hainele de care va avea nevoie vreodată cu un singur drum la C&A, în 1977 (ca să poată să-și petreacă tot restul vieții printre osciloscoape), spunând pe un ton ciudat de lipsit de personalitate:

— Și, după cum am văzut, dacă adunăm două soluții invariabile, obținem o altă soluție invariabilă.

În cea mai mare parte a timpului, habar nu aveam despre ce vorbea – într-un fel, asta îl făcea atât de atractiv –, dar, când

și când (mă rog, o dată), se ivea câte o temă pe care o puteam urmări și îmi plăcea. Și mă gândesc la un documentar neașteptat de interesant, pe care l-am prins, întâmplător, cu trei sau patru ani în urmă și care făcea comparație între comercializarea produselor farmaceutice brevetate în Marea Britanie și în Statele Unite.

Ideea de la care pornea emisiunea era că același produs trebuia vândut în moduri total diferite pe cele două piețe. În Anglia, de exemplu, reclama la o capsulă împotriva guturaiului promite doar că te va ajuta să te simți puțin mai bine. Vei continua să ai nasul roșu și să stai acasă în halat, dar ai să zâmbești din nou, chiar dacă stins.

Reclama la același produs în America îți garantează vindecarea totală și instantanee. Un american care ia medicamentul miraculos nu numai că azvârle halatul și se întoarce imediat la serviciu, dar se simte mai bine decât s-a simțit vreodată în ultimii ani și sfârșește ziua distrându-se strașnic la bowling.

Morala era că britanicii nu se așteaptă ca medicamentele cumpărate fără rețetă să le schimbe viața, în timp ce americanii nu se mulțumesc cu mai puțin. Trecerea anilor, vă asigur, nu a tocit câtuși de puțin încrederea cu care privește națiа această chestiune.

Nu trebuie decât să urmărești orice canal de televiziune timp de zece minute, să răsfoiești o revistă sau să te plimbi printre rafturile pline-ochi ale oricărei farmacii ca să înțelegi că americanii au pretenția să se simtă în orice moment perfect sau aproape perfect. Observ că până și șamponul pe care-l folosim promite „să schimbe felul în care vă simțiți”.

Este o ciudățenie a americanilor. Fac eforturi uriașe îndemnându-se „Să spunem NU drogurilor”, apoi dau fuga la farmacie și cumpără medicamente cu sacul. Cheltuiesc aproape 75 de miliarde de dolari pe an pentru medicamente de toate felurile, iar produsele farmaceutice se comercializează cu o vehemență și o agresivitate cu care nu este ușor să te obișnuiești.

Într-o reclamă difuzată acum la televizor, o doamnă agreabilă, între două vârste, se întoarce către camera de luat vederi și spune: „Știți, când am diaree, vreau puțină alinare”.

La care eu îi spun întotdeauna:

— Dar de ce să aștepți diareea?

În alta, un bărbat aflat într-o sală de bowling (în clipurile acestea, bărbații sunt în general în săli de bowling) face o grimasă după o lovitură slabă și murmură către partener: „Iar mă supără hemoroizii”. Și fiți atenți: tipul are în buzunar o cremă antihemoroidală! Nu în geanta pentru echipament, băgați de seamă, nu în torpedoul mașinii, ci în buzunarul de la cămașă, de unde o poate scoate oricând, strângându-și gașca în jur. Formidabil.

Dar schimbarea cu adevărat uimitoare adusă de ultimii douăzeci de ani este că acum se face reclamă chiar și la medicamentele care se vând pe rețetă. Am dinainte o revistă cunoscută, intitulată *Health* (*Sănătatea*), care geme de reclame cu litere îngroșate, de genul: „De ce să iei două tablete, când poți să iei doar una? Pempro este unicul produs recomandat pe bază de rețetă care combină Premarinul și progestinul într-o singură tabletă”; sau: „Vă prezentăm Allegra, noul medicament sezonier împotriva alergiilor, comercializat pe bază de rețetă, care vă permite să ieșiți în lume”.

Alta, mai îndrăzneață, întreabă: „Ați tratat vreodată o infecție vaginală în pustietate?”. (Nu cu știrea mea!) O a patra intră în miezul economic al problemei, declarând: „Medicul mi-a spus că probabil va trebui să iau pastile antihipertensive tot restul vieții. Vestea bună e cât de mult pot economisi, de vreme ce m-a trecut de pe Procardia XL (nifedipină) pe Adalat CC (nifedipină)”.

Ideea este că, odată citită reclama, te pui pe capul doctorului (sau al „specialistului în probleme de sănătate”) să-ți prescrie medicamentul respectiv. Pentru mine, conceptul e straniu – faptul că simplii cititori ai revistei ar putea decide singuri ce doctorii sunt cele mai bune pentru ei –, dar americanii par să știe o mulțime de lucruri despre medicamente. Aproape toate reclamele presupun un nivel impresionant de familiarizare cu domeniul biochimiei. Reclama cu infecția vaginală îl asigură categoric pe cititor că Diflucanul este „comparabil cu șapte zile de Monistat 7, Gyne-Lotrimin sau Mycelex-7”, în timp ce reclama la Pempro făgăduiește că acesta va fi „la fel de eficient ca Premarinul și un progestin luate laolaltă”.

Când îți dai seama că toate acestea înseamnă ceva pentru mii și mii de americani, ideea că amicul de la bowling ține în buzunarul cămășii un tub cu unguent antihemoroidal poate că nu mai pare la fel de ridicolă.

Nu știu dacă această obsesie națională față de sănătate merită într-adevăr efortul. Ce știu este că există o modalitate mult mai agreabilă de a obține armonia interioară desăvârșită. Șase beri și 90 de minute de Open University la televizor, înainte de culcare. La mine n-a dat greș niciodată.

A sosit poștașul!

Una dintre plăcerile pe care ți le oferă traiul într-un oraș mic, de modă veche, din New England este că te alegi de obicei cu un oficiu poștal mic, de modă veche. Al nostru este cu deosebire agreabil. Se găsește într-o clădire frumoasă de cărămidă, în stil federal, impozantă, dar nu țipătoare, care arată așa cum ar trebui să arate un oficiu poștal. Până și mirosul e plăcut: o combinație de lipici și încălzire centrală dată puțin prea tare.

Personalul de la ghișeu este de o eficiență promptă, încântat să-ți ofere o bucățică de scotch dacă plicul tău pare că stă să se deschidă. În plus, oficiile poștale americane nu se ocupă decât cu chestiuni legate de poștă – nu au nici o legătură cu pensiile, impozitele auto, alocațiile pentru copii, abonamentele TV, pașapoartele, biletele de loterie sau oricare dintre cele o sută de lucruri care fac dintr-o vizită la orice poștă din Anglia un eveniment atât de popular, încât se prelungește o zi întreagă și le dă prilej de amuzament deplin și constant vorbăreților pentru care nimic nu e mai plăcut decât să scociorască îndelung și meticulos prin geantă după suma exactă. Aici nu există cozi, aici intri și ieși în câteva minute.

Cel mai grozav este faptul că, o dată pe an, orice oficiu poștal american are o Zi a Recunoștinței față de Clienți. A noastră a fost ieri. Nu auzisem până acum de acest obicei minunat, dar l-am îndrăgit pe loc. Angajații agățaseră bannere și instalaseră o masă lungă, cu o față de masă simpatică, în pătrățele, pe care întinseseră o ofertă generoasă de gogoși, pateuri și cafea fierbinte – toate gratis.

Ideea mi s-a părut încântător de improbabilă – faptul că un aparat birocratic guvernamental fără chip ne mulțumește, mie și concetățenilor mei, pentru că-i suntem clienți –, dar m-a impresionat și m-a cucerit; și, trebuie să spun, a fost plăcut să-mi aduc aminte că poștașii nu sunt doar niște roboți fără minte care își petrec ziua mototolind scrisorile și trimițând cecurile mele pentru drepturi de autor, în mod ciudat, unui tip din Vermont pe nume Bill Bubba, ci oameni devotați, bine instruiți, care își petrec ziua mototolind scrisorile și trimițând cecurile mele pentru drepturi de autor unui tip din Vermont pe nume Bill Bubba.

Oricum ar fi, pe mine m-au câștigat definitiv. Acum, n-aș vrea să credeți că loialitatea mea față de sistemele de livrări poștale poate fi câștigată chiar atât de ieftin, cu o gogoașă umplută cu ciocolată și o cafea la pahar de plastic, dar adevărul este că poate. Oricât admir Poșta Regală britanică, ea nu mi-a oferit niciodată o gustare de dimineață, de aceea trebuie să vă spun că, în timp ce mă întorceam alene spre casă, ștergându-mi firimiturile de la gură, gândurile mele cu privire la viața americană în general și la serviciile poștale americane în particular erau incomparabil de favorabile.

Dar, așa cum se întâmplă mai totdeauna cu serviciile guvernamentale, nu putea să dureze. Când am ajuns acasă,

am găsit corespondența zilei pe preș. Printre obișnuitele și abundentele invitații de a obține noi carduri de credit, a salva o junglă, a deveni membru pe viață al Fundației Naționale pentru Incontinență, a-mi adăuga numele (contra unei sume modice) în anuarul *Who's Who al persoanelor cu prenumele Bill din New England*, a examina fără vreo obligație primul volum din *Mari Explozii* și a sprijini Asociația Națională a Deținătorilor de Puști în campania sa intitulată „Înarmați un bebeluș", alături de zecile de tentații nedorite, oferte speciale și solicitări incluzând pătrățele autocolante urâte, cu numele meu și adresa gata tipărite, care aterizează în casa oricărui american în fiecare zi – și nu vă puteți închipui ce volum uriaș de corespondență inutilă primești în țara asta în zilele noastre –, ei bine, în toată această maculatură, se afla o scrisoare singuratică și mototolită, pe care i-o trimisesem cu patruzeci și una de zile în urmă unui amic din California, pe adresa de la serviciu, și care se întorcea acum cu specificația: „Adresă insuficientă – Revino-ți și mai încearcă o dată", sau ceva de genul ăsta.

La vederea ei, am scos un mic suspin de exasperare, și asta nu numai pentru că tocmai îmi vândusem sufletul serviciilor poștale americane pentru o gogoașă. Se întâmplă însă că tocmai citisem în revista *Smithsonian* un articol despre jocurile de cuvinte, în care autorul susținea că nu-știu-ce neastâmpărat expediase odată o scrisoare adresată, cu o ambiguitate jucăușă, lui

HILL
JOHN
MASS

și epistola ajunsese la destinație după ce autoritățile poștale americane depistaseră că era vorba de „John Underhill, Andover, Mass”[1]. (V-ați prins?)

Povestea e frumoasă și zău c-aș vrea s-o cred, numai că soarta scrisorii mele cu destinația California, proaspăt revenită după o escapadă de patruzeci și una de zile în Vest, părea să sugereze o nevoie de prudență în ceea ce privește serviciile poștale și abilitățile lor detectivistice.

Problema epistolei mele era că i-o trimisesem amicului scriind pe plic doar „c/o Black Oak Books, Berkeley, California”, fără nume de stradă sau număr, pentru că nu le știam. Admit că nu este o adresă completă, dar e cu siguranță mult mai explicită decât „Hill John Mass”, iar Black Oak Books este o instituție din Berkeley. Oricine cunoaște orașul – iar eu presupusesem, în felul meu naiv, că aici s-ar număra și autoritățile poștale locale – ar trebui să știe de Black Oak Books. Dar nu. (Apropo, Dumnezeu știe ce-a făcut scrisoarea mea în California timp de aproape șase săptămâni, deși recunosc că s-a întors frumos bronzată și cu dorința de a se conecta cu propriile sentimente.)

Acum, ca să dau acestei povestiri văicărețe și o perspectivă mai încurajatoare, îngăduiți-mi să vă spun că, nu cu mult timp înainte de a părăsi Anglia, Poșta Regală mi-a adus, la 48 de ore după ce fusese expediată de la Londra, o scrisoare adresată lui „Bill Bryson, Scriitor, Yorkshire Dales” – o dovadă impresionantă de aptitudini detectivistice. (Nici nu mai contează că expeditorul era puțin sărit de pe fix.)

Și iată-mă sfâșiat între sentimentele față de o poștă care nu mă hrănește niciodată, dar care face față obstacolelor, și cele față de una care îmi oferă bandă adezivă și servicii prompte,

dar nu mă ajută atunci când nu-mi pot aminti numele unei străzi. Desigur, morala care se impune aici este că, atunci când te muți dintr-o țară în alta, trebuie să te obișnuiești cu gândul că vor fi unele lucruri mai bune și altele mai proaste și că nu ai ce face în privința asta. Poate că nu e cea mai profundă meditație, dar, pentru că am căpătat și o gogoașă gratis, una peste alta cred că sunt mulțumit.

Acum, vă rog să mă scuzați, trebuie să mă urc în mașină și să mă duc până în Vermont, la un domn Bubba, de unde am de luat niște corespondență.

1. Joc de cuvinte intraductibil: John Underhill (textual: „sub Hill”), Andover (textual: „și peste”), Mass. (prescurtarea de la Massachusetts) (n. tr.).

Cum să ne distrăm acasă

Soția mea consideră că totul e minunat în America. Îi place că i se pun cumpărăturile în plasă. Adoră apa cu gheață și cutiuțele de chibrituri gratuite. I se pare că pizza livrată la domiciliu este un monument al civilizației. Nu am inima să-i spun că, în State, chelnerițele le urează tuturor clienților o zi bună.

Personal, chiar dacă sunt atașat de America și recunoscător pentru numeroasele ei avantaje, nu manifest aceeași înrobire necritică. Să luăm chestiunea cumpărăturilor care ți se pun în plasă. Apreciez gestul, dar, dacă te gândești mai bine, ce-ți aduce el, altceva decât ocazia să stai degeaba și să te uiți cum ți se pun cumpărăturile în plasă? Nu e ca și cum ai câștiga timp prețios. Nu vreau să mă pun de-a curmezișul, dar, dacă mi se dă să aleg între apa cu gheață gratis din restaurante și, de pildă, un sistem național de îngrijiri de sănătate, trebuie să recunosc că instinctul mă îndeamnă să-l aleg pe-al doilea.

Există însă și lucruri atât de minunate în viața americanilor, că până și eu abia mă abțin. Dintre ele, cel mai grozav este, fără îndoială, tocătorul de gunoi. Un tocător de resturi menajere e așa cum ar trebui să fie, dar atât de rar

este un aparat menit să-ți economisească eforturile: zgomotos, distractiv, extrem de periculos și atât de amețitor de eficient în ceea ce face, încât nici nu-ți mai aduci aminte cum te-ai descurcat vreodată fără el. Dacă m-ați fi întrebat acum un an și jumătate care sunt șansele ca hobby-ul meu favorit să devină, în curând, acela de a îndesa tot felul de obiecte într-o gaură din chiuveta de la bucătărie, cred că v-aș fi râs în nas, dar acesta e adevărul.

Până acum, nu am avut un tocător de resturi menajere, astfel încât îi învăț gradele de toleranță prin încercări succesive. Bețișoarele chinezești provoacă, probabil, reacția cea mai vie (desigur, nu se recomandă, dar vine o vreme, la orice aparat, când pur și simplu trebuie să vezi de ce e în stare), însă cojile de pepene galben scot cel mai plin și mai răgușit zgomot, rezultând un „timp de evacuare” mai scurt. Zațul de cafea, în cantități mari, are cele mai multe șanse să provoace un „efect Vezuviu” satisfăcător, dar, din motive evidente, e mai bine să nu încerci această figură dificilă până când soția nu ți-a plecat de-acasă pentru tot restul zilei – și să ai la îndemână un mop și o scară.

Desigur, cel mai incitant moment la tocătorul de resturi este acela în care se înfundă și trebuie să bagi mâna în el ca să-l desfunzi, știind că poate să revină la viață în orice clipă și să-ți transforme brațul dintr-un folositor instrument prehensil într-o cotonoagă. Nu-mi povestiți mie cum e să ai o viață aventuroasă.

La fel de satisfăcător, în felul lui, și nu mai puțin ingenios este puțin-cunoscutul cenușar. Acesta e o placă simplă de metal – ca un fel de trapă –, încastrată în fundul șemineului din sufragerie, deasupra unei adâncituri căptușite cu

cărămizi. Când cureți șemineul, în loc să măturі cenușa într-o găleată și pe urmă s-o împrăștii prin toată casa, o împingi în gaura asta și dispare pentru totdeauna. Fantastic.

Teoretic, cenușarele ar trebui să se umple odată și-odată, dar al nostru pare fără fund. Jos, în subsol, există o ușiță de metal montată în perete, pe unde poți vedea cum mai arată cenușarul, și, din când în când, mă duc să arunc o privire. Nu trebuie neapărat, dar îmi oferă un pretext ca să cobor la subsol, moment pe care-l aștept întotdeauna cu bucurie, pentru că subsolurile sunt a treia caracteristică extraordinară a modului de viață american. Ele sunt minunate, în primul rând pentru că sunt atât de uimitor, atât de spațios de inutile.

Acum, subsolurile le cunosc, pentru că în copilărie am avut și eu. Toate subsolurile caselor americane sunt la fel. Toate au o sârmă de rufe rareori folosită, un loc pe unde se scurge, în diagonală, apa dintr-o sursă nedeterminată și un miros aparte: o combinație de reviste vechi, echipament de camping care ar fi trebuit aerisit și n-a fost și ceva legat de un cobai pe nume Pufișor, care a evadat prin grătarul instalației de încălzire acum șase luni și de-atunci nu a mai fost văzut (și căruia, probabil, acum i s-ar potrivi mai bine numele de Osișor).

Una peste alta, subsolurile sunt atât de monumental de inutile, încât rareori cobori în ele, astfel că ideea că ai unul în propria-ți casă vine întotdeauna ca o surpriză. Orice tată care coboară la subsol se oprește o clipă și-și spune: „Zău așa, ar trebui să facem ceva cu tot spațiul ăsta. Am putea instala un bar și o masă de biliard și poate un tonomat și un jacuzzi și vreo două jocuri mecanice…”. Dar bineînțeles că este unul dintre lucrurile acelea pe care intenționezi să le faci într-o zi,

dar nu le faci niciodată, ca, de pildă, să înveți spaniola sau să începi să te bărbierești acasă.

A, ocazional, mai ales în familiile aflate la prima casă, descoperi câte un tată mai entuziast care a transformat subsolul în loc de joacă pentru copii, dar asta e o greșeală – ce copil se duce vreodată să se joace în subsol? Asta pentru că, oricât te-ar iubi părinții, oricât ai vrea să ai încredere în ei, nu poți scăpa de gândul că pot să încuie pe tăcute ușa din capul scărilor și să se mute în Florida. Nu, subsolurile sunt profund și inevitabil înfricoșătoare – de aceea figurează în filmele de groază, de obicei cu umbra lui Joan Crawford, cu un topor în mână, proiectată pe peretele din fund. Poate ăsta e și motivul pentru care nici tații nu coboară acolo prea des.

Aș putea continua la nesfârșit catalogul celorlalte vedete mărunte și nerecunoscute ale vieții casnice americane – frigiderele cu dozator de apă rece și care fac cuburi de gheață, dulapurile în perete, prizele electrice din baie –, dar n-am s-o fac. Nu mai am loc și, oricum, dna B. a plecat la cumpărături și mi-am amintit că încă n-am văzut ce poate face tocătorul de gunoi dintr-o cutie de suc. Vă voi spune mai târziu.

Vicii de proiectare

Am un fiu adolescent care aleargă. El posedă, la o primă estimare, vreo 6.100 de perechi de pantofi de sport și fiecare dintre acestea reprezintă o investiție mai mare de eforturi acumulate în proiectare decât, să zicem, Milton Keynes[1].

Pantofii aceștia sunt uimitori. Tocmai citeam un articol într-una dintre revistele lui de specialitate despre „bascheții utilitari”, cum li se spune aici, plin de pasaje de genul: „Talpa medie din EVA cu dublă densitate, cu unități pneumatice în față și în spate, asigură stabilitate, în timp ce inserția de gel din toc absoarbe șocurile, dar pantoful lasă o urmă îngustă, caracteristică, pe care numai alergătorii eficienți din punct de vedere biomecanic o consideră adecvată”. Alan Shepard a plecat în spațiul cosmic având la dispoziție mai puține cuceriri ale științei.

Iată care este întrebarea pe care mi-o pun: dacă fiul meu poate alege dintr-un sortiment aparent nelimitat de încălțăminte atent construită, eficientă biomecanic, cum se face că tastatura computerului meu este de rahat? E o problemă serioasă.

Tastatura computerului meu are 102 taste – aproape de două ori mai multe decât avea mașina mea de scris veche,

mecanică –, ceea ce, la prima vedere, pare o dovadă de mare generozitate. Printre alte manifestări de lux tipografic, pot alege între trei feluri de paranteze și două feluri de două puncte. Pot să-mi împodobesc textul cu semne de omisiune (^) și cu sedile (¸). Pot avea bare oblice de la dreapta la stânga sau de la stânga la dreapta și Dumnezeu mai știe ce altceva.

Ca să fiu sincer, am atâtea taste, încât în partea dreaptă a tastaturii există comunități întregi de butoane a căror noimă îmi e totalmente străină. Din când în când, ating câte unul din greșeală și descopăr că, în consecință, mai multe paragrafe din ce9m sc+is ar*tă aș? sau că am scris ultima pagină și jumătate cu un font interesant, dar din păcate nonalfabetic, denumit Wingdings – altminteri, nu am nici cea mai vagă idee pentru ce sunt puse acolo butoanele respective.

Lasă că multe dintre tastele cu pricina dublează funcțiile altor taste, în timp ce altele par să nu facă absolut nimic (aici, preferata mea este una pe care scrie „Pause”, care, atunci când o apeși, nu face nimica-nimicuța, dând naștere interesantei întrebări de ordin metafizic dacă nu cumva, în felul acesta, își îndeplinește întocmai menirea) sau că vreo câteva dintre taste sunt amplasate într-un mod complet stupid. Tasta de ștergere, de exemplu, e chiar lângă cea de scriere pe deasupra, astfel că descopăr adesea, cu trilul unui hohot vesel, că gândurile mele cele mai recente au devorat, ca Pacman, tot ce scrisesem mai devreme. Destul de des reușesc cumva să apăs o combinație de taste care invocă apariția unei ferestre ce spune, practic: „Aceasta este o fereastră inutilă. Aveți nevoie de ea?”, urmată de alta: „Sunteți *sigur* că nu aveți nevoie de fereastra inutilă?”. Dar să lăsăm toate astea. Știu de mult că nu sunt prieten cu computerul.

Uitați ce mă enervează cu adevărat. Dintre cele 102 taste pe care le am la dispoziție, nu există nici una pentru fracția ½. Tastaturile mașinilor de scris aveau întotdeauna o tastă pentru ½. Acum însă, dacă vreau să scriu ½, trebuie să deschid meniul de fonturi și să selectez un director denumit „Caractere WP”, apoi să scotocesc prin mai multe subdirectoare până îmi amintesc sau mai degrabă îl găsesc întâmplător pe acela cu „Simboluri tipografice”, unde se ascunde timidul semn ½. Este iritant și inutil și mi se pare incorect.

Ce-i drept însă, mie mi se par incorecte majoritatea lucrurilor de pe lume. Bordul mașinii noastre de familie are o ușoară adâncitură, cam cât o carte. Dacă dorești un loc unde să-ți pui ochelarii de soare sau mărunțișul, acela este locul potrivit, care funcționează extrem de bine, trebuie să recunosc, atâta vreme cât mașina nu se mișcă. De îndată ce ai pornit din loc însă, și mai ales când pui frână, virezi sau urci o pantă lină, totul alunecă și cade. Pentru că, vedeți dumneavoastră, acea tăviță de pe bord nu are margine. E doar un spațiu plat, cu fundul adâncit. În ea nu stă nimic dacă nu e bătut în cuie.

Și-atunci vă-ntreb: la *ce* mai folosește? Cineva trebuie s-o fi proiectat. Nu a apărut din senin. Cineva – ce știu eu, probabil o comisie întreagă de persoane din Departamentul pentru Spații de Depozitare pe Bord – a investit timp și gândire, încorporând în designul acestui vehicul (un Dodge Excreta, dacă sunteți curioși) o tăviță care, practic, nu poate conține nimic. Asta da realizare.

Ceea ce nu înseamnă nimic, desigur, pe lângă numeroasele realizări în domeniul proiectării ale celor care s-au ocupat de

aparatul video modern. N-am să mă lansez acum într-o diatribă pe tema dificultăților de programare ale unui aparat video, pentru că deja le cunoașteți. N-am să constat nici cât de iritant e faptul că trebuie să traversezi încăperea și să te întinzi pe burtă ca să te asiguri că, într-adevăr, înregistrează. Vreau să fac însă o scurtă observație. Am cumpărat de curând un video și unul dintre punctele lui forte – un aspect cu care se lăuda producătorul – era faptul că poate înregistra emisiuni programate cu până la douăsprezece luni înainte. Acum, gândiți-vă bine și spuneți-mi în ce împrejurări – serios, orice împrejurare – ați putea dori să programați aparatul video să înregistreze ceva ce se va difuza peste un an.

Nu vreau să par un moșneag veșnic nemulțumit. Recunosc că au apărut numeroase produse excelente și bine concepute, care în copilăria mea nu existau – calculatorul de buzunar și ceainicul care se stinge automat sunt două care mă umplu și acum de uimire și recunoștință –, dar tot mi se pare că avem o mulțime de obiecte gândite de oameni care cu siguranță nu s-au oprit nici măcar o clipă să se întrebe cum vor fi folosite.

Meditați puțin la toate lucrurile care vă pun zi de zi în dificultate: faxurile, copiatoarele, termostatele centralelor termice, biletele de avion, telecomenzile pentru televizoare, dușurile din hoteluri și ceasurile cu alarmă, cuptoarele cu microunde, aproape orice aparat electric care nu vă aparține – pentru că sunt prost concepute.

Și de ce sunt atât de prost concepute? Pentru că toți proiectanții buni fac pantofi de sport. Ori asta, ori sunt niște idioți. În orice caz, chiar nu e corect.

1. Oraș din sud-estul Angliei, construit de la zero în 1967 (n. tr.).

Spații deschise

Iată două lucruri de ținut minte în viață: Daniel Boone[1] a fost un tâmpit și nu merită să încerci să faci o excursie de o zi în Maine dacă pleci din Hanover, New Hampshire. Dați-mi voie să explic.

Acum câteva seri mă jucam cu un glob pământesc (unul dintre avantajele televiziunii americane inepte este acela că ajungi să te joci cu o mulțime de obiecte noi) și constatam ușor surprins că aici, în Hanover, sunt mult mai aproape de vechea noastră casă din Yorkshire decât de multe alte părți ale Statelor Unite. Într-adevăr, de unde stau eu și până la Attu, cea mai vestică dintre Insulele Aleutine din Alaska, sunt aproape 6.500 de kilometri. Altfel spus, voi sunteți mai aproape de Johannesburg decât sunt eu de extremitatea cea mai îndepărtată a propriei mele țări.

Desigur, ați putea spune că Alaska nu este un termen de comparație corect, pentru că, între aici și acolo, se întinde un vast teritoriu neamerican, dar, chiar și dacă ne limităm la spațiul continental, distanțele sunt impresionante. De la mine de-acasă până la Los Angeles este aproape aceeași distanță ca de la voi de-acasă până în Lagos. Cu alte cuvinte, aici totul e la scară mare.

Și mai e un aspect interesant legat de scară. În ultimii douăzeci de ani (perioadă în care, vă rog să rețineți, eu mă înmulțeam prin alte părți), populația Statelor Unite a crescut cu echivalentul aproape exact al populației Marii Britanii. Și mie mi se pare surprinzător, nu în ultimul rând pentru că nu înțeleg unde sunt toți acești cetățeni noi.

Remarcabil în America, dacă ai locuit mult timp într-un colțișor intim precum Marea Britanie, este cât de întinsă și de goală este mare parte din această țară. Gândiți-vă: statele Montana, Wyoming, Dakota de Nord și de Sud au o suprafață de două ori cât a Franței, dar o populație mai mică decât cea a sudului Londrei. Alaska e încă și mai mare, cu și mai puțini locuitori. Chiar și statul meu de adopție, New Hampshire, din relativ aglomeratul nord-est, are 85% păduri și restul aproape numai lacuri. În New Hampshire poți să mergi cu mașina mult timp fără să vezi nimic altceva decât copaci și munți – nici o casă, nici un cătun și, adesea, nici măcar vreo altă mașină.

Este un lucru care nu încetează să mă mire. Nu demult, niște prieteni din Anglia au venit în vizită și am decis să facem o excursie până la lacurile din vestul statului Maine. Totul părea să contribuie la o zi reușită, petrecută în sânul naturii. Nu trebuia decât să traversăm New Hampshire – care e, la urma urmelor, al patrulea cel mai mic dintre statele americane – și să mai mergem puțin dincolo de granița încântătorului nostru vecin de la est, forfotind de elani. Am socotit c-o să ne ia cel mult două ore și jumătate.

Păi, da, sigur ați anticipat poanta. Șapte ore mai târziu, trăgeam epuizați pe malul lacului Rangeley, făceam două fotografii, ne uitam unii la alții, ne întorceam pe călcâie fără

un cuvânt, ne urcam în mașină și plecam înapoi spre casă. Iar chestia asta se întâmplă tot timpul.

Partea mai curioasă e că majoritatea americanilor, din câte-mi dau eu seama, nu văd lucrurile în același fel. Lor li se pare că țara e mult prea aglomerată. Se fac permanent presiuni pentru restrângerea accesului în parcurile naționale și în zonele sălbatice, pe motiv că sunt străbătute de prea mulți turiști. O parte a lor *este*, fără discuție, aglomerată, dar asta numai pentru că 98% dintre vizitatori vin cu mașinile și, dintre ei, 98% nu se aventurează la mai mult de patru sute de metri distanță de pântecele lor metalice. În rest însă, chiar și în cele mai aglomerate parcuri, în zilele cele mai pline, ai munți numai pentru tine. Cu toate acestea, s-ar putea ca foarte curând să mi se interzică să mai fac drumeții prin zonele sălbatice, dacă nu am prevederea să-mi fac rezervare cu multe săptămâni înainte, din cauza unei presupuse supraaglomerări.

Încă și mai sinistru plutește convingerea tot mai răspândită că modalitatea cea mai bună de a rezolva această așa-zisă criză este de a-i expulza pe cei mai mulți dintre cei care nu s-au născut aici. Există o organizație al cărei nume îmi scapă (s-ar putea să fie Reacționarii Periculos de Îngușți la Minte pentru o Americă Mai Bună), care publică periodic anunțuri pătimașe, atent argumentate, în *New York Times* și alte ziare importante, cerând să se pună capăt imigrației pentru că, după cum explică unul dintre anunțuri, „are un efect devastator asupra mediului și calității vieții noastre”. Mai scutiți-mă! Într-un alt loc adaugă: „În primul rând, din cauza imigrației, ne îndreptăm cu o viteză amețitoare către dezastrul ecologic și economic”.

Presupun că există motive rezonabile pentru reducerea imigrației, dar nu acela că nu mai este loc în țară. Argumentele antiimigrațiioniste trec frumușel cu vederea faptul că America expulzează deja un milion de imigranți anual și că aceia care sunt aici îndeplinesc, în mare parte, sarcinile prea murdare, prea periculoase sau prea prost plătite pentru americani. Alungarea imigranților nu va aduce automat, peste noapte, locuri de muncă pentru băștinași; ea nu va face decât să lase o mulțime de vase nespălate și o grămadă de fructe neculese. Și încă și mai puțin are să ducă la crearea miraculoasă a unui spațiu suplimentar pentru noi, ceilalți.

America are deja una dintre proporțiile cele mai mici de imigranți din lumea dezvoltată. Doar 6% dintre cei care locuiesc în Statele Unite sunt născuți în altă parte, prin comparație cu, să zicem, 8% în Marea Britanie și 11% în Franța. Poate că țara se îndreaptă spre un dezastru ecologic și economic, dar, dacă se întâmplă așa, cauza nu este cu siguranță aceea că șase persoane dintr-o sută s-au născut altundeva. Dar încercați să le spuneți asta celor mai mulți dintre americani.

Realitatea este că America se numără și-așa printre cele mai puțin aglomerate țări din lume, cu o medie de numai 26 de locuitori pe kilometrul pătrat, prin comparație cu 99 în Franța și peste 230 în Marea Britanie. Și doar două procente din suprafața totală a țării sunt considerate a fi „complet construite”.

Desigur, americanii au manifestat dintotdeauna tendința de a vedea lucrurile în mod diferit. Este celebră povestea cu Daniel Boone care, uitându-se într-o zi pe fereastra cabanei

lui, a zărit un fuior de fum înălțându-se din coșul unei case de pe un munte din depărtare și a hotărât să se mute, amarnic nemulțumit de faptul că zona devenea prea aglomerată.

De aceea spuneam că Daniel Boone a fost un tâmpit. Pur și simplu nu vreau să văd și restul țării luând-o pe urmele lui.

1. Daniel Boone (1734-1820) a fost un pionier, explorator și descoperitor de noi teritorii (n. tr.).

Regula numărul 1: respectați toate regulile

Acum câteva seri am făcut o prostie. Am intrat într-unul dintre localurile din cartier și m-am așezat fără permisiune. În America nu se face așa ceva, dar aveam o idee care mă bântuia și pe care voiam să apuc s-o pun pe hârtie înainte să-mi zboare din minte (și anume: „*Întotdeauna* mai e un strop de pastă de dinți în tub. Gândiți-vă la asta"), iar localul era oricum aproape gol, așa c-am ocupat o masă chiar lângă ușă.

După câteva minute, plasatoarea – Managerul pe Probleme de Așezare a Clienților – s-a apropiat de mine și mi-a spus pe un ton plat:

— Văd că v-ați așezat singur.

— Da, i-am răspuns mândru. Tot singur m-am și îmbrăcat.

— N-ați văzut afișul?

Și a făcut semn din cap către un afiș mare, pe care scria: „Vă rugăm să așteptați să fiți conduși la masă".

Intrasem în localul cu pricina de vreo 150 de ori. Văzusem acel afiș din toate pozițiile, mai puțin culcat pe spate.

— E vreun afiș? am spus inocent. Vai, nu l-am observat.

Fata a oftat.

— Păi, chelnerița care se ocupă de sectorul acesta e *foarte* ocupată, așa că s-ar putea să aveți de așteptat până ajunge la dumneavoastră.

Pe o rază de 15 metri nu era nici picior de client, dar nu acesta era mesajul. Mesajul era că ignorasem un anunț afișat și acum, în consecință, trebuia să ispășesc o scurtă pedeapsă în purgatoriu.

Ar fi o mare greșeală să spui că americanii se dau în vânt după reguli, dar un anume respect pentru ele tot au. Comportamentul lor față de reguli este asemănător cu cel al britanicilor față de cozi: sunt ceva fundamental pentru menținerea unei societăți civilizate și ordonate. Practic, mă băgasem în fața afișului care spunea: „Vă rugăm să așteptați să fiți conduși la masă”.

Presupun că e ceva legat de ascendența noastră germanică. În general, nu am nimic împotrivă. Sunt momente, trebuie să recunosc, în care puțină ordine teutonă și-ar găsi justificarea în Anglia – de pildă, când o mașină ocupă două locuri de parcare (unica infracțiune pentru care, dacă-mi permiteți să fiu sincer, eu aș întâmpina cu bucurie reintroducerea pedepsei capitale).

Uneori însă, dragostea americanilor pentru ordine merge prea departe. La bazinul de înot din cartierul nostru, de exemplu, sunt 27 de reguli afișate – 27! –, dintre care preferata mea este: „O singură legănare per salt de pe trambulină”. Și ele se aplică.

Frustrant – ba nu, exasperant – este că nu contează aproape niciodată dacă regulile au sau nu sens. Acum un an, ca modalitate de contracarare a amenințării tot mai pronunțate a terorismului, companiile aeriene americane au

început să le ceară pasagerilor să prezinte la îmbarcare documente de identificare cu fotografie. Prima dată am auzit asta când am apărut să prind un avion într-un aeroport aflat la 200 de kilometri de casă.

— Trebuie să-mi arătați un act de identitate cu fotografie, mi-a spus funcționarul, cu farmecul și motivarea infinită normale din partea cuiva care are ca principal beneficiu la slujbă o cravată de nailon.

— Serios? Nu cred să am așa ceva, am spus.

Am început să mă pipăi pe la buzunare, ca și cum aș fi putut schimba ceva, și să scot carduri din portofel. Aveam tot felul de acte – legitimația de la bibliotecă, carduri de credit, cardul de la asigurările sociale și de la cele de sănătate, biletul de avion –, toate cu numele meu pe ele, dar nimic cu fotografie. În cele din urmă, la fundul portofelului, am găsit un vechi permis de conducere din Iowa, pe care și uitasem că-l aveam.

— A expirat, a pufnit funcționarul.

— Atunci n-o să cer să mă lase să conduc avionul, i-am întors-o eu.

— Oricum, e vechi de cincisprezece ani. Am nevoie de ceva mai recent.

Am oftat și m-am scotocit prin bagaje. În fine, mi-a trecut prin cap că am un exemplar dintr-o carte pe care am scris-o, cu poza mea pe copertă. I-am întins-o mândru și ușurat.

S-a uitat la carte, apoi atent de tot la mine, apoi la o listă tipărită.

— Nu e pe lista noastră de Imagini Vizual-Cognitive Permisibile, a zis el, sau ceva la fel de fără înțeles.

— Sunt convins că nu e, dar tot eu sunt. N-ar *putea* fi mai mult eu de atât.

Apoi mi-am coborât vocea și m-am aplecat, ca să fiu mai aproape de el:

— Chiar credeți c-am comandat special să fie tipărită cartea asta ca să pot să mă strecor la bordul unui avion de Buffalo?

M-a țintuit cu privirea timp de încă un minut, după care și-a chemat un coleg, pentru consultări. S-au sfătuit, apoi au chemat un al treilea. Am sfârșit prin a avea o scenă cu trei funcționari de la îmbarcări, șeful lor, șeful șefului, doi angajați de la bagaje, câțiva curioși gălăgioși încercând să vadă mai bine ce se petrecea și un tip care vindea bijuterii dintr-o valiză de aluminiu.

Avionul trebuia să decoleze în câteva minute, iar la colțurile gurii mele începuse, parcă, să se adune spumă.

— Ce rost au toate astea? l-am întrebat pe șeful cel mare. La ce vă trebuie un act de identitate cu fotografie?

— Asta-i regula impusă de FAA, mi-a răspuns el, uitându-se nefericit la carte, la permisul de conducere expirat și la lista de opțiuni fotografice permisibile.

— Dar regula ce *rost* are? Chiar credeți c-o să descurajați un terorist cerându-i să vă arate o fotografie laminată? Credeți că o persoană capabilă să planifice și să ducă la îndeplinire deturnarea complicată a unui avion o să se împiedice de pretenția dumneavoastră de a-i vedea permisul de conducere? V-a trecut prin cap că s-ar putea să fie mai productiv, în ceea ce privește terorismul, să angajați pe cineva care stă treaz și care are un IQ mai ridicat decât o moluscă mică pentru a urmări monitoarele aparatelor cu raze X?

Mă rog, poate că n-am spus chiar așa, dar asta era starea mea de spirit.

Vedeți însă că regula nu cere doar să te legitimezi, ci să te legitimezi într-un mod care să *corespundă exact instrucțiunilor scrise*.

Oricum, am schimbat tactica și am trecut la rugăminți. Am promis să nu mă mai arăt niciodată într-un aeroport fără actele de identitate necesare. Am adoptat o atitudine de spășeală desăvârșită. Nu cred c-a existat vreodată om care să fi manifestat o dorință atât de sinceră și de plină de remușcări de a fi lăsat să ajungă la Buffalo.

Într-un târziu și cu mari ezitări, șeful i-a făcut semn cu capul funcționarului și i-a spus să mă lase să mă îmbarc, dar m-a prevenit să nu mai încerc vreodată o figură ca asta, apoi a plecat împreună cu colegii.

Funcționarul mi-a emis talonul de îmbarcare și am pornit spre poartă, dar m-am întors și, pe un ton scăzut, confidențial, i-am împărtășit o reflecție utilă:

— Întotdeauna mai e un strop de pastă de dinți în tub, i-am spus. Gândiți-vă la asta.

Misterele Crăciunului

Unul dintre micile, dar numeroasele mistere cărora speram să le găsesc dezlegarea când m-am mutat în Anglia a fost următorul. Când britanicii cântă: *A-Wassailing We'll Go*, unde se duc și ce fac ei exact când ajung acolo?

Pe toată perioada educației mele făcute în America, am ascultat cântecul acesta de fiecare Crăciun, fără să găsesc vreodată pe cineva care să aibă fie și cea mai vagă idee despre cum se face obscura și enigmatica activitate de *wassailing.* Date fiind ritmul săltăreț al colindului și spiritul petrecăreț în care era întotdeauna intonat, în imaginația mea de adolescent el evoca, fără excepție, fetișcane cu bujori în obrăjori, care purtau bărdace de bere într-o atmosferă de veselie generală și dezlănțuită, dinaintea unui buștean aruncat în foc, într-o sală împodobită cu laur, și, cu această imagine în minte, am anticipat primul Crăciun englezesc plin de nerăbdare și de o curiozitate sinceră. La noi acasă, cel mai interesant lucru la care te puteai aștepta din gama dezlănțuirilor sezoniere era să primești un fursec în forma unui brăduț de Crăciun.

Astfel, vă închipuiți dezamăgirea mea când primul Crăciun în Anglia a sosit, a trecut și nu numai că n-am zărit pe nimeni *wassailing*, dar nici nu am găsit pe nimeni care să-i cunoască

taina adâncă și venerabilă. Realitatea este că, în cei aproape douăzeci de ani petrecuți în Anglia, nu am reușit să găsesc pe nimeni care să fi practicat *wassailing* – sau nu în mod conștient, cel puțin. După cum, dacă tot a venit vorba, nu am dat peste nimeni care să joace în piese cu mascați sau să facă vreo colectă (un fel de cerșetorie în grup organizată, în vederea cheltuirii banilor pe băutură la prima cârciumă, ceea ce mi se pare a fi o idee excepțională) sau vreuna dintre multele tradiții englezești de Crăciun promise în mod expres în versurile colindelor și în romanele unor autori ca Jane Austen și Charles Dickens.

Abia când am dat peste un exemplar din învățata și mereu actuala lucrare a lui T.G. Crippen, *Christmas and Christmas Lore (Crăciunul și tradițiile populare de Crăciun*), publicată la Londra în 1923, am aflat, în sfârșit, că *wassail* era, la origine, o formă de salut, derivată din vechea limbă scandinavă, unde *ves heil* înseamnă „sănătate”. Pe vremea anglo-saxonilor, după cum susține Crippen, era un lucru obișnuit ca persoana care oferea de băut să spună *Wassail!* și cea care primea să răspundă *Drinkhail!*, iar participanții repetau exercițiul până când rămâneau întinși confortabil la orizontală.

Din cartea lui Crippen reiese clar că, în 1923, acesta împreună cu alte obiceiuri de Crăciun străvechi și agreabile încă se mai întâlneau în Marea Britanie. Acum, vai, ele par să fi dispărut pentru totdeauna.

Chiar și așa, Crăciunul în Anglia este minunat, mult mai frumos decât Crăciunul în America, din tot felul de motive. Pentru început, în Marea Britanie – cel puțin în Anglia – toate excesele festive (mâncarea, băutura, cadourile, iar mâncarea și iar băutura) sunt concentrate de Crăciun, în timp ce noi,

americanii, le lăbărțăm pe ale noastre în trei sărbători diferite.

În America, sărbătoarea cea mai mâncăcioasă este Ziua Recunoștinței, la sfârșitul lui noiembrie. Ziua Recunoștinței este o sărbătoare grozavă, poate cea mai grozavă din America, dacă mă-ntrebați pe mine. (În caz că v-ați întrebat, ea comemorează prima zi a recoltei, în care pelerinii s-au așezat la masă cu indienii, ca să le mulțumească pentru ajutor și să le spună: „Apropo, am hotărât că vrem *toată* țara”.) Este o sărbătoare grozavă, pentru că nu trebuie să faci daruri, să trimiți felicitări sau mai știu eu ce, trebuie doar să mănânci până începi să arăți ca un balon lăsat conectat prea mult la rezervorul de heliu.

Necazul e că ea vine cu mai puțin de o lună înainte de Crăciun. Așa că, pe 25 decembrie, când mama aduce iarăși un curcan la masă, nu sari: „Curcan, uraaa!”, ci mai degrabă zici: „Ah, iar curcan, mamă!?”. Cu un astfel de aranjament, cina de Crăciun nu poate fi decât o dezamăgire.

De regulă, americanii nu beau prea mult de Crăciun. Am impresia chiar că majoritatea oamenilor din America ar considera ușor de prost-gust să sorbi mai mult decât, să zicem, un sherry mic înainte de prânz în ziua de Crăciun. Americanii păstrează băutul pe scară largă pentru Anul Nou.

De asemenea, noi, americanii, nu avem multe dintre lucrurile care pentru englezi vin natural de Crăciun. În America nu avem piese de Crăciun. Nu avem plăcinte cu carne și aproape deloc budinci. În Ajun nu auzi clopoței. Nici pocnitori. Nu apare un număr dublu din *Radio Times.* Nu avem cremă de unt cu coniac. Nici farfurioare cu alune. Nu ascultăm *Merry Xmas Everybody* al lui Slade cel puțin o dată la

douăzeci de minute. Și, mai presus de toate, nu avem Boxing Day.

Pe 26 decembrie, în Statele Unite, toată lumea se întoarce la serviciu. De fapt, Crăciunul ca fenomen observabil ia sfârșit în ziua de 25 decembrie, cam pe la prânz. La televizor nu e nimic special și majoritatea magazinelor mari și a mallurilor sunt acum deschise după-amiaza (pentru ca lumea să poată schimba lucrurile primite cadou și nedorite). În America, de Crăciun te poți duce la cinema. Te poți duce până și la bowling. Cumva, chestia asta nu mi se pare normală.

Cât despre Boxing Day, cei mai mulți americani nici nu au auzit despre ea sau, în cel mai bun caz, au o vagă idee despre ce ar putea fi. Poate o să vă surprindă să aflați, apropo, că Boxing Day este o invenție relativ modernă. *Oxford English Dictionary* nu a reușit să depisteze termenul înainte de 1849. Rădăcinile sale merg înapoi în timp cel puțin până în Evul Mediu, când de Crăciun exista obiceiul de a deschide cutia milei din biserică și de a le împărți conținutul ei săracilor, dar ca sărbătoare Boxing Day există doar din secolul al XIX-lea, ceea ce explică de ce englezii o au și americanii nu.

Eu unul prefer de departe Boxing Day zilei de Crăciun, în primul rând pentru că are toate avantajele Crăciunului (mâncare și băutură din plin, veselie peste tot, șansa de a moțăi în fotoliu pe timpul zilei), fără nici unul dintre dezavantaje, precum ceasurile petrecute de-a bușilea, încercând să asamblezi casa păpușilor sau bicicleta conform instrucțiunilor tipărite în Taiwan, sau falsele manifestări de recunoștință față de tanti Gladys pentru puloverul tricotat de mână, pe care nici măcar Gyles Brandreth nu l-ar purta („Serios, Glad, am căutat peste tot un pulover cu unicorni”).

Nu, dacă e ceva care-mi lipsește din Anglia, este Boxing Day. Și, desigur, *Merry Xmas Everybody* al lui Slade, ascultat iar și iar. Pentru că, dincolo de orice altceva, te ajută să apreciezi cu atât mai mult restul anului.

Jocul cifrelor

Congresul Statelor Unite, care nu încetează să uimească pe toată lumea, a votat recent să i se aloce Pentagonului cu 11 miliarde de dolari mai mult decât ceruse acesta.

Aveți idee ce înseamnă 11 miliarde de dolari? Sigur că nu. Nimeni nu are. O sumă atât de mare nu poate fi cuprinsă de mintea umană.

Indiferent încotro te uiți când vine vorba de economia americană, te lovești de numere atât de mari, încât devin practic incomprehensibile. Să luăm doar câteva, pe care le-am extras din ziarele de duminica trecută. Produsul intern brut al SUA este de 6,8 bilioane. Bugetul federal este de 1,6 bilioane. Deficitul federal se ridică la aproape 200 de miliarde. Numai economia statului California valorează 850 de miliarde.

Nu e greu să pierzi măsura enormității acestor numere. Datoriile cumulate ale Americii erau, la ultima numărătoare, potrivit revistei *Time*, „la un fir de păr” sub suma de 4,7 bilioane. Suma exactă era de 4,692 bilioane, astfel că afirmația este greu de contrazis, chiar dacă diferența este de 8 miliarde de dolari și oricine ar fi de acord că e un fir de păr destul de groscior.

Am lucrat destul de mult timp în redacția de știri economice a unui ziar național ca să știu că până și cei mai experimentați ziariști în domeniul financiar se pierd adesea când vehiculează termeni precum *miliard* și *bilion*, din două motive la fel de justificate. În primul rând, pentru că de obicei asta se întâmplă după ce-au băut câteva pahare la masa de prânz și, în al doilea rând, astfel de cifre sunt, într-adevăr, derutante.

Și în asta constă toată problema. Numerele mari sunt pur și simplu dincolo de capacitatea noastră de înțelegere. La New York, pe Sixth Avenue, există un panou electronic, instalat și plătit dintr-o sursă anonimă, care se prezintă drept „Ceasul Datoriei Naționale". În noiembrie, când am fost acolo ultima dată, ea anunța datoria națională ca fiind de 4.533.603.804.000 de dolari – adică 4,5 bilioane – și suma creștea cu 10.000 de dolari la fiecare secundă sau atât de repede că ultimele trei cifre de pe panoul electronic nici nu se mai distingeau. Dar ce *înseamnă* exact 4,5 bilioane?

Haideți să încercăm cu un bilion. Imaginați-vă că vă aflați într-un seif, laolaltă cu întreaga datorie națională a Americii, și că vi se spune că puteți păstra toate bancnotele de un dolar pe care vă puteți pune inițialele. De asemenea, haideți să zicem că puteți să însemnați câte o bancnotă pe secundă și că faceți acest lucru non-stop, fără să vă odihniți. De cât timp credeți că veți avea nevoie ca să numărați un bilion de dolari? Haideți, faceți-mi pe plac și încercați să ghiciți. Trei luni? Cinci ani?

Dacă însemnați o bancnotă pe secundă, câștigați 1.000 de dolari la fiecare 17 minute. După douăsprezece zile de efort non-stop, veți atinge primul milion. În consecință, veți avea

nevoie de 120 de zile ca să strângeți 10 milioane și de 1.200 de zile – un pic mai mult de trei ani – pentru 100 de milioane. După 31,7 ani veți deveni miliardari și după aproape o mie de ani veți ajunge la fel de bogați ca Bill Gates, fondatorul companiei Microsoft. Dar abia după 31.709,8 ani veți putea adăuga dolarul cu numărul un bilion (și tot vă veți afla la mai puțin de un sfert din grămada de bancnote reprezentând datoria națională a Americii).

Asta înseamnă un bilion.

Interesant este faptul că devine din ce în ce mai evident că majoritatea acestor sume incomprehensibil de mari vehiculate de economiști și politicieni sunt oricum false. De pildă, să luăm produsul intern brut, piatra de temelie a politicilor economice moderne. PIB-ul este un concept inventat în anii 1930 de economistul Simon Kuznets, foarte util ca unitate de măsură pentru obiectele fizice – tone de oțel, metri liniari de cherestea, cartofi, anvelope și așa mai departe. Toate bune și frumoase într-o economie industrială tradițională. Acum însă, cea mai mare parte a activităților din toate statele dezvoltate se traduc în servicii și idei – chestii precum programe pentru calculatoare, telecomunicații, servicii financiare –, care produc valoare, dar nu au neapărat, nici măcar în general, ca rezultat un produs pe care să-l poți pune pe paleți și să-l expediezi pe piață.

Dat fiind că astfel de activități sunt greu de măsurat și de cuantificat, nimeni nu știe cu adevărat care este ponderea lor. Numeroși economiști sunt de părere că este posibil ca America să-și fi subestimat rata de creștere a PIB-ului cu până la două sau trei puncte procentuale pe an, timp de mai mulți ani. Poate nu pare mult, dar, dacă este așa, atunci economia

americană – evident, deja de o enormitate copleșitoare – ar putea fi cu o treime mai mare decât s-a crezut. Cu alte cuvinte, este posibil ca în economia SUA să circule mai multe sute de *miliarde* de dolari pe care nimeni nu i-a bănuit măcar că există. Incredibil.

Și iată o altă idee uimitoare. Nimic din toate acestea nu contează, pentru că PIB-ul este oricum un instrument de măsură inutil. El nu reprezintă, literalmente, decât o modalitate brută de măsurare a venitului național – „valoarea în dolari a bunurilor finite și a serviciilor", cum spune la carte – pentru o perioadă dată.

Orice fel de activitate economică adaugă ceva la produsul intern brut. Nu are importanță dacă activitatea este pozitivă sau nu. S-a estimat, de pildă, că procesul lui O.J. Simpson[1] a contribuit cu 200 de milioane de dolari la produsul intern brut al Americii în onorarii pentru avocați, cheltuieli de judecată, cheltuieli de cazare pentru ziariști ș.a.m.d., dar nu cred că sunt mulți aceia care ar putea susține că tot acest spectacol costisitor a făcut din America un tărâm mai măreț și mai nobil.

În realitate, activitățile negative generează adesea mai mult PIB decât cele pozitive. Am vizitat de curând o fabrică de prelucrare a zincului ale cărei materii reziduale eliminate în atmosferă erau atât de încărcate de agenți poluanți, încât pustiiseră un întreg versant de munte. De la gardul fabricii până în vârful muntelui nu se vedea crescând nici un fir de vegetație. Dar, din perspectiva PIB-ului, ea era grozavă. Mai întâi vine câștigul economic de pe urma a tot ceea ce a prelucrat și a vândut fabrica în decursul anilor. Apoi vine câștigul obținut din zecile de milioane de dolari pe care

guvernul trebuie să-i plătească acum pentru a curăța mediul și a reabilita muntele. În fine, se vor înregistra câștiguri permanente de pe urma tratamentelor de care au nevoie muncitorii și locuitorii orașului afectați de boli cronice în urma traiului printre atâtea substanțe poluante.

În termenii măsurătorilor economice convenționale, toate acestea reprezintă câștiguri, nu pierderi. La fel ca pescuitul excesiv în lacuri și oceane. La fel ca despăduririle. Pe scurt, cu cât ne epuizăm cu mai multă inconștiență resursele naturale, cu atât înflorește mai mult PIB-ul.

După cum spunea odată economistul Herman Daly: „Sistemul contabil național actual tratează pământul ca pe o firmă în proces de lichidare”. Sau, după cum observau sec alți trei economiști de frunte într-un articol din *Atlantic Monthly*, anul trecut: „Conform standardelor curioase ale PIB-ului, eroul economic național este un pacient suferind de cancer în stadiu terminal, care trece printr-un divorț costisitor”.

Și-atunci, de ce insistăm să folosim acest fals indicator al nivelului de performanță economică? Pentru că, până acum, economiștii n-au găsit altceva mai bun. Și-acum înțelegeți de ce i se spune știință deprimantă.

1. Orenthal James Simpson (n. 1947), fost jucător de fotbal american, acuzat în 1994 de a-și fi ucis soția și pe amantul acesteia, dar achitat, în 1995, din lipsa unor probe suficiente. În 2007 a fost arestat la Las Vegas și condamnat la 33 de ani de închisoare pentru jaf armat și răpire (n. tr.).

Room service

Un lucru pe care vreau de mult să-l fac – și, dacă odată cu această rubrică aș fi primit și un buget de cheltuieli, l-aș face chiar acum – este să vizitez Motel Inn din San Luis Obispo, California.

La prima vedere, ar putea părea un vis straniu, dat fiind că, din câte se spun despre el, Motel Inn nu are neapărat ceva special. Construit în 1925 în stilul colonial spaniol atât de îndrăgit de californieni, de Zorro și cam atât, stă la umbra unei autostrăzi suspendate aglomerate, în mijlocul unei adunături de benzinării, fast-food-uri și alte moteluri mai moderne.

Pe vremuri însă a fost un popas celebru pe drumul de coastă dintre Los Angeles și San Francisco. Un arhitect din Pasadena, pe nume Arthur Heineman, i-a conferit stilul exuberant, dar moștenirea sa cea mai inspirată stă în numele pe care i l-a ales. Jucându-se cu cuvintele *motor* și *hotel*, el a inventat termenul *mo-tel*, cu cratimă, pentru a-i accentua noutatea.

La vremea aceea, America avea deja destule moteluri, care însă purtau alte denumiri: *auto court*, *cottage court*, *hotel court*, *tour-o-tel*, *auto hotel*, *bungalow court*, *cabin court*,

tourist camp, *tourist court*, *trav-o-tel.* Timp îndelungat, *tourist court* a părut că va deveni denumirea uzuală. Abia în 1950 termenul *motel* a căpătat un statut generic.

Știu toate acestea pentru că tocmai am citit o carte despre istoria motelurilor din America, intitulată – cu orbitoare originalitate – *Motelurile din America.* Scrisă de trei profesori universitari, este o lucrare deosebit de plicticoasă, plină de fraze precum: „Atât nevoile consumatorilor, cât și ale furnizorilor de cazare au influențat puternic dezvoltarea sistemelor de distribuție organizate"; cu toate acestea, am achiziționat-o și am citit-o pe nerăsuflate, pentru că ador tot ce are legătură cu motelurile.

Nu mă pot abține. Mă cuprinde și-acum entuziasmul de fiecare dată când bag cheia în broasca unei uși de motel și o dau de perete. Este unul dintre lucrurile acelea – mâncarea din avion este altul – care îmi fac plăcere, deși ar trebui să știu să mă feresc de ele.

Perioada de aur a motelurilor a fost, întâmplător, și perioada mea de aur – anii 1950 – și bănuiesc că de aici mi se trage și fascinația. Pentru cineva care nu a străbătut America în mașină în anii 1950, este aproape cu neputință să-și închipuie cât de palpitant era totul. În primul rând, lanțurile naționale, precum Holiday Inn și Ramada, abia dacă existau. Până în 1962, 98% dintre moteluri erau proprietate individuală, astfel încât fiecare avea o personalitate distinctă.

În mare, erau de două tipuri. Primul tip erau motelurile bune. Acestea aveau mai întotdeauna un aer de casă particulară sau de vacanță. În general, erau construite la marginea unei pajiști generoase, cu copaci umbroși și un strat de flori împodobit cu o roată de căruță vopsită în alb. (Nu știu

de ce, dar proprietarilor le plăcea să vopsească și pietrele în alb și să le înșire pe marginile aleii de la intrare.) Adesea aveau și o piscină și un magazin de suvenire sau o cafenea.

Pe dinăuntru, etalau dovezi ale confortului care făceau întreaga familie să gângurească: mochete groase, instalații de aer condiționat care torceau, noptiere cu telefon și radio încorporat, televizor la picioarele patului, baie privată, uneori o cabină separată pentru îmbrăcăminte, paturi Vibro-matic care, pentru 25 de cenți, îți făceau masaj.

Al doilea fel de moteluri erau cele oribile. Noi stăteam întotdeauna în acestea din urmă. Tata, unul dintre marii cărpănoși din istorie, era de părere că nu are rost să arunci banii pe… ce mai… pe nimic de fapt, și, în orice caz, pe ceva în care nu făceai decât să dormi.

Ca urmare, în mod obișnuit sfârșeam în camere de motel cu paturi coșcovite și mobilă obosită, unde, în general, puteai fi sigur că vei fi trezit în miez de noapte de un țipăt pătrunzător, zgomot de mobilă crăpată și un glas de femeie implorând: „Lasă pistolul, Vinnie! Fac orice vrei!”. Nu vreau să insinuez că experiențele acestea m-au marcat ori m-au acrit, dar țin minte că, atunci când am văzut-o pe Janet Leigh căsăpită la Bates Motel, în *Psycho*, primul meu gând a fost: măcar ea are perdea la duș.

Toate acestea, chiar și situațiile cele mai neplăcute, dădeau călătoriilor cu mașina un soi de imprevizibilitate exaltantă. Nu știai niciodată ce fel de confort te aștepta la sfârșitul zilei, peste ce mici plăceri puteai da. Excursiile cu mașina căpătau o picanterie pe care rafinamentele omogenizate ale epocii moderne n-o pot egala.

Totul s-a schimbat rapid odată cu apariția lanțurilor de moteluri. Holiday Inn, de pildă, a crescut de la 79 de moteluri în 1958 la aproape 1.500 în mai puțin de douăzeci de ani. Astăzi, numai cinci lanțuri dețin o treime din totalul camerelor de motel din întreaga Americă. În zilele noastre, călătorii nu vor incertitudinea în viața lor. Vor să stea în același loc, să mănânce aceeași mâncare și să vadă aceleași emisiuni de televiziune oriunde s-ar afla.

De curând, în timp ce făceam drumul cu mașina de la Washington, D.C., spre New England cu propria mea familie, am încercat să le explic toate astea copiilor și m-am gândit că ar fi bine să tragem peste noapte la o pensiune familială, de modă veche. Toată lumea a considerat că ideea era nemăsurat de proastă, dar am stăruit că avea să fie o experiență memorabilă.

Ei bine, am căutat pretutindeni. Am trecut pe lângă zeci de moteluri, toate parte din câte un lanț național. În final, după vreo oră și jumătate de căutări inutile, am ieșit de pe autostradă pentru a șaptea sau a opta oară și iată-l, sclipind în întuneric, motelul Sleepy Hollow, parcă desprins direct din anii 1950.

— Vizavi e un Comfort Inn, mi-a atras atenția unul dintre copii.

— Nu vrem un Comfort Inn, Jimmy, i-am explicat, uitând, în toată agitația, că nu am un copil pe nume Jimmy. Vrem un motel adevărat.

Soția mea, englezoaică fiind, a insistat să arunce o privire prin cameră. Era oribilă, bineînțeles. Mobilierul era vechi și jerpelit. Înăuntru era atât de frig, că scoteai aburi pe nas. Dușul avea perdea, care stătea însă atârnată în doar trei inele.

— Are personalitate, am insistat eu.

— Are lindini, a zis nevastă-mea. Noi suntem peste drum, la Comfort Inn.

I-am urmărit ieșind în șir indian, fără să-mi cred ochilor.

— Tu stai, nu-i așa, Jimmy? am zis, dar până și el a plecat, fără să arunce o privire în urmă.

Am rămas acolo încă vreo 15 secunde, apoi am stins lumina, am returnat cheia și am traversat strada, la Comfort Inn. Era fără haz și identic cu toate motelurile Comfort Inn la care am mai stat vreodată. Dar era curat, televizorul funcționa și, trebuie spus, perdeaua de la duș era foarte drăguță.

Prietenul nostru, elanul

Soția tocmai mi-a strigat că mâncarea e pe masă (aș fi preferat-o pe farfurie, dar ce poți să faci?), așa că s-ar putea ca editorialul de săptămâna aceasta să fie mai scurt decât de obicei.

Vedeți voi, la noi în casă, dacă nu ajungi la masă în primele cinci minute, nu mai găsești decât zgârciuri și bucata aceea cenușie de sfoară cu care se leagă jambonul. Dar – și în asta rezidă avantajul traiului în America în ziua de azi sau al traiului oriunde altundeva decât în Marea Britanie – măcar aici putem să mâncăm carne de vită fără să ne întrebăm dacă, după ce ne ridicăm de la masă, n-o să ne izbim cu capetele de pereți.

M-am întors de curând în Marea Britanie și am observat că mulți oameni mănâncă din nou carne de vită, ceea ce mă face să cred că nu au urmărit excelentul documentar în două părți în cadrul *Horizon* despre ESB și nu au citit excelenta prezentare a lui John Lanchester din *New Yorker* pe aceeași temă. Dacă le-ați fi văzut și citit, credeți-mă că n-ați mai fi vrut să mâncați în veci carne de vită. (Dar și mai mult v-ați fi dorit să n-o fi mâncat deloc între 1986 și 1988. Atunci am mâncat și eu și, mamă, ce ne așteaptă!)

Dar obiectivul meu astăzi nu este să vă fac să priviți cu îngrijorare viitorul (deși, dacă tot am ajuns aici, sfatul meu este să vă puneți afacerile în ordine cât mai puteți să țineți un stilou în mână), ci să propun o utilizare alternativă pentru toate bietele vaci trimise la tăiere.

Ideea mea e să le punem pe toate pe un vapor și să le trimitem încoace, pe urmă să le dăm drumul în pădurile din nord, care se întind în tot ce înseamnă nordul New England, din Vermont până în Maine, și să-i lăsăm pe vânătorii americani să se ocupe de ele. Mă gândesc că s-ar putea să-și mai deturneze atenția de la împușcarea elanilor.

Dumnezeu știe de ce ar putea dori cineva să împuște un animal inofensiv și sfios cum este elanul, dar sunt mii care o fac – atât de mulți, încât statul atribuie acum prin loterie dreptul de a vâna. În Maine, anul trecut, s-au înregistrat 82.000 de cereri pentru 1.500 de permise. Peste 12.000 de locuitori ai altor state au contribuit fericiți cu douăzeci de dolari nereturnabili doar ca să poată participa la tragerea la sorți.

Vânătorii or să vă spună că elanul este o fiară a pădurii vicleană și feroce. În realitate, un elan este o vacă desenată de un copil de trei ani. Atât și nimic mai mult. Fără nici o îndoială, elanul este cea mai improbabil și mai disperat de pierdută făptură care a trăit vreodată în sălbăticie. Este enorm – mare cât un cal –, dar fermecător de dizgrațios. Aleargă de parcă fiecare picior ar acționa separat. Până și coarnele îi sunt fără speranță. Alte animale au coarne cu vârfuri ascuțite, care arată splendid din profil și le impun respect adversarilor. Elanul are niște coarne care arată ca niște mănuși de bucătărie.

Mai presus de toate, elanul se remarcă prin aproape infinita lui lipsă de inteligență. Dacă mergi cu mașina pe șosea și din pădure îți iese în față un elan, poți fi sigur că te privește cu ochii mijiți timp de un minut lung, după care o rupe brusc la fugă de-a lungul șoselei dinaintea ta, zvârlindu-și picioarele în opt direcții simultan. Nu contează că de o parte și de alta a șoselei se întind peste 25.000 de kilometri pătrați de pădure deasă, care îi oferă adăpost. Fără să aibă habar unde se află și nici ce se petrece, elanul se ține cu tenacitate pe șosea până la jumătatea drumului spre Brunswick, apoi pasul său ciudat îl face să cârmească fără să vrea din nou spre pădure, unde se oprește imediat și adoptă o expresie care parcă spune: „Ia te uită, pădure. Cum naiba am ajuns aici?”.

Elanii sunt atât de tolomaci, încât, atunci când aud o mașină sau un camion apropiindu-se, adesea se grăbesc să iasă din pădure pe șosea, în speranța bizară că așa vor fi în siguranță. În fiecare an, în jur de 1.000 de elani sunt loviți fatal de mașini sau camioane în New England. (Dat fiind că un elan cântărește o tonă și că e construit numai bine pentru ca o capotă de mașină să-l mătură de pe picioarele ca de păianjen, lăsând toată greutatea corpului să se prăbușească prin parbriz, coliziunile sunt adeseori la fel de fatale și pentru șofer.) Când vezi cât de pustii și de liniștite sunt șoselele care străbat pădurile din nord și-ți dai seama cât de puțin probabil este ca o ființă, oricare ar fi ea, să iasă pe carosabil exact în momentul în care trece un vehicul, începi să înțelegi cât de surprinzătoare sunt aceste cifre.

Și mai surprinzător însă, date fiind lipsa de inteligență a elanului și instinctul lui de supraviețuire neobișnuit de tocit, e faptul că este unul dintre animalele care au supraviețuit cel

mai mult în America de Nord. Pe când mastodonții pășeau pe Pământ, elanii erau acolo, printre ei. Mamuții blănoși, tigrii cu colți-sabie, pumele, lupii, karibu, caii sălbatici și chiar și cămilele prosperau cândva în estul Statelor Unite, dar au dispărut unele după altele, în timp ce elanul și-a continuat existența greoaie, netulburat de erele glaciare, impacturile cu meteoriți, erupțiile vulcanice sau deriva continentelor.

Lucrurile nu au stat întotdeauna așa. La începutul secolului, se estima că în întregul New Hampshire nu erau mai mult de o duzină de elani, iar în Vermont, probabil deloc. Astăzi, în New Hampshire sunt cam 5.000 de elani, în Vermont încă 1.000, iar în Maine, până la 30.000.

Datorită acestor cifre robuste, în creștere, vânătoarea de elani a fost reintrodusă treptat, ca metodă de a ține lucrurile sub control. Dar și aici sunt două probleme. În primul rând, cifrele sunt simple presupuneri. Evident, elanii nu stau aliniați pentru recensăminte. Cel puțin unul dintre naturaliștii cunoscuți consideră că estimările sunt umflate cu până la 20%, ceea ce ar însemna că elanii nu sunt atât răriți în mod selectiv, cât măcelăriți cu nepăsare.

Încă și mai pertinentă, după mine, este ideea că e greșit să vânezi și să omori un animal atât de bleg și de blând cum este elanul. Împușcarea unui elan nu este vreo realizare. Am întâlnit elani în pădure și pot să vă spun că poți să te apropii de ei și să-i ucizi chiar cu un ziar împăturit. Faptul că 90% dintre vânători reușesc să captureze un elan într-un sezon care durează doar o săptămână stă mărturie pentru cât de ușor pot fi vânate aceste animale.

De aceea vă propun să ne trimiteți nouă toate bietele bovine condamnate. Ele le-ar oferi vânătorilor noștri ocazia

după care tânjesc în mod evident de a-și manifesta curajul bărbătesc și, cum spun, ar putea salva ciudații elani.

Așadar, trimiteți încoace vacile acelea nebune. Pe adresa lui Bob Smith. Este unul dintre senatorii noștri de New Hampshire și, dacă e să ne luăm după felul în care a votat până acum, e deja familiarizat cu bolile mintale.

Acum vă rog să mă scuzați, trebuie să mă duc să văd dacă a mai rămas ceva carne pe bucata aia de sfoară cenușie.

Plăceri consumeriste

Cred că am obținut dovada definitivă că America este paradisul cumpărăturilor. Ea a venit într-un catalog de filme pe care l-am primit, fără să-l solicit, odată cu poșta de dimineață. Acolo, printre obișnuitele și diversele oferte – *Scripcarul pe acoperiș*, *Tai Chi pentru sănătate și condiție fizică*, toate filmele făcute vreodată de John Wayne –, era și un film de dezvoltare personală cu titlul *Să dansăm Macarena complet dezbrăcați*, care promite să-l îndrume pe spectatorul dezbrăcat de acasă „printre mișcările acestui dans cu influențe latino, care a luat țara pe sus”.

Printre interesantele oferte incluse în catalog erau un documentar intitulat *Modele clasice de tractoare*, un set de opere complete ale lui Don Knotts la cutie și o interesantă compilație cu titlul *Gospodinele goale ale Americii* (volumele 1 și 2), unde sunt prezentate gospodine obișnuite, „care fac treabă prin casă în fundul gol!”.

Și când mă gândesc că eu am cerut o cheie tubulară drept cadou de Crăciun.

Ce vreau să subliniez este că aproape nu există lucru pe care să nu-l poți cumpăra în această remarcabilă țară. Desigur, cumpărăturile sunt sportul național în America de multe

decenii, dar trei sunt invențiile importante din domeniu, care au ridicat mersul la cumpărături la un nivel amețitor de înalt. Ele sunt:

• *Telemarketingul*. Este un tip de comerț absolut nou, în care plutoane de agenți de vânzări le telefonează unor oameni absolut străini, aleși mai mult sau mai puțin la întâmplare, și le citesc plini de tenacitate un text pregătit dinainte, care promite un set de cuțite sau un aparat de radio gratuit la achiziționarea nu știu cărui produs sau serviciu. Indivizii aceștia au devenit practic de neoprit.

Șansa ca eu să închiriez prin telefon o cameră într-o casă de vacanță din Florida de la un străin e la fel de mare ca aceea de a-mi schimba religia în urma unei vizite inopinate a unei echipe de mormoni, dar, evident, sentimentul nu este universal valabil. Potrivit unui articol din *New York Times*, în America se vând acum prin telemarketing mărfuri în valoare de 35 de *miliarde* de dolari anual. Suma este atât de mare, încât nu pot nici să mă gândesc la ea fără să mă apuce durerea de cap, de aceea haideți să trecem la a doua invenție.

• *Mallurile cu outlet-uri*. Acestea sunt spații comerciale în care companii precum Ralph Lauren și Calvin Klein își vând propriile produse cu reducere. Sunt, pe scurt, complexuri de magazine unde totul este permanent cu preț redus și care au devenit gigantice.

În multe cazuri, mallurile cu outlet-uri nici nu sunt niște malluri, ci mai degrabă adevărate comunități acaparate de outlet-uri. De departe cel mai uimitor dintre ele este Freeport, în Maine, sediul firmei L.L. Bean, cunoscutul producător de îmbrăcăminte și echipament sportiv pentru tineretul cu bani.

Ne-am oprit acolo vara trecută, în trecere prin Maine, iar experiența îmi dă și acum fiori. Procedura este invariabil aceeași pentru o vizită la Freeport. Intri în oraș cu pas de melc, într-o coadă lungă de mașini, petreci patruzeci de minute vânând un loc de parcare, apoi te alături mulțimii de câteva mii de oameni care parcurg cu pași târșâiți strada principală, prin fața unui șir de magazine unde se vând toate mărcile care au existat sau vor exista vreodată.

În mijloc se află magazinul L.L. Bean, care e enorm. Este deschis 24 de ore pe zi, 365 de zile pe an. Aici poți cumpăra un caiac la ora trei dimineața, dacă vrei. Se pare că unii vor. Iar începe să mă doară creierul.

• *În fine, cataloagele*. Cumpărăturile prin poștă se practică de multă vreme, dar acum au proliferat într-o măsură care întrece orice închipuire. Aproape din clipa în care am pus piciorul în America, pe covorașul de la ușă au început să cadă plescăind nesolicitate, odată cu corespondența zilnică, și cataloagele. Acum primim vreo zece-douăsprezece – uneori mai multe – pe săptămână: cataloage pentru filme, unelte de grădinărit, lenjerie, cărți, echipament de camping și pescuit, lucruri care fac din baie un loc mai elegant și mai prietenos, tot ce vrei și ce nu vrei.

Mult timp, le-am azvârlit odată cu restul corespondenței nesolicitate. Ce prost am fost. Acum îmi dau seama că nu îmi puteau furniza doar câteva ceasuri de lecturi plăcute, ci îmi puteau deschide o lume întreagă de posibilități, de a căror existență nici nu aflasem.

De pildă, astăzi, odată cu broșura sus-menționată despre *Macarena* în pielea goală, am primit un catalog intitulat *Unelte pentru cititorul serios.* Era plin cu gama obișnuită de sugative

și obiecte de birou, dar ce mi-a atras în mod deosebit atenția a fost ceva numit Suport pentru Servietă – un mic cărucior care se înalță vreo zece centimetri de la pământ.

Disponibil în nuanțe de lemn de vișin natural sau închis și cu atrăgătorul preț de 139 de dolari, este menit să amelioreze una dintre cele mai nerezolvabile probleme legate de depozitare la birou din epoca noastră. După cum explică exemplarul meu din catalog: „Cei mai mulți dintre noi ne confruntăm cu aceeași sâcâitoare întrebare – ce să facem cu servieta când o lăsăm din mână, acasă sau la birou? De aceea am proiectat Suportul pentru Servietă. El vă ridică servieta de la sol, făcând mai ușoară introducerea sau recuperarea obiectelor pe parcursul zilei”.

Ultimele trei cuvinte îmi plac cel mai mult, „pe parcursul zilei”. De câte ori, ajuns la sfârșitul unei zile de lucru, nu mi-am spus: „Ah, ce n-aș da pentru un dispozitiv pe roți, într-o gamă de nuanțe de lemn natural, care să mă ajute să nu mă mai aplec și ultimii zece centimetri!”.

Înspăimântător este faptul că descrierile astea sunt atât de abil făcute, încât aproape că te păcălesc. Citeam într-un alt catalog despre un sofisticat accesoriu de bucătărie din Italia, denumit *porta rotolo di carta*, care se laudă cu „un braț flexibil cu arc”, „sistem de ghidare din oțel inoxidabil”, „fluron de alamă ornamentat” și „garnitură de cauciuc, pentru o stabilitate excepțională” – toate la numai 49,95 de dolari –, când am realizat că era un suport pentru prosoape de hârtie.

Evident, catalogul nu poate spune: „Indiferent cum te uiți la el, tot un suport pentru prosoape de hârtie este, și e o prostie să-l cumperi”. De aceea, el trebuie să încerce să-ți ia ochii cu pedigriul exotic și complexitatea tehnică.

În consecință, până și cele mai banale articole din catalog afișează mai multe caracteristici de proiectare decât un Buick model 1954. Am dinainte o broșură lucioasă de la o altă companie, care anunță cu mândrie fățișă că toate cămășile sale groase de bumbac dispun, între multe altele, de nasturi îmbrăcați, manșete extralungi, o structură a țesăturii în două straturi cu 40S („pentru un puf superior”), cută dublă pe spate, cusătură dublă în punctele de forță, bridă pentru cuier și guler nelipit – ce-o mai fi și acela. Până și șosetele vin cu descrieri lungi, cu sonoritate științifică, ce le ridică în slăvi capetele fără cusătură, buclele de fibră unu-la-unu și țesătura prinsă de mână.

Mărturisesc: uneori, aceste lingușiri seducătoare m-au ispitit pentru scurt timp să cumpăr câte ceva, dar în final am înțeles că, dacă este să aleg între un puf superior și un somn în puf, am să înclin întotdeauna în favoarea celui de-al doilea.

Cu toate acestea, dați-mi voie să spun acum, pe loc: dacă inventează cineva Caseta Video de Exerciții Fizice Macarena în Pielea Goală cu Cheie Tubulară, cu bridă numai bună pentru cuier, într-o gamă de nuanțe, o cumpăr.

Raiul mâncărurilor nesănătoase

Mai alaltăieri m-am hotărât să curăț frigiderul. În mod obișnuit, frigiderul nostru nu se curăță – o dată la patru sau cinci ani, se sigilează și se trimite la Centrul de Cercetări Epidemiologice din Atlanta, cu un bilețel care le îngăduie cercetătorilor să se înfrupte din orice li se pare că arată promițător din punct de vedere științific –, dar una dintre pisici nu mai fusese văzută de mai multe zile și parcă-mi aminteam că zărisem ceva păros pe ultimul raft, mai în spate. (S-a dovedit a fi o bucată mare de gorgonzola.)

Și iată-mă în genunchi, desfăcând bucăți de folie de aluminiu și aruncând priviri prudente în caserole, când am dat peste un produs interesant, denumit pizza pentru micul dejun, pe care l-am examinat cu un fel de atașament reținut, așa cum privești o fotografie în care apari purtând haine pe care nu-ți vine să crezi că le-ai considerat vreodată moderne. Vedeți dumneavoastră, pizza pentru micul dejun reprezenta ultima relicvă care supraviețuise unui prostesc val de entuziasm comercial căruia îi căzusem pradă.

Acum câteva săptămâni am anunțat-o pe soția mea că, data viitoare când merge la supermarket, intenționez s-o însoțesc, pentru că observasem că tot aduce acasă lucruri care nu

sunt… cum să spun… tocmai în spiritul culinar american. Trăim într-un paradis al mâncărurilor nesănătoase, în țara care a dat lumii brânza sub formă de spray, și ea continuă să vină de la magazin cu chestii sănătoase, precum broccoli proaspăt sau biscuiți de secară.

Pentru că este englezoaică, bineînțeles. Pentru că nu pricepe ce gamă largă de posibilități oferă dieta americană în materie de grăsimi și unsori. Tânjeam după bucățelele de șuncă artificială, după brânza topită într-o nuanță de galben necunoscută în natură și după umpluturile cremoase de ciocolată, uneori toate în același produs. Voiam o mâncare din care să țâșnească stropi atunci când muști din ea sau care îți cade pleoscăind pe pieptul cămășii în cantități atât de scârbos de mari, că trebuie să te ridici atent de la masă și să te duci la chiuvetă să te speli. Așa c-am însoțit-o până la supermarket și, în timp ce ea pipăia pepenii și socotea prețul ciupercilor shiitake, eu m-am îndreptat către raionul cu mâncare nesănătoasă… adică, practic, spre tot restul magazinului. Da, eram în paradis.

Cerealele pentru micul dejun singure ar fi putut să-mi ocupe aproape o după-amiază întreagă. Trebuie să fi fost vreo două sute de tipuri – și nu exagerez. Orice substanță care poate fi deshidratată, expandată și acoperită cu zahăr exista pe raft. Cel mai rapid îți atrăgea atenția o marcă denumită Cookie Crisp, care încerca să se prefacă a fi un mic dejun nutritiv, dar nu era altceva decât fursecuri cu fulgi de ciocolată, pe care le pui în bol și le mănânci cu lapte. Genial.

De notat, de asemenea, cerealele denumite Peanut Butter Crunch, Cinnamon Mini Buns, Count Chocula („cu bezele monstruoase”) și o ofertă pentru cei tari de înger, denumită

Cookie Blast Oat Meal, care conținea nu mai puțin de *patru* feluri de fursecuri. Am înșfăcat câte o cutie din fiecare fel și două de ovăz – de câte ori am spus că nimeni nu trebuie să înceapă o zi fără un bol mare, aburind, de fursecuri? – și am alergat cu ele înapoi la căruț.

— Ce-s astea? m-a întrebat nevastă-mea, cu tonul acela special, pe care mi se adresează adesea când suntem în supermarket.

Nu aveam timp să-i explic.

— Micul dejun pe următoarele șase luni, am gâfâit eu și am trecut grăbit mai departe. Și nici să nu te *gândești* să le pui la loc pe raft și să iei müsli.

Nici nu-mi imaginasem felul în care proliferase piața mâncărurilor nesănătoase. Oriunde mă întorceam, dădeam cu ochii de alimente care îți garantează stratul de osânză, majoritatea necunoscute mie – plăcinte cu cremă gelatinoasă, biscuiți cu bezea moale, prăjituri cu nucă, tarte cu piersici, bomboane umplute, fursecuri învelite în ciocolată și o cremă din bezea de întins pe pâine, botezată Fluff și vândută într-o casoletă în care puteai îmbăia un nou-născut.

Nu vă puteți închipui varietatea imensă de alimente non-nutritive aflate la dispoziția clientului supermarketurilor americane în zilele noastre și nici cantitățile în care sunt consumate. Am citit de curând că americanul de rând mănâncă opt kilograme de covrigei pe an.

Raionul șapte („Alimente pentru Obezii Hotărâți”) mi s-a părut deosebit de productiv. Avea o secțiune întreagă dedicată unei game de produse denumite Patiserie pentru Prăjitor și care cuprindea, între multe altele, opt feluri diferite de ștrudel pentru prăjitor. Și, de fapt, ce este ștrudelul pentru prăjitor?

Dar cui îi pasă? Era învelit în zahăr care părea siropos. Am înșfăcat un braț.

Recunosc, m-a cam luat valul… dar erau atât de multe și eu lipsisem atât de mult din țară!

Pizza pentru micul dejun a fost cea care i-a pus capac nevesti-mii. S-a uitat la cutie și a spus:

— Nu.

— Ce zici, iubito?

— N-o să iei cu tine acasă ceva ce se cheamă pizza pentru micul dejun. Îți dau voie să iei – s-a întins spre căruț, căutând mostre – bomboane umplute și ștrudel pentru prăjitor și…

A ridicat în aer un pachet pe care până atunci nu-l văzuse.

— Ce-s astea?

M-am uitat peste umărul ei.

— Clătite pentru microunde.

— Clătite pentru microunde, a repetat ea, dar cu mai puțin entuziasm.

— Vezi ce minunată e știința?

— O să mănânci tot, mi-a spus. Până la ultima firimitură din ce nu pui la loc pe raft imediat. Ai înțeles?

— Sigur, am răspuns eu, cât am putut de sincer.

Și să știți că m-a obligat să le mănânc. Am petrecut săptămâni străduindu-mă să parcurg o simfonie de alimente nesănătoase americănești, toate oribile. Până la ultima firimitură. Nu știu dacă mâncarea nesănătoasă americană și-a pierdut gustul sau papilele mele gustative s-au maturizat, dar până și bunătățile pe care le mâncam în copilărie mi s-au părut acum fie descurajant de fade, fie dezgustător de grețoase.

Cea mai oribilă dintre toate a fost pizza pentru micul dejun. Am încercat-o de trei sau patru ori, coaptă în cuptor, bombardată cu microunde și, odată, în disperare de cauză, cu garnitură de bezea Fluff, dar n-a fost în stare să atingă mai mult de o consistență bleagă, cauciucoasă. În cele din urmă, am renunțat și am pitit cutia în cimitirul caserolelor de pe raftul cel mai de jos al frigiderului.

De aceea, când am dat iar peste ea zilele trecute, am privit-o cu sentimente amestecate. Am dat s-o arunc, apoi am ezitat și am deschis capacul. Nu mirosea rău – presupun că era atât de îndopată cu chimicale, că nu mai rămăsese loc pentru bacterii – și m-am gândit s-o mai păstrez o vreme, ca memento al nebuniei mele, dar, până la urmă, am azvârlit-o la gunoi. După care, pentru că mi se făcuse poftă să ciugulesc ceva, m-am dus în cămară să caut vreun biscuit de secară și, poate, vreo tulpină de țelină.

Povești din pădurile nordului

Cu vreun an în urmă, în miezul iernii, un student a plecat de la un chef, dintr-un sat de la marginea orășelului în care locuiesc, în New Hampshire, îndreptându-se spre casa părintească, aflată la trei kilometri distanță. A făcut o prostie – pentru că era întuneric, iar el băuse –, hotărând să scurteze prin pădure. N-a mai ajuns la destinație.

A doua zi, când s-a observat dispariția băiatului, sute de voluntari au pornit în căutarea lui. L-au căutat zile la rând, dar fără succes. Abia în primăvară, cineva care se plimba prin pădure a dat întâmplător peste trupul lui.

Acum cinci zile s-a petrecut ceva oarecum asemănător. Un mic avion particular, cu doi oameni la bord, a fost nevoit să renunțe să mai aterizeze pe aeroportul nostru, din cauza vremii nefavorabile. În timp ce vira spre nord-est, pentru a încerca o nouă aterizare, pilotul și-a comunicat intențiile turnului de control, prin radio.

O clipă mai târziu, punctulețul verzui care era avionul a dispărut de pe ecranul radarului. Undeva acolo, brusc și din motive necunoscute, aparatul s-a prăbușit în pădure.

Au fost organizate alte căutări, de astă dată cu douăsprezece avioane și unsprezece elicoptere adăugate celor

peste 200 de voluntari de la sol. Din nou căutările au durat zile întregi și din nou au rămas fără rezultat. Avionul dispărut era un aparat cu optsprezece locuri, ceea ce înseamnă că impactul trebuie să fi fost considerabil, dar nu s-au descoperit nici resturi împrăștiate, nici cărări tăiate prin pădure. Avionul dispăruse, pur și simplu.

Nu vreau să insinuez că locuim la marginea unui fel de triunghi al Bermudelor din lumea foioaselor, ci doar că pădurile din New Hampshire sunt un loc straniu și primejdios.

Pentru început, ele sunt pline de copaci – și n-o spun în glumă. Vara trecută am făcut drumeții câteva săptămâni prin pădurile acestea și pot să vă spun că singurul lucru pe care-l vezi în număr neînchipuit de mare sunt copacii. Din când în când e deconcertant, pentru că vezi, în esență, o singură imagine care se repetă. Nu e cotitură a potecii care să aducă altă perspectivă decât toate celelalte, iar asta rămâne valabil oricât ai înainta. Dacă rătăcești poteca, te poți ușor trezi – și foarte probabil c-ai să te trezești – fără puncte de reper. Poți să mergi până cazi din picioare și abia pe urmă să-ți dai seama că traiectoria pe care ai descris-o a fost un cerc mare și, din păcate, fără rost.

Știind toate acestea, este mult mai puțin surprinzător să auzi că pădurea înghite uneori avioane întregi sau reține pe vecie nefericiți care se pierd în îmbrățișarea ei nedefinită. Statul New Hampshire este cât Țara Galilor și acoperit în proporție de 85% de păduri. Ai destule păduri în care să te pierzi. În fiecare an dispar cel puțin unul sau doi excursioniști, care, uneori, nu mai sunt văzuți niciodată.

Dar iată și un aspect remarcabil. Până cu doar un secol în urmă și, pe alocuri, chiar mai puțin, cea mai mare parte a

acestor păduri nici nu existau. Aproape în întregime, New Englandul rural – inclusiv toată zona în care locuim noi, în New Hampshire – era teritoriu deschis, teren agricol.

Gândul acesta m-a izbit cu destulă forță acum câteva săptămâni, când Consiliul Local ne-a trimis, în chip de dar de Anul Nou, un calendar cu fotografii vechi ale orașului, luate din arhive. Una dintre aceste fotografii, o vedere panoramică făcută în 1874, prezenta un peisaj care îmi era vag cunoscut, deși n-aș fi putut spune de ce. Erau un colț al campusului de la Colegiul Dartmouth și un drum de pământ, care ducea către niște dealuri îndepărtate. Restul nu era decât un imens teren agricol.

Mi-a luat câteva minute ca să-mi dau seama că priveam locul unde avea să se înalțe viitorul meu cartier. Era straniu, pentru că strada noastră arată ca orice stradă tradițională din New England, cu case de lemn umbrite de copaci înalți și frumos tunși, când, în realitate, totul datează de la începutul anilor 1920, aproape o jumătate de secol după ce a fost făcută fotografia. Dealul de unde a fost făcută ea este acum o pădure întinsă pe zece hectare și peisajul, începând din spatele caselor noastre și până pe dealurile îndepărtate, este acoperit cu păduri dese, mature, din care în 1874 nu exista nici măcar o rămurică.

Fermele au dispărut pentru că fermierii au plecat spre vest, spre terenurile mai mănoase din Illinois și Ohio, ori s-au mutat în înfloritoarele orașe industriale, unde îi așteptau venituri mai constante și mai generoase. Fermele pe care le-au lăsat în urmă – și, uneori, și satele care le susțineau existența – s-au făcut una cu pământul, revenind la starea de sălbăticie. Oriunde în New England, dacă mergi la plimbare prin pădure,

dai de rămășițele unor ziduri vechi de piatră și de fundații de case și acareturi, ascunse printre ferigi și tufe.

În apropierea casei noastre există o cărare care urmează, prin pădure, ruta unui drum de poștă din secolul al XVIII-lea. Pe o lungime de treizeci de kilometri, cărarea șerpuiește printr-un codru întunecat, încâlcit, aparent secular, și totuși, încă mai trăiesc oameni care își amintesc de vremea când prin părțile acestea nu era decât teren arabil. La mică depărtare de vechiul drum de poștă, la șase sau șapte kilometri de-aici, s-a aflat odată un sat numit Quinntown, care avea moară și școală și câteva case. Îl găsiți pe hărțile geologice vechi.

De câteva ori, aflat în trecere, am căutat Quinntownul, dar, până și cu ajutorul unei hărți bune, locul este al naibii de greu de depistat, dat fiind că pădurile au atât de puține puncte de reper. Știu pe cineva care a căutat, cu întreruperi, Quinntownul ani de zile și nu l-a descoperit nici acum.

La sfârșitul săptămânii trecute am hotărât să mai încerc o dată. Tocmai ninsese, ceea ce face întotdeauna ca pădurea să fie un loc agreabil. Sigur că mi-a trecut prin cap c-aș putea da peste urme ale avionului dispărut. Nu mă așteptam *cu adevărat* să găsesc ceva – eram la 10-12 kilometri distanță de presupusul loc al accidentului –, dar, pe de altă parte, avionul trebuie să se afle undeva și era posibil ca nimeni să nu-l fi căutat în această zonă.

Așadar, am pornit la întâmplare prin pădure. M-am burdușit de aer curat și am făcut multă mișcare, în moliciunea de nea fermecătoare a copacilor. Gândul că în toată acea nesfârșire neclintită se găseau rămășițele unui sat odată plin de viață era straniu, dar și mai straniu era sentimentul că

acolo, împreună cu mine, era un avion zdrobit, pierdut, cu două cadavre la bord.

Mi-ar plăcea la nebunie să vă pot spune că am descoperit Quinntownul sau avionul pierdut sau pe amândouă, dar, vai, n-a fost să fie. Uneori, viața nu dă răspunsuri lămuritoare.

Și nici articolele.

Odă președintelui

Mâine, în America, este Ziua Președinților. Știu. Și eu mor de nerăbdare.

Ziua Președinților este o sărbătoare nouă pentru mine. Când eram mic, aveam două zile prezidențiale în februarie: ziua de naștere a lui Lincoln, pe 12 februarie, și a lui Washington, pe 22 februarie. Se prea poate ca datele să nu fie chiar exacte, nici măcar pe-aproape, fiindcă, sincer să fiu, de când eram eu mic a trecut multă vreme și sărbătorile, oricum, nu erau prea interesante. Nu primeai nici cadouri, nu ieșeai la picnicuri, nimic.

Problema cu zilele de naștere, sunt sigur că ați observat și voi, este că pică în toate zilele săptămânii, în timp ce majoritatea oamenilor preferă sărbătorile naționale lunea, ca să poată beneficia de un weekend prelungit.

Așa că, o vreme, în America zilele lui Lincoln și Washington au fost sărbătorite în zilele de luni cele mai apropiate de datele corespunzătoare. Dar asta i-a deranjat pe cei cu firi mai scrupuloase, astfel că s-a decis asupra unei sărbători unice, în a treia zi de luni din februarie, care să se numească Ziua Președinților.

Ideea este acum de a-i cinsti pe toți președinții, buni sau răi, ceea ce mie mi se pare grozav, pentru că ne oferă ocazia de a-i comemora și pe președinții mai obscuri sau mai ciudați – oameni precum Grover Cleveland, care, potrivit legendei, avea obiceiul interesant de a se ușura pe fereastra biroului, sau Zachary Taylor, care nu a votat niciodată la alegeri, nici măcar pentru el însuși.

Una peste alta, America a dat câțiva președinți importanți: Washington, Lincoln, Jefferson, Franklin și Teddy Roosevelt, Woodrow Wilson, John F. Kennedy. A mai dat și câțiva oameni importanți, care au devenit astfel președinți, printre care James Madison, Ulysses S. Grant și – poate o să vă mirați auzindu-mă spunând una ca asta – Herbert Hoover.

Am un oarecare respect față de Hoover – simpatie ar fi prea mult spus – pentru că era din Iowa, la fel ca mine. În plus, nu se poate să nu-ți fie puțin milă de bietul om. A fost singurul din istoria Statelor Unite pentru care sosirea la Casa Albă a reprezentat un pas greșit în carieră. Astăzi, dacă lumea se gândește vreodată la Hoover, vede în el omul care a adus lumii Marea Criză Economică. Puțini își mai amintesc jumătatea de veac de realizări remarcabile sau chiar istorice care au precedat-o.

Gândiți-vă la CV-ul lui: orfan de la vârsta de opt ani, s-a întreținut pe perioada studiilor (a fost în prima promoție care a absolvit cursurile Universității Stanford) și a devenit inginer minier, cu o carieră de succes în vestul Statelor Unite. Apoi a plecat în Australia, unde aproape că a pus bazele industriei miniere în provincia vestică a continentului de la antipozi – chiar și acum una dintre cele mai productive din întreaga lume – și a sfârșit prin a ajunge la Londra, unde a devenit

unul dintre stâlpii comunității de afaceri, extrem de bogat și de influent.

Poziția sa era atât de respectată, încât, atunci când a izbucnit Primul Război Mondial, a fost invitat să devină membru al Cabinetului britanic, invitație pe care a refuzat-o, asumându-și, în schimb, sarcina de a conduce activitățile de combatere a foametei în întreaga Europă, și a făcut-o cu o asemenea eficiență, încât se estimează că a salvat zece milioane de vieți. Când a luat sfârșit războiul, era unul dintre cei mai admirați și mai respectați oameni din lume, cunoscut pretutindeni drept Marele Filantrop.

La întoarcerea în America, a devenit consilierul de încredere al lui Woodrow Wilson, apoi a fost Secretar al Comerțului sub Harding și Coolidge, post în care s-a făcut răspunzător de creșterea cu 58% a exporturilor americane în opt ani. Când a candidat la președinție, în 1928, a fost ales cu o majoritate de voturi nemaiîntâlnită până atunci.

În martie 1929 a fost învestit. Șapte luni mai târziu, afacerile de pe Wall Street s-au prăbușit și economia a intrat în vrie. Contrar unei convingeri răspândite, Hoover a reacționat imediat. A băgat mai mulți bani în activitățile publice și în fondurile de șomaj decât toți predecesorii lui la un loc, a aprobat asistență în valoare de 500 de milioane de dolari pentru băncile cu probleme și chiar și-a donat propriul salariu organizațiilor de caritate. Dar i-a lipsit capacitatea de a se apropia de oameni și și-a îndepărtat electoratul afirmând cu insistență că lucrurile aveau să se rezolve rapid. În 1932 a fost înfrânt la fel de răsunător cum fusese ales cu patru ani în urmă și, de atunci încoace, a rămas întruchiparea unui eșec de tristă amintire.

Dar măcar lumea își amintește de el într-un fel sau altul, ceea ce nu se poate spune despre mulți dintre conducătorii noștri. Dintre cei patruzeci și unu de bărbați care s-au înălțat până la funcția de președinte, cel puțin jumătate au slujit cu o asemenea lipsă de distincție, încât acum sunt aproape cu desăvârșire uitați, ceea ce cred că merită toate laudele. Să fii președintele Statelor Unite ale Americii și să nu realizezi absolut nimic este, la urma urmelor, o realizare în sine.

Conform unei păreri aproape unanime, cel mai șters și mai ineficient dintre liderii noștri a fost Millard Fillmore, care a preluat funcția în 1850, după moartea lui Zachary Taylor, și și-a petrecut următorii trei ani demonstrând cum ar fi fost condusă țara dacă s-ar fi mulțumit să-l proptească pe Taylor într-un fotoliu confortabil. Numai că Fillmore a devenit atât de celebru pentru obscuritatea sa, încât a încetat să mai fie obscur, ceea ce-i reduce masiv șansele de a fi luat în considerare.

După părerea mea, mult mai demn de reținut este marele Chester A. Arthur, care a devenit președinte în 1881, a pozat pentru fotografia oficială și apoi, din câte îmi dau seama, nu s-a mai auzit de el. Dacă scopul lui Arthur în viață a fost să-și cultive o splendidă podoabă facială și să lase suficient loc în cărțile de istorie pentru realizările altora, atunci președinția sa poate fi considerată un succes strălucit.

La fel de admirabili, în felul lor, au fost Rutherford B. Hayes, președinte din 1877 până în 1881, ale cărui activități preferate în viață au fost susținerea contribuțiilor financiare pentru campaniile electorale și abrogarea legii Bland-Allison, ambele atât de fără sens și de încâlcite, încât nimeni nu-și mai amintește acum despre ce era vorba în ele, și Franklin Pierce,

al cărui mandat, din 1853 până în 1857, a reprezentat un interludiu de banalitate între două perioade mai lungi de anonimat. Acesta din urmă și-a petrecut practic întregul mandat mort de beat, dând naștere sloganului simpatic: „Franklin Pierce, eroul învingător în numeroase butelii”.

Dar favoriții mei sunt cei doi președinți Harrison. Primul a fost William Henry Harrison, care a refuzat cu stoicism să îmbrace un palton la ceremonia de inaugurare din 1841, a contractat o pneumonie și a murit cu o interesantă promptitudine. A fost președinte timp de treizeci de zile, cele mai multe petrecute fără cunoștință. Patruzeci de ani mai târziu, nepotul lui, Benjamin Harrison, a fost ales președinte și a izbutit în sarcina deloc ușoară de a realiza în patru ani la fel de puține cât bunicul său într-o lună.

Din punctul meu de vedere, toți acești indivizi merită să aibă o sărbătoare națională a lor. De aceea, cred că vă imaginați cât de trist am fost la auzul veștii că se fac presiuni în Congres pentru abolirea Zilei Președinților și revenirea la sărbătorirea separată a lui Lincoln și Washington, pe motiv că Lincoln și Washington au fost cu adevărat niște oameni mari, care, în plus, nu făceau pipi pe fereastră. Vă vine să credeți? Sunt unii care n-au pic de simț al istoriei.

Viața într-un loc cu climă rece

Un act de curaj pe care îmi face plăcere să-l comit în acest moment al anului este să ies fără palton, mănuși sau alte straturi protectoare împotriva elementelor naturii și să parcurg cei circa treizeci de metri până în capătul aleii, ca să iau ziarul de dimineață dintr-o cutioară înfiptă într-un par.

Acum, sigur, mi-ați putea spune că nu pare să fie cine știe ce act de curaj și, într-un fel, ați avea dreptate, pentru că drumul până la cutie și înapoi durează doar vreo douăzeci de secunde, dar iată ce face din el o experiență specială: uneori mai întârzii pe-afară doar ca să văd cât rezist în frig.

Nu vreau să credeți că mă laud, dar mi-am dedicat o mare parte a vieții testând toleranța organismului uman la condiții extreme, de multe ori fără să mă gândesc la potențialele pericole pe termen lung care mă pândeau – de exemplu, lăsându-mi un picior să-mi amorțească tun în sala de cinema și apoi încercând să văd ce se întâmplă dacă mă duc să cumpăr floricele sau înfășurându-mi degetul arătător cu un elastic, ca să văd dacă pot să-l fac să explodeze. Prin intermediul acestor activități am obținut informații noi și importante, între care, în principal, aceea că suprafețele fierbinți nu arată neapărat fierbinți și că amnezia temporară

poate fi indusă cu succes prin introducerea capului dedesubtul unui sertar deschis.

Presupun că veți fi înclinați să priviți un astfel de comportament ca prostesc, dar îngăduiți-mi să vă amintesc de toate acele ocazii când voi înșivă ați vârât un deget într-o flăcăruie ca să vedeți ce se întâmplă (și ce s-a *întâmplat*, rogu-vă?) sau ați stat întâi într-un picior, apoi în celălalt în cada cu apă opărită, așteptând ca șuvoiul de apă rece să facă temperatura acceptabilă, sau ați stat la masa din bucătărie în tăcere, absorbiți de ceara de lumânare topită care vi se scurgea pe degete, sau atâtea altele pe care le-aș putea menționa.

Măcar eu, când mă angajez în asemenea experimente, o fac dintr-o curiozitate solidă, științifică. De aceea, cum spuneam, îmi place să mă duc după ziarul de dimineață în ținuta cea mai lejeră pe care mi-o îngăduie decența și dna Bryson.

Astăzi de dimineață, când am pornit la drum, afară erau –19°F (–28°C), suficient de frig ca să inducă un efect distructiv asupra pietrelor, după cum cred că se spune. Dacă nu aveți o imaginație foarte bogată sau nu citiți rândurile de față într-o ladă frigorifică, s-ar putea să vă vină greu să vă închipuiți un asemenea frig. Așa că dați-mi voie să vă spun eu cât de frig este: *foarte*.

Când faci câțiva pași afară pe o astfel de vreme, în prima clipă te simți neașteptat de învigorat – cam ca experiența unui salt în apă rece, un fel de apel de trezire pentru fiecare corpuscul. Dar faza aceasta trece repede. Abia ai parcurs cu greutate câțiva metri și-ți simți fața ca după o palmă zdravănă, extremitățile te dor și fiecare gură de aer e un chin. Până să te întorci în casă, degetele de la mâini și de la picioare

îți zvâcnesc cuprinse de o suferință blândă, dar persistentă și constați cu interes că obrajii nu-ți mai percep vreo senzație. Puțina căldură reziduală pe care ai luat-o cu tine din interior s-a dus de mult și hainele au încetat să mai aibă vreo valoare izolatoare. Totul este categoric inconfortabil.

Douăzeci și opt de grade sub zero înseamnă, în general, frig până și pentru nordul New Englandului, de aceea m-a interesat să văd cât pot sta expus astfel, iar răspunsul a fost: numai 39 de secunde. Și asta nu înseamnă că atâta mi-a luat ca să mă plictisesc sau să-mi spun: „Măi, măi, s-a făcut friguț, ia să intru eu în casă”. Înseamnă că atâta mi-a luat ca să îngheț atât de tare, încât aș fi călcat-o și pe mama în picioare ca să intru la adăpost primul.

New Hampshire este celebru pentru iernile sale aspre, dar, în realitate, există destule locuri mult mai rele. Cea mai scăzută temperatură înregistrată aici a fost de –43°C, în 1925, dar alte douăzeci de state – aproape jumătate din total – au cunoscut minime și mai scăzute decât aceasta. Cea mai joasă cifră văzută pe vreun termometru din Statele Unite a fost la Prospect Creek, în Alaska, în 1971, când temperatura s-a prăbușit până la –63,1°C.

Desigur, oriunde se poate întâmpla să se instaleze un val de frig. Adevăratul test al iernii stă în lungimea ei. La International Falls, Minnesota, iernile sunt atât de lungi și de crâncene, încât temperatura medie anuală este de numai 2,5°C. Nu departe se găsește un oraș cu numele (pe cuvânt!) Frigid, unde presupun că situația este încă și mai rea, dar oamenii sunt prea deprimați ca s-o mai înregistreze.

Titlul de cel mai nenorocit punct locuit sunt însă convins că trebuie să-i revină localității Langdon din Dakota de

Nord, unde, în iarna 1935-1936, au fost numărate 176 de zile la rând cu temperaturi negative, inclusiv 67 de zile consecutive în care temperaturile au căzut sub –17°C (adică în zona în care și pietrele suferă daune) cel puțin o parte din zi și 41 de zile consecutive în care temperaturile nu au crescut peste –17°C.

Ca să punem toate acestea în perspectivă, 176 de zile reprezintă intervalul de timp dintre februarie și august. Mie, unul, mi-ar veni greu să petrec 176 de zile la rând în Dakota de Nord, indiferent de momentul anului, dar cred că asta-i altă mâncare de pește.

Oricum, am atât cât pot duce aici, în New Hampshire. Mi-a fost teamă de iernile lungi și crude din New England, dar, spre surprinderea mea, le găsesc încântătoare. În parte, pentru că sunt atât de izbitoare. Frigul tăios, puritatea aerului au ceva aproape entuziasmant. Iar iernile de aici sunt uimitor de frumoase. Fiecare acoperiș și cutie poștală poartă o căciuliță veselă de nea luni de-a rândul. Soarele strălucește aproape zilnic, drept care nu se așterne posomoreala cenușie și apăsătoare ce caracterizează iarna prin atâtea alte părți. Iar când zăpada începe să se bătătorească sau să se murdărească, de cele mai multe ori cade un strat proaspăt, care o face să arate iar pufoasă.

Pe-aici, lumea așteaptă cu nerăbdare iarna. Merge la schi, la patinaj pe lac sau la săniuș pe terenul de golf al orașului. Unul dintre vecinii noștri dă drumul la apă în curtea din spatele casei, pe care o transformă în patinoar pentru copiii de pe stradă. Colegiul organizează un carnaval în fiecare iarnă, cu sculpturi în gheață pe peluza din campus. Totul e foarte vesel.

Dar cel mai grozav dintre toate e faptul că știi că iarna este doar unul dintr-un ciclu de anotimpuri bine definite, pe care le poți anticipa. Când frigul începe să-ți intre în oase, e plăcut să știi că vara caldă e la numai o aruncătură de băț. Care, mai presus de orice altceva, înseamnă o gamă întreagă de încercări experimentale noi și interesante, ce presupun insolații, iederă otrăvitoare, căpușe producătoare de infecții luate de la căprioare, foarfeci electrice de tuns gardurile vii și – nici nu mai trebuie menționat – gaz lichid pentru grătar. Abia aștept.

Ne înecăm în birocrație

Nici nu încerc să vă povestesc cât e de frustrant să încerci să înregistrezi ca rezident legal în Statele Unite o soție născută peste hotare sau vreo altă persoană iubită, pentru că nu am spațiu suficient și, oricum, e mult prea plictisitor. În plus, nu pot să abordez subiectul fără să mă apuce bocitul. Mai mult, veți crede că inventez.

O să râdeți, sunt sigur, dacă vă spun că un cunoscut al nostru – universitar de înaltă ținută – a asistat cu gura căscată în timp ce fiicei lui i se puneau întrebări precum: „V-ați dedat vreodată la practicarea viciilor comerciale ilegale, inclusiv – dar nu limitat la – jocurile de noroc ilegale?” sau: „Ați fost vreodată membru sau ați avut vreodată vreo legătură cu Partidul Comunist sau cu alt partid totalitar?” sau – preferata mea, fără discuție – „Vă propuneți să practicați poligamia în SUA?”. Poate ar trebui să menționez că fiica era în vârstă de cinci ani.

Vedeți, deja m-a apucat plânsul.

Trebuie să fie ceva putred într-o țară care pune asemenea întrebări oricărei persoane, nu numai pentru că întrebările sunt indiscrete și irelevante și nu numai pentru că punerea sub lupă a afinităților politice ale unei persoane constituie o

palmă dată Constituției americane, ci pentru că nu sunt decât o monumentală pierdere de timp pentru toată lumea. La urma urmelor, ce om, întrebat dacă intenționează să comită acte de genocid, spionaj, răpire, căsătorii multiple sau oricare dintre celelalte enumerate pe lista extrem de lungă și interesant de paranoică de activități indezirabile, va spune: „Bineînțeles! Nu vă supărați, credeți că în felul ăsta îmi scad șansele de a fi lăsat să intru în țară?”.

Și, dacă n-ar trebui decât să răspunzi la o listă de întrebări fără sens sub jurământ, aș ofta și aș lăsa de la mine. Dar e vorba de mult mai mult. Căpătarea unui statut legal în America presupune amprente digitale, examene medicale, analize de sânge, declarații, certificate de naștere și de căsătorie, carte de muncă, documente care să ateste situația financiară și multe altele – și toate trebuie adunate, autentificate, prezentate și plătite în modalități foarte specifice. De curând, soția mea a trebuit să facă o călătorie dus-întors de 400 de kilometri pentru a da sânge la o clinică recunoscută de Serviciul pentru Imigrare și Naturalizare american, deși unul dintre cele mai bune spitale universitare din America se află chiar aici, în orașul în care locuim.

Trebuie completate o infinitate de formulare, fiecare cu pagini întregi de instrucțiuni care adesea contrazic alte instrucțiuni și aproape întotdeauna dau naștere nevoii de a completa alte formulare. Iată un fragment tipic din instrucțiunile privind prezentarea amprentelor: „Depuneți un set complet de amprente pe formularul FD-258… Completați informațiile din susul paginii și scrieți propriul #A (dacă este cazul) în spațiul marcat «Nr. dvs. OCA» sau «Nr. MNU diverse»”.

Dacă nu ai formularul FD-258 (și nu-l ai) sau nu ești sigur care este numărul tău MNU (și nu ești), poți petrece zile întregi formând iar și iar un număr de telefon permanent ocupat, doar ca să ți se comunice, când în sfârșit reușești să-l prinzi liber, că trebuie să suni la alt număr, pe care persoana ți-l spune mormăit o singură dată, înainte de a-ți închide telefonul în nas – și pe care nu-l reții. Așa se întâmplă ori de câte ori te izbești de oricare dintre ramificațiile administrației americane. După o vreme începi să înțelegi de ce văcarii cu ochi de cremene din locuri precum Montana își transformă fermele în fortărețe și amenință să împuște orice reprezentant al statului destul de prost ca să le intre în bătaia puștii.

Iar completarea cât mai corectă a formularelor nu e suficientă, pentru că, la orice abatere, cât de mică, ți se trimite totul înapoi. Soției mele i s-a înapoiat odată dosarul pentru că distanța dintre bărbie și linia părului, pe o fotografie de tip pașaport, era greșită cu un sfert de centimetru.

În cazul nostru, așa stau lucrurile de doi ani. Vă rog să înțelegeți, nevasta mea nu dorește să practice neurochirurgia, să se angajeze în acțiuni de spionaj, să se ocupe cu sau să susțină traficul de droguri, să participe la răsturnarea Guvernului american (deși, sincer să fiu, eu nu i-aș sta în cale) sau să ia parte la orice altă activitate interzisă. Nu dorește decât să facă niște cumpărături și să locuiască legal împreună cu familia. Nu pare să fie un lucru atât de complicat.

Dumnezeu știe care e problema. Când și când, primim câte o solicitare pentru un nou document. O dată la câteva luni scriu să întreb ce se întâmplă, dar nu mi s-a răspuns niciodată. Acum trei săptămâni, am primit o scrisoare de la biroul de Imigrări de la Londra, despre care am crezut că trebuie să fie

mult așteptata aprobare oficială. Ce glumă bună! Era o epistolă generată automat, în care era anunțată că, dat fiind că cererea ei rămăsese inactivă timp de douăsprezece luni, îi era anulată.

Toate acestea au constituit o modalitate extrem de ocolită de a ajunge la povestea unor prieteni britanici de aici, din Hanover. Soțul este de mai mulți ani profesor la universitatea din oraș. Acum un an și jumătate a plecat împreună cu familia în Anglia, să petreacă un an sabatic. La sosirea pe aeroportul Heathrow, încântați să se afle din nou acasă, ofițerul de imigrări i-a întrebat cât intenționează să stea.

— Un an, a răspuns vesel prietenul meu.

— Și cum rămâne cu copilul american? a întrebat funcționarul, ridicând dintr-o sprânceană.

Vedeți dumneavoastră, fiul cel mai mic se născuse în America, iar părinții nu-și bătuseră capul să-l înregistreze ca cetățean britanic. Nu avea decât patru ani, de aceea era puțin probabil să încerce să-și caute de lucru sau cine știe ce altceva.

Au dat explicații. Tipul de la Imigrări i-a ascultat grav, apoi a plecat să consulte un superior.

Trecuseră opt ani de când prietenii mei părăsiseră Anglia și nu știau cât va fi început să semene aceasta, între timp, cu America. Așadar, au așteptat cu inima strânsă. După un minut, funcționarul s-a întors, urmat de superior, și le-a spus pe un ton scăzut:

— Șeful o să vă întrebe cât intenționați să rămâneți în Marea Britanie. Spuneți că două săptămâni.

Și așa, șeful i-a întrebat cât intenționau să rămână, iar ei au răspuns că două săptămâni.

— Bun, a spus el, adăugând, ca și cum abia atunci i-ar fi venit ideea: Poate n-ar fi rău să vă înregistrați copilul ca cetățean britanic într-o zi sau două, asta pentru eventualitatea în care vă decideți să vă prelungiți șederea.

— Desigur, a replicat prietenul meu.

Și au trecut. Iată de ce iubesc eu Marea Britanie. De-aia și pentru baruri și pentru murăturile la borcan, și pentru cimitirele de țară și pentru multe altele, dar în primul rând pentru că încă mai sunt niște servicii publice capabile de o înțelegere umană reală și care nu se comportă ca și cum te-ar detesta personal.

Și, în această notă, vă las, că trebuie să-mi fac provizii de muniție.

Pârloaga

În ultima vreme mă uit la un film intitulat *Magnifica obsesie.* Produs în 1954, cu Rock Hudson și Jane Wyman în rolurile principale, este unul dintre filmele acelea stupefiant de mediocre făcute din abundență la începutul anilor 1950, când oamenii încă se mai uitau la orice (spre deosebire de acum, când trebuie să introduci nenumărate explozii spectaculoase și cel puțin o scenă în care eroul coboară prin puțul liftului).

Oricum, dacă am înțeles eu bine, *Magnifica obsesie* prezintă un pilot de curse tânăr și chipeș, interpretat de Rock Hudson, care, din neglijență, provoacă orbirea drei Wyman într-un accident de mașină. Rock este atât de frământat de sentimentul vinovăției, încât se înscrie să studieze medicina la „Universitatea Oxford, Anglia” sau în cine știe ce alt loc, după care revine la Perfectville sub un nume fals și-și dedică viața redării vederii lui Jane. Numai că, desigur, ea nu știe că este el, pentru că e oarbă și, după toate aparențele, cam înceată în a-i recunoaște după voce pe cei care au lăsat-o infirmă pe viață.

Inutil să mai precizez că cei doi se îndrăgostesc unul de altul și că ea își recapătă vederea. Cea mai bună scenă e cea în care Rock îi scoate bandajele și ea spune: „Ah, ești… *tu*!” și se

prelinge într-un leșin decorativ, dar, din păcate, nu se lovește grav la cap și nu-și pierde iar vederea, ceea ce ar fi îmbunătățit considerabil calitatea poveștii, dacă mă-ntrebați pe mine. De asemenea, Jane are o fiică în vârstă de zece ani, interpretată de una dintre acele copilițe-actrițe siropoase, cu codițe, revoltător de precoce din anii 1950, pe care te mănâncă palmele să le împingi pe fereastră de la etaj. Bănuiesc că undeva în film trebuie să apară și Lloyd Nolan, pentru că Lloyd Nolan juca întotdeauna în filmele anilor 1950 roluri de doctor.

Este posibil să nu fi reținut toate detaliile corect, pentru că n-am urmărit filmul de la un capăt la altul și nici măcar intenționat. L-am văzut pentru că unul dintre canalele noastre de televiziune prin cablu l-a prezentat de cel puțin 54 de ori în ultimele două luni și tot dau peste el în timp ce caut ceva ce aș putea urmări cu plăcere.

Oribilitatea, penibilitatea șocantă a televiziunii americane sunt de necrezut, pur și simplu de necrezut. A, știu că și televiziunea britanică poate fi respingătoare. Am locuit în Anglia timp de 20 de ani, de aceea cunosc bine golul pe care-l simți în stomac atunci când te uiți în program și descoperi că recomandările serii sunt *Să tot faci ochi dulci!*, un documentar special despre viața viermilor de gheață din lacul Baikal și un nou serial cu Jeremy Beadle intitulat *Ah, cred că mi se face rău*. Dar nici în cele mai negre clipe ale sale – nici când trebuie să alegi între *Prizonieri: Aripa H* și interesul sincer manifestat de Peter Snow față de subvențiile acordate fermierilor din Europa – televiziunea britanică nu poate spera s-o concureze pe cea americană în privința capacității de a te face să vrei să ieși și să te întinzi pe jos în mijlocul autostrăzii.

Acasă la noi se prind vreo cincizeci de canale – cred că unele sisteme oferă astăzi până la două sute – și ai putea crede, inițial, că te vei răsfăța cu opțiuni, dar mai apoi începi să înțelegi, treptat, că aici ideea de televiziune înseamnă să umpli eterul cu mocirlă.

Emisiuni pe care până și celor de la Sky One le-ar fi rușine să le transmită (știu, pare imposibil, dar așa este) primesc aici spații de emisie generoase. Realizatorii de programe parcă nu fac altceva decât să ia la întâmplare o casetă de pe raft și s-o trântească în aparat. Am văzut investigații în cadrul „actualităților" vechi de zece ani. Am văzut-o pe Barbara Walters luând interviuri unor persoane decedate cu doisprezece ani în urmă și care din start nu erau cine știe ce interesante. Șapte seri pe săptămână poți să vezi emisiunile lui Johnny Carson, care și în 1976 erau fără haz, iar acum sunt fără haz și învechite.

Aproape că nu există nicăieri ideea că televiziunea ar putea fi, măcar din când în când, inventivă și interesantă. Chiar în seara asta, la categoria „Dramă", în programul meu apar ca fiind ofertele cele mai sublime și mai atrăgătoare *Matlock* și *Căsuța din prerie.* Pentru mâine ni se recomandă *Familia Walton* și *Dallas.* Poimâine avem *Dallas* din nou și *Verdict: crimă.*

Începi să te întrebi cine se uită la ele. Unul dintre canalele noastre transmite desene animate 24 de ore din 24. Faptul că sunt oameni doritori să vadă desene animate toată noaptea este, în sine, remarcabil, dar ceea ce mă stupefiază pe mine e că și pe acest canal se difuzează reclame. Ce poți încerca să vinzi cuiva care se uită, nesilit de nimeni, la *Deputy Dawg* la ora două și jumătate noaptea? Bavete?

Dar poate cea mai uluitoare caracteristică a televiziunii americane este că aceleași emisiuni sunt transmise iar și iar, la aceleași ore, seară de seară. În seara aceasta, la ora 21:30, pe canalul 20 putem urmări *Munsters.* Aseară, la ora 21:30, pe canalul 20, am avut *Munsters.* Mâine-seară, la ora 21:30, pe canalul 20, vom avea – ați ghicit? – *Munsters.* Fiecare episod din *Munsters* este precedat de un episod din *Happy Days* și urmat de un episod din *Mary Tyler Moore Show.* Așa e de ani de zile și, din câte îmi dau seama, așa va rămâne pe vecie.

Și așa se întâmplă practic pe toate canalele, în toate spațiile orare. Dacă dai pe Discovery și prinzi un documentar despre cascadorii de la Hollywood (și-l prinzi, mai devreme sau mai târziu), poți fi sigur că, data viitoare când ai să dai pe Discovery la aceeași oră, o să găsești documentarul despre cascadorii de la Hollywood. Și, probabil, același episod.

Cu atâtea canale la dispoziție și aproape toate exasperant de neantrenante, sfârșești prin a nu mai urmări nimic. Și aici vine partea cu adevărat înfricoșătoare. Deși este absolut imbecilă, deși te face să plângi, să-ți smulgi părul din cap și să arunci cu mâncăruri moi în ecran, televiziunea americană este, în același timp, straniu de irezistibilă. După cum mi-a explicat odată un prieten, aici nu te uiți ca să vezi ce se transmite, ci te uiți ca să vezi ce altceva se mai transmite. Și dacă se poate spune ceva în favoarea televiziunii americane este că întotdeauna se mai transmite și altceva. Poți să umbli pe canale la nesfârșit. Când ajungi la numărul cincizeci, deja ai uitat ce era pe unu, așa că iei ciclul de la capăt, în speranța disperat de optimistă că, de astă dată, vei găsi ceva care să te atragă.

Și nici n-am apucat să intru în subiect. Televiziunea e viața mea, de aceea vom reveni la ea de multe ori în lunile care urmează. Acum însă trebuie să vă părăsesc. Am constatat că stă să înceapă *Magnifica obsesie* și vreau cu tot dinadinsul să văd cum își pierde Jane Wyman vederea. E partea cea mai bună. În plus, mă tot gândesc că, dacă-l văd de suficient de multe ori, până la urmă Lloyd Nolan are s-o arunce pe copiliță de la o fereastră de la etaj.

Reclame, reclame, reclame

În momentul acesta se difuzează la televiziune o reclamă care spune ceva de genul: „Noul Dodge Backfire. Mai bun decât Chrysler Inert la capitolul manevrabilitate. Mai bun decât Plymouth Repellent la capitolul consum. Mai bun decât Ford Eczema la capitolul costuri pentru reparații”.

După cum veți observa – pentru că, din fericire pentru voi, creierul nu vă e coșcovit și opacizat de ani întregi de expunere excesivă la avalanșa de reclame americane –, la fiecare categorie, automobilul Dodge este comparat cu un singur alt concurent, ceea ce face ca însăși comparația să fie cam neconvingătoare, dacă nu de-a dreptul suspectă. Vreau să spun că, dacă Dodge-ul ar fi ieșit cel mai bun dintre 10, 12 sau 15 mărci intrate în competiție, atunci probabil că reclama lui ar fi spus chiar asta. Cum ea nu spune așa ceva, trebuie să presupunem în mod automat că el a dat cele mai proaste rezultate, cu excepția comparațiilor citate. Prin urmare, este practic o invitație să te gândești de două ori înainte de a achiziționa un Dodge.

Lipsa de substanță a aserțiunilor cu caracter comercial făcute aici este un lucru care mă lasă adeseori stupefiat. Anul trecut, un alt producător se lăuda că vehiculele sale „au fost

declarate cele mai bune mașini fabricate sau asamblate în Statele Unite”, ceea ce mie, unuia, mi s-a părut că sună a invitație adresată publicului de a se duce să-și cumpăre mașini străine. Este limpede însă că publicul nu vede lucrurile în același fel.

Selectivitatea atentă față de adevăr constituie o tradiție venerabilă în lumea reclamei americane. Am și acum o afecțiune specială pentru o serie de filmulețe de promovare ale unei companii de asigurări, în care „persoane reale aflate în situații reale” își discutau problemele financiare. Când compania a fost întrebată de un ziarist cine erau aceste „persoane reale”, purtătorul de cuvânt a răspuns că erau de fapt actori și că, „în sensul acesta, nu erau persoane reale”. Ceea ce vă spune cam tot ce aveți nevoie să știți despre modul în care sunt abordate reclamele în America.

La drept vorbind, nu toate materialele de promovare sunt fără sens ori înșelătoare. Multe dintre ele – mă rog, două – sunt spirituale și pline de originalitate. În clipa de față m-a cucerit o reclamă la pizza la metru, în care băiatul care trebuie să livreze o pizza supradimensionată distruge tot ce-i stă în cale. (Dacă tot am ajuns aici, reclama care-mi place mie cel mai puțin este una în care o tânără din categoria frumoaselor grozav de conștiente de frumusețea lor se întoarce către cameră și spune: „Nu mă urâți pentru că sunt superbă”. La care eu îi răspund întotdeauna: „Vai, nu! Te urăsc pentru că mă faci să vărs”.)

Nu, defectul reclamelor americane stă pur și simplu în constanța lor. Majoritatea canalelor de televiziune au câte o pauză dedicată reclamelor la fiecare cinci sau șase minute.

CNN, din câte-mi dau seama, nu are nimic altceva decât pauze publicitare.

M-am gândit că afirmația de mai sus este prea categorică și am petrecut o jumătate de oră, fără costuri suplimentare pentru voi, monitorizând un program tipic difuzat de CNN și iată ce am constatat. Într-un interval de 30 de minute, CNN și-a întrerupt programul de cinci ori, pentru difuzarea a douăzeci de reclame. În total, a transmis zece minute de reclame într-un spațiu de treizeci. În afară de primele șapte minute de emisie, cea mai lungă perioadă fără reclame a fost de patru minute și cincizeci și nouă de secunde. Intervalul cel mai scurt dintre două reclame a fost de două minute. Special pentru cei care au suferit accidente cerebrale grave în acest răstimp, trei dintre aceste reclame s-au repetat.

Toate acestea, mă grăbesc să adaug, sunt lucruri absolut obișnuite. Aseară, una dintre rețele a prezentat filmul *Evadatul* și am făcut un exercițiu similar. Pentru a urmări cam 100 de minute de film, a fost nevoie să rabd aproape 50 de minute de reclame, împărțite în circa douăzeci de întreruperi (în medie, una la șapte minute).

Neil Postman afirmă în cartea sa *Amusing Ourselves to Death* (*Să mori de râs*) că americanul mediu este expus la o mie de reclame de televiziune pe săptămână. Până să împlinească 18 ani, copilul american s-a holbat la nu mai puțin de 350.000 de filmulețe de promovare.

Și, din ce în ce mai mult în zilele noastre, chiar și când nu te uiți la reclame, tot la reclame te uiți, dacă mă pot exprima așa. De exemplu, rețeaua ABC a difuzat un documentar despre realizarea, de către studiourile Disney, a filmului *Cocoșatul de la Notre-Dame. New York Times* afirmă că mai multe posturi

ABC și-au dedicat de asemenea o parte a știrilor de seară „spectacolului de gală organizat de Disney în cinstea filmului la New Orleans”. E doar o întâmplare faptul că ABC deține și compania Disney.

Între timp, canalul History a dezvăluit planul de a difuza un serial intitulat *The Spirit of Enterprise* (*Spiritul întreprinzător*), dedicat istoriei și realizărilor unor corporații precum Boeing, DuPont și General Motors. Episoadele urmau să fie realizate – da! – chiar de corporații. Ulterior, canalul History a anulat serialul, când i s-a atras atenția că întreaga poveste era prea de prost-gust.

Mai puțin tulburată de considerente legate de credibilitate și imparțialitate s-a arătat CNBC, o altă rețea de televiziune prin cablu, care a anunțat lansarea unei emisiuni de actualități intitulate *Scan.* Emisiunea își propunea să prezinte ultimele cuceriri ale tehnologiei… sau, puțin mai exact, ultimele cuceriri care se bucurau de aprobarea sponsorului, IBM, căruia i se dăduseră pe mână frâiele controlului editorial.

— Nu vorbim aici de știri în cel mai concret sens al cuvântului, a explicat un purtător de cuvânt al postului CNBC. Vorbim despre o emisiune informativă.

Aha, carevasăzică asta rezolvă lucrurile.

Pe scurt, nu există scăpare de reclame – și nu doar acasă. Sunt revoltat că pe tot cuprinsul Statelor Unite există mii de școli care funcționează, fie și parțial, pe baza materialelor educaționale furnizate de corporații, astfel încât elevii învață despre nutriție de la McDonald’s și despre conservarea mediului înconjurător de la Exxon, între altele. Începând din 1989, o companie denumită Channel One transmite programe

educaționale pentru școli prin intermediul unui sistem cu circuit închis. Programele sunt gratuite, dar abundă în reclame al căror public-țintă e tineretul. Acum, eu aș spune că asta reprezintă exploatare pe față, concretă și inacceptabilă, dar se vede treaba că nu fac decât să exprim opinia unei minorități. Channel One a fost un succes imens, iar programele sale se găsesc în 350.000 săli de clasă.

Chiar și emisiunile Sesame Street – asta chiar că-mi frânge inima – au devenit, după cum se exprima *Boston Globe*, „reclame de 30 de minute fără întrerupere”. După cum subliniază același ziar, produsele cu marca Sesame Street aduc venituri de 800 de milioane de dolari anual, iar șefii cei mari se bucură de salarii de până la 200.000 de dolari pe an. Și totuși, pentru că se difuzează la televiziunea publică, emisiunea primește o subvenție de șapte milioane de dolari pe an din partea guvernului.

Era să spun „gândiți-vă ce s-ar putea face cu șapte milioane de dolari pentru școlile din cartierele sărace”, dar imediat m-am luminat: s-ar mai cumpăra niște televizoare, pentru ca și mai multe săli de clasă să poată fi conectate la Channel One.

Inevitabil, toate astea mi-au dat dureri de cap, drept care mă duc să iau un Tylenol. Înțeleg, dintr-un studiu, că este preferat altor produse în proporție de doi la unu. Sau poate că era vorba despre Pepsi.

Oameni prietenoși

Săptămâna aceasta intenționam să scriu despre cine știe ce alt motiv de exasperare pe care mi-l oferă viața modernă americană, când dna Bryson (care este, dacă-mi permiteți să spun, o femeie minunată) mi-a adus o cafea, a citit primele câteva rânduri de pe ecranul computerului și a murmurat:

— Văicăreală, văicăreală, văicăreală!

Apoi s-a îndepărtat.

— Poftim, roza mea englezească înrourată? am strigat în urma ei.

— Mereu te plângi în rubrica aia.

— Dar lumea are nevoie de îndreptări, fiică radioasă și îmbujorată a Boadiceei, i-am replicat eu calm. Și-apoi, văicăreala e vocația mea.

— Văicăreala e ocupația ta.

Aici, vă rog să mă scuzați, se înșală. Cred c-am inclus odată în paginile acestei rubrici câteva cuvinte de laudă la adresa tocătoarelor americane de resturi menajere și-mi amintesc limpede că am lăudat oficiul poștal din cartier pentru că mi-a oferit o gogoașă gratuită de Ziua Recunoștinței față de Clienți. Dar poate că dna Bryson are dreptate.

Există numeroase lucruri frumoase în Statele Unite ale Americii care merită să fie lăudate – drepturile cetățenești, legea privind libera circulație a informațiilor și cutiuțele de chibrituri gratuite sunt trei dintre cele care îmi vin imediat în minte –, dar nici unul mai mult decât atitudinea prietenoasă a oamenilor.

Când ne-am mutat în acest orășel din New Hampshire, oamenii ne-au întâmpinat de parcă singurul lucru care ar fi stat până atunci în calea fericirii lor depline ar fi fost lipsa noastră din viața lor. Ne-au adus prăjituri și plăcinte și sticle de vin. Nimeni nu a zis: „Carevasăzică, voi sunteți cei care au plătit o avere pe casa familiei Smith" – cred că aceasta e formula de salut tradițională în Anglia. Vecinii de alături au protestat când au aflat că intenționam să mâncăm în oraș, afirmând că era mult prea trist să mănânci la un restaurant străin în prima seară într-un oraș nou și au insistat să luăm cina împreună cu ei atunci, pe loc, de parcă ar fi fost cel mai simplu lucru din lume să hrănești șase guri în plus.

Când s-a auzit că mobila noastră era pe un cargobot care traversa oceanul de la Liverpool la Boston, evident, prin Port Said, Mombassa și Insulele Galápagos, și că, momentan, nu aveam pe ce să dormim, să ne așezăm sau din care să mâncăm, un șuvoi de străini prietenoși (dintre care pe mulți nici nu i-am mai văzut de atunci încoace) au început să apară veseli pe alee cu scaune, lampadare, mese, ba chiar și un cuptor cu microunde.

Era amețitor, și așa a rămas. De Crăciun, anul acesta, am fost plecați în Anglia pentru zece zile, de unde ne-am întors seara târziu, flămânzi, doar ca să descoperim că un vecin ne umpluse frigiderul atât cu alimentele de bază, cât și cu

delicatese și pusese flori proaspete în toate vazele. Și chestii de felul acesta se întâmplă permanent.

Nu demult, am fost cu unul dintre copii să vedem un meci de baschet în care juca echipa colegiului nostru. Am ajuns cu puțin înainte de începerea meciului și ne-am așezat la coadă în fața uneia dintre casele de bilete. După câteva clipe, un bărbat s-a apropiat de mine și m-a întrebat:

— Așteptați la bilete?

Nu, era să-i răspund, stau aici ca să îngroș coada, dar, desigur, m-am mulțumit să spun:

— Da.

— Pentru că vi le pot da pe astea, a zis el și mi-a întins două bilete.

Gândul reflex, născut din anii petrecuți interpretând greșit situațiile, a fost că era un șmenar și că, undeva, ceva era necurat.

— Cât mă costă? am întrebat prudent.

— Nu, nu, vi le dau. Gratis. Știți, noi nu mai putem să mergem.

Și mi-a arătat o mașină afară, cu motorul pornit și o femeie pe locul din față.

— Serios? am zis. Păi, vă mulțumesc foarte mult.

Apoi m-a izbit un alt gând:

— Ați făcut un drum special până aici doar ca să dați cuiva biletele?

— Altfel ar fi rămas nefolosite, mi-a spus el, parcă scuzându-se. Distracție plăcută.

Aș putea să scriu la nesfârșit despre astfel de lucruri – despre tânărul care i-a înapoiat fiului meu portofelul pierdut, cu aproape tot salariul de peste vară, și care nu a vrut să

primească nici măcar un cent recompensă, despre angajații cinematografului care ies când începe ploaia și închid toate geamurile mașinilor parcate pe străzile din apropiere, pornind de la premisa că măcar unele dintre ele aparțin unor spectatori care nu știu că plouă, cum, după ce soția șefului secției de poliție și-a pierdut părul în urma chimioterapiei, toți polițiștii s-au ras în cap, ca să strângă bani pentru o fundație de caritate specializată și ca s-o facă pe femeie să se simtă mai puțin stingheră.

Faptul că lumea își lasă mașinile descuiate, cu geamurile deschise spune ceva despre oraș, cred. Realitatea este că nu avem criminalitate. De nici un fel. Oamenii își lasă liniștiți bicicleta în valoare de 500 de dolari sprijinită de un copac și pleacă la cumpărături. Și, dacă ar fura-o cineva, sunt aproape convins că victima ar alerga după hoț strigând:

— Puteți s-o lăsați pe Wilson Avenue, la numărul 32, când terminați cu ea, vă rog? Și aveți grijă la viteza a treia, că se blochează!

Nimeni nu încuie nimic. Țin minte ce mirat am fost la prima mea vizită, când agenta imobiliară m-a dus să văd niște case (asta e altă chestie: în America, agenții imobiliari știu să-și facă meseria) și am văzut că-și lăsa mereu mașina descuiată, chiar și când am intrat într-un restaurant să mâncăm de prânz, deși pe scaun era un telefon mobil, iar pe bancheta din spate, niște sacoșe de cumpărături pline.

La una dintre case a constatat că uitase cheile.

— Ușa din spate trebuie să fie descuiată, m-a anunțat femeia încrezătoare.

Și așa era. Ulterior am constatat că nu era nimic neobișnuit în asta. Și noi cunoaștem persoane care pleacă în vacanță fără

să-și încuie ușile, care nu știu unde le sunt cheile de la casă și nici măcar nu mai știu sigur dacă au chei de la casă.

Acum, vă puteți întreba, pe bună dreptate, cum de nu suntem un paradis al hoților. Cred că din două motive. Unu, pentru că aici nu există piață pentru obiectele furate. Indiferent pe lângă cine te dai în New Hampshire, spunând: „Nu vrei să cumperi un casetofon de mașină?”, o să se uite la tine ca la un nebun și-o să-ți răspundă: „Nu, mașina mea are deja casetofon”. După care persoana te reclamă la poliție și – al doilea motiv – poliția vine și te împușcă.

Bineînțeles însă că poliția nu împușcă oameni, pentru că nu e nevoie, pentru că nu există criminalitate. Este un exemplu rar și încurajator de cerc virtuos. Acum ne-am obișnuit, dar, pe când eram încă nou-sosiți în oraș și mi-am exprimat mirarea, odată, în legătură cu toate astea, o doamnă crescută la New York, dar care locuiește aici de douăzeci de ani mi-a pus o mână pe braț și mi-a spus, ca și cum mi-ar fi împărtășit un mare secret:

— Drăguțule, aici nu mai ești în lumea reală. Ești în New Hampshire.

La linia fierbinte

Acum câteva zile am găsit în baia noastră un obiect care, de atunci încoace, m-a cam pus pe gânduri. Era o cutiuță pentru ața dentară.

Nu ața dentară în sine mă interesează, ci faptul că pe cutiuță este stanțat un număr de telefon apelabil gratuit. Poți suna la linia fierbinte pentru ață dentară 24 de ore din 24. Dar iată care este întrebarea: pentru ce? Tot încerc să-mi imaginez pe cineva sunând și spunând cu voce sugrumată: „Gata, am ața. Acum ce fac?”.

Părerea mea este că, dacă ai nevoie să-l suni pe furnizorul de ață dentară, indiferent pentru ce motiv, înseamnă că nu ești pregătit pentru un asemenea nivel de igienă orală.

Curiozitatea-mi odată stârnită, am dat o raită prin toate dulapurile și am descoperit cu interes că aproape toate produsele de uz casnic realizate în America au pe ele un număr gratuit. Se pare că poți cere instrucțiuni telefonice pentru utilizarea săpunului și a șamponului, că poți primi ponturi asupra locului de depozitare pentru ca înghețata să nu se transforme în ciorbă și să se scurgă prin fundul cutiei sau sfaturi profesionale privind părțile corpului unde poți aplica mai elegant și cu mai mult succes oja de unghii. („Stați

să mă asigur că am înțeles bine. În mod sigur *nu* pe frunte, ziceați?”)

Pentru cei care nu au la dispoziție un telefon, sau poate au, dar încă n-au învățat să-l folosească, majoritatea produselor au tipărite pe ele și instrucțiuni utile, precum: „Îndepărtați cojile înainte de a consuma” (pe alune) sau: „Atenție, nu refolosiți ca recipient pentru băuturi” (pe sticla de clor). Am cumpărat nu demult un fier de călcat, care ne avertiza, între altele, să nu-l folosim împreună cu materiale explozibile. Cam în aceeași ordine de idei, acum câteva săptămâni am citit că companiile de software se gândesc să reformuleze indicația: „Apăsați orice tastă”, dat fiind numărul mare de apelanți care s-au plâns că nu găsesc tasta „Orice”.

Până cu câteva zile în urmă, reacția mea imediată ar fi fost de a râde copios pe seama celor care au nevoie de asemenea instrucțiuni elementare, însă apoi s-au petrecut trei lucruri care m-au făcut să-mi schimb atitudinea.

Mai întâi, am citit în ziar cum John Smoltz, aruncător în echipa de baseball Atlanta Braves, s-a prezentat într-o zi la antrenament cu o pată roșie și vizibil dureroasă pe piept și, când a fost presat cu întrebări, a recunoscut cu capul în pământ că încercase să-și calce cămașa fără s-o dezbrace.

În al doilea rând, mi-am dat seama că, dacă eu însumi n-am făcut niciodată un gest atât de prostesc, este doar pentru că nu mi-a trecut prin cap.

În al treilea și poate cel mai concludent rând, acum două seri am ieșit în oraș cu două sarcini simple: mai concret, să cumpăr niște tutun de pipă și să expediez niște scrisori. Am cumpărat tutunul, m-am dus cu el până la cutia poștală, am deschis capacul și l-am introdus frumușel. Nici nu vă spun câți

pași am făcut până să-mi dea prin cap că nu fusese o execuție sută la sută conform planului inițial.

Vedeți deci unde e problema. Oameni care au nevoie de etichete pe cutiile poștale care să-i avertizeze: „Nu e destinată depozitării de tutun sau alte obiecte personale” n-ar trebui să-și permită să strâmbe din nas față de alții, nici măcar față de cei care-și calcă pieptul sau cer instrucțiuni de clăbucire la linia telefonică gratuită a producătorului de șampon.

Am pomenit toate acestea la cină, aseară, îngrozit să constat cu cât entuziasm și bună-dispoziție s-au grăbit toți membrii familiei să propună etichete numai bune pentru mine: „Atenție, când pe ușă scrie «Trageți», nu are absolut nici un rost să împingeți” și „Atenție, nu încercați să scoateți puloverul trăgându-l peste cap în timp ce mergeți printre scaune și mese”. Preferata tuturor a fost: „Atenție, înainte de a părăsi locuința, asigurați-vă că nasturii de la cămașă se află în găurile corespunzătoare”. Și au ținut-o așa câteva ceasuri.

Recunosc: sunt oarecum neajutorat când trebuie să țin minte ceva, să mă îmbrac, să trec prin uși cu canaturi joase și multe altele, dar asta îmi e în sânge. Dați-mi voie să vă explic.

Recent am rupt dintr-un ziar un articol despre un studiu realizat la Universitatea din Michigan, sau poate era Universitatea din Minnesota (oricum, era un loc unde e frig și care are cuvântul *Universitatea* în titulatură), în urma căruia s-a descoperit că uitucenia este o caracteristică moștenită pe cale genetică. L-am pus într-un dosar cu eticheta „Uitucenie” și, desigur, am uitat imediat unde am pus dosarul.

Dar azi-dimineață, căutându-l, am găsit un alt dosar, cu o etichetă care mi-a atras atenția: „Gene și așa mai departe”, la fel de interesant și – aici intervine norocul – nu tocmai

irelevant. În el am dat peste un exemplar al unui raport din numărul din 29 noiembrie 1996 al revistei *Science*, intitulat „Asocierea dintre trăsăturile anxietății și polimorfismul manifestat în regiunea de reglare a genelor transportoare de serotonină”.

Acum, ca să fiu totalmente sincer, nu urmăresc atât de îndeaproape cum ar trebui polimorfismul genelor transportoare de serotonină, cel puțin nu în timpul sezonului de baschet, dar, când am văzut fraza: „Dat fiind că reglează amplitudinea și durata reacțiilor serotonogenice, transportorul 5-HT (5-HTT) este esențial pentru ajustarea fină a procesului de neurotransmisie serotonogenică desfășurat în creier”, mi-am spus: „Măi să fie, să știi că tipii ăștia au dreptate”.

Partea bună a studiului este că oamenii de știință au localizat o genă (mai precis, gena cu numărul SLC6A4 din cromozomul 17ql2, pentru cazul în care vreți să experimentați acasă) care determină nivelul de stres. Ca să fiu și mai exact, dacă posezi varianta lungă a genei SLC6A4, este foarte probabil să fii o persoană calmă și senină, în timp ce, dacă ai varianta scurtă, nu poți să pleci de-acasă fără să spui, mai devreme sau mai târziu: „Oprește mașina. Cred că am uitat apa deschisă la baie”.

În practică, toate acestea înseamnă că, dacă nu ești născut să te îngrijorezi, atunci nu ai de ce să-ți faci griji (pe care, bineînțeles, nu ți le-ai fi făcut oricum), dar, dacă *ești* din fire o persoană care-și face griji, n-ai ce să mai faci, poți să încetezi să te mai îngrijorezi, ceea ce bineînțeles că nu poți. Acum, adăugați totul la descoperirile privind uitucenia făcute la

Universitatea din Locul Friguros și cred că veți înțelege că genele sunt răspunzătoare de multe.

Iată un alt lucru interesant din dosarul meu despre „Gene și așa mai departe”. După cum afirmă Richard Dawkins în *Ceasornicarul orb*, fiecare dintre cele 10 bilioane de celule ale corpului omenesc conține mai multe informații genetice decât întreaga *Encyclopaedia Britannica* (și fără să-ți trimită comis-voiajori la ușă), dar, în ciuda acestui fapt, se pare că 90% din întregul nostru material genetic pur și simplu nu folosește la nimic. Doar există acolo, ca nenea Fred și tanti Muriel, când vin duminica în vizită.

De aici, cred că putem trage patru concluzii importante, și anume: (1) chiar dacă nu fac mare lucru, genele te pot face de râs în multe feluri; (2) întotdeauna expediază mai întâi scrisorile și abia pe urmă cumpără tutunul; (3) nu promite niciodată o listă de patru elemente, dacă nu ți-l amintești pe al patrulea; și (4).

Străinii ăștia plictisitori

Julian Barnes observa odată, cu o replică pe care intenționez să mi-o însușesc la momentul potrivit, că orice străin care vizitează Statele Unite poate face o scamatorie simplă: „Cumpărați un ziar și constatați cum dispare țara dumneavoastră”.

La drept vorbind, nici nu-i nevoie să cumpărați ziarul. Puteți să citiți o revistă, să urmăriți o emisiune de televiziune sau, pur și simplu, să vorbiți cu oamenii. Fiul meu mi-a relatat de curând că, la un test pe teme din actualitate dat la una dintre materiile lui de la liceu, un singur elev a fost capabil să spună numele prim-ministrului britanic, iar acela a fost el. Sunt absolut sigur că nici măcar un american din cinci sute nu are idee că Marea Britanie se pregătește pentru alegerile generale.

Bineînțeles, ca să fim cinstiți, în cele mai multe colțuri ale lumii, cei mai mulți oameni nu știu ce se petrece în rest. Vreau să spun: voi știți cine conduce Danemarca, Olanda sau măcar Irlanda? Sigur că nu – și asta în ciuda faptului că sunteți atât de inteligenți și de atenți (asta se vede de la distanță). Nici nu aveți motiv. Lumea care trebuie urmărită e

mare și serialul *EastEnders* vă umple deja cea mai mare parte a timpului. Înțeleg.

Dar există o diferență. Voi sunteți măcar vag conștienți, în urma articolelor din ziare sau a emisiunilor de radio sau televiziune, că există o lume dincolo de granițele țării voastre și că, în această lume, oamenii fac lucruri (în cea mai mare parte, blochează porturi și le fac viața grea șoferilor de tir, cetățeni care respectă legea, veniți din țări mai civilizate, dacă mă ajută memoria).

Așa a fost și aici pe vremuri. Săptămânalul *Time* era plin de articole despre coalițiile guvernamentale fragile din Italia și scandalurile de corupție din America Latină, iar în știrile de seară se găseau măcar câteva reportaje, fiecare prezentând un corespondent cu aspect serios, îmbrăcat într-un trenci cu căptușeală ecosez, stând cu microfonul în fața unei burse, a unui sampan sau a Congresului Revoluției Populare – în orice caz, ceva ce provenea în mod vizibil din altă regiune decât Nebraska. Și, chiar dacă nu acordai atenție acestor materiale, ele îți aminteau, cel puțin, că ființai într-o lume mai mare.

Acum nu mai e așa. În primele trei luni ale acestui an, ediția americană a revistei *Time* nu a conținut nici măcar un singur material despre Franța, Italia, Spania sau Japonia, ca să numesc doar câteva dintre țările care par să fi scăpat atenției sale. Marea Britanie a reușit să-și găsească loc în paginile ei doar datorită lui Dolly, oaia clonată. Germania a izbutit datorită disputelor dintre guvern și scientologi. Altminteri, Europa Occidentală este în întregime în ceață. Secțiunea de „Știri internaționale” din *Time* constă, mai nou, într-un singur reportaj, aproape niciodată mai mult de două. Uimitor este că, dacă te uiți în caseta tehnică, vezi că *Time* are corespondenți

pretutindeni – la Paris, Londra, Roma, Viena, peste tot. Vreau pentru mine unul dintre posturile alea, vă rog!

Nici știrile de la televizor nu stau mai bine. Doar ca să mă asigur că nu bat câmpii aici (sau că nu fac cine știe ce alt gest indecent), aseară am monitorizat știrile de la NBC. NBC este unul dintre cele mai importante canale naționale de știri, echivalentul *Six O'Clock News* al postului BBC, cu un supliment de reclame la adezivi pentru proteze dentare, creme antihemoroidale și laxative (e clar că publicul emisiunilor de știri din America n-o duce prea bine cu sănătatea).

Buletinul NBC a constat în unsprezece știri, dintre care zece exclusiv legate de Statele Unite. Una singură, despre vizita vicepreședintelui Al Gore în China, admitea existența vieții dincolo de țărmurile americane, deși, în realitate, subiectul reportajului erau perspectivele exporturilor americane și acesta a durat, oricum, numai douăzeci și două de secunde. Totuși, între ele s-au numărat și două secunde de imagini ale unor turme de oameni mergând pe biciclete prin fața unei structuri în formă de pagodă, așadar presupun că trebuie luate în considerare.

Ceva mai târziu am repetat exercițiul cu principalul buletin de seară de la CNN. Acesta a durat o oră, oferind astfel și mai multe reclame la analgezice, alifii și unguente mentolate (cineva ar trebui să-i ducă totuși pe telespectatorii ăștia la spital), reușind să înghesuie și 22 de frânturi de știri, dintre care toate 22 despre Statele Unite. Aceasta într-o emisiune care își spune „Lumea astăzi".

Dat fiind că au contacte atât de reduse cu ceea ce nu este american, oamenii de aici nu mai manifestă adesea nici un pic

de răbdare față de lucruri care nu le sunt imediat recognoscibile. Am în față o recenzie publicată de *New York Times* la o carte scrisă de ziaristul britanic Stephen Fay despre Nick Leeson și falimentul băncii Barings, a cărei autoare se plânge, cu profundă iritare, că lucrarea este „împestrițată cu formulări englezești inutil de complicate”. Printre expresiile atât de confuze, ea enumeră „cock-up”, „just not on” și o referire la o sală de tranzacții „the size of a football pitch”[1]. Închipuiți-vă, o carte scrisă de un britanic, despre salariatul britanic al unei bănci britanice, care conține expresii britanice. Așa de puțin *cool*! Azi-mâine or să aibă pretenția să știm și cine le este prim-ministru.

Găsesc că e trist. Unul dintre lucrurile care îmi plăceau la filmele sau cărțile englezești ale copilăriei mele era tocmai faptul că *nu* înțelegeam prea bine ce se întâmplă, că mă întrebam ce-o fi însemnând: „Bătrâne, i-am scos pe nemțotei din mână cu vreo două în moalele capului când i-a atins la chenzina trecută, pe la vremea ceaiului, așa-i?” și că încercam să deduc ce-ar putea fi aia Marmite (fără să-mi treacă măcar prin cap că este o vaselină comestibilă). Mă tem că americanii de astăzi nu mai vor să facă asta.

Nu demult, am reușit să văd până la sfârșit, la cinematograful din cartier, *Pacientul englez*, pe tot parcursul căruia femeia din spatele meu a dublat fiecare replică a lui Juliette Binoche, întorcându-se către partenerul ei și întrebând tare, pe un ton nazal și nemulțumit:

— Ce *zice*?!

A devenit atât de iritantă, încât, până la urmă, a trebuit s-o sufoc cu sacoul.

În aceeași săptămână am citit cronica unui film cu Jackie Chan, al cărei autor se plângea, cu aceeași exasperare profundă, de faptul că dialogurile lui Chan sunt incomprehensibile pentru el. (Pont pentru cronicar: atractivitatea filmelor cu Jackie Chan nu constă în calitatea discursului.) Am auzit nemulțumiri similare provocate de – în întregime sau fragmentar – *Secrets and Lies*, *My Left Foot*, *The Commitments*, *Shine*, *Shallow Grave* – ce mai, aproape toate filmele venite din lumea nevorbitoare de americană!

Aș putea să continui încă multă vreme, dar nu mai am nici spațiu și, în plus, mi se pare că abia așteptați să vă așezați lângă tranzistor ca să aflați rezultatul alegerilor parțiale din Belgia. Între timp, voi urmări așa cum pot, de-aici, desfășurarea evenimentelor din Anglia. Am doar un lucru să vă cer. Dacă doamna Thatcher pică din funcție, anunțați-mă imediat. Și, vă rog, nu-i mai spuneți tranzistor.

1. *Cock-up* – „greșeală”, „încurcătură”; *just not on* – „inacceptabil”; *the size of a football pitch* – „de dimensiunea unui teren de fotbal” (n. red.).

Revoluția suporturilor de pahar

Am fost asigurat că povestea care urmează este adevărată.

Un tip sună la numărul de asistență tehnică pentru computerul lui, supărat că i s-a rupt suportul pentru pahar de la calculator, și vrea să știe cum îl poate repara.

— Suportul pentru pahar? repetă cel care asigură asistența tehnică, nedumerit. Scuzați-mă, domnule, dar nu înțeleg. Ați cumpărat suportul de la un târg de calculatoare sau l-ați primit ca obiect promoțional?

— Nu, a venit ca parte din dotarea standard a computerului.

— Dar computerele noastre nu se vând cu suport de pahar.

— Ba, scuză-mă, amice, dar să știi că așa se vând, i-o întoarce omul, un pic enervat. Îl am pe-al meu în fața ochilor. Apeși pe un buton de la baza aparatului și iese în afară.

S-a constatat că omul își punea cana de cafea pe sertarul CD-ROM-ului.

Aduc în discuție isprava ca introducere la tema săptămânii: suporturile de pahar. Nu știu dacă ele au apărut încă în Marea Britanie, dar, dacă nu, credeți-mă că sunt pe drum. Suporturile de pahar cuceresc lumea.

Dacă nu le cunoașteți, suporturile de pahar sunt niște tăvițe, capace sau alte vase cu găuri, în care se așază cănile de cafea sau alte recipiente pentru băuturi și care se găsesc amplasate în diferite unghere ale oricărui automobil american modern. Adesea, ele sunt montate pe spătarele scaunelor sau scobite în cotiere, dar la fel de frecvent sunt ascunse ingenios în locuri unde nici prin cap nu ți-ar trece să cauți un sistem de depozitare a băuturilor. În general, din experiența mea reiese că, ori de câte ori apeși pe un buton straniu, oriunde într-o mașină americană, el fie va acționa ștergătorul de la lunetă, care va începe să frece cu un scrâșnet apăsat geamul o dată la șase secunde până la sfârșitul timpului, indiferent cum vei încerca să-l oprești, fie va face ca un suport de pahar să iasă în lateral, de jos în sus sau de sus în jos, apărând, într-un fel sau altul, ca prin minune în viața ta.

Este aproape cu neputință să exagerăm importanța suporturilor de pahar în cercurile automobilistice americane din ziua de azi. Recent, *New York Times* a publicat un lung articol în care se făcea testarea a douăsprezece mărci de mașini de familie. Fiecare dintre ele era notată pentru zece caracteristici, cum ar fi capacitatea cilindrică a motorului, dimensiunile portbagajului, manevrabilitatea, calitatea suspensiilor și, da, numărul de suporturi de pahar. O cunoștință care se ocupă cu vânzarea de autoturisme ne-a spus că sunt unul dintre primele lucruri pe care oamenii le observă, de care întreabă sau cu care se joacă atunci când vin să vadă o mașină. Lumea cumpără mașini având drept criteriu suporturile de pahar. În aproape toate reclamele, ele apar menționate într-un loc vizibil.

Unele automobile, de pildă, noul Dodge Caravan, au până la 17 suporturi. 17! Cel mai mare model de Caravan are șapte locuri. Nu e nevoie să fii specialist în fizică nucleară sau măcar complet treaz ca să socotești că asta înseamnă 2,43 suporturi de pahar per pasager. La ce i-ar putea trebui fiecărui pasager dintr-o mașină 2,43 suporturi de pahar, v-ați putea întreba. O întrebare pertinentă.

Este adevărat că americanii consumă cantități uluitoare de lichide. Mi se spune că, la una dintre stațiile noastre de benzină, se vinde o băutură dulce și aromată denumită Slurpee, în recipiente de până la 1,7 kilograme. Adică trei pinte englezești dintr-o chestie dulceagă, care-ți face limba albastră. Chiar și așa, dacă fiecare membru al familiei ar avea un Slurpee și, în plus, sticla personală de lapte cu magneziu, pentru a contracara efectele secundare, tot ar rămâne trei suporturi de pahar nefolosite.

Tradiția de a dota interiorul mașinilor americane cu nenumărate *gadget*-uri și înlesniri datează de multă vreme și presupun că abundența de suporturi de pahar e doar o ramificație a acestei tradiții.

Motivul pentru care americanii doresc să aibă cât mai mult confort în mașinile lor este că acolo și locuiesc. Aproape 94% dintre ieșirile din casă ale americanilor presupun folosirea automobilului (în Marea Britanie, procentul e de 60%, ceea ce este, și așa, destul de mult). În America, lumea nu folosește mașina doar pentru a merge la magazin, ci și pentru a merge de la un magazin la altul. Cele mai multe firme au propriile parcări, drept care, cine are de făcut șase treburi diferite își va muta, în general, mașina de șase ori într-o singură ieșire, fie și între două parcări aflate vizavi una de alta, pe aceeași stradă.

În Statele Unite sunt 200 de milioane de mașini – 40% din totalul mondial, față de circa 5% din totalul populației – și încă două milioane de automobile noi ies pe șosele în fiecare lună (bineînțeles, multe se și retrag din circulație). Chiar și așa, în America sunt astăzi de două ori mai multe mașini decât acum douăzeci de ani, care merg pe de două ori mai multe șosele, acoperind de aproape două ori mai mulți kilometri.

Astfel, pentru că au multe mașini și petrec în ele o grămadă de timp, americanii doresc să aibă parte și de confort. Dar și numărul opțiunilor diferite care pot fi înghesuite în interiorul unui automobil este limitat. Și atunci, mă rog, ce e mai bine decât să-l căptușești cu suporturi de pahar atrăgătoare, mai ales când par să fie așa un magnet pentru toată lumea? Asta e teoria mea.

Un lucru este cert, și anume că lipsa suporturilor de pahar dintr-o mașină reprezintă o eroare gravă. Acum vreo doi ani am citit că cei de la Volvo au fost nevoiți să-și reconfigureze toate autoturismele destinate pieței americane tocmai din acest motiv. Proiectanții de la Volvo avuseseră impresia, prostește, că lucrurile pe care le doresc cumpărătorii sunt un motor fiabil, protecție pentru impacturile laterale și scaune încălzite, când, în realitate, aceștia tânjeau după micile găoace în care să-și introducă paharele de Slurpee. În consecință, o gașcă de indivizi pe nume Nils Nilsson și Lars Larsson au fost puși la treabă pentru a introduce suporturile de pahar în sistem, iar firma Volvo a fost salvată de umilința lichidă, dacă nu cumva de ruina financiară.

Acum, din toate cele de mai sus putem trage o concluzie importantă: că, oricât ai încerca, nu poți să umpli tot spațiul unei rubrici vorbind numai despre suporturile de pahar.

De aceea, dați-mi voie să vă spun de unde știu că pe tipii de la Volvo îi chema Nils Nilsson și Lars Larsson.

Cu câțiva ani în urmă, pe când mă aflam la Stockholm și nu aveam nimic de făcut într-o seară (era trecut de șapte, așa că orașul se dusese de mult la culcare), mi-am petrecut câteva ore frunzărind alene cartea de telefon și urmărind diferite nume. Auzisem că în Suedia există numai câteva nume de familie, ceea ce era, în esență, adevărat. Am numărat peste 2.000 de Eriksson, Svensson, Nilsson sau Larsson. Numele erau atât de puține (sau, trebuie spus, suedezii sunt atât de monumental de lipsiți de imaginație), încât mulți foloseau același nume de două ori. În Stockholm locuiau 212 persoane cu numele de Erik Eriksson, 117 de Sven Svensson, 126 de Nils Nilsson și 259 de Lars Larsson. Am notat aceste nume și cifre pe o foaie de hârtie și, în toți acești ani, m-am întrebat când am să le găsesc o utilizare.

De aici, cred, se mai pot trage două concluzii. Păstrați orice bucățică de hârtie pe care aveți înscrise informații inutile, căci într-o zi s-ar putea să vă bucurați c-ați păstrat-o, și, dacă vă duceți la Stockholm, luați cu voi băutură.

Formular pentru declarația de impozit, pe înțelesul dumneavoastră

Anexat veți găsi formularul 1040-ES OCR, „Impozit estimativ pentru liber-profesioniști”, emis de Serviciile Fiscale ale Statelor Unite în 1997. Puteți utiliza acest formular pentru a vă estima impozitul pe venit pentru anul fiscal 1997 *dacă*:

1. Sunteți cap de familie *și* suma vârstelor soției și persoanelor aflate în întreținere, minus vârstele animalelor de casă eligibile (vezi tabelul 12G) este divizibilă cu un număr întreg. (Folosiți tabelul suplimentar 142C dacă animalele sunt decedate, dar îngropate pe terenul dumneavoastră.)
2. Venitul Brut Ajustat nu depășește Venitul Ajustat Brut (cu excepția cazurilor unde se aplică) *și* dacă nu ați plătit dobânzi impozabile la venituri provenite din dividende înainte de anul 1903.
3. Nu solicitați credit pentru impozit din străinătate decât sub formă de credit pentru impozit „din străinătate”. (Avertisment: solicitarea unui credit pentru impozit din străinătate pentru un credit pentru „impozit” din străinătate, cu excepția cazurilor în care este vorba despre un „credit pentru impozit” din străinătate, se pedepsește cu

amendă de 125.000 de dolari și închisoare de până la 25 de ani.)

4. Intrați în una dintre următoarele categorii: căsătorit și depuneți un formular comun; căsătorit și nu depuneți un formular comun; necăsătorit și nu depuneți un formular comun; comun, dar nedepunător; altele.

Instrucțiuni

Răspunsurile se vor scrie cu cerneală, cu un creion nr. 2. Nu faceți ștersături. Nu folosiți abrevieri sau semne de repetiție. Nu greșiți ortografia cuvântului *miscellanea.* Scrieți-vă numele, adresa și numărul de asigurări sociale, precum și numele, adresa și numerele de asigurări sociale ale soțului/soției și ale persoanelor aflate în întreținere complet, pe fiecare pagină, de câte două ori. Nu puneți o bifă în căsuțele marcate cu cruce sau o cruce în căsuțele marcate cu bifă decât dacă vreți să luați totul de la început. Nu scrieți „Habar n-am” în vreunul dintre spațiile goale. Nu inventați nimic.

Completați mai întâi secțiunile de la 47 la 52, apoi continuați cu secțiunile cu număr par și completați în ordine inversă. *Nu* folosiți acest formular dacă totalul pensiilor și al rentelor este mai mare decât creditele pentru veniturile câștigate în avans *sau* viceversa.

La categoria „Venit”, enumerați toate salariile, lefurile, veniturile impozabile nete din surse străine, drepturile de autor, bacșișurile, gratificațiile, dobânzile impozabile, câștigurile din capital, milele aeriene, berile cumpărate de alții și mărunțișul găsit între pernele canapelei. Dacă venitul dumneavoastră provine în întregime sau parțial, dar nu în

principal sau în întregime *și* parțial, dar nu în principal din alte țări decât Statele Unite (dacă nu sunteți sigur, consultați broșura USIA 212W, *Țări care nu sunt Statele Unite) sau* venitul dumneavoastră brut rotit din tabelul H a depășit creditul pe venitul dobândit pentru returnările neimpozabile nete, *trebuie* să atașați un Certificat de Descărcare al Garantului/Transferatorului. În lipsa acestuia, sunteți pasibil de o amendă de 1.500.000 de dolari și confiscarea unui copil.

La Secțiunea 890f, faceți o listă a tuturor veniturilor provenite din activitatea agricolă (dacă nu aveți, dați detalii). Dacă v-ați născut după 1 ianuarie 1897 și *nu* sunteți văduv(ă), includeți sumele nerambursate de asigurări și furnizați detalii de preluare cu privire la amortizare pe rândul 27iii. Trebuie să menționați numărul de curcani tăiați pentru export. Scădeți, dar nu deduceți dividendele nete brute din plățile dobânzilor *pro rata*, înmulțiți cu numărul total al treptelor din locuință și introduceți pe rândul 356d.

În tabelul FI001, rândul c, enumerați conținutul garajului. Includeți toate articolele electrice și neelectrice din tabelul 295D, dar fără să includeți articolele electrice și neelectrice neenumerate în formularul suplimentar 243d.

La categoria „Cheltuieli personale”, enumerați toate cheltuielile în bani lichizi mai mari de 1 dolar și includeți chitanțele doveditoare. Dacă ați suferit intervenții stomatologice *și* nu solicitați rambursare din fondurile federale alocate pentru deversările de petrol, introduceți numerele pe care le-ați avut la încălțăminte de când v-ați născut și anexați specimene de pantofi (numai piciorul drept). Înmulțiți cu 1,5 sau cu 1.319, care este mai mare, apoi împărțiți rândul 3f la 3d. La Secțiunea 912g, introduceți

subvențiile guvernamentale pentru producția de lucernă, orz (dar nu sorg, cu excepția celui destinat consumului personal) și bame, *indiferent dacă ați beneficiat sau nu* de ele. În caz contrar, sunteți pasibil de o amedă de 3.750.000 de dolari și condamnare la moarte prin injecție letală.

În eventualitatea în care aveți copii în întreținere, dar nu locuiesc în casa dumneavoastră, sau locuiesc în casa dumneavoastră, dar nu sunt în întreținere, sau sunt în întreținere și locuiesc în casa dumneavoastră, dar nu trec decât rareori pe-acolo *și* nu solicitați scutirea de taxa de închiriere pentru vasele maritime de *peste* 12.000 de tone (15.000 de tone dacă v-ați născut în Guam), *trebuie* să completați și să atașați Formularul de Scutire pentru Vasele Maritime. În caz contrar, sunteți pasibil de o amendă de 111.000.000 de dolari și un atac nuclear împotriva unei țărișoare neutre.

La paginile 924-926, tabelul D, introduceți numele indivizilor pe care-i cunoașteți personal și sunt comuniști sau consumatori de droguri (la nevoie, folosiți pagini suplimentare).

Dacă aveți venituri provenite din dobânzi la conturi de economii, titluri de valoare, titluri la purtător, certificate de depozit sau alte instrumente fiduciare, dar *nu* știți ce număr purtați la pălărie, completați tabelele suplimentare 112d și 112f și atașați-le împreună cu toate tabelele relevante. (În momentul acesta, nu trimiteți scaune). Includeți, dar nu colaționați pierderile continue rezultate din investițiile în minerit, tranzacțiile cu mărfuri și transplanturile de organe, împărțiți la numărul total de vizite la motel făcute în 1996 și

introduceți în ce spații v-au mai rămas. Dacă aveți cheltuieli salariale nerambursate, ghinion.

Pentru a vă calcula impozitul estimativ, adunați rândurile 27 până la 964, scădeți rândurile 45a și 699f din tabelul 2F (dacă este mai mult sau mai puțin de 2,2% din impozitul minim alternativ mediu estimat pentru ultimii cinci ani), înmulțiți cu numărul de rotații pe minut pe care le face mașina dumneavoastră când derapează pe gheață și adăugați 2. Dacă rândul 997 este mai mic decât rândul 998, luați-o de la început. În spațiul marcat „Impozit datorat”, scrieți o sumă foarte mare.

Trimiteți cecul pe adresa „Serviciilor Fiscale ale Statelor Unite și Republicii în numele căreia acționează” și precizați: în atenția lui Patty. Pe spatele cecului scrieți numărul dumneavoastră de asigurare socială, Numărul de Identificare a Contribuabilului, Codul pentru Auditul Fiscal, Numărul Biroului Regional pe Zona Subunitară (*cu excepția* cazului în care ați completat o Cerere de Excludere din Zona Subunitară T/45), orientarea sexuală și preferințele în materie de fumat, apoi expediați-l pe adresa:

Serviciile Fiscale ale Statelor Unite ale Americii
Centrul de Recepție și Orientare pentru Impozite
Clădirea D/Anexa G78
Camera 900
Zona de subducție 12
Căsuța poștală 132677-02
Sertarul 2, Pe La Jumătate
Federal City
Maryland 10001

Dacă aveți întrebări cu privire la completare sau solicitați asistență în privința returnărilor, sunați la 1-800-OCUPAT. Vă mulțumim și vă urăm un an 1998 plin de prosperitate. În caz contrar, sunteți pasibil de o amendă de 125.000 de dolari și un drum lung până la răcoare.

Avertisment: toți cei care se distrează vor fi denunțați

Într-unul dintre barurile de-aici, din orășelul fermecător și ordonat din New Hampshire în care locuim, au apărut mici anunțuri tipărite în suporturi de plastic, pe fiecare masă – din acelea care, în mod normal, te îmbie să comanzi o carafă de piña colada la reducere sau, poate, să te bucuri, alături de Chip și Tiffany, gazdele primitoare, de zilnica *happy hour.*

Dar, departe de a invita pe toată lumea să se angajeze în asemenea acte de hedonism, aceste anunțuri spun: „Responsabilitatea față de comunitate este un lucru pe care noi îl luăm foarte în serios. De aceea am introdus o politică de limitare la maximum trei băuturi alcoolice de client. Vă mulțumim pentru înțelegere și cooperare”.

Când într-un bar (mai mult, un bar dintr-un oraș universitar) ești poftit să pleci după doar trei sticle de bere – cam cât o pintă englezească și jumătate –, îți dai seama că ceva nu e în ordine. Trebuie să înțelegeți, problema nu este că locuitorii din Hanover au sărit calul. Problema este că s-ar putea să se simtă mai bine decât porția modestă considerată acceptabilă din punct de vedere social în epoca aceasta stresantă în care trăim.

H.L. Mencken definea odată puritanismul ca fiind „teama îngrozitoare că cineva, undeva, ar putea fi fericit”. A spus asta prin anii 1920, dar este la fel de adevărat și astăzi. Pretutindeni unde te uiți, în America zilelor noastre, dai peste o dădăceală stranie și persistentă, ca în revoltătoarele anunțuri apărute în barul nostru.

Chestia e că anunțurile sunt oricum inutile. Am descoperit cu surprindere că, atunci când un prieten american te invită la o bere, exact asta are în gând: *o* bere. Sorbi din ea cu înghițituri mici și delicate timp de 45 de minute, până se termină, apoi amicul spune:

— Ah, bună a fost! Hai s-o facem din nou și la anul.

Nu cunosc pe nimeni – pe nimeni! – suficient de nechibzuit ca să bea trei beri la rând la o ieșire. Toți cei pe care-i știu eu abia dacă beau vreodată, nu se ating de tutun, stau cu ochii pe colesterol de parcă ar fi seropozitiv, fac jogging până în Canada și înapoi cam de două ori pe zi și se duc la culcare odată cu găinile. Sigur, toate sunt lucruri înțelepte și știu că ei or să trăiască mai mult decât mine cu decenii întregi, dar distracția nu-i prea mare.

În plus, americanii din ziua de astăzi își descoperă cele mai extraordinare motive de îngrijorare. Cronicile de film din ziare, de exemplu, se încheie aproape întotdeauna cu un paragraf în care sunt menționate caracteristicile filmului pe care spectatorii le-ar putea găsi neplăcute: violență, conținut sexual, limbaj licențios și altele. În principiu, n-aș avea de ce să obiectez, dar sunt de remarcat lucrurile pe care publicațiile le consideră demne de inclus în această categorie. Nu demult, o cronică din *New York Times* a unui film cu Chevy Chase se încheia cu următorul avertisment sumbru: „*Vacanță la Vegas*

este notat cu PG (*Parental Guidance suggested*)[1]. În afară de conotațiile sexuale, în film apar șerpi cu clopoței și jocuri de noroc”.

A, da, e clar, trebuie scos de pe listă.

În același timp, *Los Angeles Times* își avertizează cititorii că *Mai bine nu se poate* conține „un limbaj licențios și elemente tematice” (alea ce-or mai fi?), în timp ce *Vânătoarea de șoareci* are „distrugeri, senzualitate comică și limbaj”. Nu limbaj licențios sau limbaj sugestiv, ci „limbaj” pur și simplu. Doamne ferește, ia gândiți-vă. Limbaj într-un film! Ca să nu mai pomenesc de distrugeri. Și când mă gândesc că era cât pe ce să-mi duc și eu copiii să-l vadă.

Pe scurt, țara manifestă o neliniște imensă și absurdă față de aproape orice. Librăriile și listele de bestselleruri sunt pline de titluri precum cartea lui Robert Bork, *Căderea în Gomora*, în care se sugerează că America este pe marginea unei dezastruoase prăpăstii morale. Printre sutele – efectiv – de lucruri care-l alarmează pe Bork se numără „furioșii activiști ai feminismului, homosexualității, ecologismului [și] drepturilor animalelor”. Zău așa!

Lucruri care în alte țări abia dacă ar atrage atenția sunt privite aici ca fiind aproape primejdios de licențioase. Recent, o femeie din Hartford, Connecticut, a fost amenințată cu arestarea când un agent de pază a văzut-o alăptându-și copilul – în mod discret, rețineți, cu o păturică peste umăr și întoarsă cu spatele la lume – în mașina aflată într-un colț retras al parcării unui restaurant. Ieșise din restaurant și urcase în mașină să-și hrănească pruncul, pentru că era un loc mai ferit… dar nu destul de ferit. O persoană cu un binoclu ar

fi putut vedea ce face și… ce mai… vă puteți imagina consecințele asupra unei societăți stabile și ordonate.

În același timp, în Boulder, Colorado, care aplică una dintre cele mai stricte ordonanțe antifumat din America (adică te împușcă), un actor dintr-o piesă de amatori a fost amenințat cu arestarea, dacă vă vine să credeți, pentru că și-a aprins o țigară pe scenă, în timpul spectacolului, așa cum i-o cerea rolul. Fumatul este, desigur, marea interdicție a zilelor noastre. Aproape oriunde îți aprinzi o țigară acum în State, vei fi privit ca un paria. Și dacă ți-o aprinzi într-un local public, aproape sigur vei fi luat pe sus de o falangă întreagă de agenți de pază.

Multe state – Vermont și California, ca să numesc două – au o legislație care face ilegal fumatul practic pretutindeni în spații închise, cu excepția locuințelor particulare, și adesea chiar și în aer liber. Acum, și eu sunt de părere că fumatul trebuie descurajat, dar ajungem încet la extreme nevrotice și chiar sinistre. Există aici, în New Hampshire, o companie unde s-a instituit recent o regulă conform căreia orice salariat bănuit că a fumat o țigară cu mai puțin de 45 de minute înainte de a veni la serviciu este pasibil de concediere, chiar dacă a fumat-o în intimitatea propriei locuințe, în timpul liber, folosind materiale pentru fumat aprobate de guvern.

Însă cel mai uimitor din toate acestea e faptul că până și tinerii renunță de bunăvoie la distracție. Una dintre cele mai surprinzătoare povești pe care le-am auzit în ultima vreme a fost o relatare din ziarul *Boston Globe*, de luna trecută, despre două frății studențești – cluburi cu regim de internat pentru studenți – care au interzis prezența băuturilor alcoolice de orice fel pe teritoriul lor.

Dacă vreun student este găsit în cămin cu o singură cutie de bere – nu contează dacă are vârsta la care are dreptul legal să aibă în posesie și să consume băutură –, va fi exclus pe loc, iar dacă frăția însăși îndrăznește să organizeze o petrecere care presupune fie și un degetar de sherry, va fi închisă rapid și fără drept de apel.

În tinerețea mea, principalul motiv al existenței frățiilor părea să fie acela de a asigura prosperitatea fabricilor de bere americane. Calitatea unei frății se judeca după numărul de trupuri prăbușite pe peluză sâmbătă noaptea. Acum, eu nu pledez în favoarea consumului necontrolat de alcool în universități (de fapt, chiar asta fac, dar o să ne prefacem că nu-i așa). Dar să spui că o gașcă de studenți nu au voie să dea pe gât câteva beri la absolvirea cursurilor, după o victorie importantă la fotbal, la terminarea sesiunii de examene sau, ce naiba, oricând au ei chef mi se pare de un puritanism ridicol.

În mod surprinzător, toți studenții citați în articol, cu o excepție, erau în favoarea noii propuneri.

„Venise timpul pentru o asemenea regulă”, declara un tânăr universitar înțepat de la Massachusetts Institute of Technology, care, după părerea mea, cerea palme.

N-aveți decât să mă credeți lipsit de suflet, dar sper ca, în următorul film pe care-l va vedea, să dea peste scene cu șerpi cu clopoței, jocuri de noroc, elemente tematice și limbaj; și ca toate astea să-l bage în toți sperieții. Așa-i trebuie, nu credeți?

1. Se recomandă acordul părinților (n. tr.).

Statele pe înțelesul tuturor

Tatăl meu, care, asemenea tuturor taților, avea momente când parcă se antrena pentru titlul de cel mai plicticos bărbat din lume, avea un obicei, în copilăria mea, de a identifica și comunica statul de origine al tuturor celorlalte mașini de pe orice autostradă se întâmpla să mergem la momentul respectiv.

În America, după cum probabil știți, fiecare stat își emite propriile plăcuțe de înmatriculare, astfel încât poți să spui dintr-o ochire de unde este o mașină anume, ceea ce-i dădea tatei posibilitatea de a face observații pătrunzătoare precum:

— Hei, încă o mașină din Wyoming. A treia în dimineața asta.

Sau:

— Mississippi. Mă-ntreb ce caută tocmai aici.

După care se uita împrejur, în speranța că se va găsi cineva dispus să preia subiectul sau să speculeze, dar asta nu se întâmpla niciodată. Și putea continua în felul ăsta o zi întreagă, iar adesea chiar asta și făcea.

Am scris odată o carte în care mă amuzam pe seama lui pentru numeroasele și neobișnuitele sale talente manifestate la volan: capacitatea infailibilă de a se rătăci în orice oraș, de a

merge în sensul greșit pe orice stradă cu sens unic de atâtea ori, încât, până la urmă, lumea ieșea să-l urmărească din prag sau de a petrece o întreagă după-amiază învârtindu-se pe lângă un parc de distracții sau orice altă atracție febril căutată, fără să-i găsească intrarea. Unul dintre copiii mei adolescenți a citit de curând cartea pentru prima dată, a venit cu ea în bucătărie, unde soția mea gătea, și a spus, ca și cum ar fi făcut o descoperire uimitoare:

— Dar ăsta e *tata*!

Adică eu, bineînțeles.

Trebuie să recunosc. Am devenit propriul meu tată. Am preluat până și cititul plăcuțelor de înmatriculare, deși pe mine mă interesează sloganurile. Vedeți dumneavoastră, multe state înscriu pe plăcuțe și un mesaj amical sau o fărâmă de informație prețioasă, precum „Tărâmul lui Lincoln” pentru Illinois, „Țara vacanțelor” pentru Maine, „Statul însorit” pentru Florida sau amuzanta inepție „Ba bine că nu” pentru New Jersey.

Îmi place să fac glume și comentarii pe seama lor și, de aceea, când vedem, de pildă, lozinca statului Pennsylvania: „Ai un prieten în Pennsylvania”, mă-ntorc către pasageri și spun, pe un ton întristat:

— Atunci, de ce nu dă și el un telefon?

E drept însă că sunt singurul care găsește asta o modalitate distractivă de a face să treacă timpul la drum lung.

Este interesant – mă rog, poate nu chiar interesant, dar fără îndoială adevărat – că multe state adaugă sloganuri care nu par să aibă vreun sens. N-am înțeles niciodată la ce s-au gândit cei din Ohio când și-au spus „Statul castanilor porcești” și n-am nici cea mai vagă idee ce vor să spună cei din New

York prin „Statul imperiu”. Din câte știu, printre numeroasele și incontestabilele atracții ale New Yorkului nu se numără și coloniile.

Indiana, până una-alta, își spune „Statul Hoosier”, așa cum și-a spus în ultimii 150 de ani. Până acum, nimeni nu a explicat în mod satisfăcător (poate pentru că, la urma urmelor, cui îi pasă?) de unde vine termenul ăsta, dar pot să vă spun din proprie experiență că, dacă menționezi acest fapt într-o carte, 250 de persoane diferite din Indiana îți vor scrie, cu 250 de explicații diferite și cu opinia unanimă că ești greu de cap.

Toate acestea, pentru a introduce importanta morală a zilei, anume că Statele Unite nu sunt atât o țară, cât mai degrabă o adunătură de 50 de mici popoare independente – dacă uiți asta, o faci pe riscul tău. Totul a luat naștere odată cu înființarea unui guvern federal după Războiul de Independență, când fostele colonii nu aveau încredere unele în altele. Pentru a nu stârni nemulțumiri, statelor li s-au acordat puteri foarte ample. Chiar și acum, statele sunt cele care decid o sumă întreagă de lucruri în legătură cu viața personală a cetățenilor: unde, când și la ce vârstă poți începe să bei în mod legal; dacă poți purta asupra ta o armă de foc, dacă poți deține artificii sau participa în mod legal la jocuri de noroc; ce vârstă trebuie să ai pentru permisul de conducere; dacă vei fi omorât pe scaunul electric, prin injecție letală sau deloc și cât de rău trebuie să fii ca să intri într-o asemenea belea; și așa mai departe.

Dacă ies din orașul meu, Hanover, și trec fluviul Connecticut până în Vermont, mă trezesc deodată supus unui număr de vreo 500 de legi complet noi. Între multe altele, sunt obligat să-mi prind centura de siguranță, să obțin licență dacă

vreau să practic stomatologia și să abandonez orice speranță de a instala panouri publicitare la marginea drumului, dat fiind că Vermontul este unul din cele două state care au scos în afara legii reclama de-a lungul drumurilor și șoselelor. Pe de altă parte, am voie să port liniștit o armă asupra mea și, dacă sunt arestat pentru conducere în stare de ebrietate, legea îmi permite să refuz să dau sânge pentru analize.

Pentru că oricum port întotdeauna centura de siguranță, nu dețin o armă și n-am nici cea mai mică dorință de a-mi vârî degetele în gurile altora, nici măcar pe bani frumoși, aspectele acestea nu mă afectează. Prin alte părți însă, diferențele de legislație între state pot fi dramatice sau chiar alarmante.

Statele decid ce poate și ce nu poate fi predat în școli și în multe locuri, mai ales în fostele state confederate, programele școlare trebuie să corespundă cerințelor impuse de concepții religioase foarte înguste. În Alabama, de exemplu, este ilegal să predai evoluția ca pe orice altceva decât „o credință nedemonstrată”. Toate manualele de biologie trebuie să cuprindă următorul disclaimer: „Acest manual prezintă evoluția, o teorie controversată pe care unii oameni de știință o avansează ca pe o explicație științifică a originii vieții”. Prin lege, profesorii sunt obligați să acorde aceeași atenție ideii că lumea a fost creată în șapte zile și că tot ce se găsește în ea – fosile, depozite de cărbune, oase de dinozaur – are o vechime nu mai mare de 7.500 de ani. Nu știu care este sloganul pe care-l folosește Alabama pentru numerele sale de înmatriculare, dar mie mi se pare adecvat unul precum „Mândri că suntem înapoiați”.

Eu n-ar trebui să vorbesc, pentru că și statul New Hampshire are câteva legi retrograde. Este singurul stat care

refuză să recunoască ziua lui Martin Luther King, Jr. (vedeți dumneavoastră, a avut legături cu comuniștii) și unul dintre puținele care nu le garantează nici măcar câteva drepturi fundamentale homosexualilor. Mai mult, are cel mai dement slogan pe plăcuțele de înmatriculare, straniul și războinicul „Trăiește liber sau mori”. Poate că iau lucrurile prea literal, dar zău că nu-mi place să conduc o mașină pe care este înscris, explicit, jurământul de a-mi lua viața dacă lucrurile merg prost. Aș prefera ceva mai echivoc și mai puțin terminal – „Trăiește liber sau bosumflă-te”, poate, sau „Trăiește liber, dacă nu te deranjează, mulțumesc foarte mult”.

Pe de altă parte, New Hampshire este singurul stat a cărui constituție garantează dreptul cetățenilor de a se ridica și răsturna guvernul. Nu c-aș avea eu vreo intenție să-mi exercit acest drept, mă-nțelegeți, dar e plăcut să știi că există, ca soluție de rezervă, mai ales dacă începe cineva să-și bage nasul prin manualele noastre.

Războiul împotriva drogurilor

Am aflat recent de la un prieten din Iowa că, dacă ești prins cu o singură doză de LSD în posesie în statul meu natal, te așteaptă o sentință obligatorie de șapte ani de închisoare, fără posibilitatea eliberării condiționate.

Nu contează că ai, să zicem, optsprezece ani și te-ai purtat întotdeauna impecabil, că povestea asta o să-ți distrugă viața, că statul va cheltui 25.000 dolari pe an ca să te țină la pușcărie. Nu contează că poate nici n-ai știut că ai LSD-ul asupra ta, că poate un prieten ți l-a pus în torpedou fără să-ți spună sau poate că i-a văzut pe polițiști pe fereastră, la o petrecere, și ți l-a vârât în palmă până să apuci să reacționezi. Nici un fel de circumstanțe atenuante nu contează. Suntem în America anilor 1990 și, când vine vorba de droguri, nu se fac excepții. Scuze, dar așa stau lucrurile. Următorul!

Este aproape de nedescris ferocitatea cu care sunt urmăriți acum cei care comercializează droguri în Statele Unite. În cincisprezece state, închisoare pe viață scrie pe tine dacă deții o singură plantă de marijuana. Newt Gingrich, președintele Camerei Reprezentanților, a propus recent ca oricine este prins introducând în țară chiar și 55 de grame de marijuana să fie întemnițat pe viață, fără posibilitate de eliberare

condiționată. Cei care sunt prinși introducând peste 55 de grame ar urma să fie executați. În prezent, Congresul discută o astfel de lege.

Conform unui studiu din 1990, dintre cei aduși pentru prima dată în fața instanței într-un caz cu droguri, 90% au fost condamnați, în medie, la cinci ani de închisoare. Pentru comparație, cei care compar pentru prima dată în fața instanțelor în cazuri cu violență au fost condamnați mai rar și au primit, în medie, o sentință de doar patru ani. Pe scurt, cel care împinge pe scări în jos o bătrânică are șanse mai mici să ajungă la pușcărie decât cel prins cu o singură doză dintr-un drog ilegal. O să ziceți că sunt prea moale, dar mie mi se pare cam disproporționat.

Vă rog să înțelegeți că nu am nici cea mai vagă intenție să pledez în favoarea drogurilor. Știu că ele pot avea efecte foarte distructive. Am un vechi coleg de școală care, prin 1977, a exagerat cu LSD-ul și, de-atunci încoace, stă într-un balansoar pe veranda părinților lui, examinându-și dosul mâinilor și rânjind. Știu așadar ce pot face drogurile. Doar că nu am ajuns la punctul în care să mi se pară normal să omori pe cineva doar pentru că a fost prost.

Nu mulți dintre compatrioții mei sunt de aceeași părere. Dorința limpede și aprigă a majorității americanilor este de a-i vedea după gratii pe toți consumatorii de droguri, iar pentru a și-o îndeplini sunt dispuși să plătească aproape orice preț. Locuitorii Texasului au respins nu demult o alocare de 750 de milioane de dolari pentru construirea unor școli noi, dar au aprobat într-un număr copleșitor una de un miliard pentru închisori noi, cele mai multe dintre ele pentru cei condamnați în cazuri legate de droguri.

Numărul deținuților din Statele Unite a crescut de peste două ori față de anul 1982. Acum avem în pușcării 1.630.000 de persoane. Asta e mai mult decât populația oricărui oraș american, cu excepția a trei dintre ele. Dintre cei condamnați conform legislației federale, 60% sunt închiși pentru delicte fără violență, majoritatea legate de droguri. Închisorile americane sunt pline de infractori mărunți, a căror problemă este slăbiciunea pentru substanțele ilegale.

Cum cei mai mulți dintre aceștia ispășesc pedepse obligatorii, fără posibilitate de eliberare condiționată, alți deținuți trebuie eliberați înainte de termen, pentru a le face loc nou-intraților în sistem în cazuri legate de droguri. Ca urmare, criminalul condamnat ispășește în America, în medie, mai puțin de șase ani, iar violatorul doar cinci. Mai mult, odată ieșiți din pușcărie, criminalul și violatorul pot să primească imediat ajutor social, bonuri de masă sau orice altă formă de asistență federală. Unui consumator de droguri condamnat însă, indiferent cât de disperată poate fi situația sa ulterioară, i se refuză toate aceste modalități de ajutor, pentru tot restul vieții.

Și persecuțiile nu se sfârșesc aici. Prietenul meu din Iowa a petrecut odată patru luni la închisoare pentru o infracțiune legată de droguri. Asta se întâmpla în urmă cu douăzeci de ani. Și-a ispășit pedeapsa și, de atunci încoace, a fost imaculat. Nu demult, a făcut cerere de angajare temporară la Serviciile Poștale, ca sortator de corespondență suplimentar pentru perioada sărbătorilor – parte dintr-o armată întreagă de indivizi angajați pentru a soluționa problema plicurilor de Crăciun. Nu numai că nu a primit postul, dar, o săptămână mai târziu, a primit o recomandată oficială, în care era

amenințat cu urmărirea în justiție pentru că omisese să declare în aplicație că avusese o condamnare legată de droguri.

Poșta se ostenise suficient ca să facă o verificare privind condamnarea pentru infracțiuni legate de droguri în trecutul unui om care dorea să ocupe un post temporar de sortator de corespondență. Înțeleg că face asta în mod regulat, dar numai pentru droguri. Dacă și-ar fi omorât bunica și și-ar fi violat sora în urmă cu douăzeci și cinci de ani, foarte probabil ar fi primit postul.

Și motivele de mirare nu se sfârșesc aici. Autoritățile au dreptul să confișteorice bun utilizat într-un caz legat de droguri, chiar dacă persoana implicată nu este în cunoștință de cauză. În Connecticut, potrivit unui articol publicat recent de revista *Atlantic Monthly*, doamna Leslie C. Ohta, procuror federal, și-a făcut un renume ordonând confiscarea bunurilor tuturor celor care aveau o cât de mică legătură cu cazurile legate de droguri, inclusiv ale unor bătrâni în vârstă de optzeci de ani, al căror nepot fusese depistat vânzând marijuana din camera lui. Cei doi habar nu aveau că nepotul ținea marijuana în casă (dați-mi voie să repet: aveau optzeci de ani) și bineînțeles că nu aveau nimic de-a face cu tranzacțiile lui. Dar și-au pierdut casa oricum.

(Curând după aceea, chiar fiul doamnei Ohta, în vârstă de optsprezece ani, a fost arestat pentru că vindea LSD din mașina mamei lui și s-a afirmat c-ar fi comercializat droguri și de acasă. Credeți, oare, că adorabila doamnă Ohta și-a pierdut cumva mașina și casa? Pe naiba. A fost doar transferată în alt post.)

Aspectul cel mai trist al acestui zel răzbunător este că nici măcar nu are efect. Statele Unite cheltuiesc 50 de miliarde de dolari anual în războiul împotriva drogurilor, iar drogurile își văd de treaba lor. Perplex și frustrat, Guvernul impune legi din ce în ce mai draconice, mergând până acolo încât președintele Camerei Reprezentanților poate propune cu toată seriozitatea ca oamenii să fie executați – legați de o targă și injectați cu otravă până mor – pentru că au avut în posesie echivalentul botanic a două sticle de vodcă. Și nimeni nu pare să se mire.

Soluția pe care o văd eu presupune două lucruri. În primul rând, aș transforma faptul de a fi Newt Gingrich în delict penal. Asta nu ar reduce în vreun fel problema drogurilor, însă mi-ar lumina mie viața. Apoi aș lua cea mai mare parte a celor 50 de miliarde de dolari și i-aș investi în reabilitare și prevenție. O parte din sumă ar putea fi cheltuită organizând excursii cu autocarul pentru tineri care să-l vadă pe colegul meu stând pe veranda lui din Iowa. Sunt sigur că asta i-ar convinge pe mulți dintre ei să nici nu încerce drogurile. Și, în orice caz, ar fi mai puțin brutal și lipsit de sens decât să încerci să-i închizi pe toți pentru tot restul vieții.

De ce nu mai merge nimeni pe jos

Vă spun ceva, dar trebuie să-mi promiteți că nu mai povestiți la nimeni. Nu mult după ce ne-am mutat aici, am invitat vecinii de alături la cină și ei – jur că este adevărat – au venit cu mașina.

Am rămas cu gura căscată (țin minte că i-am întrebat dacă la supermarket se duc cu avionul, ceea ce nu a provocat decât priviri goale și ștergerea mentală a numelui meu de pe orice viitoare listă de invitați), dar, de atunci încoace, am înțeles că nu era nimic neobișnuit în faptul că se suiseră în mașină pentru a parcurge cei mai puțin de 60 de metri până la noi. În America zilelor noastre, nimeni nu se mai duce nicăieri pe jos.

Un cercetător de la Universitatea din California, Berkeley, a făcut de curând un studiu asupra obiceiurilor legate de mersul pe jos, în urma căruia a concluzionat că 85% dintre americani sunt „în esență” sedentari, iar 35% sunt „în totalitate” sedentari. Americanul mediu parcurge pe jos mai puțin de 120 de kilometri pe an – circa 2,2 kilometri pe săptămână, sub 350 de metri pe zi. Nici mie nu-mi e străină puturoșenia, dar tot mi se pare extrem de puțin. Eu adun mai mulți kilometri doar căutând telecomanda televizorului.

Unul dintre lucrurile pe care ni le-am dorit când ne-am mutat în America a fost să locuim într-un oraș în care să putem merge pe jos la magazine. Cel în care ne-am stabilit, Hanover, este un orășel universitar tipic pentru New England, plăcut, liniștit și compact. Are un parc mare, o stradă principală de modă veche, clădirile universității sunt frumoase, cu peluze late, iar străzile din zona rezidențială sunt mărginite de arbori deși. Pe scurt, este un loc agreabil și potrivit pentru o plimbare. Aproape toți locuitorii se găsesc la cinci minute de mers pe jos de magazine și, cu toate acestea, cred că mai nimeni nu merge pe jos.

Când sunt acasă, mă duc pe jos în oraș aproape zilnic. Merg la poștă, la bibliotecă sau la librărie și, uneori, dacă sunt în toane foarte bune, mă opresc la Rosey Jekes Café să beau un cappuccino. O dată la câteva săptămâni fac o vizită la frizer și-l las pe unul dintre băieții de-acolo să-mi facă plini de energie ceva îndrăzneț pe cap. Toate acestea ocupă un loc important în viața mea și nici prin gând nu mi-ar trece să le fac altfel decât pe jos. Acum, lumea s-a obișnuit cu acest comportament excentric și curios, dar la început vecinii au tras nu o dată la bordură să mă întrebe dacă nu vreau să mă ia cu mașina.

— Dar merg în aceeași direcție, insistau ei când îi refuzam politicos. Serios, nu e nici un deranj.

— Pe cuvânt, îmi face plăcere să merg pe jos.

— Mă rog, dacă ești absolut sigur, spuneau ei și se îndepărtau reticenți, ba chiar cu un aer vinovat, de parcă ar fi fugit de la locul accidentului.

Oamenii s-au obișnuit într-o asemenea măsură să utilizeze mașina pentru orice, încât nici nu le mai trece prin gând să-și întindă picioarele și să vadă la ce folosesc. Uneori este

aproape ridicol. Acum câteva zile eram într-un orășel din apropiere, Etna, și-l așteptam pe unul dintre copii să termine lecția de pian ca să mergem acasă, când o mașină a oprit în fața oficiului poștal și din ea a țâșnit un bărbat cam de vârsta mea, care s-a repezit înăuntru (lăsând motorul pornit, altă chestie care mă consternează). A stat înăuntru vreo trei sau patru minute, apoi a ieșit, a intrat în mașină și a condus exact cinci metri (cum nu aveam altceva mai bun de făcut, am măsurat la pas) până la magazinul universal de alături, unde s-a repezit din nou înăuntru, lăsând motorul pornit.

Și vorbim despre un bărbat într-o formă fizică bună. Sunt sigur că aleargă pe distanțe extravagante, joacă squash și face tot felul de lucruri exuberant de sănătoase, dar sunt la fel de sigur că, până la locul fiecăreia dintre aceste activități, merge cu mașina. E o nebunie. O cunoștință a noastră se plângea, cu câteva zile în urmă, că e greu să găsești un loc de parcare în fața sălii de sport. Se duce acolo de câteva ori pe săptămână, ca să meargă pe banda rulantă. Sala se află la cel mult șase minute de mers pe jos de casa ei. Am întrebat-o de ce nu merge pe jos până la sală, reducând cu șase minute timpul petrecut pe bandă.

S-a uitat la mine ca și cum aș fi fost, în mod tragic, înapoiat mintal, apoi mi-a răspuns:

— Dar pentru bandă am un program. Înregistrează distanța și viteza și pot să ajustez gradul de dificultate.

Nici nu mă gândisem cât de mult lasă de dorit natura din această perspectivă.

Potrivit unui editorial recent din *Boston Globe*, scris cu un aer preocupat și vag îngrozit, Statele Unite cheltuiesc mai puțin de un procent din bugetul anual de 25 de miliarde de

dolari destinat drumurilor pe înlesniri pentru pietoni. Ca să fiu sincer, eu mă mir că suma este atât de mare. Mergeți în orice suburbie construită în ultimii treizeci de ani – și aveți de ales dintre câteva mii – și n-o să găsiți nicăieri vreun trotuar. De multe ori nu se găsește nici măcar o trecere de pietoni. Nu exagerez.

Ideea mi-a venit vara trecută, când, traversând statul Maine, ne-am oprit într-una dintre zonele acelea nesfârșite de magazine, moteluri, benzinării și fast-fooduri care răsar precum ciupercile astăzi în America. Pe partea cealaltă a drumului am observat o librărie, așa că am decis să renunț la cafea și să fac o vizită rapidă. Aveam nevoie de o carte și, oricum, m-am gândit că în felul acesta soția mea avea ocazia să petreacă un pic de timp de calitate împreună cu cei patru copii ai noștri, agitați și înfierbântați de pe drum.

Librăria nu era la mai mult de 15-20 de metri depărtare, dar am constatat că nu aveam cum să ajung la ea pe jos. Exista o intersecție pentru mașini, dar nu și o trecere de pietoni sau vreo altă posibilitate de traversare, fără a tăia trei benzi de circulație pe care mergeau cu viteză multe mașini. A trebuit să mă urc în mașină ca să trec drumul. Atunci mi s-a părut ridicol și exasperant, dar ulterior mi-am dat seama că eram probabil unica persoană căreia îi trăsnise vreodată prin cap să abordeze intersecția aceea cu piciorul.

Realitatea este că americanii nu numai că nu merg nicăieri pe jos, ci *nu vor* să meargă nicăieri pe jos și vai de cel care încearcă să-i oblige, după cum a aflat pe propria piele un oraș de-aici, din New Hamphire, pe nume Laconia. Acum câțiva ani, Laconia a cheltuit cinci milioane de dolari făcând din centrul orașului o zonă pietonală, pentru a-l transforma într-

un mediu plăcut pentru cumpărături. Estetic, a fost un triumf – urbaniștii au venit de pretutindeni să se minuneze și să fotografieze –, dar din punct de vedere comercial s-a dovedit un dezastru. Obligați să parcurgă pe jos un cvartal întreg până la parcare, cumpărătorii au abandonat centrul Laconiei în favoarea mallurilor din suburbii.

În 1994, primăria din Laconia a scos pavajul frumos de cărămidă, a scos băncile, straturile de mușcate și arborii decorativi și a pus la loc strada, unde fusese inițial. Acum, cetățenii pot iar să parcheze în fața magazinelor și centrul orașului înflorește din nou. Și, dacă nici asta nu e trist, nu știu ce altceva ar putea fi.

Grădinăritul cu nevasta mea

Va trebui să mă grăbesc, pentru că e duminică, vremea e perfectă și dna Bryson a pregătit un amplu și ambițios program de lucru în grădină. Mai grav, a adoptat ceea ce eu cu teamă numesc „expresia Nike”, cea care spune: *Just do it*.

Vă rog să nu mă înțelegeți greșit. Doamna Bryson este o ființă rară și încântătoare, și martor mi-e bunul Dumnezeu că în viața mea e nevoie de ordine și supraveghere, dar, când scoate hârtia și creionul și scrie înfricoșătoarele cuvinte: „Lucruri de făcut” (subliniate viguros de mai multe ori), e clar că urmează o duminică lungă.

Îmi place la nebunie grădinăritul – combinația de activitate care nu necesită gândire și dezgropatul sistematic al râmelor au ceva care mi se potrivește cumva –, dar, ca s-o spun pe-a dreaptă, nu mă dau în vânt după grădinăritul împreună cu soția mea. Vedeți voi, problema este că, fiind englezoaică, eu ajung să mă simt cam intimidat de ea. Are capacitatea de a spune: „Ai curățat nodurile la *Dianthus chinensis*?” și „Ți-ai amintit să verifici nivelul de îngrășământ la *Phlox subulata*?”.

Toți englezii sunt capabili de așa ceva, după cum am constatat, ceea ce e groaznic… înspăimântător. Îmi amintesc și acum cu ce uimire am ascultat pentru prima dată emisiunea

Întrebările grădinarului, cu mulți ani în urmă, înțelegând cu oroare tăcută că mă găseam într-o țară în care oamenii nu numai că știau și pricepeau ce sunt mucegaiul pudrat, bășicarea frunzelor de piersic, nivelul optim al pH-ului și diferența dintre *Coreopsis verticillata* și *Coreopsis grandiflora*, dar toate astea îi și interesau, ba chiar discuțiile lungi și animate pe astfel de teme erau căutate.

Eu vin dintr-o lume în care, dacă reușești să crești un cactus pe pervazul ferestrei, ești considerat un grădinar talentat, drept care am avut întotdeauna o perspectivă nu tocmai științifică asupra grădinăritului. Metoda mea, care să știți că dă rezultate foarte bune, este să tratez drept buruiană orice plantă care nu înflorește până în august și să presar peste restul făină de oase, grăunțe pentru limacși și tot ce mai găsesc la îndemână prin magazia de unelte. O dată sau de două ori pe vară răstorn într-un pulverizator tot ce are pe etichetă un craniu cu două oase încrucișate și stropesc totul din belșug. Este o abordare neortodoxă și, recunosc, din când în când mai trebuie să mă feresc în ultima clipă din calea câte unui pom care se prăbușește după ce a refuzat să răspundă la tratamentul aplicat, dar, în general, am avut succes și am obținut, ca rezultat, câteva mutații noi și interesante. Odată, de pildă, am făcut un stâlp din gard să dea fructe.

Ani de zile, mai ales când copiii erau mici și în stare de aproape orice, soția mi-a lăsat grădina pe mână. Mai ieșea uneori să mă întrebe ce fac și trebuia să recunosc că pulverizam niște plante care arătau a buruieni cu o substanță prăfoasă necunoscută pe care o găsisem în garaj și despre care eram aproape sigur că trebuia să fie ori azot, ori praf de ciment. De regulă, în clipa aceea unul dintre copii ieșea să

anunțe că micului Jimmy i-a luat foc părul sau vreun alt eveniment asemănător și foarte util în a-i distrage atenția nevestei mele, care o zbughea imediat, lăsându-mă să-mi văd liniștit de experimente. Era un aranjament reușit și căsnicia noastră prospera.

Apoi, copiii s-au făcut destul de mari ca să-și vadă singuri de incendiile craniene și ne-am mutat în America, iar acum descopăr că dna B. este aici, cu mine, afară. Sau, mai degrabă, eu sunt aici cu ea, căci s-ar zice că am căpătat un rol auxiliar, care constă, în principal, în dusul și adusul roabei în pas alergător. Pe vremuri eram un grădinar pasionat; acum am devenit un fel de băiat care trage ricșa.

Oricum, grădinăritul aici nu mai e la fel. În America, lumea nici măcar nu are grădini, ci curți. Și în curțile acestea nu se grădinărește, ci se lucrează. Chiar așa i se spune, „lucru în curte”. Nu știu de ce, dar am impresia că-i dispare tot farmecul.

În Marea Britanie, natura e fecundă și blândă. Întreaga țară este un fel de grădină, zău așa. Uitați-vă numai la florile de câmp care răsar la marginea oricărui drum și care dansează pe pajiști. Fermierii sunt nevoiți să le extermine (în fine, nu sunt nevoiți, dar știu că le place). În America, starea instinctuală a naturii este cea de sălbăticie. Aici ai buruieni ca niște trifide[1], care se întind pe furiș dinspre toate laturile și trebuie retezate fără încetare cu săbii și macete. Sunt aproape convins că, dacă plecăm de-acasă timp de o lună, o să descoperim la întoarcere că buruienile au pus stăpânire pe locuință și au târât-o cu ele în pădure, ca s-o devoreze lent.

Grădinile americane sunt, în cea mai mare parte, peluze, iar peluzele americane sunt, în cea mai mare parte, mari. Ceea

ce înseamnă că-ți petreci viața greblând. Toamna, toate frunzele cad odată, cu o bufnitură înăbușită – ca o sinucidere vegetală în masă – și trebuie să-ți petreci vreo două luni strângându-le în grămezi, în timp ce vântul face tot ce-i stă în puteri să le pună la loc, exact acolo unde le-ai găsit. Dai cu grebla iar și iar, apoi cari frunzele în pădure, după care agăți grebla în cui și stai în casă următoarele șapte luni.

De îndată ce te-ai întors cu spatele însă, frunzele încep să se furișeze înapoi. Nu știu cum fac, dar, când ieși din casă primăvara, le găsești pe toate la locul lor, acoperindu-ți peluza cu un strat gros până la glezne, sufocând tufele de trandafiri și înfundând scurgerile. Așa că mai petreci câteva săptămâni greblând, adunându-le și cărându-le înapoi în pădure. Când, în cele din urmă, peluza e ca-n palmă, auzi o bufnitură înăbușită și-ți dai seama că a venit iar toamna. E descurajant.

Și acum, peste toate astea, doamna mea cea dragă a început să manifeste un interes poruncitor față de afacerea horticulturii casnice. E vina mea, trebuie să recunosc. Anul trecut, am umplut aparatul de însămânțare a gazonului cu un amestec rețetă proprie – pe bază de îngrășământ, erbicid, hrană pentru iepuri (inițial din greșeală, apoi m-am gândit: de ce nu? – și am turnat și restul) și un praf de ceva vioi, denumit buprimat și triforin. Două zile mai târziu, pe peluza din fața casei a apărut o erupție de dungi într-un oranj viu, de o natură suficient de puternică și de persistentă ca să atragă vizitatori tocmai din nordul statului Massachusetts. Astfel că acum mă găsesc sub un fel de supraveghere permanentă.

Apropo, trebuie să plec. Tocmai am auzit plesnitura dură, clinică a mănușilor de cauciuc și clinchetul amenințător al uneltelor de grădinărit date jos de pe polițele lor. Nu mai e

mult până să aud strigătul: „Băiete! Pune mâna pe roabă… și hai, mai repejor!”. Dar știți care e lucrul pe care-l detest cu adevărat? Că trebuie să port pălăria aia ridicolă de pai.

1. Termen inventat de scriitorul de *science fiction* John Wyndham, în romanul său *Ziua trifidelor* (1951). Trifidele sunt plante carnivore gigantice, cu capacități locomotorii și ace otrăvitoare (n. tr.).

De ce e toată lumea îngrijorată

Iată un fapt concret. *Washington Post* afirmă că, în 1995, hackerii au reușit să spargă codurile de securitate ale Pentagonului de 161.000 de ori. Ceea ce înseamnă 18 pătrunderi ilicite la fiecare oră, 24 de ore din 24, sau una la fiecare 3,2 minute.

A, știu ce urmează să spuneți. Că este un lucru care i se poate întâmpla oricărui organism monolitic cu rol de apărare, care ține în mâinile lui soarta lumii. La urma urmelor, când stochezi un arsenal nuclear gigantic, e normal ca lumea să vrea să intre și să arunce o privire, poate chiar să vadă ce înseamnă toate butoanele alea pe care scrie „Detonare” și „Cod Roșu”. E în firea oamenilor.

În plus, Pentagonul e și-așa destul de ocupat să-și caute propriile documente din Războiul din Golf, dispărute. Nu știu dacă ați citit, dar Pentagonul a rătăcit – în realitate, a pierdut de-a binelea – toate cele două sute de pagini ale raportului oficial cu privire la scurta, dar incitanta sa aventură în deșert, mai puțin 36. Jumătate din paginile dispărute, se pare, au fost șterse atunci când un ofițer care lucra la cartierul general al forțelor din Golf – mi-ar plăcea să fie invenția mea, dar nu este – a descărcat în mod incorect niște jocuri pe un computer

al armatei. Restul paginilor dispărute sunt… cum să zic… dispărute. Nu se știe decât că două seturi au fost trimise Centrului de Comandă din Florida, însă acum nu le mai dă nimeni de urmă (probabil că iar au făcut ceva femeile de serviciu), și un al treilea set, nu se știe cum, „s-a pierdut dintr-un seif” de la o bază militară din Maryland, ceea ce, în situația dată, sună extrem de plauzibil.

Acum, ca să fim drepți cu Pentagonul, înțelegem că nu-i mai stă mintea la astfel de lucruri de când a aflat că primește rapoarte nu tocmai favorabile de la CIA. Nu demult a ieșit la iveală, după alte relatări din presă, că, în ciuda faptului că anual cheltuiește impresionanta sumă de două miliarde de dolari monitorizând evoluția stării de lucruri din URSS, CIA nu a reușit să prevadă destrămarea Uniunii Sovietice – aud că încă mai încearcă să obțină confirmarea zvonului prin intermediul oamenilor de legătură angajați la McDonald’s-ul de la Moscova –, ceea ce, după cum e de înțeles, a pus Pentagonul pe jar. Zău așa, cum să-și mai vadă oamenii liniștiți de războaie, dacă nu primesc rapoarte exacte din teren?

La rândul său, CIA a fost aproape sigur distrasă de la misiunile sale de știrea – și, din nou, dați-mi voie să subliniez că n-am inventat nimic – că FBI a petrecut ani de zile filmându-i unul dintre agenți, pe Aldrich Ames, în timp ce intra în ambasada sovietică din Washington cu dosare burdușite și ieșea cu mâna goală, dar nu s-a prins nici acum ce punea la cale. FBI știa că Ames este angajat al CIA, știa că face vizite regulate la ambasada sovietică și știa că CIA caută o cârtiță infiltrată în rândurile sale, dar nu a reușit să facă saltul logic necesar pentru a combina aceste chinuitoare fărâme de informație.

În cele din urmă, Ames a fost prins și condamnat la un catralion de ani de închisoare pentru transmitere de informații, dar nu mulțumită FBI. Totuși, ca să fim cinstiți, FBI era totalmente îngropat sub greutatea sarcinii de a da greș în absolut tot ce face.

Mai întâi, a fost arestarea nejustificată a lui Richard Jewell, agentul de pază pe care l-a suspectat anul trecut de atentatul cu bombă din parcul olimpic din Atlanta. Potrivit declarațiilor făcute de FBI, Jewell a plantat bomba și a dat un telefon, alertând autoritățile, apoi a parcurs vreo trei kilometri în aproximativ un minut, pentru a se întoarce la fața locului la timp ca să devină erou. În ciuda faptului că nu exista nici o urmă de dovadă care să facă legătura între el și bombă și că s-a demonstrat concludent că nu ar fi putut să dea telefonul și să se întoarcă în parc în intervalul de timp stabilit, FBI a avut nevoie de luni întregi pentru a înțelege că arestase pe cine nu trebuia.

Apoi, în aprilie, s-a auzit că de ani de zile laboratoarele FBI rasoleau, rătăceau, vărsau, contaminau, călcau peste și împrăștiau până în parcare majoritatea probelor esențiale care le cădeau în mână. Când și când, mai puneau și din burtă. Într-un caz, un specialist care lucra într-un asemenea laborator a făcut un raport bazat pe o analiză microscopică fără ca măcar să-și bată capul să privească prin microscop. Datorită activității pline de râvnă și inventivitate a laboratoarelor, cel puțin o mie de condamnări și poate multe alte mii au fost puse sub semnul întrebării.

În șirul său neîntrerupt de victorii, FBI nu i-a descoperit nici acum pe autorul atentatului cu bombă de la Atlanta sau pe autorii seriei de atentate din mai multe biserici din statele

din sud, nu a arestat pe nimeni în urma misterioasei și fatalei deraieri a unui tren de pasageri în Arizona în 1995, nu a fost în stare să pună mâna pe Unabomber (turnat de propriul său frate) și se dovedește în continuare incapabil să decidă ce a fost prăbușirea zborului 800 al companiei aeriene TWA – rezultatul unei infracțiuni sau al unui accident.

Multă lume trage de aici concluzia că FBI și agenții săi sunt de o inepție periculoasă. Deși este indiscutabil adevărat, există și circumstanțe atenuante care explică moralul scăzut și rezultatele slabe ale Biroului, și anume descoperirea făcută anul trecut, că o altă categorie de persoane este încă și mai uimitor de incompetentă. Mă refer la cei care lucrează în birourile șerifilor americani.

Spațiul nu-mi permite o trecere în revistă completă a realizărilor unice ale departamentelor șerifilor din America, de aceea voi prezenta doar două. Mai întâi a fost știrea că biroul șerifului din districtul Los Angeles a stabilit anul trecut un record, eliberând din greșeală douăzeci și trei de deținuți, dintre care unii deosebit de periculoși și de prost-dispuși. După eliberarea deținutului cu numărul 23, un reprezentant al conducerii biroului respectiv le-a explicat ziariștilor că un angajat primise documentele prin care se dispunea trimiterea deținutului în Oregon, unde urma să ispășească o pedeapsă pentru jaf și viol, dar că le interpretase în sensul că trebuia să-i înapoieze toate obiectele personale, să-l însoțească până la ușă și să-i recomande o pizzerie bună după colț.

Încă și mai tari mi s-au părut adjuncții de șerif din Milwaukee, trimiși la aeroport cu o echipă de câini dresați, pentru a exersa descoperirea explozibililor. Ei au ascuns un pachet cu două kilograme de explozibil undeva, în incinta

aeroportului, și apoi – ador partea asta! – au uitat unde. Inutil să mai precizez că nici câinii nu l-au putut găsi. Asta se întâmpla în februarie și căutările au tot continuat. Și este a doua oară când biroul șerifului din Milwaukee reușește să piardă explozibili în aeroport.

Aș putea continua la fel la nesfârșit, dar mă voi opri aici, pentru că vreau să văd dacă pot să intru în computerul Pentagonului. N-aveți decât să mă considerați diabolic, dar de când mă știu am tânjit să arunc în aer o țară mai mică. Va fi crima perfectă. CIA n-o va observa, Pentagonul o va observa, dar va pierde documentele, FBI va pierde un an și jumătate cu ancheta, după care îl va aresta pe Mr. Ed, calul vorbitor, pe care-l va elibera biroul șerifului din Los Angeles. Și, dacă nu va avea alt efect, măcar le va mai distrage oamenilor atenția de la atâtea alte probleme.

O eroare de comunicare

Dintre toate lucrurile lăsate pe acest pământ ca să-mi pună mie răbdarea la încercare – și, Doamne, ce multe sunt! –, nici unul nu a reușit mai bine decât compania americană de telefonie AT&T.

Dacă-mi dați de ales între, să zicem, a-mi vărsa un recipient cu acid clorhidric în poală și a avea de-a face cu AT&T, aleg oricând acidul clorhidric, fiindcă suferința e mai mică. Această companie dispune de cele mai indestructibile telefoane publice din lume. Știu asta sigur, pentru că nu am avut niciodată vreo experiență cu AT&T, de la un telefon public, care să nu se încheie cu un tratament dur aplicat aparatului.

După cum probabil v-ați dat seama, compania AT&T nu mi-e foarte dragă. Dar nu-i nimic, pentru că nici eu nu le sunt drag lor. Din câte-mi dau seama, nu există vreun client care să le fie drag. Ba chiar clienții le sunt atât de antipatici, încât nici nu vorbesc cu ei. Acum se folosesc voci sintetizate pentru toate operațiunile, ceea ce înseamnă că, oricât de prost ar merge lucrurile – și poți fi sigur că vor merge prost –, nu mai reușești în veci să vorbești cu o persoană reală. Nu dai decât peste o voce stranie, metalică și curios de arogantă, care spune

chestii precum: „Numărul format nu se încadrează în parametrii de apelare recunoscuți”. Frustrarea este enormă.

Mi-am amintit de toate astea cu câteva zile în urmă, când m-am trezit abandonat pe aeroportul Logan din Boston, căci firma de transport care trebuia să mă ia și să mă ducă până acasă uitase. Am știut că uitaseră și că n-au avut vreo defecțiune sau vreun accident pentru că, în timp ce stăteam în locul convenit, cunoscutul microbuz Dartmouth s-a apropiat și, până să mă aplec și să-mi adun bagajele, a trecut calm pe lângă mine și și-a continuat drumul spre ieșirea din aeroport, dispărând în zare, în direcția statului New Hampshire.

Ca atare, am plecat în căutarea unui telefon public, ca să sun la firma de transport – doar ca să-i salut, înțelegeți, și să-i anunț că eram acolo, gata de plecare, nu trebuia decât să-mi deschidă o portieră și să încetinească suficient cât să mă arunc înăuntru –, ceea ce presupunea să sun la AT&T. La gândul ăsta, am oftat din rărunchi. Eram după un zbor lung. Eram obosit și flămând și părăsit într-un aeroport fără pic de farmec. Știam că următoarea mașină nu va putea sosi în mai puțin de trei ore. Iar acum aveam de-a face cu AT&T. M-am apropiat cu presimțiri negre de cabinele telefonice din fața clădirii aeroportului.

Nu aveam la mine numărul companiei de transport, de aceea am citit instrucțiunile pentru lista de abonați și am sunat. După câteva clipe s-a auzit o voce sintetizată, care mi-a cerut tăios să introduc monede în valoare de 1,05 dolari. M-a luat prin surprindere. Informațiile despre abonații telefonici au fost întotdeauna gratuite. M-am căutat prin buzunare, dar nu aveam decât 67 de cenți. În consecință, am efectuat un scurt test de anduranță cu receptorul – da, la fel de

indestructibil –, mi-am înșfăcat bagajele și am pornit cu pași mari în direcția terminalului, ca să fac rost de mărunțiș.

Evident, la nici un chioșc nu ți se dădea mărunțiș dacă nu cumpărai ceva, așa că a trebuit să cumpăr câte un exemplar din *New York Times*, *Boston Globe* și *Washington Post* – fiecare achiziționat separat, cu câte o bancnotă, dat fiind că nici o altă metodă nu părea să dea roade –, până am strâns 1,05 dolari în monede argintii, de mai multe feluri.

M-am întors la telefon și am repetat procesul, dar era unul dintre acele aparate mofturoase la unele monede, cu o aversiune specială față de cele de 10 cenți. Nu e ușor să introduci monede printr-o fantă când ții receptorul lipit de ureche cu umărul și trei ziare sub braț, mai ales când telefonul îți scuipă înapoi fiecare al treilea ban pe care-l bagi. După vreo 15 secunde s-a auzit un glas robotizat, care a purces să mă mustre aspru – jur, m-a mustrat, cu un tremur sintetic iritant –, comunicându-mi pe scurt că, dacă nu mă adun mai repede, îmi întrerupe legătura. Pe urmă, sigur, mi-a întrerupt legătura. O clipă mai târziu a regurgitat monedele pe care le introdusesem. Dar aici e aici. Nu mi le-a înapoiat pe toate. Dacă socoteam ce primisem înapoi și ce nu voia el să primească, aveam acum doar 90 de cenți.

Ca atare, am aplicat un nou test de anduranță, ceva mai prelungit, și iar mi-am târșâit picioarele în direcția terminalului. Am cumpărat un *Providence Journal* și un *Philadelphia Inquirer* și m-am întors la telefon. De astă dată am reușit să ajung la informațiile despre abonații telefonici, am anunțat ce număr doream și am scos iute un pix și un carnețel. Știam din experiență că informațiile îți dau numărul o singură dată, după care închid, de aceea trebuie să notezi

totul foarte atent. Am ascultat concentrat și am început să scriu. Pasta din pix era uscată. Am uitat pe loc numărul.

M-am întors în terminal, am achiziționat un *Bangor Daily-News*, un *Poughkeepsie Journal* și un pix de plastic și am revenit. Această a doua oară, am prins numărul, l-am scris cu grijă și am format. În fine, succes.

O clipă mai târziu, o voce de la celălalt capăt al firului a spus veselă:

— Bună dimineața! Colegiul Dartmouth.

— Colegiul Dartmouth? m-am bâlbâit eu siderat. Am cerut compania de transport Dartmouth.

Folosisem toate monedele rămase pentru convorbirea asta și nu-mi venea să cred că trebuia să intru încă o dată în terminal, ca să agonisesc altele. Brusc m-am întrebat câți dintre oamenii aceia care, în America, se apropie de tine la colț de stradă și-ți cer niște mărunțiș n-or fi fost cândva la fel ca mine, cetățeni respectabili, care avuseseră o viață normală și care sfârșiseră săraci lipiți, fără un acoperiș deasupra capului și având veșnic nevoie de monede pentru cine știe ce telefon.

— Pot să vă dau numărul, dacă doriți, s-a oferit doamna.

— Serios? Vai, chiar vă rog.

Mi-a turuit un număr, evident, din memorie. Nu semăna deloc – nici măcar pe departe – cu numărul pe care-l primisem de la AT&T. I-am mulțumit din suflet.

— Cu plăcere, mi-a replicat ea. Se întâmplă tot timpul.

— Ce, să le dea numărul dumneavoastră celor care solicită compania de transport?

— Tot timpul. Ce-ați folosit, AT&T?

— Da.

— Mi-am închipuit eu, a spus femeia simplu.

I-am mulțumit încă o dată.

— Plăcerea a fost de partea mea. Și nu uitați să-i trageți câteva scatoalce zdravene telefonului înainte să plecați.

Bineînțeles că n-a spus asta. Nici nu era nevoie.

A trebuit să aștept patru ore până să vină următorul microbuz. S-ar fi putut și mai rău. Măcar aveam ce citi.

Pierdut la cinema

În fiecare an, pe la vremea asta, fac un lucru oarecum prostesc. Îi adun pe câțiva dintre copiii de vârstă mai mică și-i duc la unul dintre filmele care rulează peste vară.

Filmele de vară sunt o afacere uriașă în America. În acest an, între Ziua Eroilor și Ziua Muncii – echivalentul pentru May Day și weekendul prelungit din august în Marea Britanie –, americanii vor cheltui două miliarde de dolari pe bilete la cinema, plus încă jumătate pe-atâta pe chestii gumate cu care să-și umple gurile în timp ce se zgâiesc cu ochii cât cepele la imagini ale unei debandade foarte costisitoare.

Filmele de vară sunt aproape întotdeauna proaste, sigur, dar cred că este posibil ca în această vară să fie cele mai proaste din istorie. Mă bazez în întregime, dar plin de încredere pe un citat pe care l-am văzut în *New York Times*, semnat de Jan de Bont, regizorul filmului *Speed 2: Croaziera*, care se lăuda că punctul culminant din film – în care un vas de croazieră scăpat de sub control, pe care se află Sandra Bullock, intră într-un sătuc din Caraibe – i s-a arătat într-un vis. „Întregul scenariu a fost scris mergând înapoi de la imaginea aceea”, dezvăluia el mândru. Și aici, după părerea mea, aveți

tot ce trebuie să știți despre calitatea intelectuală a filmelor de vară în general.

Întotdeauna îmi spun că nu trebuie să mă aștept la prea mult, că filmele de vară sunt echivalentul cinematografic al caruselelor din parcurile de distracție și că nimeni nu se așteaptă ca un montaigne russe să aibă un fir narativ satisfăcător. Dar filmele acestea au devenit atât de inepte – atât de îngrozitor de inepte –, încât sunt greu de suportat. Indiferent câți bani s-au cheltuit pe ele – și trebuie menționat că cel puțin opt din recolta de anul acesta au bugete de peste o sută de milioane de dolari –, ele conțin întotdeauna atât de multă implauzibilitate absurdă, încât te fac să te întrebi dacă nu cumva scenariul a fost conceput la o gustare, cu o seară înainte de începerea filmărilor.

Anul acesta am mers la noul film *Jurassic Park, Lumea pierdută.* Acum, lasă că este în mare măsură identic cu filmul anterior *Jurassic Park* – aceiași pași răsunători și aceleași bălțoace tremurătoare ori de câte ori T-rex se află prin apropiere, aceiași oameni îngroziți dând înapoi din fața ușii de care se izbesc velociraptori (numai pentru a da peste altă făptură dințoasă care se înalță peste umerii lor), aceleași scene cu vehicule care se bălăngăne periculos pe marginea unei râpe din junglă, în timp ce eroii se țin bine ca să-și salveze viața. Dar nu contează. Dinozaurii sunt grozavi și în primul ceas sunt mâncați sau storciți vreo zece-doisprezece oameni. Doar pentru asta am venit!

După care totul se duce pe apa sâmbetei. Într-o scenă tensionată, un tiranozaur evadează, într-o manieră improbabilă, de pe un vas, pornește alergând dezlănțuit prin centrul orașului San Diego, strivind autobuze și distrugând

benzinării, și apoi – brusc, inexplicabil – apare în mijlocul unei suburbii profund adormite, singur și neobservat. Vi se pare cât de cât credibil ca o făptură preistorică, înaltă de peste șase metri, nemaiîntâlnită pe Pământ de 65 de milioane de ani, să producă haos în centrul orașului și apoi să se strecoare într-o zonă rezidențială fără s-o observe nimeni? Nu vă sâcâie și nu vă nemulțumește deloc faptul că, în timp ce tot centrul orașului San Diego este plin de oameni care au activități energice, obișnuite pentru o seară – stau la rând la cinematograf sau se plimbă ținându-se de mână –, în zona rezidențială străzile sunt tăcute și absolut toată lumea doarme?

Și de-aici totul decurge în aceeași notă. În timp ce mașinile de poliție gonesc de colo colo, ciocnindu-se neputincioase una de alta, eroul și eroina reușesc să-l găsească singuri pe T-rex și, neremarcați de nimeni în orașul acesta ciudat de lipsit de orice spirit de observație, îl ademenesc câțiva kilometri până înapoi pe vas pentru a putea fi redat căminului său de pe insula tropicală, asigurând în felul acesta posibilitatea fericită, inevitabilă și satisfăcătoare din punct de vedere comercial a unui *Jurassic Park 3. Lumea pierdută* e slab și previzibil și, la cele peste o sută de milioane de dolari buget, conține gândire în valoare de vreo 2,35 dolari, așa că este pe cale să stabilească tot felul de recorduri de *box office.* Doar în primul weekend a avut încasări de 92,7 milioane de dolari.

Dar războiul meu nu e de fapt cu *Lumea pierdută* sau cu vreun alt film al verii. Nu mă mai aștept de mult ca Hollywoodul să-mi ofere vreo experiență inteligentă în lunile calde. Războiul meu se duce împotriva cinematografului Sony 6 din West Lebanon, New Hampshire, și a altor asemenea

complexuri de săli de cinema din zonele suburbane, care fac din experiența mersului la film cam ceea ce a făcut tiranozaurul lui Steven Spielberg din San Diego.

Oricine a copilărit în America anilor 1960 sau mai înainte își amintește zilele când mersul la film presupunea o vizită la o instituție cu un singur ecran, de obicei de dimensiuni mari, de obicei situată în centru. În orașul meu natal, Des Moines, cinematograful principal (botezat cu multă imaginație Des Moines) era un palat extravagant, cu lumini fantomatice și un decor care evoca o criptă egipteană. Pe vremea mea, era o dărăpănătură – după miros, sunt convins că undeva, înăuntru, trebuie să fi fost un cal mort, iar curățenie nu se făcuse de când Theda Bara[1] era la prima tinerețe –, dar simplul fapt că te aflai acolo, cu fața spre un ecran lat, în 1.200 de metri cubi de întuneric, constituia o experiență încântătoare.

Cu excepția câtorva orașe mari, aproape toate aceste cinematografe grozave din centru au dispărut acum (Des Moines s-a dus de prin 1965). Astăzi, în locul lor avem multiplexuri suburbane, cu o mulțime de săli de proiecție mititele. Deși este cel mai urmărit film al momentului, am văzut *Lumea pierdută* într-o încăpere ridicol de minusculă, suficient de spațioasă cât să încapă în ea nouă rânduri de scaune, capitonate în dușmănie și atât de apropiate între ele, că am sfârșit aproape cu genunchii pe după urechi. Ecranul avea dimensiunea unui prosop de plajă mai mare și era atât de nefericit amplasat, încât toți cei din primele trei rânduri erau nevoiți să se uite aproape drept în sus, ca la planetariu. Sunetul era slab și imaginea deseori proastă. Înainte de începerea filmului, a trebuit să răbdăm treizeci de minute de reclame. Floricelele și bomboanele erau revoltător de scumpe,

iar vânzătorii fuseseră programați să încerce să-ți bage pe gât lucruri pe care nu le doreai și nu le ceruseși. Pe scurt, fiecare trăsătură a acestui cinematograf părea atent gândită ca să facă din orice vizită o experiență profund regretabilă.

Nu cataloghez toate acestea pentru a vă stârni mila, deși compasiunea este întotdeauna bine-venită, ci pentru a sublinia că este o experiență aproape generalizată pe care o trăiesc cei ce merg la film în America. Un pic de imbecilitate audio-vizuală sunt în stare să suport, dar nu pot să văd cum dispare magia.

Zilele trecute vorbeam despre toate acestea cu unul dintre copiii mei mai mari. Fiica mea m-a ascultat cu atenție, chiar cu înțelegere, apoi mi-a spus un lucru trist:

— Tati, a zis ea, trebuie să pricepi că nimeni nu vrea să-i miroasă a cal mort când se duce la film.

Are dreptate, desigur. Dar, dacă mă-ntrebați pe mine, oamenii ăștia nu știu ce pierd.

1. Actriță din filmele mute americane, pe numele ei adevărat Theodosia Burr Goodman (1855-1955), prototipul femeii fatale și unul dintre primele sex-simboluri ale cinematografiei (n. tr.).

Factorul de risc

Vreau să vă supun atenției un lucru care mie mi se pare teribil de nedrept. Pentru că eu sunt american, iar voi, drăguții de voi, nu sunteți, se pare că șansele mele de a muri înainte de vreme, într-un accident, sunt de două ori mai mari.

Știu asta pentru că tocmai am citit ceva ce se cheamă *Cartea riscurilor: detalii fascinante despre pericolele pe care le înfruntăm zilnic*, a unui statistician tocilar (ca să folosesc drăgălașul termen pentru un om de știință) pe nume Larry Laudan.

Cartea e plină de statistici utile și interesante, majoritatea despre cum poți să dai iremediabil de dracu' în Statele Unite. Astfel, știu că, dacă se întâmplă să mă apuc de agricultură anul ăsta, am de trei ori mai multe șanse să-mi pierd un membru și de două ori mai multe șanse să mor otrăvit decât dacă stau aici, cuminte. Acum știu că posibilitatea de a fi ucis cândva în următoarele douăsprezece luni este de 1 la 11.000, de a muri sufocat de 1 la 150.000, de a fi omorât de un baraj care se prăbușește de 1 la 10.000.000 și de a fi pocnit mortal de ceva căzut din cer de circa 1 la 250.000.000. Chiar și dacă rămân în casă și nu mă apropii de ferestre, se pare că există o

șansă de 1 la 450.000 să fiu omorât de ceva până la sfârșitul zilei. Mi se pare alarmant.

Dar nimic nu-i mai îngrijorător decât descoperirea că, prin simplul fapt că sunt american, că iau poziție de drepți când se cântă *Star-Spangled Banner*[1] și că am o șapcă de baseball ca element central al garderobei, am de două ori mai multe șanse de a sfârși într-un accident devastator decât voi. Dacă mă întrebați pe mine, nu e forma corectă pentru a decide asupra mortalității.

Dl Laudan nu explică de ce americanii sunt de două ori mai periculoși pentru ei înșiși decât britanicii (presupun că descoperirea l-a afectat prea tare), dar eu m-am gândit îndelung la asta, după cum vă puteți închipui, iar răspunsul – evident, dacă te gândești fie și un pic – este că America e un loc incredibil de primejdios.

Reflectați puțin: în fiecare an, în New Hampshire, cam zece-doisprezece indivizi mor izbind cu mașina un elan. Vă rog să mă corectați dacă greșesc, dar nu este un lucru care vi s-ar putea întâmpla vouă, pe drumul înapoi spre casă, de la Sainsbury's. După cum nu este plauzibil să vă mănânce vreun urs grizzly sau vreo pumă, să vă facă una cu pământul vreun bizon sau să vă înșface de gleznă vreun șarpe cu clopoței tulburat din cale-afară – toate întâmplări care șterg de pe fața pământului câteva zeci de bieți americani în fiecare an. Urmează toate manifestările violente ale naturii – tornade, alunecări de teren, avalanșe, inundații, viscole puternice, câte un cutremur când și când – care abia dacă există pe insulița voastră calmă, dar ucid anual sute și sute de americani.

În cele din urmă și mai presus de toate, vine chestiunea armelor de foc. În Statele Unite există 200 de milioane de

arme de foc, pe care ne place tare de tot să le fluturăm. În fiecare an, 40.000 de americani mor în urma plăgilor prin împușcare, marea majoritate accidental. Ca să vă dau o imagine completă, asta înseamnă un ritm de 6,8 morți la suta de mii de locuitori, în comparație cu un amărât de 0,4 la suta de mii în Marea Britanie.

America este, pe scurt, un loc plin de riscuri. Și totuși, ciudat, în această țară ne alarmăm permanent pentru ce nu trebuie. Trageți cu urechea la ce conversație doriți la Lou's Diner, aici, în Hanover, și veți auzi vorbindu-se doar despre nivelul sodiului și al colesterolului, despre mamografii și puls neregulat. Dacă le arătați americanilor un gălbenuș de ou, se vor chirci îngroziți, dar pericolele mai concrete și mai ușor de evitat abia dacă-i mișcă.

Patruzeci la sută dintre americani nu folosesc nici acum centura de siguranță, lucru pe care-l găsesc uimitor, pentru că nu costă nimic să-ți prinzi centura, care te poate împiedica să zbori prin parbriz ca Superman. Încă și mai remarcabil, ca urmare a unei recente erupții de articole în ziare despre copiii uciși de airbaguri în accidente de mașină minore, lumea a început să se înghesuie să-și deconecteze airbagurile. Nu contează că, în toate cazurile, copiii au murit pentru că stăteau pe locul din față, unde oricum n-ar fi trebuit să se afle, și că cei mai mulți nu purtau centura de siguranță. Airbagurile salvează mii de vieți și, cu toate acestea, mulți oameni cer să le fie deconectate, pornind de la bizara premisă că ar putea fi periculoase.

Cam același tip de lipsă de logică statistică li se aplică și armelor. Patruzeci la sută dintre americani țin în casă arme de foc, în general într-un sertar de lângă pat. Probabilitatea ca o

astfel de armă să fie folosită pentru a împușca un infractor este binișor sub unu la un milion. Probabilitatea ca ea să fie folosită pentru a împușca un membru al familiei – de regulă, un copil care-și bagă nasul unde nu trebuie – este de cel puțin douăzeci de ori mai ridicată. Cu toate acestea, mai bine de o sută de milioane de oameni ignoră hotărâți acest fapt, ba chiar amenință că-ți înfig un glonț undeva dacă faci prea multă gălăgie.

Dar nimic nu surprinde mai bine atitudinea vădit irațională față de pericole decât unul dintre cele mai viu discutate subiecte din ultimii ani: fumatul pasiv. Cu patru ani în urmă, Agenția pentru Protecția Mediului a publicat un raport a cărui concluzie era că persoanele de peste treizeci și cinci de ani care nu fumează, dar sunt expuse constant fumului de la țigările altora au o șansă de 1 la 30.000 să se îmbolnăvească de cancer pulmonar la un moment dat. Reacția a fost imediată și categorică. În întreaga țară, fumatul a fost interzis la locurile de muncă și în restaurante, în malluri și alte locuri publice.

Trecute cu vederea în toată această poveste au fost însă dimensiunile microscopice ale riscului pe care-l prezintă în realitate fumatul pasiv. O rată de 1 la 30.000 pare ridicată, dar nu e, de fapt, chiar atât de mare. Statistic vorbind, consumul unui cotlet de porc pe săptămână poate mai degrabă să provoace un cancer decât statul într-o încăpere plină cu fumători. Ca și consumul unui morcov la fiecare șapte zile, al unui pahar cu suc de portocale la fiecare două săptămâni sau al unei căpățâni de salată verde la doi ani. Aveți de cinci ori mai multe șanse să faceți cancer pulmonar din cauza

perușului pe care-l ții în colivie decât din fumatul la mâna a doua.

Acum, sunt complet de acord cu eliminarea fumatului pentru că este murdar și neplăcut, nesănătos pentru fumător și lasă arsuri urâte pe covor. Nu vreau să spun decât că mi se pare puțin ciudat să-l elimini din motive ce țin de sănătatea publică, dacă permiți ca toți nebunii să dețină arme de foc și să meargă cu mașina fără centură de siguranță.

Ce-i drept însă, lucrurile de felul acesta au rareori de-a face cu logica. Țin minte că, în urmă cu câțiva ani, l-am urmărit pe fratele meu cumpărând un bilet la loterie (șanse de câștig, aproximativ una la 12 milioane) și apoi urcând în mașină fără să-și prindă centura de siguranță (șanse de a avea un accident grav, în orice an, una din patruzeci). Când i-am atras atenția asupra lipsei de consecvență, s-a uitat o clipă la mine și apoi a spus:

— Și care crezi că sunt șansele să te las la vreo șase kilometri de casă?

De-atunci țin asemenea observații mai mult pentru mine. Vedeți voi, e mult mai puțin riscant.

1. Imnul național american (n. tr.).

Ah, vara!

În New England, după cum mi-a explicat recent un amic de pe-aici, anul are trei anotimpuri: ori iarna abia a trecut, ori iarna e pe cale să sosească, ori e iarnă.

Știu exact ce-a vrut să spună. Verile de-aici sunt scurte – încep la 1 iunie și se termină în ultima zi din august, iar în restul timpului e bine să știi unde ți-ai pus mănușile de lână –, dar în toate aceste trei luni vremea este agreabil de caldă și e aproape permanent soare. Cel mai bine dintre toate este că rămâne constant la un nivel agreabil, spre deosebire de Iowa, unde am crescut și unde temperatura și umiditatea cresc constant cu fiecare zi de vară care trece, până când, pe la mijlocul lui august, aerul este atât de cald și de înăbușitor, încât până și muștele se întind pe spate, cu picioarele în sus, și nu mai fac altceva decât să gâfâie în liniște.

Ce te doboară este umezeala. Dacă ieși în aer liber în Iowa, în august, după douăzeci de secunde vei suferi de o boală care s-ar putea numi incontinență sudoripară. Se face atât de cald, încât vezi manechinele din vitrinele magazinelor cu semicercuri de sudoare la subraț. Am amintiri deosebit de vii despre verile din Iowa, pentru că tata a fost ultima persoană din Vestul Mijlociu care a cumpărat un aparat de aer

condiționat. I se păreau nenaturale (lui i se părea nenatural tot ce costa mai mult de 30 de dolari).

Singurul loc unde era puțin mai bine era veranda cu plasă. Până în anii 1950, aproape orice casă americană avea așa ceva. O verandă cu plasă este un fel de cameră de vară aflată pe o latură a casei, cu pereții făcuți din plasă fină și rezistentă, împotriva insectelor. Îți oferă toate avantajele interiorului și ale exteriorului în același timp. Verandele sunt minunate și vor fi veșnic asociate în mintea mea cu lucruri care se fac vara – porumbul fiert, pepenii verzi, țârâitul greierilor noaptea, zgomotele scoase de dl Piper, vecinul nostru, când venea târziu acasă de la întrunirile lui, parca mașina cu ajutorul tomberoanelor de gunoi și-i cânta dnei Piper, drept serenadă, două refrene din *Bărbierul din Sevilla*, apoi se punea liniștit la somn pe peluză.

De aceea, când am venit să locuim în State, unica pretenție pe care am avut-o în privința casei a fost să aibă o verandă cu plasă. Și am găsit una. Acolo stau vara. Scriu aceste rânduri pe verandă, privind la grădina scăldată de soare, ascultând ciripitul păsărilor și bâzâitul mașinii de tuns iarba a vecinului, mângâiat de un vânticel blând și simțindu-mă plin de viață. Diseară vom mânca tot aici (dacă dna B., drăguța de ea, nu se împiedică iar de vreo cută a covorului în timp ce cară tava), după care am să stau tolănit și am să citesc până vine vremea de culcare, ascultând greierii și urmărind clipirile vesele ale licuricilor. Vara n-ar fi vară fără toate acestea.

La puțin timp după ce ne-am mutat, am descoperit că un colț de jos al plasei se desprinsese și că pisica îl folosea ca pe o ușă personală, ca să intre și să doarmă pe canapeaua veche pe care o aveam acolo, așa c-am lăsat-o cum era. Într-o seară,

cam la o lună de când sosiserăm, mă prinsese o oră neobișnuit de târzie citind, când, cu coada ochiului, am observat pisica intrând. Doar că era o problemă: pisica era deja cu mine.

M-am uitat încă o dată. Era un sconcs. Mai mult, stătea între mine și singura cale de ieșire. S-a îndreptat spre masă și mi-am dat seama că probabil apărea în fiecare noapte pe la vremea asta, să curețe firimiturile căzute de pe masă (care cad destul de des, ca urmare a unui joculeț pe care-l joc împreună cu copiii ori de câte ori dna B. se duce să răspundă la telefon sau să mai aducă niște sos și pe care l-am intitulat Olimpiada Legumelor).

Să fii împroșcat de un sconcs este de departe cel mai rău lucru care i se poate întâmpla oricui – dintre acelea care nu te fac să sângerezi și nu te bagă în spital. Adulmecat de la distanță, mirosul de sconcs nu e chiar atât de rău. E parcă dulceag și interesant – nu tocmai plăcut, dar nici respingător nu e. Orice om care simte mirosul de sconcs pentru prima dată de la distanță își spune: „Hm, nu-i chiar atât de rău, nu-nțeleg ce atâta tevatură”.

Dar, dacă te apropii – sau, și mai rău, dacă te lași stropit –, credeți-mă că va trece multă, multă vreme până să te mai invite cineva la un dans lent și apropiat. Mirosul nu e doar puternic și dezagreabil, ci și practic de neeliminat. Se spune că tratamentul cel mai eficient este să te freci cu suc de roșii, dar, chiar și după câțiva litri, nu poți spera decât să scapi de o parte a duhorii.

Într-o noapte, un sconcs a pătruns în subsolul casei unei colege de școală a fiului meu. A stropit, iar familia a pierdut practic tot ce avea în casă. Toate draperiile, așternuturile, hainele, mobilele tapițate – pe scurt, tot ce putea absorbi

mirosul – au trebuit aruncate pe foc, iar restul casei frecat până în cel mai îndepărtat ungher. Colega fiului meu nici nu s-a apropiat de sconcs, a părăsit imediat casa și a petrecut un weekend întreg bălăcindu-se în suc de roșii, dar a fost nevoie de câteva săptămâni până să poți merge măcar pe aceeași parte a străzii cu ea. Așadar, când vă spun că nu e bine să vă stropească un sconcs, credeți-mă că nu e bine să vă stropească un sconcs.

Toate acestea mi-au trecut prin minte în timp ce stăteam cu ochii ieșiți din orbite, uitându-mă la sconcsul care se afla la nici doi metri depărtare. Acesta a petrecut vreo treizeci de secunde adulmecând pe sub masă, apoi a plecat lipăind calm în direcția din care venise. La plecare, mi-a aruncat o privire care spunea: „Am știut tot timpul că ești acolo”. Dar nu m-a stropit, lucru pentru care îi sunt și astăzi recunoscător.

A doua zi am prins la loc plasa cu piuneze, dar, în semn de mulțumire, am așezat un pumn de mâncare uscată pentru pisici pe trepte, iar pe la miezul nopții sconcsul a venit și a mâncat-o. După aceea, timp de două veri la rând, am pus regulat afară câte ceva de mâncare, din care sconcsul venea să se servească. Anul ăsta n-a mai venit. Am avut o epidemie de rabie printre mamiferele mici, care a redus serios populația de sconcși, ratoni și chiar veverițe. Aparent, lucrul acesta se petrece cam o dată la 15 ani, parte a unui ciclu natural.

Așadar, mi-am pierdut sconcsul. Într-un an sau doi, numărul lor va crește din nou și poate reușesc să adopt altul. Sper din suflet, pentru că, atunci când ești sconcs, nu ai prea mulți prieteni.

Între timp, parțial ca semn al respectului și parțial pentru că dna B. a încasat una în ochi într-un moment inoportun, am

pus capăt jocurilor cu mâncarea, deși – poate o să credeți că mă laud – conduceam confortabil în cursa pentru o medalie de aur.

Ajutor pentru persoana nedesemnată

Acum câteva zile am trăit o experiență atât de uluitoare și de neașteptată, încât m-a făcut să-mi vărs pe cămașă o băutură răcoritoare. (Deși realitatea este că nu am nevoie de un eveniment neașteptat pentru a face asta; nu-mi trebuie decât o băutură răcoritoare.) Erupția gazoasă mi-a fost provocată de faptul că am sunat la numărul unui serviciu guvernamental – mai precis la Administrația pentru Asigurări Sociale – și cineva mi-a răspuns la telefon.

Eram pregătit să aud un robot spunându-mi: „Toți agenții noștri sunt ocupați, vă rugăm să așteptați în timp ce noi vă vom pune niște muzică iritantă, întreruptă la intervale de 15 secunde de un glas înregistrat care vă va spune că toți agenții noștri sunt ocupați, vă rugăm să așteptați, în timp ce noi vă vom pune niște muzică iritantă” și tot așa până la vremea ceaiului.

Imaginați-vă, așadar, surprinderea mea când, după doar 270 de apeluri, pe fir s-a auzit o ființă vie. Mi-a cerut câteva date personale, după care mi-a spus:

— Scuză-mă, Bill. Trebuie să te pun puțin în așteptare.

V-ați prins? Mi-a spus Bill. Nu *domnule Bryson.* Nu *domnule.* Nu *Mărețule contribuabil.* Ci Bill. Acum doi ani mi s-ar fi părut

o impertinență grosolană, acum însă constat c-a început să-mi placă.

Există momente când lipsa de formalism și familiarismul vieții americane îmi pun răbdarea la încercare – când chelnerul îmi spune că-l cheamă Bob și că va fi la dispoziția mea în această seară, încă încerc să mă abțin să spun: „Nu vreau decât un cheeseburger, Bob, nu o relație” –, dar, în cea mai mare parte, a început să-mi placă. Asta pentru că ele simbolizează ceva mai profund, presupun.

Fără plecăciuni, mă-nțelegeți, ci o premisă reală și universală că nici un om nu e mai bun decât altul. Ceea ce mie mi se pare grozav. Gunoierul îmi spune Bill. Doctorul îmi spune Bill. Directorul de la școala copiilor îmi spune Bill. Ei nu se pleacă în fața mea. Eu nu mă plec în fața lor. Și cred că așa și trebuie.

În Anglia am avut aceeași contabilă mai bine de un deceniu și relațiile noastre au fost mereu cordiale, dar de afaceri. Nu mi-a spus niciodată altfel decât *domnule Bryson*, iar eu nu i-am spus niciodată altfel decât *doamnă Creswick.* Când m-am mutat în America am sunat un contabil pentru a stabili o întrevedere. Când am intrat în biroul lui, primele cuvinte au fost:

— A, Bill, ce bine c-ai venit.

Eram deja amici. Acum, când ne vedem, îl întreb ce-i mai fac copiii.

Și asta se vede și în alte lucruri. Hanover, unde locuim, este un orășel universitar. Universitatea locală, Dartmouth, este o școală particulară și cam exclusivistă – face parte dintre colegiile din Ivy League, la fel ca Harvard și Yale –, dar nu-i ușor să-ți dai seama.

Accesul nu este interzis nicăieri și cea mai mare parte a proprietăților sunt la dispoziția membrilor comunității. Putem să folosim biblioteca, să asistăm la concerte sau să participăm la festivitățile de început de an, dacă dorim. Una dintre fiicele mele merge la patinoarul universității. Echipa de atletism a liceului unde învață fiul meu se antrenează iarna în sala universității. Asociația de cinefili a universității organizează stagiuni cinematografice, la care mă duc adesea. Chiar aseară am văzut *La nord prin nord-vest* pe un ecran mare, împreună cu unul dintre copiii mei adolescenți, după care am băut câte o cafea și am mâncat prăjituri la cafeneaua pentru studenți. La nici unul dintre aceste evenimente nu ți se cere să prezinți vreun act de identitate sau să obții permisiune specială și nu ți se dă niciodată de înțeles că deranjezi sau că nu ai ce căuta acolo.

Toate acestea dau contactelor de fiecare zi o notă de deschidere și egalitarism, pe care ați putea-o considera superficială sau artificială sau uneori chiar nelalocul ei, dar care elimină, în același timp, o mare parte din rigiditatea vieții.

Singurul lucru pe care nu-l face însă este să-ți obțină un număr de asigurare socială pentru soție. Îngăduiți-mi să vă explic. Un număr de asigurare socială este echivalentul aproximativ al unui număr de asigurare națională din Marea Britanie, dar cu mult mai important. Practic, este ceea ce te definește ca persoană. Nereușind să înțeleagă lucrul acesta, soția mea și-a rătăcit cardul. Aveam nevoie de număr urgent, pentru niște declarații fiscale. I-am explicat toate astea funcționarului de la asigurările sociale, când a revenit pe fir.

La urma urmelor, îmi spusese Bill, așa că aveam motive să sper c-am putea să ne înțelegem.

— Nu avem voie să divulgăm această informație decât persoanei desemnate, mi-a replicat el.

— Adică persoanei al cărei nume figurează pe card?

— Corect.

— Dar e soția mea, m-am stropșit.

— Nu avem voie să divulgăm această informație decât persoanei desemnate.

— Stai să mă lămuresc, am spus. Dacă aș fi soția mea, mi-ai da numărul așa, pur și simplu, la telefon?

— Corect.

— Dar dacă aș fi cineva care se dă drept ea?

O pauză ezitantă.

— Pornim de la premisa că persoana care formulează cererea este persoana indicată drept persoana desemnată.

— O secundă, vă rog.

Am reflectat câteva clipe. Soția mea era plecată, deci n-o puteam aduce la telefon, dar nici nu voiam să parcurg iar același proces laborios, mai târziu. Am revenit la aparat și am spus cu vocea mea obișnuită:

— Alo, sunt Cynthia Bryson. Îmi puteți da numărul meu de asigurare socială?

S-a auzit un mic chicotit nervos.

— Știu că ești tu, Bill, a spus vocea.

— Nu, serios. Sunt Cynthia Bryson. Îmi puteți da numărul, vă rog?

— Nu pot să fac așa ceva.

— Ar ajuta dacă aș vorbi cu glas de femeie?

— Mă tem că nu.

— Dă-mi voie să te întreb ceva, doar de curiozitate. Numărul soției mele este pe ecranul computerului, în fața ochilor dumitale?

— Da.

— Dar nu vrei să mi-l dai?

— Mă tem că nu pot să fac așa ceva, Bill, mi-a răspuns el, pe un ton sincer.

După ani și ani de experiențe dureroase, am învățat că nu ai nici cea mai mică șansă – nici cea mai *minusculă* șansă – ca un funcționar public să încalce cât de cât regulile ca să-ți fie de ajutor, de aceea n-am mai insistat. În schimb, l-am întrebat dacă știe cum se scot petele de suc de căpșuni de pe un tricou alb.

— Bicarbonat de sodiu, mi-a răspuns fără să șovăie. Lasă-l la înmuiat peste noapte și iese la fix.

I-am mulțumit și ne-am despărțit.

Mi-ar fi plăcut, desigur, să pot obține informația de care aveam nevoie, dar măcar îmi făcusem un prieten și, în legătură cu bicarbonatul de sodiu, a avut dreptate. Tricoul a ieșit ca nou.

Unde se află Scoția și alte ponturi utile

Nu demult, mă aflam în avion, pe o rută a unei linii americane, când, răsfoind revista companiei, am dat peste un test intitulat *IQ-ul dumneavoastră cultural.*

Interesat să văd dacă posed așa ceva, m-am concentrat asupra întrebărilor. Prima cerea să spui în ce țară se consideră de prost-gust să întrebi pe cineva unde locuiește. Răspunsul, pe care l-am aflat cu surprindere, dând la pagina 113, era Anglia.

„Pentru englezi, locuința este o chestiune privată”, mă informa revista.

Mă îngrozește gândul nenumăratelor dăți când i-am spus câte unui englez: „Și, ia zi, Clive, unde locuiești?” (sau mai știu și eu cum altfel, pentru că bineînțeles că nu-i chema pe toți Clive), fără să bănuiesc nici măcar o clipă ce gafă socială gravă comiteam și că numitul Clive (sau cum îl va fi chemat) își spunea în gând: „Mitocan american băgăreț”. Așa încât acum, desigur, îmi cer scuze față de voi toți și în special față de Clive.

Apoi, câteva zile mai târziu, am dat în *Washington Post* peste un articol despre politica britanică, în care se făcea, în trecere, observația că Scoția se află „la nord de Anglia”,

distincție geografică pe care am considerat-o întotdeauna bine cunoscută, și m-am gândit că poate nu eu eram insuficient informat, ci – să fie oare posibil? – întregul meu popor.

Am devenit curios să aflu cât de mult sau de puțin cunosc conaționalii mei americani despre Marea Britanie, dar nu este un lucru simplu. Nu te poți duce așa, nitam-nisam, la cineva, nici măcar la un om pe care-l cunoști bine, și să-l întrebi: „Ai idee cu ce se ocupă Cancelarul Trezoreriei?" sau: „Scoția e la nord de Anglia – adevărat sau fals?". Tot așa cum nu te poți duce la un englez și să-l întrebi: „Unde locuiești?". Ar fi o impolitețe și o impertinență, probabil stânjenitoare pentru cel interogat.

Apoi m-am gândit că mi-aș putea face mai discret o idee mergând la bibliotecă și consultând ghidurile de călătorie americane pentru Anglia. Acestea aveau să-mi indice tipul de informații necesare americanilor înainte de a purcede să viziteze Marea Britanie.

Așadar, m-am dus la bibliotecă și am aruncat o privire prin secțiunea cu cărți de călătorie. Erau patru lucrări exclusiv despre Marea Britanie, plus încă vreo opt despre Europa în general, cu capitole despre Anglia. La o primă vedere, preferata mea a devenit *Europa lui Rick Steves 1996.* Nu auzisem în viața mea de Rick, dar textul de pe copertă afirma că el își petrece în fiecare an câteva luni „fermecat de fiorduri și captivat de castele", ceea ce sună a conștiinciozitate aplicată, chiar dacă un pic inutilă. Am luat cu mine toate aceste cărți la o masă din colț și mi-am petrecut după-amiaza adâncit într-un studiu fascinant.

Da, am găsit răspunsul, și anume că ceea ce știu americanii despre Marea Britanie este aproape egal cu zero, cel puțin

dacă e să cred ce scrie în cărți. Potrivit acestor texte, americanii au nevoie să li se spună că Glasgow nu rimează cu *mâncau*, că lira sterlină e acceptată în Scoția și Țara Galilor „în aceeași măsură ca și în Anglia", că în țară se găsesc „doctori bine pregătiți" și „toate medicamentele de ultimă oră" și, da, că Scoția este la nord de Anglia. (Destul de departe spre nord, chiar, așa că e bine să vă planificați o zi întreagă.)

Turiștii americani sunt, după toate aparențele, tare neajutorați. În cărți li se spune nu numai la ce trebuie să se aștepte în Marea Britanie – ploaie și case cu acoperiș de stuf, în cea mai mare parte –, ci și cum să-și facă bagajele, cum să găsească drumul către aeroport sau chiar cum să procedeze la vamă.

„Arătați-vă afabili și cooperanți, dar nu faceți prea multă conversație", este sfatul lui Joseph Raff, autorul lucrării *Britania lui Fielding 1996*, la capitolul despre controlul pașapoartelor la britanici. „Țineți pașaportul lejer în mână, nu-l fluturați ostentativ!". Poate nu e treaba mea, dar un om care are nevoie să i se spună cum să-și apuce pașaportul mi se pare nu tocmai pregătit să traverseze oceanul.

De departe cartea mea preferată a fost *Cele mai utile sfaturi pentru călătoria în Europa*, de un oarecare John Whitman. Nu se referă în mod special la Marea Britanie, dar este atât de bună, c-am citit-o aproape din scoarță-n scoarță.

Abundă în ea poveștele serioase cu privire la hoții de buzunare, chelnerii lacomi, chiar și cum să dai în judecată compania aviatică dacă te exclude de pe lista de pasageri. Este limpede că dl Whitman se așteaptă ca lucrurile să meargă prost. Primul său sfat legat de modul de abordare a idiosincraziilor hotelurilor europene este: „La sosire, rețineți

numele funcționarului de la recepție”. În privința biletelor de avion, recomandă: „Citiți cu atenție toate materialele, ca să vă cunoașteți drepturile”.

Printre numeroase sugestii utile, el te îndeamnă să-ți iei cu tine „unu sau două pixuri”, să agăți cartonașul cu „Nu deranjați” pe ușa camerei de hotel dacă nu vrei să fii deranjat (să știți că nu inventez; spune chiar și că trebuie atârnat de clanță) și observă înțelept (căci nimic nu scapă ochiului exersat al lui Whitman) că, în ceea ce privește cazarea, Europa dispune de „o gamă variată de locuri unde se poate trage”.

În altă parte avertizează: „În multe camere de hotel europene veți găsi atât bideuri, cât și vase de toaletă”, apoi adaugă grijuliu: „Dacă doriți să încercați și aceste vase de porțelan asemănătoare ca formă scaunelor de closet, o puteți face”. Mulțumesc pentru îngăduință, domnu’ Whitman, dar, ca să fiu sincer, acum sunt ocupat cu cartonașul ăsta cu „Nu deranjați”.

În același timp, Joseph Raff oferă un util glosar pentru acei derutanți termeni britanici precum „queue”, „flat”, „chips” și – unul care m-a nedumerit ani de zile – „motorcar”[1]. Apoi afirmă, plin de încredere, că „surname” este numele mic și că „Christian name” este numele de familie, o informație utilă, dacă n-ar fi complet eronată.

Mă tem că erorile cam abundă în astfel de cărți. Am aflat că berea pe care o beți se numește *bitters*, că piața din Londra se cheamă Covent Gardens, că, atunci când ieșiți, vă place „să mergeți la cine”, că înălțimea din Districtul Lacurilor poartă numele de Scarfell Pike și – asta mi-a păcut în mod special – că pe arhitectul elisabetan îl chema „Indigo” Jones.

Din *Hai să mergem în Europa ’96*, am aflat că orașul Cardiff este „singurul centru urban” din Țara Galilor, ceea ce trebuie să fie o lovitură grea dată locuitorilor din Swansea, iar în *Ghidul Berkeley pentru bugete limitate în Marea Britanie și Irlanda* am descoperit că „aproape orice metropolă, oraș, cătun sau pâlc de case în pustietate are un oficiu poștal, fie el într-o măcelărie, într-un magazin de băuturi («magazin cu licență») sau farmacie («drogherie»)”.

Ceea ce am aflat cu adevărat este că americanii au nevoie de niște ghiduri de călătorie noi. Mă gândesc să scot eu însumi unul, plin cu sfaturi de genul: „Dacă aveți de-a face cu un polițist, spuneți-i întotdeauna «domnu’ Sticlete»” și „Pentru a-i atrage atenția unui chelner care nu vă bagă în seamă, întindeți două degete și vânturați puternic din mână în sus și-n jos de câteva ori. Vă va considera de-al locului”. Și, în fine, atât de evidentul: „Nu-l întrebați niciodată pe un tip pe nume Clive unde locuiește”.

1. *Queue* – „coadă”, „rând”; *flat* – „apartament”; *chips* – „cartofi prăjiți”; *motorcar* – „automobil” (n. red.).

Accente muribunde

Avem un om, pe nume Walt, care se ocupă uneori de lucrările de tâmplărie din casă. Arată de parcă ar avea 112 ani, dar, Doamne, merită să-l vezi mânuind fierăstrăul și ciocanul! Și face mici reparații la toată lumea din oraș de cel puțin 50 de ani.

Walt locuiește în Vermont, chiar peste fluviul Connecticut, și este un adevărat fiu al regiunii New England: cinstit, muncitor, având o aversiune înnăscută față de risipa de timp, bani sau vorbe. (Face conversație de parcă ar fi auzit că, într-o zi, are să primească o factură pentru ea.) Mai presus de orice altceva, ca toți locuitorii din New England, se trezește devreme. Vai, ce le mai place locuitorilor din New England să se trezească devreme! Avem niște prieteni din Surrey care s-au mutat aici cu câțiva ani în urmă. La puțin timp după ce au sosit, ea a sunat la cabinetul dentistului ca să facă o programare și i s-a spus să vină la ora șase și jumătate, a doua zi. S-a prezentat în seara următoare, dar a găsit cabinetul închis. Programarea fusese pentru șase și jumătate *dimineața*. Dacă lui Walt i s-ar spune să vină pentru controlul stomatologic la ora aceea, sunt absolut convins că ar întreba dacă nu se poate ceva mai devreme.

În fine, acum câteva zile a venit la noi acasă cu câteva minute înainte de șapte dimineața, cerându-și scuze că a întârziat, pentru că traficul prin Norwich fusese „oribil”. Interesantă era nu ideea că traficul prin Norwich ar putea fi vreodată „oribil”, ci faptul că pronunțase „Norritch”, la fel ca orașul din Anglia. Faptul acesta m-a surprins, pentru că toată lumea din Norwich și de pe o rază de mulți kilometri pronunță „Nor-wich” (adică cu w-ul pronunțat „u”).

L-am întrebat cum se face.

— Ehee, a zis el.

Acesta e un termen universal în New England, pronunțat tărăgănat și urmat de obicei de scosul șepcii și de scărpinatul meditativ în cap. Înseamnă: „S-ar putea să mă pregătesc să spun ceva, da’ s-ar putea și să nu spun”. Mi-a explicat că numele satului s-a pronunțat „Norritch” până prin anii 1950, când străinii veniți din locuri precum New York sau Boston au început să se mute aici și, nu se știe de ce, au început să schimbe pronunția. Acum, practic toți cei mai tineri decât Walt, adică practic toată lumea, îl pronunță „Nor-wich”. M-a întristat puțin ideea că o pronunție tradițională locală s-a putut pierde pur și simplu pentru că străinii s-au dovedit prea leneși sau prea nepăsători pentru a o păstra, dar faptul acesta e simptomatic pentru o tendință mult mai răspândită.

Cu 30 de ani în urmă, trei sferturi dintre locuitorii din Vermont erau născuți aici. Astăzi, proporția a scăzut la ceva mai mult de jumătate, iar pe alocuri este mult mai mică. În consecință, în zilele noastre, sunt mult mai mici șansele de a-i auzi pe localnici pronunțând *vachă* în loc de *vacă*, spunând *nici eu* în loc de *și eu* sau folosind expresiile colorate, chiar dacă puțin cam criptice, pentru care statul era cunoscut pe

vremuri – *mai greu ca un popă mort* și *jeezum-jee-hassafrats* sunt două care-mi vin în minte, chiar dacă, vai, nu și pe limbile locuitorilor din Vermont.

Dacă ajungeți în colțurile mai îndepărtate ale statului și petreceți ceva timp la magazin, s-ar putea să mai auziți doi bătrâni fermieri (pronunțat „ferm'eri") cerând o cafea „mai mare ca piciorul broaștei" sau spunând „când era bunica fată mare", dar și mai probabil veți da peste niște refugiați citadini în costume Ralph Lauren, întrebându-l pe băcan dacă nu are guave.

Același lucru s-a petrecut în întreaga țară. Tocmai am terminat de citit un studiu științific despre dialectul vorbit pe insula Ocracoke, din dreptul coastei statului Carolina de Nord. (Câte nu fac eu pentru voi, zău așa!) Ocracoke face parte din Outer Banks, un lanț de insule de graniță, unde băștinașii vorbeau pe vremuri un grai atât de bogat și de misterios, încât vizitatorilor li se părea uneori că nimeriseră peste un avanpost pe jumătate pierdut al Angliei elisabetane.

Localnicii – numiți uneori și *hoi-toider*-i, din cauza felului în care pronunțau *high tide*[1] – aveau un accent straniu, cântat, care încorpora mulți termeni arhaici, ca, de exemplu, *quammish* (care înseamnă „greață" sau „jenă"*)*, *fladget* („o bucată de ceva") și *mommuck* („a sâcâi"), care nu mai fuseseră auziți de pe când Shakespeare și-a pus pana în cui. Neam de navigatori, foloseau și termenii nautici în mod distinctiv. De exemplu, *scud*, care înseamnă a fugi din fața furtunii cu puține pânze ridicate, era utilizat pentru mișcările terestre, astfel că un locuitor din Ocracoke te putea invita la un *scud* cu mașina. Și, în fine, ca să-i bage definitiv în ceață pe străini, oamenii de pe insulă au adoptat și câteva cuvinte

neenglezești, ca, de pildă, *pizer* (aparent din italianul *piazza)* pentru verandă, pronunțând totul într-un mod care ți-l amintește pe George Formby imitând un accent din vest. Pe scurt, era un dialect interesant.

Toate acestea au *scud*-uit, am putea spune, în mod acceptabil până prin 1957, când Guvernul federal a construit un pod care leagă Ocracoke de continent. Aproape imediat, turiștii au început să apară și dialectul Ocracoke să dispară.

Lucrurile au fost monitorizate și înregistrate științific de lingviștii de la North Carolina State University, care, timp de o jumătate de secol, au întreprins călătorii periodice pe insulă. Apoi, spre surpriza generală, dialectul din Ocracoke a început să cunoască o revigorare. Cercetătorii au constatat că persoanele de vârstă medie – care copilăriseră în anii 1950 și 1960, când turismul abia devenea una dintre caracteristicile principale ale insulei – vorbeau cu un accent mai pronunțat decât al părinților lor. Explicația ar fi fost, după părerea cercetătorilor, că băștinașii „își exagerează trăsăturile dialectale, conștient sau nu, pentru că doresc să nu lase umbră de îndoială în privința faptului că sunt localnici «adevărați», și nu turiști sau ocupanți recenți, mutați aici de pe continent".

Cam același fenomen s-a constatat și în alte părți. Într-un studiu asupra dialectului vorbit pe insula Martha's Vineyard, în dreptul coastei statului Massachusetts, s-a constatat că unele pronunții tradiționale – precum aplatizarea lui *ou* în *house* ori *mouse*, care le face să sune mai degrabă ca *hawse* și *mawse* – cunoscuseră o revitalizare neașteptată, după ce aproape dispăruseră complet. S-a dovedit că forța motrice au reprezentat-o băștinașii reveniți pe insulă după un timp petrecut în alte zone, care adoptaseră formele lingvistice vechi

ca pe o modalitate de diferențiere față de numeroșii nonbăștinași.

Așadar, să însemne oare toate acestea că accentul bogat și complicat din Vermont va învia, la rândul său, și că putem spera să-i auzim iar pe oameni spunând că un anume lucru „o să te doară acolo unde nu te-a usturat niciodată” sau că se simt „mai țepeni ca un dos de porc mistreț”? Din păcate, se pare că nu.

Conform dovezilor, s-ar zice că aceste revigorări dialectale au loc numai pe insule sau în comunități care sunt încă relativ izolate.

Așadar, cel mai probabil este că, după ce bătrânul Walt are să-și pună în cele din urmă fierăstrăul și ciocanul în cui, cel care-i va lua locul nu va mai vorbi ca un locuitor din Vermont, chiar dacă e născut și crescut aici. Trag doar nădejde că n-o să-i placă să se scoale când se crapă de ziuă.

1. Flux (n. tr.).

Raport de ineficiență

Zilele trecute mi-a atras atenția ceva în ziarul nostru local. Era un articol în care se anunța privatizarea turnului de control și a altor clădiri din complexul aeroportului din localitate. Aeroportul este o sursă de pierderi financiare, de aceea Autoritatea Federală pentru Aviație (FAA) încearcă să reducă din cheltuieli externalizând serviciile de aterizare către o firmă care le poate presta mai ieftin. Ceea ce mi-a reținut în mod special atenția a fost o frază de undeva din mijlocul articolului, care suna așa: „Purtătoarea de cuvânt a biroului regional din New York al Autorității Federale pentru Aviație, Ariene Sarlac, nu a fost în măsură să ne furnizeze numele companiei care urmează să preia turnul”.

Mda, foarte reconfortant. Acum, poate că sunt eu hipersensibil, pentru că, din când în când, folosesc aeroportul și am un interes aparte pentru capacitatea lui de a aduce avioanele la sol într-o modalitate cât de cât normală, de aceea mi-ar plăcea să știu că turnul nu a fost achiziționat, să zicem, de Compania Suporturi de Prosoape din New England sau de firma panameză Servicii pentru Prăbușire și că, data viitoare când voi dori să aterizez, n-am să fiu ghidat de un individ cocoțat pe o scară de zugrav, care flutură o mătură. Vreau să

sper măcar atât, că Autoritatea Federală pentru Aviație are o idee cât de vagă asupra cui îi vinde turnul. O să credeți că sunt chițibușar, dar mi se pare că e genul de amănunt care ar trebui să se găsească pe undeva, printr-un dosar.

Trebuie spus că FAA nu este cea mai eficientă dintre instituții. Un raport guvernamental din aprilie observa că, de ani de zile, este chinuită de pene de curent, de echipamentele învechite și defecte, de personalul suprasolicitat și suprastresat, de programele de instruire inadecvate și de o administrare proastă, cauzată de ierarhia fragmentată. În ceea ce privește standardele de funcționare pentru echipament, raportul constata că „21 de birouri diferite au emis 71 de ordine, șapte standarde și 29 de specificații". Rezultatul este că FAA nu are idee ce echipament deține, cum se face întreținerea lui sau măcar cui i-a venit rândul să pună cafeaua pe foc.

Los Angeles Times scrie: „Cel puțin trei accidente aviatice ar fi putut fi prevenite dacă FAA nu ar fi rămas în urmă cu modernizarea planificată a echipamentului de control al traficului aerian".

Menționez toate acestea pentru că subiectul pentru săptămâna în curs este incompetența pe scară largă. În ciuda tuturor eforturilor mele, continuă să trăiască un mit pe care aș dori să-l distrug o dată pentru totdeauna, și anume că America este un loc al eficienței. Orice, numai asta nu e.

În parte, asta se întâmplă pentru că țara este atât de vastă. Țările vaste dau naștere unor sisteme birocratice vaste. Aceste sisteme dau naștere unui număr mare de departamente și fiecare departament emite numeroase prevederi și reglementări.

O consecință inevitabilă o reprezintă faptul că, având atâtea departamente, mâna stângă nu numai că nu știe ce face dreapta, dar pare să nici nu știe că există o mână dreaptă. Acest lucru este ilustrat interesant de pizza congelată.

În Statele Unite, pizza congelată cu brânză este reglementată de Administrația pentru Alimentație și Medicamente. Pe de altă parte, pizza congelată cu pepperoni este reglementată de Departamentul pentru Agricultură. Fiecare își stabilește propriile standarde legate de conținut, etichetare și așa mai departe, are propria echipă de inspectori și propriul set de reglementări, certificate de conformitate și tot felul de alte hârțoage costisitoare. Și asta doar pentru pizza congelată. O astfel de nebunie nu ar fi posibilă într-o țară mică precum Marea Britanie. Pentru așa ceva e nevoie de Uniunea Europeană.

S-a estimat că, una peste alta, națiа cheltuiește, pentru a se conforma tuturor reglementărilor federale, 668 de miliarde de dolari anual, cu o medie de 7.000 de dolari de gospodărie. Conformitate, nu glumă.

Ceea ce dă ineficienței americane parfumul său aparte este însă calicia nebună. Domină aici o gândire pe termen scurt de-a dreptul stupefiantă. Să luăm experiența Serviciilor pentru Venituri Interne (IRS), echivalentul american al Fiscului.

Se estimează că în Statele Unite, în fiecare an, aproximativ 100 de miliarde de dolari sub formă de taxe – o sumă uriașă, suficientă pentru a acoperi întregul deficit federal – rămân nedeclarați și necolectați. În 1995, cu titlu de experiment, guvernul i-a acordat Fiscului o finanțare suplimentară de 100 de milioane de dolari, ca să caute o parte din acești bani. La sfârșitul anului se găsiseră și strânseseră 800 de milioane de

dolari, doar o părticică a sumei lipsă, dar, chiar și așa, la o rată de opt dolari în venituri suplimentare la buget pentru fiecare dolar suplimentar investit în colectare.

Fiscul a declarat categoric: dacă guvernul extinde programul pentru anul următor, poate ridica veniturile colectate la cel puțin 12 miliarde de dolari recuperați din impozitele nedeclarate, cu posibilitatea de a depăși acest nivel în anii următori. În loc să extindă programul, Congresul l-a tăiat – stați numai, să vedeți –, ca parte a programului său de reducere a deficitului federal. Acum înțelegeți ce vreau să spun?

Sau să luăm inspecția sanitară. S-au inventat tot felul de drăcovenii high-tech pentru testarea cărnii în vederea depistării infestărilor microbiene cu Salmonella sau E. coli. Dar guvernul e prea zgârie-brânză pentru a investi în ele, de aceea inspectorii Autorității Federale pentru Alimentație continuă să verifice carnea vizual, în timp ce aceasta circulă pe benzile de ambalare. Vă puteți închipui cât de atent este un inspector federal prost plătit, în timp ce examinează fiecare dintre cei 18.000 de pui jumuliți identici care trec pe lângă el pe o bandă rulantă, zi de zi, la serviciu. O să ziceți că sunt cinic, dar mă îndoiesc profund că, după vreo doisprezece ani de slujbă, inspectorul o să-și mai spună: „Ia te uită, vin spre mine niște pui. S-ar putea să fie interesanți”. Și, în orice caz – aspect care te-ai fi așteptat să-i sară cuiva în ochi până acum –, microorganismele sunt invizibile.

Ca rezultat, după cum recunoaște însuși guvernul, până la 20% din carnea de pui și 49% din cea de curcan este contaminată. Care e costul socotit în îmbolnăviri nu știe nimeni, dar se bănuiește că până la 80 de milioane de

persoane se îmbolnăvesc în fiecare an din cauza alimentelor contaminate în timpul procesării, ceea ce costă economia undeva între cinci și zece miliarde de dolari investiți suplimentar în îngrijiri de sănătate, pierderi de productivitate și altele. În fiecare an, în Statele Unite mor 9.000 de persoane în urma toxiinfecțiilor alimentare.

Toate astea ne aduc înapoi la prietena noastră, Autoritatea Federală pentru Aviație. (De fapt, nu ne aduc, dar trebuia să ajung aici cumva.) Poate că FAA este cel mai ineficient sistem birocratic din Statele Unite sau poate că nu, dar este indubitabil singurul care ține în mâinile sale viața mea când mă aflu la zece mii de metri deasupra solului, de aceea vă puteți închipui cu câtă teamă am primit vestea că urmează să predea turnul nostru de control unor indivizi pe care nici nu-și aduce aminte cum îi cheamă.

Articolul din ziar susține că tranzacția se va perfecta până la sfârșitul lunii. Peste trei zile am un angajament ferm să plec la Washington, decolând de pe acest aeroport. Menționez acest lucru pentru cazul în care, peste vreo două săptămâni, o să găsiți aici un spațiu alb.

Este însă posibil să nu ajungem până acolo. Tocmai am întrebat-o pe nevastă-mea ce avem de mâncare diseară.

Burgeri de curcan, mi-a răspuns ea.

O zi la mare

În fiecare an, cam pe la vremea asta, soția mă trezește cu o pălmuță dată în joacă și spune:

— Am o idee. Hai să facem un drum de trei ore cu mașina până pe malul oceanului, să ne dezbrăcăm de cea mai mare parte a hainelor și să stăm pe nisip o zi întreagă.

— La ce bun? o întreb fără elan.

— O să ne distrăm, insistă ea.

— Nu prea cred, îi răspund. Lumea este deranjată când îmi scot cămașa în public. Eu însumi sunt deranjat.

— Ba nu, o să fie grozav. O să ne intre nisip în păr. O să ne intre nisip în pantofi. O să ne intre nisip în sendvișuri și pe urmă în gură. O să ne bată soarele și vântul. Și, când ne săturăm de stat, putem să ne bălăcim într-o apă atât de rece, că doare. La sfârșitul zilei o să pornim la drum odată cu alți 37.000 de oameni și o să dăm de niște ambuteiaje atât de mari, că n-o să ajungem înapoi acasă decât la miezul nopții. Eu voi putea face observații pătrunzătoare despre calitățile tale de șofer, iar copiii își vor omorî timpul înțepându-se unii pe alții cu obiecte ascuțite. O să ne distrăm nemaipomenit.

Partea tragică este că soției mele, dat fiind că este englezoaică și deci în afara oricărei logici când vine vorba de

apă sărată, i se pare sincer distractiv. Cinstit să fiu, n-am priceput niciodată de ce britanicii sunt atât de atașați de mare.

Iowa, unde am copilărit eu, e la peste 1.500 de kilometri depărtare de cel mai apropiat ocean, astfel încât mie (și cred că celor mai mulți iowani, chiar dacă n-am avut încă posibilitatea să-i întreb pe toți) cuvântul *ocean* îmi sugerează lucruri alarmante, precum contracurenți sau curenți de adâncime (presupun că locuitorii New Yorkului se arată la fel de îngroziți când le pomenești de „lanuri de grâu” sau de „obor”). Lacul Ahquabi, unde mi-am petrecut perioada de formare în materie de înot și insolații, poate nu are romantismul pe care-l găsești la Cape Cod sau măreția coastelor stâncoase ale statului Maine, dar nici nu te înșfacă de picioare să te târască, neajutorat, până în Newfoundland. Nu, din partea mea, n-aveți decât să vă păstrați marea, cu toată apa din ea, până la ultima picătură.

De aceea, weekendul trecut, când soția mea a propus să mergem la mare, am pus piciorul în prag:

— Niciodată. Nici să n-aud!

Motiv pentru care, desigur, am sfârșit, trei ore mai târziu, la Kennebunk Beach, în Maine.

Acum, s-ar putea să vă vină greu să credeți, dat fiind că viața mea a fost un vârtej de aventuri, dar, de când mă știam, nu fusesem pe plajele americane de la ocean decât de două ori: o dată în California, când aveam 12 ani și am reușit să-mi jupoi toată pielea de pe nas (poveste adevărată), calculând greșit retragerea unui val, cum numai cineva născut în Iowa poate să facă, și aruncându-mă cu capul înainte în nisipul descoperit și zgrunțuros, și o dată în Florida, când eram

student și mult prea beat ca să mai observ o caracteristică atât de subtilă a reliefului local precum oceanul.

Așadar, nu pot să pretind că sunt o autoritate în materie. Tot ce pot să vă spun este că, judecând după Kennebunk Beach, plajele americane nu seamănă câtuși de puțin cu cele britanice. Pentru început, n-am văzut vreun debarcader, faleză sau pasaje comerciale; nici magazine unde totul are, în mod miraculos, prețul de o liră; nici gherete de unde poți cumpăra vederi siropoase ori pălării caraghioase; nici ceainării și localuri unde se servește pește cu cartofi prăjiți; nici ghicitoare; nici o voce fără trup ieșind dintr-o sală de bingo și șoptind unul dintre anunțurile acelea codificate: „Numărul 37, vicarul este iar în tufiș” sau mai știu eu ce altceva.

N-am văzut nimic cu caracter comercial – doar o stradă pe care, de-o parte și de alta, erau case mari de vacanță, o plajă largă, însorită și, dincolo de ea, marea ostilă.

Ceea ce nu înseamnă că oamenii de pe plajă – căci erau cu sutele – duceau lipsă de ceva, pentru că își aduseseră tot ce ar fi putut pofti în materie de mâncare, băutură, umbrele de plajă, paravane de vânt, șezlonguri și saltele gonflabile. Amundsen a ajuns la Polul Sud cu mai puține provizii decât aduseseră cu ei majoritatea acestor oameni.

Prin contrast, noi constituiam o priveliște destul de jalnică. În afară de faptul că eram mai albi decât o burtă de moșneag, dispuneam, în materie de echipament, de numai trei prosoape de plajă și de o sacoșă de rafie umplută, englezește, cu o sticlă de loțiune de plajă, o provizie inepuizabilă de șervețele umede, chiloți de rezervă pentru toată lumea (pentru situația

în care vreun accident rutier ar fi necesitat o vizită la camera de gardă) și un pachet modest de sendvișuri.

Mezinul nostru – căruia m-am obișnuit să-i spun Jimmy, pentru cazul în care va vrea să se facă vreodată avocat specializat în cazuri de calomnie – a inspectat împrejurimile și a spus:

— OK, tati, uite care-i situația. Îmi trebuie o înghețată, o acadea, un set de lux cu găletușă și lopățică, un hotdog, niște vată de zahăr, o bărcuță pneumatică, echipament de scufundare, un tobogan acvatic numai al meu, o pizza cu cașcaval, cu porție dublă de cașcaval, și o toaletă.

— Aici nu au toate lucrurile astea, Jimmy, m-am amuzat eu.

— De toaletă am mare nevoie.

I-am raportat soției.

— Atunci va trebui să-l duci până la Kennebunkport, mi-a spus ea senină, de sub o pălărie de soare absurdă.

Kennebunkport este un oraș vechi, aflat la o răspântie, proiectat cu mult înainte să fi conceput cineva automobilul și la câțiva kilometri distanță de plajă. Era sufocat de mașini din toate direcțiile. Am parcat la o depărtare de-a dreptul revoltătoare de centru și am căutat pretutindeni o toaletă. Când am găsit-o (era de fapt zidul din spate al unei farmacii Rite-Aid, dar vă rog să nu-i spuneți soției mele), micul Jimmy nu mai avea nevoie.

Așa că ne-am întors pe plajă. Când am ajuns, câteva ore mai târziu, am descoperit că toată lumea intrase în apă și nu mai rămăsese decât un sendviș mâncat pe jumătate. M-am așezat pe prosop, ciugulind și eu din el.

— Uite, mami, a exclamat fiica numărul doi la ieșirea din mare, câteva minute mai târziu, tati mănâncă sendvișul din

care a mușcat câinele.

— Spune-mi că nu-i adevărat, am gemut.

— Nu te alarma, dragă, m-a liniștit soția. Era un setter irlandez. Sunt foarte curați.

După asta, nu mai țin minte mare lucru. Am tras un pui de somn și m-am trezit ca să constat că micul Jimmy mă îngropase până la piept în nisip, ceea ce ar fi fost în regulă, doar că începuse de la cap și așa am reușit să mă pârlesc atât de rău, încât dermatologul m-a invitat la o convenție care se ținea săptămâna următoare la Cleveland, ca material didactic.

Am căutat cheile de la mașină timp de două ore, setterul irlandez s-a întors și ne-a furat unul dintre prosoapele de plajă, apoi mi-a capsat o mână pentru că-i mâncasem sendvișul, iar fiica numărul doi s-a ales cu smoală în păr. Cu alte cuvinte, a fost o zi obișnuită la malul mării. Am ajuns acasă pe la miezul nopții, după un ocol neintenționat până la granița cu Canada – lucru care măcar ne-a oferit un subiect de conversație pe lungul drum înapoi, prin Pennsylvania.

— Minunat, a zis soția mea. Trebuie să mai facem asta, cât de curând.

Și ce e mai trist e că vorbea serios.

Superbele irelevanțe

Iată o istorioară care-mi place mult.

Cu puțin înainte de Crăciun, anul trecut, o companie americană pe nume Maxis Inc., care produce jocuri pentru computer, a scos un joc intitulat SimCopter, în care jucătorii trebuiau să piloteze elicoptere aflate în misiuni de salvare. După terminarea celui de-al zecelea și ultimul nivel, după cum scria *New York Times*, câștigătorii ar fi trebuit recompensați cu un tam-tam audio-vizual care presupunea „multă lume, artificii și o fanfară”.

În locul lor și, bănuiesc, spre surprinderea generală, câștigătorii au descoperit imagini ale unor bărbați în costume de baie sărutându-se.

Imaginile clandestine erau, după cum s-a descoperit, opera unui programator obraznic în vârstă de 33 de ani, pe nume Jacques Servin. Contactat de *Times*, Servin a declarat că-i crease pe băieții care se giugiuleau „pentru a atrage atenția asupra lipsei personajelor homosexuale din jocurile pe calculator”. Compania s-a grăbit să retragă 78.000 de jocuri și l-a invitat pe dl Servin să-și găsească un alt loc de muncă.

Și iată o altă povestioară care-mi place.

În luna iunie a acestui an, în timp ce traversa de una singură America în mașină, dnei Rita Rupp din Tulsa, Oklahoma, i-a intrat în cap c-ar putea fi răpită de niște persoane deloc binevoitoare. Ca atare, pentru mai multă siguranță, a pregătit anticipat un bilețel, cu o caligrafie studiat plină de disperare, în care spunea: „Ajutor. Am fost răpită. Contactați poliția". Apoi, biletul conținea numele ei și adresa, plus numerele de telefon ale autorităților înarmate cele mai apropiate.

Acum, dacă tot scrii un asemenea răvaș, e bine să te asiguri că (a) chiar te răpește cineva și (b) că nu-l pierzi din geantă într-un moment de neatenție. Și acum, ghiciți ce s-a întâmplat. Biata doamnă Rupp a rătăcit biletul, care a fost găsit și predat de un cetățean conștiincios, după care, imediat, poliția din patru state a ridicat baricade pe șosele, a emis buletine de atenționare și, în general, s-a ambalat grozav. În tot acest timp, dna Rupp și-a continuat drumul către destinația ei, ignorând suav haosul pe care-l lăsase în urmă.

Defectul acestor două povestiri, oricât de încântătoare, este că n-am găsit încă o modalitate de a le include în rubrica mea. Constat că acesta e neajunsul scrisului de editoriale. Dau mereu peste astfel de frânturi de informații interesante și, ori de câte ori găsesc asemenea fragmente amuzante, le decupez sau le fotocopiez și le arhivez undeva, la secțiunea intitulată „Jocuri pe calculator (Bărbați sărutându-se)" sau „Cele mai proaste sfaturi pentru călătoria pe autostradă" sau oriunde mi se pare mie că le-ar fi locul.

După care, cândva – mă rog, în după-amiaza asta, dacă e să fiu exact –, dau iar peste ele și mă întreb ce-a fost în capul meu. Am denumit acest proces de colectare a unor informații

interesante, dar, în cele din urmă, inutile sindromul Ignaz Semmelweis, după numele doctorului austro-ungar care, în anul 1850, a fost primul om care a înțeles că răspândirea infecțiilor în saloanele de spital poate fi redusă considerabil prin spălatul mâinilor. Curând după această descoperire revoluționară, doctorul Semmelweis a decedat… ca urmare a unei zgârieturi la o mână care i se infectase.

Înțelegeți ce vreau să spun? O poveste superbă, dar nu am unde s-o folosesc. Aș fi putut la fel de bine să denumesc sindromul Versalle, după cântărețul de operă Richard Versalle, care, în 1996, în timpul premierei mondiale a piesei *The Makropulos Affair*, la Metropolitan Opera House din New York, a pronunțat replica fatală: „Ce păcat că nu putem trăi decât atât” și apoi, bietul de el, a căzut mort, în urma unui atac de cord.

Sau l-aș fi putut boteza în cinstea marelui general John Sedgewick din armata unionistă, ale cărui ultime cuvinte, în timpul bătăliei de la Fredericksburg, din Războiul Civil american, au fost: „Vă spun eu, băieți, ăștia nu-s în stare să nimerească nici măcar un bivol de la o asemenea dis…”.

Ceea ce au toate aceste istorii în comun este faptul că nu sunt relevante pentru nimic din ce am scris până acum și din ce voi scrie, probabil, vreodată. Problema este că nu știu niciodată sigur despre ce urmează să scriu (abia aștept să văd unde vom ajunge acum, vă mărturisesc sincer), astfel că păstrez totul în dosare, pentru cazul în care, la o adică, mi-ar putea fi de folos.

Ca rezultat, am dosare pline ochi cu articole decupate ca… ăsta, de pildă, dintr-un ziar din Portland, Maine, cu titlul: „Bărbat descoperit din nou legat cu lanțul de copac”. Acest

„din nou” mi-a atras atenția. Dacă titlul ar fi fost: „Bărbat descoperit legat cu lanțul de copac”, probabil c-aș fi trecut la pagina următoare. La urma urmelor, oricine se poate înlănțui de un copac o dată în viață. Dar de două ori… ce mai, asta începe să miroasă a neglijență.

Persoana în cauză era un oarecare Larry Doyen din Mexico, Maine, care, după cum s-a dovedit, avea acest hobby interesant de a se lega de copaci cu un lanț și un lacăt, aruncând după aceea cheia la o distanță inaccesibilă. De astă dată stătuse în pădure timp de două săptămâni și era aproape mort când a fost găsit.

O poveste distractivă și plină de învățăminte pentru aceia dintre noi care ar intenționa să facă din *bondage*-ul *al fresco* un hobby, dar mi-e greu să-mi aduc aminte acum, după atâta timp, ce speram să fac cu ea vizavi de onorabila revistă *Night & Day*.

Într-o ceață asemănătoare mă găsesc și în ceea ce privește presupusa semnificație a unei istorioare pe care am păstrat-o din ziarul *Seattle Times*, despre un grup de soldați dintr-un detașament de parașutiști care, ca strategie de relații publice, au acceptat să execute un salt cu aterizarea pe terenul de fotbal al unui liceu din Kennewick, Washington, pentru a-i oferi mingea atacantului echipei gazdă. Cu o lăudabilă precizie, au sărit din avion, lăsând în urmă fum colorat din torțe de semnalizare speciale, au făcut câteva manevre acrobatice elegante și spectaculoase, după care au aterizat pe un stadion pustiu de la capătul celălalt al orașului.

La fel de incapabil sunt să justific un alt articol din *New York Times*, despre un cuplu care a înregistrat pe hârtie gângurelile fiicei aflate la vârsta prunciei, le-a prezentat sub

forma unei poezii (vers reprezentativ: „Buah-buah buah-buah buah-buah”), le-a înscris în ceva ce se numește Concurs Deschis de Poezie Nord-Americană și a câștigat un premiu pentru accederea în semifinală.

Uneori, din păcate, nici nu păstrez întregul articol, ci doar un paragraf din el, drept care nu-mi rămâne decât un fragment totalmente derutant. Iată un citat din numărul din martie 1996 al revistei *Atlantic Monthly:* „Este perfect legal ca un dermatolog să facă o operație pe creier într-un garaj, dacă reușește să găsească un pacient dispus să se urce pe masă și să plătească pentru așa ceva”. Și altul, din *Washington Post*: „Cercetătorii de la University of Utah au descoperit că majoritatea oamenilor respiră mai mult pe o nară timp de trei ore și mai mult pe cealaltă în următoarele trei”. Numai bunul Dumnezeu știe ce fac oamenii ăia în celelalte 18 ore ale zilei, pentru că restul articolului nu l-am păstrat.

Sper în continuare să găsesc o modalitate de a insera toate aceste ciudățenii într-un articol, dar încă nu știu cum. Pot să vă promit însă cu mâna pe inimă că, după ce găsesc soluția, veți fi primii care vor afla, din rubrica de față.

Despre pierderea unui fiu

S-ar putea ca următoarele rânduri să vi se pară cam melodramatice, dar ieri-seară lucram la biroul meu, când copilul cel mai mic a venit, cu bâta de baseball pe umăr și cu șapca pe cap, să mă întrebe dacă nu vreau să mă joc puțin cu el. Încercam să termin un articol important înainte de plecarea într-o călătorie mai lungă și era cât pe ce să-l refuz politicos, dar apoi mi-am dat seama că nu va mai avea niciodată șapte ani, o lună și șase zile, de aceea era mai bine să profităm de acest moment atât cât mai puteam.

Am ieșit deci pe peluza din fața casei și aici vine partea melodramatică. Experiența avea o frumusețe atât de primitivă și de magnifică, încât nu v-o pot descrie – felul în care cădeau razele târzii ale soarelui, măturând peluza de la un capăt la altul, așteptarea încordată a trupului lui tânăr, faptul că făceam ceea ce constituie chintesența relației tată-fiu, mulțumirea profundă pe care mi-o dădea faptul de a fi împreună cu el – și nu mi-a venit să cred că încheierea unui articol, scrisul unei cărți sau orice altă activitate mi s-ar fi putut părea mai importantă și mai satisfăcătoare decât aceasta.

Tot acest val de sensibilitate mi-a fost provocat de faptul că, în urmă cu o săptămână sau două, îl duseserăm pe fiul nostru cel mare la o universitate din Ohio. Era primul pui care își lua zborul din cuib și acum plecase – matur, independent, îndepărtat –, iar eu îmi dădeam brusc seama ce repede cresc.

— Odată plecați la colegiu, nu se mai întorc niciodată cu adevărat, ne-a spus recent, cu tristețe, o vecină care și-a pierdut deja doi copii în felul acesta.

Nu asta aveam nevoie să aud. Aveam nevoie să aud că se întorc des, doar că acum își agață singuri hainele în cuier, te admiră pentru inteligența și spiritul tău și nu mai au dorința arzătoare de a-și înfige cercei cu strasuri în diverse găuri ciudate din cap. Dar vecina avea dreptate. Al meu s-a dus. E în casă un gol care stă mărturie.

Nu m-am așteptat să fie așa, fiindcă în ultimii doi ani nici când era de față nu era de față, dacă înțelegeți ce vreau să spun. Ca majoritatea adolescenților, nu locuia în aceeași casă cu noi în adevăratul sens al cuvântului, ci mai degrabă dădea pe-aici de câteva ori pe zi, ca să vadă ce e în frigider sau să bântuie prin camere, cu un prosop în jurul mijlocului, strigând: „Mamă, unde mi-e…?”, de exemplu: „Mamă, unde mi-e cămașa galbenă?” sau „Mamă, unde mi-e deodorantul?”. Când și când, îi vedeam creștetul capului într-un fotoliu din fața televizorului, pe ecranul căruia niște orientali își trăgeau unul altuia picioare în cap, dar, în cea mai mare parte a timpului, sălășluia într-un loc denumit „Pe-afară”.

Rolul meu în intrarea lui la colegiu s-a limitat la scrisul cecurilor – multe, unul după altul – și la pălitul adecvat, cu gura căscată, la vederea sumelor acumulate. Este inimaginabil de costisitor să trimiți un copil la universitate în Statele Unite

în ziua de azi. Poate pentru că locuim într-o comunitate unde lucrurile acestea sunt tratate cu seriozitate, aproape toți copiii din orașul nostru care se apropie de vârsta colegiului fac o prospectare a cel puțin șase sau șapte instituții de învățământ superior, totul pe bani foarte mulți. Urmează taxele pentru examenele de admitere, câte una pentru fiecare universitate la care se înscriu.

Toate acestea pălesc însă pe lângă cheltuielile de după admitere. Taxele școlare ale fiului meu se ridică la 19.000 de dolari pe an – adică aproape 12.000 de lire sterline, în bani adevărați –, despre care mi s-a spus că este o sumă rezonabilă pentru vremurile noastre. Sunt școli unde taxa de școlarizare este de 28.000 de dolari anual. Urmează 3.000 de dolari pe an pentru cazare, 2.400 pentru masă, în jur de 700 pentru cărți, 650 pentru accesul la unitatea sanitară și pentru asigurări, plus 710 dolari pentru „activități". Nu mă întrebați ce sunt acelea. Eu nu fac decât să semnez cecurile.

Se adaugă costul pentru adusul lui acasă și trimiterea înapoi în Ohio cu avionul de Ziua Recunoștinței, de Crăciun și de Paști – zile în care toți studenții americani se deplasează cu avionul, de aceea prețurile biletelor sunt stupefiant de mari – și alte cheltuieli incidentale, precum banii de buzunar și facturile de telefon pentru convorbirile interurbane. Nevastă-mea îl sună deja o dată la două zile ca să-l întrebe dacă are destui bani, când, de fapt, după cum i-am spus și ei, ar trebui să fie invers. A, iar aici totul se întinde pe o perioadă de patru ani, nu trei, ca în Marea Britanie. Și mai e ceva. Anul viitor îmi va pleca o fiică la universitate, deci totul se dublează.

Trag nădejde că-mi veți ierta faptul că partea emoțională a evenimentului a cam rămas în umbră din cauza șocului

financiar. Abia când l-am lăsat la căminul universității și l-am părăsit acolo, cu un aer impresionant de pierdut și de nedumerit, printre cutii de carton de diferite mărimi și valize, într-o încăpere sărăcăcioasă, nu cu mult diferită de o celulă de închisoare, m-am dumirit că tocmai dispărea din viețile noastre, intrând în a lui.

Iar acum, că ne-am întors acasă, e și mai rău. La televizor nu mai vedem kickboxing, pe holul din spate nu te mai împiedici de grămezile de adidași, din capul scării nu se mai aude: „Mamă, unde mi-e...?", nu mai am pe nimeni cât mine de înalt care să mă facă „tălâmb" sau să-mi spună: „Tare cămașă, tată. Ai jefuit un cerșetor?". În realitate, acum îmi dau seama, am înțeles lucrurile exact pe dos. Chiar și când nu era de față era de față, dacă înțelegeți ce vreau să spun. Și acum nu mai e de față deloc.

Nu e nevoie decât de un lucru mărunt – un tricou mototolit găsit în spatele banchetei de la mașină, niște gumă de mestecat lăsată într-un loc cu desăvârșire nepotrivit – ca să mă facă să mă smiorcăi fără oprire. Dna Bryson, pe de altă parte, n-are nevoie de stimulente. Ea se smiorcăie pur și simplu fără oprire: la chiuvetă, în timp ce dă cu aspiratorul, în baie. „Puiul mamei!", se văicărește ea, suflându-și nasul cu un trâmbițat alarmant în orice bucată de material îi cade la îndemână, după care mai suspină puțin.

În ultima săptămână am constatat că petrec o mulțime de timp bântuind prin casă și uitându-mă la cele mai neașteptate obiecte – o minge de baschet, trofeele lui de la atletism, câte o fotografie veche de familie –, gândindu-mă la toate zilele uitate de ieri pe care le reprezintă. Partea grea și neașteptată este nu atât că înțeleg că fiul meu nu mai este aici, cât că

băiețelul care era a dispărut pentru totdeauna. Aș da orice să-i capăt înapoi pe ambii. Desigur însă că nu se poate. Viața merge înainte. Copiii cresc și pleacă de-acasă și, dacă nu ați aflat încă asta, credeți-mă pe mine, se întâmplă mai repede decât vă închipuiți.

De aceea închei aici și mă duc să joc un pic de baseball pe peluza din fața casei, cât mai am cu cine.

Divertisment pe autostradă

Dacă ați urmărit cu atenție această rubrică (și dacă nu, de ce, mă rog?), vă amintiți că săptămâna trecută v-am povestit c-am făcut drumul cu mașina din New Hampshire până în Ohio, pentru a-l da pe fiul meu cel mare pe mâna unei universități care s-a oferit să-l găzduiască și să-l educe pe durata următorilor patru ani, în schimbul unei sume de bani nu foarte îndepărtate de costul unei aselenizări.

Ce nu v-am spus atunci, pentru că n-am vrut să vă supăr în prima săptămână de după revenirea mea din concediu, a fost ce coșmar s-a dovedit a fi această experiență. Acum, vă rog să mă înțelegeți, ca orice om, îmi iubesc soția și copiii, indiferent cât mă costă *per annum* în perechi de încălțăminte sau în jocuri Nintendo (destul de mult, sincer să fiu), dar asta nu înseamnă că mai vreau să petrec vreodată o săptămână împreună cu ei într-un container de metal sigilat, pe o autostradă americană.

Mă grăbesc să adaug că problema nu o reprezintă familia mea, ci autostrada americană. Ah, cât e de plicticoasă o autostradă americană! Nici nu vă puteți închipui plictiseala la o asemenea scară (decât, poate, dacă sunteți din Stevenage, Marea Britanie). În parte, defectul autostrăzilor americane e

că sunt atât de lungi – din New Hampshire până în centrul statului Ohio sunt 1.350 de kilometri și, acum pot să atest personal, tot pe-atâția sunt și la întoarcere –, dar cel mai rău e că, pe drum, nu găsești nimic interesant.

Nu a fost așa dintotdeauna. Când eram eu mic, autostrăzile americane erau împestrițate cu distracții. Nu de cea mai bună calitate, dar asta nu conta câtuși de puțin.

În orice zi, într-un moment anume, puteai fi sigur că vei vedea un panou pe care să scrie ceva de genul: „Vizitați piatra atomică, faimoasă în întreaga lume. Chiar strălucește!”. Câțiva kilometri mai încolo, un alt panou pe care scria: „Trebuie să vedeți piatra care a uimit lumea științei! Doar 261 de kilometri!”. Pe acest al doilea panou, de regulă, era și poza unui savant serios, cu o bulă în dreptul gurii, ca în benzile desenate, care se destăinuia: „Într-adevăr, este o minune a naturii!” sau „Sunt foarte uimit!”.

După alți câțiva kilometri, găseai: „Încercați câmpul de forță al pietrei atomice… *Dacă aveți curaj*! La doar 236 de kilometri!”. Pe acest panou era un bărbat care, interesant lucru, mi se părea că seamănă cu tata, azvârlit violent pe spate de o stranie forță radiantă. Cu litere mai mici era scris avertismentul: „Atenție, ar putea fi nepotrivit pentru copiii mici”.

Atât ne trebuia. Fratele și sora mea mai mari, înghesuiți laolaltă cu mine pe bancheta din spate, după ce vor fi epuizat toate modalitățile de distracție pe care le oferea ocazia de a mă imobiliza și a-mi desena forme geometrice pe față, brațe și burtă cu pixul, începeau să ceară zgomotos să vadă această atracție mondială, iar eu mă alăturam cu glas stins.

Cei care instalau panourile cu pricina erau extrem de inteligenți, printre geniile marketingului din epoca noastră. Știau exact – până la kilometru, după părerea mea – cât timp îi trebuie unei mașini pline cu copii ca să înfrângă profunda și inevitabila opoziție a tatălui față de vizitarea a ceva ce urma să fie o risipă de timp și de bani. Oricum, rezultatul era că mergeam întotdeauna.

Celebra piatră atomică, cunoscută la nivel mondial, nu semăna, bineînțeles, câtuși de puțin cu atracția anunțată. Era aproape caraghios de mică prin comparație cu ilustrația și nu strălucea deloc. Era împrejmuită cu un gard, vezi Doamne, pentru siguranța privitorilor, iar gardul era acoperit cu pancarte pe care scria: „Atenție, câmp de forță periculos! Nu vă apropiați!”. Dar întotdeauna se găsea câte un copil care se strecura pe sub gard ca să pună mâna pe ea, ba chiar să se cațăre pe ea, fără să fie azvârlit la o parte sau să sufere vreo consecință vizibilă. De cele mai multe ori, tatuajele mele extravagante, făcute cu pixul, le stârneau mai mult interes vizitatorilor.

Drept care tata, dezgustat, ne îngrămădea la loc în mașină, jurând să nu se mai lase niciodată prostit, și o țineam ață până când, după alte câteva ceasuri, treceam pe lângă un panou pe care scria: „Vizitați nisipurile cântătoare, faimoase în întreaga lume! Numai 344 de kilometri!” – și ciclul începea din nou.

În vest, în statele cu adevărat plicticoase, precum Nebraska sau Kansas, oamenii instalau câte un panou practic pentru orice: „Mergeți să vedeți vaca moartă! Ore întregi de distracție pentru toată familia!” sau „Petec de pădure! Numai 212 kilometri!”. Îmi aduc bine aminte că, în decursul anilor, am vizitat o urmă de dinozaur, un deșert pictat, o broască

fosilizată, o gaură în pământ care se pretindea a fi cea mai adâncă fântână din lume și o casă construită în întregime din sticle de bere. La drept vorbind, am avut vacanțe din care asta e tot ce mai țin minte.

Locurile respective erau întotdeauna dezamăgitoare, dar nu asta conta. Nu pentru experiență plăteai 75 de cenți. Îi plăteai ca pe un fel de tribut, un mulțumesc adresat persoanei pline de imaginație care te ajutase să parcurgi 204 kilometri de autostradă plată într-o stare de reală încântare și, în cazul meu, fără să ți se mai deseneze nimic pe piele. Tata nu a reușit să înțeleagă niciodată acest lucru.

Acum, trebuie să recunosc, nici copiii mei nu înțeleg. În călătoria despre care vă vorbesc, în timp ce treceam prin Pennsylvania, un stat atât de ridicol de mare, încât îți ia o zi întreagă să-l traversezi, am trecut pe lângă anunțul următor: „Vizitați America de la marginea drumului, faimoasă în întreaga lume! Numai 127 de kilometri!”.

Habar n-aveam ce poate fi America de la marginea drumului și nici măcar nu era pe traseul nostru, dar am insistat să mergem oricum. Lucrurile astea pur și simplu nu mai există. În ziua de azi, cel mai incitant loc pe care poți să speri că-l vei găsi pe o autostradă americană este un Happy Meal la McDonald’s. Așadar, America de la marginea drumului, indiferent ce va fi fiind ea, trebuie cinstită cu grijă și devotament. Ironia sorții a făcut însă ca să fiu de departe singurul dintre ocupanții mașinii care voia s-o vadă.

America de la marginea drumului s-a dovedit a fi o machetă uriașă a unei căi ferate, cu orășele și tuneluri, ferme cu vaci și oi miniaturale și cu multe trenuri care se învârteau în cercuri nesfârșite. Era cam prăfuită și slab luminată, dar

fermecătoare, într-un fel care spunea că nu se atinsese nimeni de ea din 1957 încoace. Eram singurii clienți din ziua aceea și poate chiar dintr-un șir lung de zile. Mi-a plăcut la nebunie.

— Nu-i așa că e grozav? am întrebat-o pe fiica mea mai mică.

— Tati, ești de super-jenă, mi-a spus ea cu tristețe și a ieșit.

M-am întors plin de speranță către fratele ei mai mic, dar și el a urmat-o, clătinând din cap.

Sigur c-am fost dezamăgit, dar știu ce am de făcut pentru data viitoare. Cu două ore înainte, îi imobilizez și desenez pe ei, din cap până-n picioare, cu pixul. Atunci or să aprecieze orice distracție oferită de autostradă. Sunt absolut sigur.

Spionii la lucru

Iată un lucru pe care vreau să-l țineți minte dacă veți folosi vreodată cabina de probă a unui magazin universal american sau a vreunui alt magazin de îmbrăcăminte. Este perfect legal – mai mult, e chiar un lucru obișnuit – ca magazinul să vă spioneze în timp ce probați hainele.

Știu asta pentru că tocmai am terminat de citit o carte scrisă de Ellen Alderman și Caroline Kennedy, intitulată *Dreptul la intimitate*, plină de povești îngrijorătoare despre felurile în care firmele și angajatorii pot – și asta și fac, plini de entuziasm – să-și bage nasul în ceea ce, în mod normal, ar fi considerat viață privată.

Chestiunea spionatului în cabinele de probă a ieșit la lumină în 1983, când un client care încerca niște articole de îmbrăcăminte într-un magazin universal din Michigan a descoperit că un angajat al magazinului se urcase pe o scară și-l urmărea printr-o fantă metalică. (Așa-i că e de prost-gust?) Clientul a fost suficient de indignat ca să dea în judecată magazinul pentru încălcarea intimității. A pierdut procesul. Un tribunal a susținut că era logic ca firmele să se protejeze împotriva furtului din magazine utilizând astfel de mijloace de supraveghere.

N-ar fi trebuit să se mire. În America zilelor noastre, toată lumea e spionată într-un fel sau altul. Combinația dintre progresul tehnologic, paranoia angajatorilor și avariția comercială face ca viețile multor milioane de americani să fie cercetate în moduri care nu ar fi fost posibile – nici măcar imaginabile – cu zece ani în urmă.

Intrați pe internet și aproape orice pagină pe care o vizitați va înregistra articolul pe care l-ați căutat și cât ați întârziat asupra lui. Aceste informații le pot fi – și le sunt, în general – vândute companiilor de marketing și comerț prin poștă sau folosite în cine știe ce alt fel, îndemnându-vă insistent să cheltuiți bani.

Mai rău este că există acum zeci de brokeri de informații – detectivi particulari electronici – care își câștigă traiul navigând pe internet și extrăgând informații cu caracter personal contra unui onorariu. Dacă ești rezident american și te-ai înregistrat vreodată pentru a vota, acești oameni îți pot obține adresa și data nașterii, pentru că formularele de înregistrare pentru vot au caracter public în cele mai multe state. Cu ajutorul acestor două detalii, pot (și, pentru sume modeste de opt-zece dolari, o vor și face) să furnizeze aproape orice fel de date personale pe care cineva dorește să le afle: dosare juridice, fișe medicale, dosare de circulație, situații bancare, hobby-uri, obiceiuri la cumpărături, venituri anuale, numere de telefon (inclusiv cele trecute la secret), orice.

Aproape toate acestea erau posibile și până acum, dar era nevoie de mai multe zile de investigații și de vizite la numeroase ghișee guvernamentale. Acum, totul se poate face în câteva minute, într-o anonimitate desăvârșită, prin intermediul internetului.

Multe companii profită de posibilitățile oferite azi de tehnologie pentru a-și desfășura, fără scrupule, afacerile mai eficient. În Maryland, conform revistei *Time*, o bancă a cercetat fișele medicale ale celor cărora le acordase împrumuturi – aparent, perfect legal – pentru a afla care dintre ei sufereau de boli grave, iar apoi s-a folosit de aceste informații pentru a le anula împrumuturile. Alte companii și-au concentrat eforturile nu asupra clienților, ci a propriilor angajați – de pildă, pentru a verifica ce medicamente pe rețetă luau aceștia. O firmă mare și bine-cunoscută a bătut palma cu o companie farmaceutică, pentru a analiza fișele medicale ale salariaților, în încercarea de a afla cine ar putea beneficia de pe urma unei medicații antidepresive. Ideea fiind că, după aceea, firma urma să aibă angajați mai calmi, iar compania farmaceutică, mai mulți clienți.

Asociația Patronatului American afirmă că două treimi dintre companiile americane își spionează salariații într-un fel sau altul. 35% urmăresc telefoanele și 10% chiar înregistrează convorbirile, pentru a le asculta în liniște mai târziu. Aproape un sfert dintre companii admit că intră în fișierele de pe computerele salariaților și le citesc e-mailurile.

Altele își urmăresc în secret angajații la serviciu. O secretară de la un colegiu din Massachusetts a descoperit că o cameră video ascunsă îi filma interiorul biroului 24 de ore din 24. Dumnezeu știe ce spera să descopere conducerea școlii prin intermediul acestei supravegheri. Ce a obținut au fost imagini ale femeii schimbându-și în fiecare seară hainele de birou cu un trening, pentru a face jogging până acasă. Secretara și-a dat în judecată șefii și va câștiga, probabil, o

căruță de bani. În multe alte părți însă, tribunalele au declarat legitim dreptul companiilor de a-și spiona angajații.

În 1989, după ce a aflat că firma la care lucra, o mare companie japoneză de produse pentru computer, citea în mod obișnuit e-mailurile salariaților, deși acestora li se dăduseră asigurări că nu se proceda în acest fel, o angajată a tras semnalul de alarmă și a fost concediată prompt. A deschis un proces în instanță pentru concediere nejustificată și a pierdut. Instanța a susținut dreptul companiei nu doar de a citi corespondența privată a salariaților, ci și de a-i minți pe această temă. Uau!

Și, ca să revin la un subiect mult discutat, mai este obsesia drogurilor. Am un prieten care s-a angajat la o mare companie din Iowa cu vreun an în urmă. Peste drum de firmă era o tavernă, locul preferat de salariați după program. Într-o seară, prietenul meu bea o bere cu colegii, după orele de serviciu, când a fost abordat de o colegă care l-a întrebat dacă nu știe de unde-și poate procura niște marijuana. I-a spus că el nu fumează, dar, ca să scape de ea – căci fusese foarte insistentă –, i-a dat numărul de telefon al unei cunoștințe care mai vindea din când în când.

A doua zi a fost concediat. S-a dovedit că femeia era spionul firmei, angajată exclusiv pentru a-i da la iveală pe cei care iau droguri. Omul nu-i furnizase marijuana, înțelegeți, nici n-o încurajase să folosească marijuana, ba chiar îi spusese apăsat că el însuși nu consumă. Cu toate acestea, a fost dat afară pentru „încurajarea și facilitarea utilizării de substanțe ilegale”.

Deja 91% dintre companiile mari – mi se pare aproape incredibil – își testează unii salariați ca să afle dacă iau

droguri. Zeci dintre ele au introdus ceea ce se numește regulamentul TAD – prescurtarea de la tutun, alcool și droguri –, care le interzice angajaților să folosească oricare dintre aceste substanțe oricând, inclusiv acasă. Există firme, dacă vă vine să credeți, care le interzic oamenilor lor să bea sau să fumeze oricând – chiar și o bere, chiar și sâmbătă seara – și se asigură că regulamentul este aplicat obligând pe toată lumea să dea probe de urină. Revoltător, dar asta e situația.

Și lucrurile nu se opresc aici. Doi producători de aparatură electronică au inventat, în colaborare, ceva numit „ecuson activ", care urmărește mișcările oricărei persoane obligate să-l poarte. Ecusonul emite câte un semnal cu raze infraroșii la fiecare 15 secunde. Semnalul e recepționat de un computer central, care poate astfel înregistra unde este și unde a fost fiecare angajat, cu cine s-a întâlnit, de câte ori s-a dus la toaletă sau la dozatorul de apă – pe scurt, care-i poate urmări absolut toate gesturile făcute pe parcursul unei zile de lucru. Și, dacă nici asta nu prevestește un viitor sumbru, nu știu ce altceva ar putea.

Mă bucur că pot spune însă că a apărut și ceva ce compensează totul. O companie din New Jersey a patentat un sistem capabil să stabilească dacă angajații unui restaurant se spală pe mâini după ce folosesc toaleta. Cu *asta*, da, sunt de acord.

Cum se închiriază o mașină

Ne-am întors deja în Statele Unite de vreo doi ani, dacă vă vine să credeți (și, dacă mă gândesc mai bine, chiar și dacă nu vă vine să credeți), ca atare s-ar zice c-am început să mă obișnuiesc cu lucrurile. Dar, vai, nu-i așa. Complexitatea vieții americane moderne mă lasă adesea perplex. Vedeți voi, aici totul e îngrozitor de complicat.

Am avut ocazia să reflectez la asta acum câteva săptămâni, când m-am dus să-mi ridic mașina închiriată de la aeroportul din Boston și funcționarul, după ce a înregistrat toate numerele asociate vreodată cu persoana mea și mi-a copiat mai multe carduri de credit, m-a întrebat:

— Doriți și Poliță cu Opțiune de Excludere pentru Pagubele Produse de Terți?

— Nu știu, i-am răspuns, nesigur. Ce-i aia?

— Vă oferă acoperire pentru cazul în care împotriva dumneavoastră se face o Solicitare de Despăgubire pentru Excluderea Secunzilor sau dacă dumneavoastră faceți o Solicitare de Excludere a Primilor sau Secunzilor, în numele unei a patra părți de-a doua.

— Asta dacă nu solicitați o Scutire Încrucișată Reziduală a Primilor, a adăugat un domn care stătea la coadă în spatele

meu, dându-mi amețeli.

— Nu, asta e numai la New York, l-a corectat funcționarul de la închirieri. În Massachusetts, nu poți să soliciți scutire încrucișată decât dacă ai un singur picior și nu locuiești în mod obișnuit în America de Nord din motive legate de impozite.

— Vă gândeați la Polița de Descărcare de Invaliditate pentru Secunzi, i-a spus un al doilea domn de la coadă primului. Sunteți din Rhode Island?

— Da, de-acolo sunt, a răspuns primul domn.

— Așa se explică. Acolo aveți Ponderarea Parțială Variabilă Dublu-Negativă.

— Nu pricep nimic din toate astea! am exclamat eu cu disperare.

— Uitați cum stau lucrurile, mi-a spus funcționarul, puțin iritat. Să zicem că vă ciocniți cu cineva care are o Poliță de Descărcare de Invaliditate pentru Secunzi, dar nu și Despăgubirea de Accident pentru Primi și Terți. Dacă dumneavoastră aveți Polița cu Opțiune de Excludere pentru Pagubele Produse de Terți, nu mai trebuie să cereți despăgubirea pe contractul dumneavoastră, conform Scutirii de Responsabilitate Reversibilă cu O Singură Cifră. De ce Fond Rulant pentru Pierderi Personale dispuneți?

— Nu știu, am zis.

M-a țintuit cu privirea.

— Nu știți? a repetat el pe un ton egal, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă.

Cu coada ochiului îi vedeam pe ceilalți clienți de la coadă schimbând priviri amuzate.

— Doamna Bryson se ocupă de chestiile astea, am explicat eu, cam pe lângă subiect.

— Atunci spuneți-mi ce Nivel de Bază pentru Dublele Grețeli de Picior aveți.

I-am aruncat o privire scurtă și neajutorată, care spunea: nu da, te rog!

— Nu știu.

A tras aer în piept, într-un fel care sugera că poate era mai bine să merg pe jos.

— După părerea mea, aveți nevoie de Planul Universal Reversibil Comprehensiv Dublu cu Încărcare pe Sus.

— Și cu Beneficii Graduale în Caz de Deces, a propus al doilea domn de la coadă.

— Ce-i aia? am întrebat trist.

— Aveți totul aici, în broșură, mi-a răspuns funcționarul, întinzându-mi o broșură. În principiu, vă oferă o poliță de o sută de milioane de dolari pentru furt, incendiu, accident, cutremur, război nuclear, explozii ale gazelor de mlaștină, impact cu meteoriți, deraiere care conduce la pierderea părului și deces intenționat – cu condiția să aibă loc simultan și să anunțați cu douăzeci si patru de ore înainte, în scris, cu înaintarea unui Raport de Incident cu Intenție.

— Și cât costă?

— O sută șaptezeci și doi de dolari pe zi. Dar primiți și un set de cuțite gratuit.

M-am uitat la ceilalți bărbați de la rând. Dădeau din cap încurajator.

— OK, îl iau, am spus cu resemnare epuizată.

— Acum: doriți Opțiunea Fără Griji pentru Un Rezervor Plin, a continuat funcționarul, sau Opțiunea Zgârcitului cu

Umplere la Client?

— Asta ce mai e? am întrebat, constatând cu exasperare că întregul coșmar încă nu se sfârșise.

— Păi, cu Opțiunea Fără Griji pentru Un Rezervor Plin puteți înapoia mașina cu rezervorul gol, iar noi îl umplem contra sumei unice de 32,95 dolari. Cu celălalt plan, dumneavoastră umpleți rezervorul înainte de a înapoia mașina, iar noi includem cei 32,95 dolari în altă parte a facturii, la rubrica Sume Diverse Neexplicate.

M-am consultat cu consilierii mei și am cumpărat varianta Fără Griji.

Funcționarul a bifat în căsuța adecvată.

— Și doriți Aranjamentul cu Opțiunea de Localizare a Autoturismului?

— Ce-i aia?

— Vă spunem noi unde se află mașina.

— Luați-l, m-a îndemnat cu căldură domnul cel mai apropiat de mine. Eu l-am refuzat o dată, la Chicago, și am petrecut două zile jumate în aeroport, căutând blestemăția de mașină. S-a dovedit a fi sub o prelată, într-un lan de porumb de lângă Peoria.

Și tot așa. În cele din urmă, după ce am parcurs cele două sute și ceva de pagini de opțiuni multi-etajate, funcționarul mi-a întins contractul.

— Semnați aici, aici și aici, mi-a spus. Și puneți inițialele aici, aici, aici și aici… și încă o dată aici. Și aici, aici și aici.

— Pe ce-mi pun inițialele? am întrebat cu teamă.

— Păi, asta ne dă dreptul să venim la dumneavoastră acasă și să vă confiscăm un copil sau un aparat electronic mai scump, dacă nu aduceți mașina înapoi la timp. Prin asta vă

declarați de acord să vă administrăm serul adevărului în cazul unui conflict. Aici aveți renunțarea la dreptul de a ne da în judecată. Asta confirmă că orice daună adusă mașinii, acum și în viitor, este responsabilitatea dumneavoastră. Iar aici este o donație de 25 de dolari pentru cadoul de rămas-bun pentru Bernice Kowalski.

Și, până să apuc să-i răspund, a smuls contractul, înlocuindu-l pe tejghea cu o hartă a aeroportului.

— Acum, ca să ajungeți la mașină, a continuat el, trasând pe hartă ca într-unul dintre jocurile-labirint din cărțile pentru copii, urmați indicatoarele roșii de la Terminalul A la Terminalul D2, apoi indicatoarele galbene – inclusiv cele verzi – prin parcare până la scările rulante din Sectorul R. Coborâți pe scară până în Punctul de Întâlnire Pasageri Q, luați microbuzul pe care scrie: „Parcare Satelit/Valea fluviului Mississippi” și mergeți până în Parcarea A427-Vest. Acolo coborâți, urmați săgețile albe prin tunelul subportuar, prin zona de excluziune carantină, până dincolo de stația de filtrare. Traversați pista 22-Stânga, săriți gardul pe la capătul îndepărtat, coborâți pe chei și o să găsiți mașina parcată pe locul cu numărul 12.604. E un Flymo roșu, nu se poate să nu-l vedeți.

Mi-a întins cheile și o cutie mare plină cu documente, polițe de asigurare și alte articole înrudite.

— Și mult succes! a strigat el după mine.

Bineînțeles că n-am găsit mașina și că am întârziat câteva ceasuri la întâlnire, dar trebuie să recunosc cinstit că setul de cuțite ne-a făcut mare plăcere.

Toamna în New England

Ah, toamna!

În fiecare an, cam pe vremea asta, pentru o perioadă tulburător de scurtă – o săptămână sau două –, se petrece un lucru uimitor aici. Întregul New England explodează în culori. Toți copacii aceștia care, luni de zile, au format o cortină verde și sobră izbucnesc pe neașteptate într-un milion de nuanțe strălucitoare și peisajul, după formularea lui Francis Trollope, „pătrunde în glorie”.

Ieri, sub pretextul unei cercetări vitale, am plecat cu mașina până în Vermont și le-am oferit picioarelor mele uimite delicatesa unei ascensiuni pe vârful Killington – 1.291 de metri de splendoare solidă în mijlocul Munților Verzi. Era una dintre zilele acelea somptuoase, când lumea e saturată de parfumul de mosc al toamnei și de o perfecțiune picantă, cristalină, când aerul este atât de curat și de limpede, încât ai senzația c-ar suna dacă l-ai lovi, ca un pahar de vin proaspăt lustruit. Până și culorile erau cristaline: cerul de un albastru viu, câmpul de un verde profund, frunzele într-o mie de tente luminoase. Este o priveliște uimitoare când fiecare copac, de jur împrejur, devine o entitate separată, când fiecare șosea secundară șerpuită și fiecare coastă de deal dolofană arată

dintr-odată ca infinit stropită cu toate tușele aprinse pe care le poate azvârli natura: roșu arzător, auriu lucitor, stacojiu pulsatil, oranj înfocat.

Iertați-mă dacă par puțin exaltat, dar e cu neputință să descrii un spectacol atât de măreț fără să-ți pierzi stăpânirea de sine. Până și marele naturalist Donald Culross Peattie, un om a cărui proză este atât de seacă, încât poți să ștergi cu ea apa vărsată pe jos, și-a pierdut totalmente capul când a încercat să pună în cuvinte minunăția unei toamne din New England.

În lucrarea sa fundamentală, *Istoria naturală a copacilor din estul și centrul Americii de Nord*, Peattie înșiră 434 de pagini într-un limbaj care, cu multă generozitate, poate fi numit profesional (un pasaj tipic: „Stejarii sunt, de obicei, copaci masivi, cu lemn de esență tare, cu scoarța solzoasă și încrețită, cu lăstari în cinci colțuri, mai mult sau mai puțin, și, în consecință, cu frunze palmate…”), dar, când, în fine, își îndreaptă atenția spre arțarul dulce de New England și spre mantia sa vie, tomnatică, parcă i-ar fi pus cineva alcool în cacao. Într-o avalanșă de metafore rostogolite pe nerăsuflate, el descrie culorile arțarului ca pe „strigătul unei armate numeroase… limbi de foc… ca melodia amplă a unui marș ce se înalță pe creasta unei mări simfonice înspumate și, cu cântecul său puternic, dă sens tuturor disonanțelor calculate ale orchestrei”.

Parcă o și auzi pe soția lui:

— Da, Donald, dar acum ia-ți pastilele, dragă.

Continuă tot așa pe parcursul a două paragrafe pline de febrilitate, pe urmă revine brusc la prezentarea axilelor descendente ale frunzelor, a mugurilor solzoși și a ramurilor

atârnătoare. Îl înțeleg foarte bine. Când am dat de aerul ireal de curat de pe vârful Killington, cu vedere către cele patru zări înmuiate în splendoarea toamnei, m-am abținut cu greu să desfac brațele, izbucnind într-un potpuriu din cântecele lui John Denver. (Iată de ce e bine să mergeți pe munte însoțiți de cineva cu experiență și să aveți la voi o trusă de prim-ajutor bine dotată.)

Când și când, citești despre câte un profesor universitar, plecat la drum cu echivalentul științific al unei palete de culori, care anunță serios descoperirea că arțarii din Michigan sau stejarii din Ozark ating nuanțe încă și mai intense, ratând complet acele calități speciale care fac ca toamna din New England să fie un spectacol unic.

În primul rând, peisajul din New England oferă o priveliște pe care nu o concurează nici o altă zonă din America de Nord. Bisericile albe, podurile cu acoperiș, fermele îngrijite și satele strânse în pâlcuri completează în mod ideal tonurile grele, pământii ale naturii. Mai mult, varietatea copacilor de aici nu este egalată decât de puține alte zone: stejari, fagi, plopi de munte, oțetari, patru soiuri de arțari și alți nenumărați arbori creează un contrast care-ți amețește simțurile. În cele din urmă și mai presus de orice altceva, este echilibrul scurt, dar desăvârșit al climei toamna, cu nopți răcoroase și clare și zile calde și însorite, care contribuie la atingerea coordonată a unui punct culminant de către toate foioasele. Așa încât vă rog să mă înțelegeți. Timp de câteva zile superbe, în octombrie, New England este fără îndoială cel mai frumos loc de pe pământ.

Și mai remarcabil este însă faptul că nimeni nu știe cu precizie de ce.

Toamna, după cum vă amintiți de la lecțiile de biologie predate în școală (sau, dacă nu, din revista *Tomorrow's World)*, copacii se pregătesc pentru somnul îndelungat de iarnă, încetând să mai producă clorofilă, substanța care face ca frunzele să fie verzi. Absența clorofilei le permite altor pigmenți, cu numele de carotenoide, care au fost prezenți în frunze în tot acest timp, să se umfle un pic în pene. Carotenoidele sunt cele care dau galbenul și auriul mestecenilor, ale arborelui hicori și ale unora dintre speciile de stejar, între altele. Și acum, iată partea interesantă. Pentru a le îngădui tuturor acestor nuanțe de auriu să se dezlănțuie, copacul trebuie să continue să-și hrănească frunzele, chiar dacă ele nu mai fac nimic util, ci doar stau atârnate și arată frumos. Într-un moment în care ar trebui să stocheze energie pentru primăvara următoare, copacul investește eforturi considerabile în a hrăni un pigment care aduce bucurie în inimile oamenilor simpli, ca mine, dar pe el nu-l ajută cu nimic.

Încă și mai misterios e faptul că unele specii de arbori merg un pas mai departe și, plătind un preț considerabil, produc un alt tip de substanță, denumită antocian, care are drept rezultat nuanțele de oranj și de stacojiu atât de caracteristice pentru această regiune. Copacii din New England nu produc antocian în cantitate mai mare decât alții, ci mai degrabă solul și clima din New England oferă condițiile cele mai potrivite pentru ca toate culorile să se desfășoare în voie. În zone cu o climă ceva mai caldă sau mai umedă, copacii continuă să facă efortul – de ani de zile –, dar fără rezultat. Nimeni nu știe de ce depun arborii atâta sârguință când nu primesc nimic concret în schimb.

Dar iată și cel mai mare mister dintre toate. În fiecare an, milioane de oameni, cunoscuți localnicilor sub numele colectiv și binevoitor de „iscoadele frunzișului”, se suie în mașini, parcurg distanțe mari până în New England și-și petrec mai multe weekenduri la rând bântuind prin prăvălii de artizanat și locuri cu firme precum: „La Norm – antichități și obiecte de colecție”.

Aș estima că nu mai mult de 0,05% dintre ei se îndepărtează mai mult de 40 de metri de mașină. Ce neșansă stranie și inexplicabilă, să ajungi până la granița perfecțiunii și apoi să-i întorci spatele.

Pentru că se lipsesc nu doar de bucuriile împădurite ale vieții în aer liber – ozonul, mirosurile bogate, organice, inefabila încântare pe care ți-o dă umblatul prin mormanele de frunze uscate –, ci și de plăcerea unică de a asculta crestele răsunând de „Hai acasă,/ Hai cu mine”, cântat cu voce tare și un agreabil accent anglo-iowan. Lucru pentru care, fără să mă laud, merită să te dai jos din mașină.

Un mic inconvenient

Tema noastră de astăzi o constituie înlesnirile în America și modul în care, cu cât devin, teoretic, mai convenabile, cu atât mai inconvenabile se fac în realitate unele lucruri.

Mă gândeam la toate acestea deunăzi (gândesc mereu, să știți, e uimitor), când mi-am dus copiii mai mici la prânz la Burger King, unde am găsit o coadă de vreo douăsprezece mașini în fața ghișeului *drive-through.* Acum, în ciuda numelui său ademenitor, ghișeul *drive-through* nu este unul prin care treci literalmente cu mașina, ci un ghișeu până în dreptul căruia ajungi cu mașina și de unde ridici mâncarea, după ce ai dat comanda printr-un interfon amplasat undeva pe parcurs. Ideea este de a le oferi în mod expeditiv mâncare la pachet celor care se grăbesc.

Am parcat, am intrat, am comandat și am mâncat, după care am ieșit din nou, totul în vreo zece minute. La plecare am observat că o camionetă albă, ultima la coadă când sosiserăm noi, mai avea încă patru sau cinci mașini până să ajungă să-și ia comanda. Ar fi fost mult mai rapid dacă șoferul ar fi parcat, ca și noi, ar fi mers înăuntru și și-ar fi luat singur mâncarea, dar asta nici nu-i trecuse prin minte, pentru că, teoretic, ghișeul *drive-through* este mai rapid și mai convenabil.

Înțelegeți ce vreau să spun, nu mă îndoiesc. Americanii au devenit atât de atașați de ideea de confort, încât sunt capabili să rabde aproape orice fel de disconfort pentru a-l obține. E o nebunie, știu, dar ce putem face? Lucrurile care, teoretic, fac ca totul să fie mai expeditiv și mai simplu au, cel mai adesea, efectul contrar, ceea ce m-a făcut să mă gândesc (vedeți, iar) de ce se întâmplă așa.

Americanii au avut dintotdeauna o pasiune pentru ideea de înlesnire asistată. Este interesant că aproape toate invențiile din viața de zi cu zi care ne scutesc de efort – scările rulante, ușile automate, lifturile, frigiderele, mașinile de spălat, alimentele congelate, fast-food-urile – s-au inventat în America, ori măcar au fost îmbrățișate pe scară largă mai întâi aici. Americanii s-au obișnuit atât de bine cu șirul constant de cuceriri care să-i scutească de muncă, încât, prin anii 1960, ajunseseră să creadă că mașinile vor sfârși prin a face aproape totul în locul lor.

Țin minte că prima dată când am înțeles că asta nu era neapărat o idee bună a fost de Crăciun, prin 1961 sau 1962, când tata a primit în dar un cuțit electric de feliat friptura. Era unul dintre primele modele, cu un aer destul de amenințător. E posibil ca memoria să-mi joace feste, dar am sentimentul clar că mi-l amintesc punându-și ochelari de protecție și mănuși de cauciuc înainte de a-l băga în priză. Partea cu siguranță reală este că, atunci când l-a înfipt în curcan, nu a reușit atât să taie pasărea, cât să împroaște bucăți din ea pretutindeni, într-un fel de duș cărnos și alb, după care lama a izbit farfuria într-o jerbă de scântei albastre și cuțitul i-a scăpat din mâini și a derapat pe masă, zburând din încăpere ca o creatură dintr-un film cu gremlini. Cred că de atunci nici

nu l-am mai văzut, deși l-am mai auzit din când în când lovindu-se de picioarele meselor, noaptea târziu.

Ca mulți americani patrioți, tatăl meu cumpăra mereu ustensile care se dovedeau a fi dezastruoase – un fier de călcat cu aburi care nu scotea cutele de pe haine, dar desprindea fâșii întregi de tapet de pe pereți, o ascuțitoare electrică ce putea consuma creionul întreg (inclusiv capul metalic și vârfurile degetelor, dacă nu erai destul de iute) în mai puțin de o secundă, un duș bucal (pentru aceia dintre voi care nu știu, este un aparat cu jet de apă, care-ți curăță dinții „la presiune mare”) atât de energic, încât era nevoie de doi oameni ca să-l țină și care lăsa baia, după ce-l foloseai, ca interiorul unei spălătorii auto. Și multe altele.

Dar toate astea nu înseamnă nimic în comparație cu situația din ziua de astăzi. Americanii sunt acum înconjurați de obiecte care fac lucrurile în locul lor până la un nivel aproape absurd – dozatoare automate de hrană pentru pisici, storcătoare de fructe și desfăcătoare de conserve acționate electric, frigidere care fac cuburi de gheață, geamuri de mașină electrice, periuțe de dinți de unică folosință, care vin cu pasta gata pusă. Oamenii au devenit atât de dependenți de confort, încât au intrat într-un cerc vicios: cu cât cumpără mai multe aparate care-i scutesc de muncă, cu atât trebuie să muncească mai mult; cu cât muncesc mai mult, cu atât li se pare că au mai multă nevoie de aparate care să-i scutească de muncă.

Nu există obiect, oricât de ridicol, care să rămână, în America, fără un public receptiv, atâta vreme cât promite să asigure o diminuare a efortului. Am văzut de curând o reclamă pentru un „suport de cravate rotativ, luminat”, la

prețul de 39,95 dolari. Apeși pe un buton și cravatele îți defilează una câte una prin fața ochilor, salvându-te de chinul epuizant de a trebui să faci selecția cu mâna.

Casa noastră din New Hampshire a venit cu tot cu o mulțime de asemenea invenții, instalate de proprietarii anteriori, toate menite să-ți facă viața puțin mai ușoară. Până la un punct, unele ți-o și fac (preferatul meu fiind, bineînțeles, tocătorul de resturi menajere), dar cele mai multe sunt doar stupefiant de inutile. Una dintre camere, de exemplu, dispune de draperii automate. Apeși pe un întrerupător instalat pe perete și patru seturi de draperii se trag fără pic de efort într-o parte sau în alta. Sau, cel puțin, asta era ideea. În practică, unul se deschide, altul se închide, al treilea se deschide și se închide în mod repetat, iar ultimul nu face absolut nimic timp de cinci minute, după care începe să scoată fum. După prima săptămână, nici nu ne-am mai apropiat de ele.

Un alt obiect pe care l-am moștenit a fost ușa de garaj cu deschidere automată. În teorie, sună minunat, ba chiar de înaltă clasă. Intri valvârtej pe alee, apeși pe un buton al telecomenzii și apoi, în funcție de propria capacitate de coordonare, pătrunzi în garaj fără incidente sau smulgând panoul de jos al ușii. Pe urmă apeși din nou pe buton și ușa se închide în urma ta și toată lumea care trece prin fața casei își spune-n gând: „Mamă, ce tip stilat!”.

În realitate, după cum am constatat, ușa garajului nostru nu se închide decât atunci când are certitudinea că poate să strivească o tricicletă sau să îndoaie o greblă și, odată închisă, nu se mai deschide până nu mă urc eu pe un scaun și nu fac ceva temperamental la panoul de comandă cu ajutorul unei șurubelnițe și al ciocanului și, eventual, până nu-l chem în

ajutor pe reparatorul de uși de garaj, un anume Jake, care a început să-și facă vacanțele în Maldive de când i-am devenit noi clienți. I-am plătit lui Jake mai mulți bani decât am câștigat eu în primii patru ani după ce am terminat facultatea și nici acum nu am la garaj o ușă pe care să mă pot bizui.

Încă o dată, înțelegeți ce vreau să spun. Draperiile și ușile de garaj automate, dozatoarele automate de hrană pentru pisici și suporturile rotative pentru cravate *par* numai să-ți facă viața mai ușoară. De fapt, ele nu fac decât să-ți complice existența și să ți-o scumpească.

Și aici se ascund cele două lecții importante pe ziua de astăzi. În primul rând, nu uitați că prima silabă a cuvântului *confort* este *con-*[1]. În al doilea rând, trimiteți-vă copiii la școala de reparatori de uși de garaj.

1. Joc de cuvinte intraductibil. În limba engleză, *con* înseamnă „păcăleală, escrocherie” (n. tr.).

N-ai decât să mă dai în judecată

Am un prieten britanic, profesor universitar, care a fost contactat de curând de avocatul unei firme americane; aceasta dorea să-l angajeze ca expert într-un caz de care se ocupa. I s-a spus că firma dorea să-l trimită pe avocat, însoțit de doi asistenți, la Londra, ca să-l întâlnească.

— N-ar fi mai simplu și mai ieftin dacă aș veni eu cu avionul până la New York? a sugerat prietenul meu.

— Ba da, i s-a răspuns fără ezitare, dar în felul acesta putem să-i cerem clientului să achite costul a trei bilete.

Aveți aici mintea juristului american în acțiune.

Acum, nu am nici cea mai mică îndoială că un număr mare de avocați americani – cel puțin doi, în orice caz – fac lucruri minunate, care justifică pe deplin cei 150 de dolari pe oră ceruți clienților, care înțeleg că este tariful obișnuit aici. Necazul este însă că sunt prea mulți. În fapt – o statistică având darul de a te trezi la realitate –, în Statele Unite sunt mai mulți avocați decât în restul lumii laolaltă: aproape 800.000, de la o cifră deja îndestulătoare de 260.000 în 1960. Ne putem lăuda că avem acum 300 de avocați la suta de mii de locuitori. Pentru comparație, Marea Britanie are 82, iar Japonia, doar 11.

Desigur, toți acești avocați au nevoie de locuri de muncă. În cea mai mare parte a statelor, avocații au voie acum să-și facă reclamă, iar cei mai mulți chiar își fac cu entuziasm. Nu te poți uita la televizor mai mult de o jumătate de oră fără să dai peste cel puțin o reclamă în care un avocat cu înfățișare sinceră spune: „Bună, sunt Vinny Șmecher, de la firma de avocatură Oneros, Murdar și Asociații. Dacă ați suferit o vătămare în timpul programului de lucru, dacă ați fost implicat într-un accident de circulație sau dacă vreți pur și simplu niște bani de buzunar, căutați-mă și găsim noi pe cineva de dat în judecată”.

Americanii, se știe, dau în judecată pe oricine, cât ai zice pește. Sunt convins că s-a găsit cineva, undeva, care a dat în judecată pe altcineva pentru că zisese pește și a câștigat 20 de milioane de dolari pentru neplăcerile și suferința provocate. S-a răspândit credința că dacă din cine știe ce motiv ceva merge prost și se întâmplă să te afli prin apropiere înseamnă că trebuie să te alegi, pe chestia asta, cu un purcoi de bani.

Totul a fost foarte elocvent ilustrat cu vreo doi ani în urmă, când, la o fabrică de chimicale din Richmond, California, a avut loc o explozie în urma căreia orașul a fost acoperit de gaze. În câteva ore, două sute de avocați și reprezentanții lor au descins în comunitatea agitată, împărțind în stânga și-n dreapta cărți de vizită și sfătuind lumea să se prezinte la spitalul din localitate. Douăzeci de mii de locuitori le-au urmat îndemnul în mare grabă.

În filmările televiziunilor, evenimentul apare ca o ieșire la iarbă verde. Din cele douăzeci de mii de persoane mulțumite, zâmbitoare și aparent perfect sănătoase care stăteau la coadă pentru a fi examinate la camera de gardă a spitalului, doar

douăzeci au fost internate. În ciuda faptului că numărul de vătămări dovedite era mic, să nu spun minuscul, 70.000 de localnici (practic toți) au cerut daune. Compania a acceptat să plătească 180 de milioane de dolari înainte de a ajunge în instanță. Din cele 180 de milioane, avocații au primit 40.

În această țară extravagant de litigioasă, în fiecare an se intentează 90 de milioane de procese – adică unul la fiecare doi locuitori și jumătate –, dintre care multe ar putea fi cu amabilitate numite ambițioase. Chiar în timp ce scriu aceste rânduri, doi părinți din Texas îl cheamă în judecată pe antrenorul echipei de baseball a liceului pentru că l-a ținut pe fiul lor pe banca de rezerve la un meci, provocându-i un sentiment de umilință și suferințe mentale extreme. Între timp, în statul Washington, un bărbat cu probleme cardiace dă în judecată fabricile de produse lactate locale pentru că „pe cutiile lor de lapte nu apare un avertisment legat de colesterol”. Sunt convins că ați citit despre femeia din California care a intentat proces companiei Walt Disney după ce ea și membrii familiei ei au fost jefuiți în parcarea de la Disneyland. Un punct central al dosarului l-a constituit faptul că nepoții au fost șocați și traumatizați când au fost duși în culise ca să se liniștească și au văzut personajele lui Disney dezbrăcându-se de costume. Descoperirea că Mickey Mouse și Goofy erau în realitate ființe omenești costumate a fost, se pare, de nesuportat pentru bieții ghindoci.

Cazul a fost respins, dar prin alte părți s-au câștigat averi disproporționate față de orice durere sau pierdere suferită. Recent, s-a făcut multă vâlvă în jurul cazului directorului unei fabrici de bere din Milwaukee, care i-a povestit un episod mai picant din serialul de televiziune

Seinfeld unei colege, iar aceasta s-a ofensat și l-a acuzat de hărțuire sexuală. Fabrica a reacționat concediindu-l, iar el a răspuns dând fabrica în judecată. Nici nu știu ce i se cuvine cui în cazul acesta – sincer să fiu, mie mi se pare că tuturor ar fi trebuit să li se administreze o mamă de bătaie –, dar rezultatul a fost că directorul concediat a primit 26,6 milioane de dolari, de vreo 400.000 de ori salariul lui anual, ca urmare a deciziei unui juriu înțelegător (adică dus cu pluta).

Ideea că procesele reprezintă calea cea mai scurtă către bunăstare se combină cu ideea interesantă și tipic americană că, indiferent ce ți se întâmplă, responsabil este întotdeauna altcineva. Ca atare, dacă fumați, să zicem, patru pachete de țigări pe zi timp de 50 de ani și, în cele din urmă, va îmbolnăviți de cancer, atunci e vina oricui altcuiva, dar nu a voastră, iar în judecată urmează să-l dați nu doar pe producătorul țigărilor, ci și pe angrosist, pe vânzătorii cu amănuntul, firma de transport care le-a livrat țigările acestora din urmă și tot așa. O trăsătură dintre cele mai extraordinare ale sistemului juridic american este că le permite reclamanților să dea în judecată persoane și companii care au doar o legătură tangențială cu presupusul motiv al acțiunii.

Datorită modului în care funcționează (sau, mai degrabă, nu funcționează) sistemul, pentru o firmă sau instituție este adesea mai ieftin să cadă la învoială în afara tribunalului decât să lase procesul să se desfășoare. Cunosc o femeie care a alunecat și a căzut în timp ce intra într-un magazin într-o zi ploioasă și, spre mirarea și încântarea ei, i s-a oferit aproape pe loc suma de 2.500 de dolari, cu condiția să semneze o hârtie prin care se angaja să nu dea magazinul în judecată. A semnat.

Prețul pe care-l plătește societatea pentru toate aceste mofturi este enorm – de cel puțin câteva miliarde de dolari anual. New Yorkul singur cheltuiește 200 de milioane de dolari pe an soluționând reclamații de „alunecare cu cădere” – persoane care se împiedică de borduri și altele asemănătoare. Am văzut de curând un documentar al postului ABC Television despre sistemul juridic american scăpat de sub control, în care se spunea că, din cauza costurilor în creștere de protejare împotriva acțiunilor în justiție, consumatorii americani plătesc 500 de dolari în plus pentru orice mașină cumpărată, 100 de dolari în plus pentru orice cască de fotbal și 3.000 de dolari în plus pentru orice pacemaker. Potrivit documentarului, se plătește câte ceva în plus chiar și pentru o tunsoare, pentru că au fost unul sau doi clienți nemulțumiți care și-au dat în judecată frizerul și au câștigat, după ce s-au ales cu genul de freză jenantă care mie mi se face în mod obișnuit.

Iar toate acestea, bineînțeles, mi-au dat o idee. Mă duc să fumez patru pachete de țigări, după care o să alunec și o să cad în timp ce beau lapte cu conținut ridicat de colesterol și-i povestesc acțiunea unui episod din *Seinfeld* unei femei aflate în trecere prin parcarea de la Disneyland și pe urmă îi dau un telefon lui Vinny Șmecher, să văd ce se poate face. Îmi propun să nu accept mai puțin de 2,5 miliarde de dolari – și asta încă înainte să deschidem discuția despre ultima mea tunsoare.

Marile interioare

Ieșisem la plimbare acum câteva zile, când m-a frapat o ciudățenie. Era o zi extraordinară – cum nu se poate mai frumoasă și, foarte probabil, ultima de felul acesta pe care urmează s-o vedem pe-aici timp de multe luni geroase de-acum încolo – și, cu toate acestea, aproape toate mașinile care treceau pe lângă mine aveau geamurile ridicate.

Toți acei șoferi își ajustaseră butoanele instalațiilor de climatizare în așa fel încât să creeze, în interiorul vehiculelor sigilate, o atmosferă deja existentă în lumea mai vastă de afară și m-am gândit că, atunci când vine vorba de aer liber, americanii și-au cam pierdut mințile, simțul proporțiilor sau ceva asemănător.

A, sigur că da, uneori ies pentru a trăi experiența neobișnuită a exteriorului – merg la un picnic, de pildă, sau o zi la plajă sau într-un mare parc de distracții –, dar acestea sunt evenimente excepționale. Una peste alta, americanii s-au obișnuit până într-atât cu ideea de a-și petrece viața într-o serie de spații cu climă controlată, încât posibilitatea unei alternative nici nu le mai trece prin cap.

Așa că-și fac cumpărăturile în malluri acoperite, ajung până la respectivele malluri în mașini cu geamurile închise și

cu aerul condiționat pornit chiar și când vremea este fără cusur, așa cum era în ziua de care vă vorbesc. Lucrează în birouri unde nu ar putea deschide ferestrele nici dacă ar vrea – nu c-ar vrea cineva, bineînțeles. Când pleacă în vacanță, o fac adesea într-o rulotă supradimensionată, care le permite să trăiască experiența spațiilor deschise fără a se expune cu adevărat la ele. Din ce în ce mai des, când asistă la câte un eveniment sportiv, o fac pe un stadion acoperit. Mergeți prin orice cartier american acum, vara, și nu veți vedea copii pe biciclete sau bătând mingea, pentru că toți sunt înăuntru. Nu veți auzi decât murmurul uniform al aparatelor de aer condiționat.

Primăriile din întreaga țară au început să construiască așa-numitele pasaje aeriene – pasarele acoperite pentru pietoni, desigur, cu sisteme de climatizare – care leagă toate clădirile din centrul orașului. În orașul meu natal, Des Moines, din Iowa, primul pasaj aerian a fost construit între un hotel și un magazin universal pe la începutul anilor 1990 și a reprezentat un asemenea succes, încât foarte curând și alți proiectanți au copiat modelul. Acum poți să mergi un kilometru sau mai bine pe jos, în centru, în orice direcție, fără să ieși în aer liber. Toate magazinele care erau pe vremuri la nivelul străzii s-au mutat la etajul întâi, unde se desfășoară acum traficul pietonal. Singurii oameni pe care-i mai vezi la nivelul străzii în Des Moines sunt bețivanii și funcționarii care fumează. Aerul liber, vedeți voi, a devenit un fel de purgatoriu, un loc al exilului.

S-au înființat chiar și cluburi ale funcționarilor care se schimbă în treninguri și-și petrec orele prânzului făcând plimbări alerte, sănătoase, pe un traseu măsurat atent prin pasaje. Nici prin cap nu le trece să iasă în aer liber ca să facă

asta. Cluburi similare, în general pentru pensionari, se găsesc pe lângă aproape toate mallurile din țară. Sunt oameni care, mă-nțelegeți, se întâlnesc la mall nu ca să meargă la cumpărături, ci ca să-și facă porția zilnică de mișcare.

Ultima dată când am fost în Des Moines, m-am întâlnit cu un vechi prieten de familie. Era îmbrăcat în trening și mi-a spus că tocmai se întorsese de la o întrunire a Clubului Excursioniștilor de la Mallul Valley West. Era o zi superbă de aprilie și l-am întrebat de ce clubul nu folosea unul dintre cele câteva parcuri mari și frumoase ale orașului.

— Nu tu ploaie, nu tu frig, nu tu dealuri, nu tu hoți de buzunare, mi-a replicat el fără să șovăie.

— Dar la noi, în Des Moines, nu există hoți de buzunare, am subliniat.

— Așa e, m-a aprobat el imediat. Și știi de ce? Pentru că nu e nimeni pe-afară de la care să fure.

A dat hotărât din cap, ca și cum mie nu mi-ar fi trecut prin minte, și, într-adevăr, nu-mi trecuse.

Apoteoza acestei stranii mișcări ar putea fi hotelul Opryland din Nashville, Tennessee, unde am fost acum un an, trimis de o revistă. Pentru început, hotelul Opryland este imens și aproape cuceritor de urât, o combinație între *Pe aripile vântului*, Graceland și Mall of America.

Dar ceea ce deosebește Opryland de orice alt hotel este faptul că e un complex în totalitate închis. În centrul lui stau trei zone enorme, cu acoperiș de sticlă, înalte de cinci sau șase etaje și acoperind o suprafață totală de aproape patru hectare, care oferă toate avantajele aerului liber, fără nici unul dintre inconveniente. Aceste „peisaje interioare”, cum le-a denumit hotelul, sunt încărcate cu frunziș tropical, copaci în mărime

naturală, cascade, pâraie, restaurante și cafenele „în aer liber” și alei pietonale multietajate. Efectul amintește în mod tulburător de ilustrațiile pe care le vedeai prin anii 1950 în revistele de science-fiction, care arătau cum va fi viața într-o colonie spațială de pe Venus (sau măcar cum ar fi dacă toți coloniștii spațiali ar fi americani obezi între două vârste, cu încălțăminte Reebok și șepci de baseball, care-și petrec viața plimbându-se de colo colo și mâncând din mână).

Pe scurt, este o lume fără cusur, aseptică și complet închisă, cu o climă perfectă și invariabilă, fără păsări care fac murdărie, insecte sâcâitoare, ploaie, vânt sau vreun altfel de realitate.

În prima seară, dornic să scap de hoardele de moșmondiți care ieșiseră la păscut și să văd cum e vremea înapoi pe planeta Pământ, am ieșit până afară, cu gândul la o plimbare prin împrejurimi. Dar, ce să vezi? Împrejurimile nu existau – numai hectare întregi de parcări, care se întindeau în peisaj cât vedeai cu ochii, în aproape toate direcțiile. Pe partea cealaltă a șoselei, la doar două sute de metri depărtare, era parcul de distracții Opryland, la care însă nu se putea ajunge pe jos. Singura modalitate de acces, după cum am aflat întrebând, era să cumperi un bilet de trei dolari și să te urci în autocarul climatizat cu care puteai face cursa de 45 de secunde până la poarta principală.

Dacă nu erai dispus să te plimbi printre miile de autoturisme parcate, nu aveai unde să iei puțin aer sau să-ți dezmorțești picioarele. La Opryland, aerul liber este înăuntru și asta, am înțeles cu un fior pe șira spinării, este exact ce și-ar dori milioane de americani pentru întreaga țară, dacă ar fi cu putință.

În timp ce stăteam acolo, o pasăre mi-a scăpat pe botul pantofului stâng ceva ce, în general, nu bucură pe nimeni (dacă pot spune așa). M-am uitat de la cer la pantof și înapoi la cer.

— Îți mulțumesc, i-am spus.

Și cred că vorbeam cât se poate de serios.

O vizită la frizer

Trebuie să înțelegeți că am un păr foarte vesel. Nu contează cât de senin și de calm îmi este restul făpturii, cât de gravă și de serioasă situația, părul meu parcă petrece permanent. Sunt ușor de detectat în orice fotografie de grup, pentru că sunt persoana aceea din ultimul rând al cărei păr pare să asculte, într-un fel personal, un album disco intitulat *Dance Craze ’97.*

Când și când, cu o presimțire, îmi duc părul în târg, la frizer, unde-l las pe unul dintre angajați să se distreze puțin cu el. Nu știu de ce, dar mersul la frizer trezește întotdeauna lașul din mine. E ceva legat de pelerina înfășurată pe umeri, ochelarii confiscați, instrumentele de tăiat ascuțite rotindu-mi-se pe lângă cap care mă face să mă simt slab și amenințat.

Căci te trezești acolo, fără brațe și cu ochii mijiți, în timp ce un necunoscut îți face chestii serioase și aproape cu siguranță regretabile în creștetul capului. Cred că m-am tuns de vreo 250 de ori până acum în viață și dacă am învățat ceva este că frizerul te tunde cum vrea el, iar tu nu ai ce să-i faci.

Ca atare, întreaga experiență este, pentru mine, absolut traumatizantă. Cu atât mai mult cu cât încap întotdeauna pe mâna frizerului la care speram să nu ajung, de obicei tipul cel

nou, căruia i se spune Mână-Stângă. Mă îngrozește mai cu seamă clipa în care, după ce te așezi pe scaun, te uiți, împreună cu el, la catastrofa deznădăjduită care este capul tău, iar el spune, pe un ton alarmant de îndatoritor:

— Și ce vreți să vă fac aici?

— Doar să mi-l îndreptați puțin, zic eu, uitându-mă la el cu speranță, înduioșător, știind însă că se gândește deja la tapaje extravagante și vârtejuri înțepenite cu fixativ, poate chiar la un breton din cârlionți săltăreți. Știți dumneavoastră, ceva anonim și respectabil, ca de finanțist sau contabil.

— Vedeți aici vreun stil care să vă placă? întreabă el, arătându-mi un perete întreg cu vechi fotografii alb-negru, cu bărbați surâzători ale căror frizuri par să fi fost copiate după personajele din *Thunderbird.*

— Ca să fiu sincer, aș fi vrut ceva mai puțin epatant.

— Cu alte cuvinte, un *look* mai natural?

— Exact.

— Ca al meu, de exemplu?

Îi arunc o privire. Tunsoarea lui amintește de un portavion care înaintează pe o mare zbuciumată sau poate un arbust căruia i s-a dat o formă extravagantă.

— Chiar și mai potolit, îi sugerez cam speriat.

Înclină din cap gânditor, într-un fel care mă face să înțeleg că nu ne aflăm nici măcar în același univers când vine vorba de gusturi în materie de tunsori, apoi spune brusc, hotărât:

— Știu exact ce vreți. Noi îi spunem stilul Wayne Newton.

— Nu e tocmai ce aveam în minte, încep eu să protestez, dar el îmi împinge deja bărbia în piept și întinde mâna după mașina de tuns.

— Este un *look* foarte apreciat, toată echipa de bowling și l-a făcut, adaugă el și, cu un bâzâit de motoraș, începe să-mi ia păr de pe cap de parcă ar smulge tapetul de pe perete.

— Zău că nu vreau stilul Wayne Newton, bolborosesc eu emoționat, dar sunt cu bărbia îngropată în piept și, în orice caz, glasul îmi este acoperit de zumzetul mașinii lui de tuns jucăușe.

Și stau așa, cât o mică, dar chinuită eternitate, cu ochii în poală, cu instrucțiuni precise să nu mă mișc, ascultând cum terifianta unealtă de tăiat își face de lucru pe lângă scalpul meu. Cu coada ochiului, zăresc cantități mari de păr care-mi cad pe umeri.

— Nu-l scurtați prea tare! behăi din când în când.

Dar el este angajat într-o conversație animată cu frizerul și clientul de pe scaunul de alături, despre perspectivele echipei de baschet Chicago Bulls, și numai ocazional își mai îndreaptă atenția asupra mea și a capului meu, în general ca să murmure: „Fir-ar…” sau „Ups!”.

În cele din urmă îmi smucește capul în sus și zice:

— Cum vi se pare lungimea?

Mă uit în oglindă cu ochii mijiți, dar, fără ochelari, nu văd decât ceva ce seamănă cu un balon rozaliu la distanță.

— Nu știu, îi răspund. Mi se pare tare scurt.

Observ că privește nemulțumit tot ce e mai sus de sprâncenele mele.

— Ce-am hotărât, un Paul Anka sau un Wayne Newton? mă întreabă.

— De fapt, nici una, nici alta, precizez eu, bucuros că am ocazia, în sfârșit, să lămuresc măcar acest aspect. Nu l-am vrut decât îndreptat puțin.

— Stați să vă întreb ceva, spune el. Cât de repede vă crește părul?

— Nu foarte, zic și strâng și mai tare din ochi spre oglindă, tot fără să văd nimic. De ce, e vreo problemă?

— A, nu, spune el, într-un fel care înseamnă „A, da”. Nu, e foarte bine. Doar că am impresia că pe stânga v-am făcut un Paul Anka și pe dreapta un Wayne Newton. Dar stați să vă întreb altceva: aveți o pălărie mare?

— Ce mi-ai făcut?! întreb eu pe un ton alarmat.

Dar el s-a apropiat de colegi, cu care se consultă. Se uită toți la mine cum te uiți la victima unui accident rutier și șopocăie.

— Cred că sunt antihistaminicele pe care le iau, îl aud pe Mână-Stângă spunând trist.

Unul dintre colegii lui vine să se uite mai de-aproape și decide că dezastrul nu e chiar atât de imens pe cât pare.

— Dacă mai iei din părul ăsta de după urechea stângă, zice el, și-l duci pe după cap și i-l învârți peste urechea cealaltă și, poate, dacă lipești la loc câte ceva de pe-aici, s-ar putea să-ți iasă un Barney Rubble modificat.

Se întoarce către mine:

— V-ați propus să ieșiți mult în lume în următoarele câteva săptămâni, domnule?

— „Barney Rubble” ați zis? scâncesc eu disperat.

— Doar dacă nu vrei să-i faci un Hercule Poirot, sugerează celălalt frizer.

— Hercule Poirot?! scâncesc din nou.

Îl lasă pe Mână-Stângă să se descurce cum poate. După alte zece minute, acesta îmi înmânează ochelarii și-mi îngăduie să-mi salt capul. În oglindă mă confrunt cu o imagine care-mi

evocă o plăcintă cu lămâie și bezea cu urechi. Peste umărul meu, Mână-Stângă zâmbește mândru.

— Pân' la urmă a ieșit destul de bine, nu? spune el.

Sunt incapabil să rostesc un cuvânt. Îi întind o sumă mare de bani și ies împleticindu-mă din prăvălie. Pornesc spre casă cu gulerul ridicat și capul vârât adânc între umeri.

Acasă, soția îmi aruncă o privire.

— Le spui ceva de-i scoți din sărite? mă întreabă ea, sincer uimită.

Ridic neajutorat din umeri.

— I-am spus că vreau să arăt a finanțist.

Emite unul dintre suspinele acelea pe care, mai devreme sau mai târziu, le emite orice soție.

— Măcar atâta, că rimează, murmură ea în felul acela special, enigmatic, propriu ei și pleacă în căutarea pălăriei mari.

Turnee de promovare

Luna aceasta s-au împlinit zece ani de când am primit un telefon de la un editor american care-mi spunea că tocmai cumpăraseră drepturile pentru una dintre cărțile mele și voiau să mă trimită într-un turneu de promovare de trei săptămâni, prin 16 orașe.

— O să facem din tine un star media, mi-a spus el vesel.

— Dar n-am apărut niciodată la televiziune, am protestat eu, ușor cuprins de panică.

— A, e simplu. O să-ți placă, mi-a spus el, cu siguranța lejeră a celui care nu trebuie să facă acel lucru el însuși.

— Nu, o să iasă groaznic, am insistat. N-am pic de personalitate!

— Nu te alarma, o să-ți *dăm* noi una. Te trimitem la New York, la un curs de instruire media.

Mi-a stat inima în loc. Totul îmi stârnea presimțiri negre. Pentru prima dată de când dădusem foc din greșeală garajului unui vecin, în 1961, am început să mă gândesc serios la șansa pe care mi-o ofereau chirurgia plastică și o viață nouă în America Centrală.

În consecință, am luat avionul de New York, iar cursul s-a dovedit a fi mult mai puțin chinuitor decât mă temusem. Am

încăput pe mâna unui ins amabil și răbdător, pe nume Bill Parkhurst, care a stat cu mine timp de două zile într-un studio fără ferestre, de undeva din Manhattan, și m-a pus să dau un șir nesfârșit de interviuri simulate.

Spunea, de exemplu:

— Bun, acum o să facem un interviu de trei minute cu un tip care nu ți-a văzut cartea până acum zece secunde și nu știe dacă este o carte de bucate sau una despre reforma sistemului de penitenciare. De asemenea, individul e cam prost și o să te întrerupă tot timpul. Gata, îi dăm drumul.

Apăsa pe butonul cronometrului și făceam interviul de trei minute. Pe urmă o luam de la capăt. Și încă o dată. Și tot așa, timp de două zile. La sfârșitul celei de-a doua, trebuia să-mi împing limba la loc în gură cu degetele.

— Acum știi cum o să te simți după a doua zi a turneului, a remarcat vesel Parkhurst.

— Și după a douăș'una cum e? l-am întrebat.

A zâmbit.

— O să-ți placă la nebunie.

În mod uimitor, aproape c-a avut dreptate. Turneele de promovare sunt, într-adevăr, destul de distractive. Stai în hoteluri frumoase, te plimbă de colo colo în mașini mari, argintii, te tratează ca și cum ai fi mult mai însemnat decât ești, poți să mănânci friptură de trei ori pe zi pe banii altcuiva și ai ocazia să vorbești la nesfârșit despre tine, săptămâni de-a rândul. Așa-i că pare un vis împlinit?

Pentru mine, era o lume complet nouă. După cum vă mai amintiți, dacă ați reținut ceva din articolele acestea, când eram eu mic, tata ne ducea întotdeauna la cele mai ieftine moteluri cu putință – genul de locuri pe lângă care Motelul

Bates din *Psycho* părea sofisticat și elegant –, astfel că experiența pe care o trăiam acum era fermecător de nouă. Nu stătusem niciodată la un hotel cu adevărat scump, nu comandasem niciodată nimic la room service, nu apelasem niciodată la serviciile unui ușier sau valet, nu dădusem niciodată bacșiș unui portar. (Asta n-am făcut nici până în ziua de azi.)

Pentru mine, marea revelație a fost room service. Crescusem cu convingerea că o comandă din meniul pentru room service reprezintă culmea rafinamentului – ceva ce se întâmpla în filmele cu Cary Grant, dar nu în lumea pe care o cunoșteam eu –, astfel că, atunci când cineva de la firma de publicitate mi-a spus că pot să comand gratuit, m-am grăbit să profit de ocazie. Și am descoperit ceva ce voi cu siguranță știți deja: este o experiență *oribilă*.

Am comandat în felul acesta mese de cel puțin 12 ori, în hoteluri din toată țara, și de fiecare dată a fost la fel de rău. Durează ceasuri întregi până să-ți aducă mâncarea, invariabil rece și tare ca o talpă. M-a fascinat întotdeauna cât de multe eforturi se fac pentru prezentare – fața de masă albă, glastra cu trandafirul în ea, ridicatul ostentativ al capacului rotund, argintiu, de pe fiecare farfurie – și cât de puține pentru ca mâncarea să rămână caldă și gustoasă.

La hotelul Huntington din San Francisco, îmi amintesc bine, chelnerul a săltat cu un gest înflorit capacul argintiu, dând la iveală o zeamă albicioasă.

— Ce-i asta? l-am întrebat.

— Cred că înghețată de vanilie, domnule, mi-a răspuns el.

— Dar e topită, am zis.

— Asta așa e, m-a aprobat el. Poftă bună, a adăugat cu o plecăciune și s-a retras, vârând bacșișul de la mine în buzunar.

Desigur, nu lenevești tot timpul în camere de hotel șic, uitându-te la televizor și mâncând înghețată topită. Mai trebuie să dai interviuri – unul după altul, mai multe decât ți-ai fi închipuit vreodată, adesea din zori până dincolo de miezul nopții – și, între ele, să călătorești ridicol de mult. Dat fiind că sunt atât de mulți autori care se laudă cu cărțile lor – până la două sute în perioadele mai aglomerate, după cum mi s-a spus – și un număr limitat de posturi de radio și televiziune la care ei pot apărea, tendința este să te expedieze oriunde se găsește spațiu de antenă liber.

În cinci zile am zburat de la San Francisco la Atlanta, apoi la Chicago, la Boston și înapoi la San Francisco. Odată am mers cu avionul de la Denver la Colorado Springs pentru un interviu de 30 de secunde, care – vă jur – s-a desfășurat în felul următor:

Reporterul: „Invitatul nostru de astăzi este Bill Bryson. Deci ai scos o carte nouă, nu-i așa, Bill?”.

Eu: „Așa e”.

Reporterul: „Minunat. Îți mulțumim pentru participare. Invitatul nostru de mâine este doctorul Milton Greenberg, care a scris o carte despre micțiunea nocturnă, intitulată *Lacrimi la culcare*”.

În trei săptămâni am dat 250 de interviuri de un fel sau altul și n-am întâlnit nici măcar un singur om care să-mi fi citit cartea sau care să fi avut măcar o idee vagă despre cine eram. La unul dintre posturile de radio, reporterul a acoperit microfonul cu mâna chiar înainte de a intra în emisie și m-a întrebat:

— Acuma, spune-mi, ești tipul răpit de extratereștri sau ăla care scrie cărți de călătorie?

Totul este, după cum m-a învățat Bill Parkhurst, să-ți faci reclamă fără rușine și, credeți-mă, este un lucru pe care înveți curând să-l faci.

Cred că m-am gândit la toate astea pentru că, la vremea când voi veți citi aceste rânduri, eu mă voi afla în toiul unui turneu de promovare de trei săptămâni în Marea Britanie. Acum, n-aș vrea să credeți că încerc să-i flatez pe englezi, dar turneul meu britanic este un vis în comparație cu America. Distanțele sunt mai scurte, ceea ce ajută mult, și, în general, constați că reporterii ți-au citit cartea sau măcar au citit *o* carte. Librarii și personalul sunt invariabil persoane dăruite și amabile, iar publicul cititor este, fără excepție, inteligent, pătrunzător, arată formidabil și e generos la cumpărături. Am cunoscut oameni care, aruncând la o parte ziarul de duminică, spuneau: „Cred c-o să mă duc să cumpăr cartea lui Bill *chiar acum*. Și poate o să cumpăr chiar mai multe exemplare, ca daruri de Crăciun”.

Este un mod nebunesc de a-ți câștiga traiul, dar și unul dintre lucrurile acelea care trebuie făcute. Mă bucur doar că nu mi-a afectat sinceritatea.

Moartea de după colț

Ultima dată când mi-am dat seama în mod serios că moartea e pe-acolo, pe undeva – știți, undeva după colț, la pândă –, și că are înscris numele meu în catastif a fost cu ocazia unui zbor scurt, de la Boston până în Lebanon, New Hampshire, când am început să avem niște mici probleme.

Zborul durează doar 50 de minute și trece peste vechile orașe industriale din nordul statului Massachusetts și sudul statului New Hampshire, în direcția fluviului Connecticut, unde înălțimile rotunjite ale munților Albi și Verzi se unesc leneș. Era o după-amiază de sfârșit de octombrie, imediat după trecerea la ora de iarnă, și sperasem să mă bucur de ultimele îmbujorări ruginii ale culorilor toamnei pe dealuri până să se facă întuneric, dar, la nici cinci minute de la decolare, micul nostru avion – un De Havilland cu 16 locuri – a fost învăluit de nori săltăreți și a devenit limpede că în ziua aceea se terminase cu panorama spectaculoasă.

Așa c-am deschis o carte și am încercat să nu observ turbulențele și să nu-mi las gândurile să se împovăreze cu închipuiri triste care presupun aripi desprinse și plonjarea lungă și șuierătoare către sol.

Detest avioanele mici. Nu mă omor după avioane în general, dar pe cele mici nu pot să le sufăr, pentru că sunt friguroase și instabile, pentru că scot zgomote stranii și în ele încap prea puțini pasageri pentru a atrage mai mult decât o atenție trecătoare atunci când se prăbușesc, ceea ce par să facă destul de frecvent. Aproape zilnic, în ziarele americane poți citi un articol precum acesta:

> Dribbleville, Indiana – Toți cei nouă pasageri și membri ai echipajului au decedat astăzi, când un avion regional cu 16 locuri, al companiei Hop-Țop Airlines, s-a prăbușit într-un ghem de flăcări la scurt timp după decolarea de pe aeroportul regional din Dribbleville. Martorii au declarat că aparatul a căzut… ăă, o eternitate, înainte de a se zdrobi de pământ cu 3.044 de kilometri pe oră. Acesta a fost cel de-al unsprezecelea accident abia remarcat suferit de o linie aeriană regională, de duminică încoace.

Jucăriile astea se prăbușesc tot timpul. La începutul anului, un avion a căzut în timpul zborului de la Cincinnati la Detroit. Una dintre pasagerele decedate se ducea la slujba de comemorare pentru fratele ei, ucis într-un accident de avion în Virginia de Vest cu două săptămâni înainte.

Ca atare, am încercat să citesc o carte, dar privirile îmi tot zburau afară pe geam, către pâcla impenetrabilă. După ceva mai mult de o oră de la decolare – mai târziu decât în mod obișnuit –, am coborât printre norii fioroși și am ieșit la lumină. Ne aflam la doar câteva sute de metri deasupra peisajului în amurg. În ultimele licăriri ale zilei se vedeau una sau două ferme, dar nici un oraș. Munții, severi și puternici, se înălțau în jurul nostru din toate părțile.

Am urcat la loc printre nori, ne-am învârtit câteva minute și apoi am coborât iar. În continuare nu se zărea nici urmă de Lebanon sau de vreo altă comunitate, ceea ce era de mare mirare, pentru că valea fluviului Connecticut este plină de

orășele. Aici nu era nimic altceva decât pădurea tot mai întunecată, care se întindea către cele patru zări.

Am urcat iar și am repetat exercițiul de încă două ori. După câteva minute, s-a auzit pilotul care, pe un ton calm și relaxat, ne-a spus:

— Nu știu dacă ați observat, dar avem o mică problemă în a repera aeroportul din cauza... ăă... vremii nefavorabile. La Lebanon nu există radar, de aceea trebuie să facem totul vizual, ceea ce este un pic mai... ăă... cu schepsis. Întreaga coastă estică este înecată în ceață, așa că nu are sens să încercăm să aterizăm pe vreun alt aeroport. Oricum, vom continua tentativele, pentru că un lucru e sigur, și anume că avionul ăsta va trebui să coboare *undeva*!

Adevărul este că ultima frază am inventat-o, dar acesta era mesajul. Bâjbâiam printre nori, în lumina din ce în ce mai stinsă, căutând un aeroport ascuns între munți. Ne aflam deja în aer de o oră și jumătate. Nu știam ce autonomie de zbor au aparatele astea, dar era cert că, la un moment dat, aveam să rămânem fără combustibil. Între timp, ne puteam izbi oricând de un perete muntos.

Mi s-a părut nedrept. Mă întorceam acasă după o călătorie îndelungată. Mă așteptau copilașii proaspăt îmbăiați, mirosind a săpun și prosoape curate. La cină aveam friptură, poate chiar cu ceapă prăjită. Vinul fusese destupat. Aveam cadouri de împărțit. Nu era un moment potrivit pentru izbitul de munți. Așa că am închis ochii și am șoptit foarte încet:

— Te rog, te rog, te rog frumos, fă să aterizeze chestia asta cu bine și promit c-o să fiu cuminte în vecii vecilor, pe cuvânt. Mulțumesc.

În mod miraculos, a funcționat. Cam a șasea oară când am coborât din nori am văzut dedesubtul nostru acoperișurile plate, reclamele luminoase și clienții fabulos de dolofani de la Lebanon Shopping Plaza, iar peste drum gardul care trasa perimetrul aeroportului. E drept că nu eram tocmai pe direcția corectă, dar pilotul a virat scurt și a adus avionul pe o traiectorie care, în orice altă situație, m-ar fi făcut să urlu.

Am aterizat cu un scrâșnet încântător și lin. În viața mea n-am fost atât de fericit.

Soția mă aștepta în mașină la intrarea în aeroport și, pe drumul spre casă, i-am povestit despre momentul meu de adevăr la înălțime. Partea proastă a convingerii că urmează să mori într-un accident de avion, în comparație cu moartea reală într-un accident de avion, este că nu constituie nici pe departe un subiect la fel de interesant.

— Sărăcuțul de tine, mi-a spus soția cu compasiune, dar și parcă puțin neatentă, și m-a bătut cu blândețe pe picior. Lasă, că în câteva minute ajungem acasă și în cuptor te așteaptă o conopidă gratinată grozavă.

M-am uitat la ea.

— Conopidă gratinată? Ce dr...

Mi-am dres glasul și am adoptat alt ton:

— Și, mai precis, ce este conopida gratinată, draga mea? Eu înțelesesem că avem friptură.

— Așa era programat, dar conopida e mult mai sănătoasă. Maggie Higgins mi-a dat rețeta.

Am oftat. Maggie Higgins era o băgăreață enervantă, obsedată de traiul sănătos, ale cărei opinii despre dieta alimentară se traduceau întotdeauna pentru mine în feluri de mâncare precum conopida gratinată. Femeia era pe cale să

devină rapid o piază rea pentru mine, sau măcar pentru stomacul meu.

Ce ciudată e viața. Acum te rogi să fii lăsat să trăiești și te juri să înduri orice fără să te plângi, iar peste o clipă te dai în gând cu capul de bordul mașinii, spunându-ți: „Voiam friptură, voiam friptură, voiam friptură!”.

— Apropo, ți-am spus, a continuat soția mea, că Maggie a adormit cu vopseaua de păr pe cap acum câteva zile și că s-a trezit cu părul verde-aprins?

— Zău? am zis eu, înviorându-mă puțin.

Vestea era excelentă.

— Verde-aprins, zici?

— Mă rog, toată lumea i-a spus că e galben-lămâie, dar adevărul e că arăta ca un covor de iarbă sintetică.

— Uimitor, am comentat.

Și așa și era. Uimitor să-ți fie ascultate două rugăciuni într-o singură seară.

Cea mai grozavă sărbătoare americană

Dacă sunt cam balonat și cam încet astăzi este pentru că joi a fost Ziua Recunoștinței și încă nu mi-am revenit.

Ziua Recunoștinței îmi este dragă cu deosebire pentru că, în copilăria mea, era singura zi din an când la noi în casă se mânca. În toate celelalte nu făceam decât să băgăm hrană în gură. Vedeți voi, mama nu era cine știe ce bucătăreasă.

Vă rog să nu mă înțelegeți greșit. Mama este o făptură blândă, veselă și neprihănită, care, când va muri, o să ajungă direct în paradis, dar, credeți-mă, n-are să spună nimeni: „Vai, ce bine c-ați venit, doamnă Bryson. Ne faceți și nouă ceva de mâncare?”.

Ca să fiu absolut corect față de ea, mama a avut și anumite circumstanțe atenuante. În primul rând, nu era în stare să gătească, ceea ce este întotdeauna un mic handicap când vine vorba de arta culinară. E drept că nici nu-și dorea în mod special să fie în stare și, oricum, n-ar fi putut nici dacă ar fi vrut. Avea o carieră, înțelegeți, ceea ce însemna că intra întotdeauna ca o vijelie pe ușă cu două minute înainte de vremea cinei.

Peste toate astea, era și puțin împrăștiată. Avea tendința de a confunda ingredientele cu culori asemănătoare, de pildă sarea cu zahărul, piperul cu scorțișoara, oțetul cu siropul de arțar, făina cu praful de ipsos, ceea ce dădea adesea mâncărurilor făcute de ea o dimensiune inedită. Specialitatea casei erau felurile gătite în ambalaj. Am ajuns aproape la maturitate până să-mi dau seama că folia alimentară nu este un fel de glazură mai greu de mestecat. Un amestec de grabă, uitucenie și fermecătoare incompetență în materie de aparatură casnică făcea ca majoritatea experiențelor ei culinare să fie marcate prin vălătuci de fum și, din când în când, prin mici explozii. La noi acasă, regula de bază era că vremea mesei vine după ce pleacă pompierii.

În mod ciudat, pe tata nu-l deranja nimic din toate astea. Tatăl meu avea ceea ce s-ar putea numi gusturi rudimentare la mâncare. La el, cerul gurii reacționa doar la trei gusturi: sărat, ketchup și ars. Imaginea mesei ideale o reprezenta, pentru el, o farfurie pe care stăteau ceva maroniu și neidentificabil, ceva verde și neidentificabil și ceva făcut scrum. Sunt absolut convins că, dacă puneai la foc mic, să zicem, un burete de baie și apoi îl acopereai cu destul ketchup, ar fi spus:

— Aaa, foarte gustos.

Pe scurt, să-i dai lui mâncare bună însemna să strici orzul pe gâște, iar mama a depus mari eforturi, ani în șir, ca să nu-l dezamăgească.

De Ziua Recunoștinței însă, ca printr-o minune, trecea peste toate și se întrecea pe sine. Când ne chema la masă, găseam, spre neobișnuita noastră delectare, o gamă întreagă de bunătăți somptuoase: un curcan enorm și lucios, coșuri cu

pâine de mălai și chifle proaspete, legume pe care chiar puteai să le recunoști, o supieră plină cu sos de merișor, un castron cu piure de cartofi minunat de pufos, o tavă cu cârnați dolofani și multe altele.

Mâncam de parcă n-am mai fi mâncat de un an (ceea ce, practic, așa și era), după care se prezenta *la pièce de résistance:* o plăcintă de dovleac aurie, cu crusta numai foi, peste care trona un munte de frișcă. Era perfect. Raiul pe pământ.

Ceea ce mi-a lăsat cea mai profundă bucurie și gratitudine față de această minunată sărbătoare, căci Ziua Recunoștinței, să fiți siguri, este cea mai splendidă dintre ocaziile festive.

Am impresia că majoritatea americanilor cred că Ziua Recunoștinței s-a ținut întotdeauna în ultima zi de joi din noiembrie și că ea s-a sărbătorit dintotdeauna – sau măcar ce poate însemna dintotdeauna în America.

În realitate, deși pelerinii de pe corabia *Mayflower* au organizat, într-adevăr, celebrul festin în 1621 pentru a le mulțumi indienilor băștinași că-i ajutaseră să supraviețuiască primului an greu și pentru că le arătaseră cum se fac floricelele de porumb și așa mai departe (pentru care eu le sunt și astăzi recunoscător), nu există vreo atestare a momentului când s-a făcut acest lucru. Dată fiind clima din New England, este puțin probabil să fi fost la sfârșitul lui noiembrie. Oricum, în următorii 242 de ani, Ziua Recunoștinței a rămas un eveniment abia remarcat. Prima celebrare oficială nu s-a ținut decât în 1863, și atunci în august. În anul următor, președintele Abraham Lincoln a mutat-o în mod arbitrar în ultima zi de joi a lui noiembrie –

pare să nu-și amintească nimeni de ce joi și de ce atât de târziu în timpul anului –, unde a rămas până în zilele noastre.

Ziua Recunoștinței este minunată din tot felul de motive. În primul rând, are lăudabilul efect de a preveni apropierea Crăciunului. Dacă în Marea Britanie sezonul cumpărăturilor de Crăciun pare să înceapă pe la sfârșitul lui august, în America nebunia Crăciunului nu se dezlănțuie în mod tradițional până în ultimul weekend din noiembrie.

În plus, Ziua Recunoștinței rămâne o sărbătoare curată, în cea mai mare parte neîntinată de spiritul comercial. Nu presupune felicitări, pomi împodobiți sau scotocitul înfrigurat prin sertare și debarale după podoabe. De Ziua Recunoștinței nu faci decât să te așezi la masă și să încerci să-ți faci burta cât o minge de plajă, după care te duci să te uiți la un meci de fotbal american la televizor. O sărbătoare pe placul meu.

Dar poate cel mai frumos și cu certitudine cel mai nobil aspect al acestei zile este că îți oferă ocazia de a mulțumi în mod oficial pentru toate lucrurile care-ți dau motiv de gratitudine. Eu personal am o mulțime de lucruri pentru care trebuie să fiu recunoscător. Am o soție și copii după care sunt înnebunit. Sunt sănătos și-mi păstrez controlul total asupra majorității facultăților mentale (chiar dacă nu întotdeauna simultan). Trăiesc într-o epocă a păcii și prosperității. Ronald Reagan nu va mai fi niciodată președinte. Toate acestea sunt lucruri pentru care sunt recunoscător și o declar cu plăcere în mod public.

Singura parte proastă este că sfârșitul Zilei Recunoștinței marchează inevitabilul început al sezonului de Crăciun. Acum, în orice zi, în orice clipă chiar, nevastă-mea va apărea lângă mine, anunțând c-a venit vremea să-mi mut burta

umflată și să scot podoabele pentru pom. E un moment de care mă tem, pe bună dreptate, pentru că presupune efort fizic, scări care se clatină, curent electric, ascensiuni tremurătoare prin trapa de la pod și colaborarea îndrumătoare a sus-numitei iubite doamne – toate lucruri care au potențialul de a-mi provoca afecțiuni grave și permanente. Și am înfricoșătoarea senzație că ziua aceea s-ar putea să fie azi.

Dar încă nu s-a întâmplat – iar pentru asta, desigur, îmi exprim recunoștința cea mai sinceră.

Decorațiuni de Crăciun

Când v-am părăsit săptămâna trecută, îmi exprimam o oarecare neliniște la gândul că, în orice clipă, soția mea ar fi putut intra în încăpere ca să mă anunțe c-a venit vremea să scoatem decorațiunile de Crăciun.

Ei bine, iată-ne, a mai trecut o săptămână și nu mai avem decât 18 zile fugare până la Crăciun și din partea ei încă n-am auzit nici un chițăit. Nu știu cât pot să mai îndur.

Detest să instalez decorațiunile de Crăciun pentru că, în primul rând, asta înseamnă să urc în pod. Podurile sunt locuri murdare, întunecoase și dezagreabile. Acolo descoperi întotdeauna lucruri pe care nu vrei să le descoperi – bucăți de cabluri roase, găuri printre țigle de se vede lumina zilei și uneori poți chiar să scoți capul prin ele, lăzi pline cu lucruri desperecheate, pe care le-ai aburcat acolo într-un moment de nebunie. Când te aventurezi să urci într-un pod, trei lucruri sunt sigure: că vei da cel puțin de două ori cu capul într-o grindă, că vei avea pânze de păianjen drapate pe toată fața și că nu vei găsi ce căutai.

Partea cea mai proastă a urcatului în pod este că știi că, atunci când vine vremea să cobori, ai să constați că scara s-a

deplasat în mod misterios cu un metru spre ușa de la baie. Nu știu cum se face, dar lucrul ăsta se întâmplă întotdeauna.

Ca atare, cobori picioarele prin trapă și bâjbâi orbește cu tălpile după scară. Dacă întinzi piciorul drept la maximum, reușești s-o atingi cu degetul mare, ceea ce, desigur, nu te ajută cine știe ce. În cele din urmă descoperi că, dacă-ți legeni picioarele înainte și-napoi, ca un gimnast la paralele, poți să pui mai întâi o talpă pe ultima treaptă și apoi pe ambele. Nu este însă o reușită prea importantă, fiindcă te găsești acum într-un unghi de circa 60 de grade, incapabil să mai avansezi în vreun fel. Icnind încet, încerci să tragi scara mai aproape cu picioarele, dar nu izbutești decât s-o dărâmi, cu zgomot mare.

Acum ești cu adevărat la ananghie. Încerci să te strecori înapoi în pod, dar nu ai putere, drept care rămâi atârnat de subsuori. O strigi pe soție, care însă nu te aude. Asta e în același timp descurajant și curios. În mod normal, soția aude chestii pe care nimeni altcineva de pe pământ nu le poate auzi. Aude un strop de gem căzând pe covor de la două încăperi distanță. Aude cafeaua vărsată și ștearsă pe furiș cu un prosop de baie din cele bune. Aude urmele de noroi lăsate pe podeaua curată. Aude fie și numai când te *gândești* să faci ceva ce n-ar trebui. Dar, când rămâi blocat în gura podului, parcă a închis-o cineva brusc într-o cameră izolată fonic.

Și așa, când, în cele din urmă, după o oră sau mai bine, trece pe holul de la etaj și-ți vede picioarele spânzurând acolo, se miră.

— Ce faci? întreabă ea într-un târziu.

Te uiți chiorâș la ea de sus.

— Aerobic în gura podului, îi răspunzi, cu o undă de sarcasm.

— Vrei scara?

— Vai, ce idee bună. Uite, stau aici de-o veșnicie și încerc să văd ce lipsește și tu te-ai prins din prima.

Auzi zgomotul scării îndreptate și-ți simți tălpile ajutate să se așeze pe treaptă. În mod evident, atârnatul ți-a folosit, pentru că-ți aduci deodată aminte că decorațiunile de Crăciun nu sunt în pod – n-au fost niciodată în pod –, ci la subsol, într-o cutie de carton. Bineînțeles! Cum ai putut să uiți?! Și te grăbești spre subsol.

Două ceasuri mai târziu găsești decorațiunile ascunse după niște anvelope vechi și un cărucior stricat. Târăști cutia pe trepte în sus și mai consumi două ceasuri descâlcind firele de la instalații. Când le bagi în priză, bineînțeles că nu funcționează, în afară de una, care te izbește de peretele din spatele tău cu o electrocutare veselă și o ploaie de scântei, după care nu mai funcționează.

Decizi să lași instalațiile și să scoți bradul din garaj. Bradul este imens și înțeapă. Strângându-l într-o îmbrățișare de urs stângaci, îl manevrezi icnind până la ușa din spate a casei, te prăbușești înăuntru, după care te ridici și forțezi înaintarea. În timp ce crengile îți intră în ochi, acele îți fac găuri în obraji și gingii, iar rășina izbutește, nu se știe cum, să ți se scurgă în sus pe nas, traversezi împleticindu-te camere, dărâmând tablouri de pe pereți, măturând totul de pe mese, răsturnând scaune. Soția, recent dispărută fără urmă, acum pare să fie pretutindeni, dându-ți instrucțiuni confuze și agitate pe un ton ridicat:

— Ai grijă la aia! Nu te duce încolo… du-te încolo! La stânga! Nu la stânga *ta*, la stânga *mea*!

Și, în cele din urmă, ceva mai blând:

— Auu, ești teafăr, dragă? N-ai văzut treptele?

Când ajungi, în sfârșit, în sufragerie, bradul arată ca desfrunzit de o ploaie acidă, și tu la fel.

Acesta este momentul în care-ți dai seama că habar n-ai unde e suportul de pom. Astfel că, oftând adânc, pleci în oraș, la magazinul de bricolaj, să cumperi altul, știind că, în următoarele trei săptămâni, toate suporturile de pom pe care le-ai cumpărat vreodată – 23 în total – vor reapărea în mod spontan în viața ta, cele mai multe căzându-ți în cap de pe un raft de sus, în timp ce scormonești în fundul vreunui dulap, dar uneori și în mijlocul unei încăperi întunecate sau pândind în capul scării care dă în hol. Dacă nu știați, aflați acum: suporturile de pom sunt lucrul dracului, care vrea să vă omoare. Dacă tot ești la magazinul de bricolaj, mai cumperi două instalații electrice. Dar nici acestea nu funcționează.

În cele din urmă, epuizat la minte și la trup, reușești să vezi pomul înălțat, luminat și acoperit cu globuri. Rămâi într-o postură de Quasimodo, privindu-l cu un fel de ură leșinată.

— Vai, ce *frumos* este! exclamă soția, încleștându-și extatic mâinile sub bărbie. Acum, hai să punem și decorațiunile de exterior, anunță ea brusc. Anul ăsta am cumpărat ceva special: un Moș Crăciun în mărime naturală care urcă pe coș. Tu adu scara de 15 metri și eu desfac lada. Vai, ce distractiv e!

Și dispare țopăind.

Acum, poate o să mă întrebați, pe bună dreptate: de ce te bagi în toate astea? De ce urci în pod, când știi că decorațiunile nu sunt acolo? De ce mai descâlcești instalațiile, când știi că nu e nici o șansă să funcționeze? Și răspunsul meu e că face parte din ritual. Fără ele, Crăciunul n-ar mai fi Crăciun.

De aceea am decis să încep de-acum, chiar dacă dna Bryson încă nu mi-a dat ordin. În viață sunt lucruri pe care trebuie să le faci, fie că vrei, fie că nu.

Dacă aveți nevoie de mine, mă găsiți atârnat în gura podului.

Generația risipitoare

Una dintre statisticile cele mai interesante pe care le-am văzut în ultima vreme spune că 5% din energia utilizată în Statele Unite este consumată de calculatoarele lăsate deschise peste noapte.

Nu pot să confirm personal, dar pot să vă spun sigur că de multe ori am privit pe ferestrele hotelurilor noaptea târziu, în diferite orașe americane, și m-a frapat faptul că, în toate clădirile de birouri din vecinătate, toate luminile erau aprinse și că ecranelor monitoarelor, într-adevăr, pâlpâiau.

De ce nu sting americanii drăciile astea? Pentru același motiv, bănuiesc, pentru care atâta lume lasă motorul mașinii pornit în timp ce intră rapid într-un magazin sau toate luminile aprinse în casă sau dă căldura până la un nivel care ar scandaliza un administrator de saună finlandeză – pe scurt, pentru că electricitatea, benzina și alte surse de energie sunt atât de ieftine și de atât de mult timp, încât nici nu le mai trece prin cap să se comporte altfel.

La urma urmelor, de ce să rabzi timp de 20 de secunde iritante, sâcâitoare, să pornească în fiecare dimineață computerul, când îl poți avea imediat la dispoziție, lăsându-l pornit peste noapte?

Suntem grozav – nu, suntem ridicol – de risipitori în materie de resurse în această țară. Pe parcursul existenței sale, americanul mediu folosește de două ori mai multă energie decât europeanul mediu. Cu doar 5% din populația lumii, îi consumăm 20% din resurse. Nu sunt statistici cu care să ne mândrim.

În 1992, la summitul despre Terra de la Rio de Janeiro, Statele Unite, împreună cu alte țări dezvoltate, au căzut de acord ca, până în anul 2000, să reducă emisia de gaze de seră până la nivelul anului 1990. Nu era o promisiune că se vor mai gândi. Era o promisiune că așa vor face.

În consecință, emisia de gaze de seră din Statele Unite a continuat să crească fără încetare: cu 8% în total după summitul de la Rio, cu 3,4% doar în 1996. Pe scurt, nu ne-am ținut de promisiune. Nici n-am încercat. Nici măcar nu ne-am prefăcut că încercăm, adică așa cum facem în cele mai multe situații asemănătoare. Administrația Clinton nu a făcut decât să introducă un set de standarde recomandate, pe care firmele sunt libere să le ignore dacă doresc – și, bineînțeles, majoritatea doresc.

Aici nu există aproape deloc stimulente pentru a economisi. Sursele de energie alternative, precum forța eoliană, sunt nu doar puține, ci în scădere. În 1987, ele reprezentau cam patru zecimi dintr-un procent din producția totală de energie a țării; astăzi reprezintă numai două zecimi dintr-un procent.

Acum, după cum veți fi citit, președintele Clinton are nevoie de alți 15 sau 16 ani ca să aducă emisia de gaze de seră la nivelul anilor 1990. Și e greu să găsești aici pe cineva căruia să-i pese. Parcă ia amploare chiar un fel de opoziție față de

ideea de conservare, mai ales dacă ea are atașate și niște costuri. Într-un studiu recent, făcut pe 27.000 de persoane din întreaga lume de către un grup canadian denumit Environics International, s-a constatat că, practic, în toate țările avansate cetățenii sunt dispuși să sacrifice o parte mai mare sau mai mică din creșterea economică, dacă aceasta înseamnă un aer mai curat și un mediu înconjurător mai sănătos. Singura excepție o reprezintă Statele Unite. Pare greu de crezut că oamenii sunt capabili să pună o economie în creștere mai presus de o planetă locuibilă, dar ăsta-i adevărul.

Chiar și propunerile prea puțin inovatoare ale președintelui Clinton de a-i transfera problema succesorului de peste patru mandate au fost întâmpinate cu un refuz pătimaș. O coaliție a industriașilor și a altor grupuri interesate, denumită Proiectul de Informare asupra Climei Globale, a strâns 13 milioane de dolari pentru a combate practic orice inițiativă care ar putea sta în calea coșurilor lor de fum. Ea difuzează reclame la posturile de radio în care avertizează că, dacă noile planuri ale președintelui cu privire la energie se implementează, prețul petrolului ar putea crește cu până la 50 de cenți pe galon.

Nu contează că suma este, probabil, exagerată. Nu contează că, și dacă ar fi reală, americanii tot n-ar plăti pentru petrol decât o părticică din ce plătesc alte țări avute. Nu contează că ar putea aduce avantaje pentru toată lumea. Nimic din toate acestea nu contează. Nu trebuie decât să pomenești de creșterea prețurilor la petrol, indiferent în ce scop, și – indiferent cu cât de puțin, indiferent cât de bun ar fi motivul – cei mai mulți americani vor da înapoi instinctiv, îngroziți.

Cel mai trist în toate astea e faptul că o mare parte a obiectivelor legate de reducerea nivelului de emisii ar putea fi atinse fără vreo cheltuială, dacă americanii și-ar schimba obiceiurile extravagante. S-a estimat că țara irosește anual un total de circa 300 de miliarde de dolari sub formă de energie. Și nu vorbim aici despre energia care ar putea fi economisită investind în tehnologie nouă. Vorbim despre energia care poate fi economisită închizând diverse aparate sau folosindu-le la capacitate redusă. *US News & World Report*, un săptămânal american de știri, afirmă că Statele Unite trebuie să întrețină echivalentul a cinci centrale nucleare exclusiv pentru alimentarea echipamentului și aparaturii pornite, dar nefolosite – aparate video lăsate permanent în *standby*, computere lăsate deschise când utilizatorii pleacă la masă ori acasă peste noapte, toate televizoarele acelea mute, montate pe perete, care pâlpâie neurmărite de nimeni în colțurile barurilor.

Nu știu cât de îngrijorătoare e chestiunea încălzirii globale. Nimeni nu știe. Nu știu în ce măsură ne primejduim viitorul fiind atât de nepăsători în privința consumului. Dar pot să vă spun un lucru. Anul trecut am petrecut mult timp făcând drumeții pe Appalachian Trail, un traseu de distanță lungă. Din Virginia, unde traseul trece prin Parcul Național Shenandoah, în adolescența mea – nu cu prea mult timp în urmă – era posibil ca, într-o zi senină, să vezi Washingtonul, aflat la 120 de kilometri distanță. Acum, chiar și în cele mai favorabile condiții meteo, vizibilitatea s-a redus la mai puțin de jumătate. Pe vreme caldă, pâcloasă, ea poate fi de numai trei kilometri.

Munții Apalași sunt unul dintre cele mai vechi lanțuri muntoase de pe Pământ, iar pădurea care-i acoperă este una dintre cele mai bogate și mai frumoase. Într-o singură vale din Parcul Național Great Smoky Mountains se pot găsi mai multe specii de arbori autohtoni decât în întreaga Europă Occidentală. Mulți dintre ei sunt în suferință. Stresul adaptării la ploile acide și la alți agenți de poluare aerieni îi lasă complet neajutorați în lupta cu bolile și dăunătorii. Stejarii, hicorii și arțarii mor în număr înfricoșător de mare. *Cornus florida* – unul dintre cei mai frumoși arbori din sudul american și, cândva, unul dintre cei mai des întâlniți – se află în pragul dispariției. Tsuga pare să-l urmeze.

S-ar putea să fie doar un modest preludiu. Dacă, la nivel global, temperaturile cresc cu patru grade Celsius în următoarea jumătate de secol, așa cum prezic, încrezători, unii oameni de știință, atunci toți copacii din Parcul Național Shenandoah și din Smoky Mountains și de pe o rază de sute de kilometri dincolo de ele vor muri. În doar două generații, una dintre ultimele mari păduri din zona temperată se va preschimba într-o pășune fără nimic deosebit.

Eu cred că merită să mai stingem câteva calculatoare. Voi nu?

Nebunia cumpărăturilor

Acum câteva zile, am intrat la Toys Я Us împreună cu fiul meu cel mic, care voia să cheltuiască niște bani de care dăduse recent. (A speculat cu acțiuni Anaconda Copper împotriva poveților brokerului, șmecherul mic.) Și, fără absolut nici o legătură, nu vi se pare că Toys Я Us e cel mai abracadabrant nume de interes comercial pe care l-ați auzit vreodată? Ce înseamnă? N-am reușit niciodată să înțeleg. Vor să spună că se cred jucării? Directorii au cărți de vizită pe care scrie „Dick Я Me”? Și de ce R-ul din titulatură e pe dos? Sper că nu în speranța sau cu credința că ne vor stârni admirația. Și de ce, mai presus de toate, deși în orice magazin Toys Я Us există 37 de case de marcat, nu e niciodată deschisă mai mult de una?

Sunt întrebări importante, dar, din păcate, nu aceasta e tema noastră de azi sau, cel puțin, nu doar asta. Nu, tema noastră de azi, când ne apropiem de cea mai aglomerată săptămână a vânzărilor cu amănuntul de peste an, o constituie cumpărăturile. Să spui că ele reprezintă o parte importantă a vieții americane este ca și cum ai afirma că peștii apreciază apa.

Pe lângă muncă, somn, televizor și acumularea de țesut gras, americanii dedică mai mult timp cumpărăturilor decât oricărei alte activități. Asociația Agenților de Turism din America declară că, într-adevăr, cumpărăturile sunt acum principala modalitate de distracție în concediu. Oamenii chiar își planifică vacanțele în funcție de expedițiile comerciale. Sute de mii de oameni fac în fiecare an drumul până la cascada Niagara, aparent nu pentru a vedea cascada, ci pentru a hoinări prin cele două megamalluri din localitate. În curând, dacă dezvoltatorii imobiliari din Arizona își impun punctul de vedere, excursioniștii vor putea să meargă și până la Marele Canion fără să-l vadă, pentru că există planuri, dacă vă vine să credeți așa ceva, pentru construirea unui complex comercial de peste 40.000 m^2 chiar la intrarea în canion.

În ziua de astăzi, cumpărăturile nu sunt atât o afacere, cât o știință. A apărut chiar și o disciplină academică denumită antropologia vânzării cu amănuntul, ai cărei adepți pot să-ți spună exact unde, cum și de ce își fac oamenii cumpărăturile într-un anume fel. Ei știu câți dintre clienți urmează să facă la dreapta după intrarea într-un magazin (87%) și cât timp se vor uita la marfa expusă până să iasă din nou (2 minute și 36 de secunde). Știu care sunt modalitățile cele mai bune pentru a-i ademeni pe cumpărători în porțiunea magică a magazinului, cea cu lucruri scumpe (parte cunoscută în domeniu drept „Zona 4”) și ce aranjamente, combinații cromatice și muzică de fundal îl vor hipnotiza în modul cel mai eficient pe naivul care se plimbă fără intenția de a cumpăra, transformându-l în cumpărător lipsit de voință. Ei știu totul.

Și aici vine întrebarea mea: cum se face că nu pot să merg la cumpărături în America fără să simt nevoia fie de a izbucni

în plâns, fie de a omorî pe cineva? Vedeți voi, cu toată știința, în țara aceasta cumpărăturile nu mai sunt o distracție – dacă au fost vreodată.

O mare parte a problemei o ridică magazinele. Ele sunt de trei feluri, toate dezagreabile.

Mai întâi, magazinele în care nu găsești niciodată pe cineva care să-ți dea o mână de ajutor. Apoi, magazinele unde nu dorești să fii ajutat, dar ești urmărit până în pragul nebuniei de o vânzătoare insistentă, probabil plătită pe bază de comision. În fine, sunt magazine unde, când întrebi unde se găsește un anume produs, ți se răspunde invariabil: „Culoarul șapte”. Nu știu de ce, dar acesta e întotdeauna răspunsul.

— Unde găsesc lenjeria de damă? întrebi.

— Culoarul șapte.

— Unde găsesc mâncarea pentru animale?

— Culoarul șapte.

— Unde găsesc culoarul șase?

— Culoarul șapte.

Dintre toate, tipul de magazin care-mi place cel mai puțin este cel în care nu poți să scapi de vânzătoare. De obicei, asta se întâmplă la magazinele din marile malluri. Vânzătoarea este întotdeauna o doamnă cu părul alb, care lucrează la raionul de îmbrăcăminte pentru bărbați.

— Pot să vă ajut cu ceva? te întreabă ea.

— Nu, mulțumesc, doar mă uit, îi răspunzi.

— Bine, zice ea și-ți adresează un zâmbet fals, care parcă spune: „Nu-mi ești simpatic, dar sunt obligată să zâmbesc la toată lumea”.

Ca atare, pornești la întâmplare prin raion și, la un moment dat, pipăi fără să-ți dai seama, cu un deget, un

pulover. Nu știi de ce, pentru că nu-ți place, dar pui mâna pe el.

Într-o clipă, vânzătoarea e lângă tine.

— Este unul dintre modelele cele mai vândute, îți spune ea. Vreți să-l probați?

— Nu, mulțumesc.

— Haideți, probați-l. E genul dumneavoastră.

— Nu, zău, nu cred.

— Cabinele sunt acolo.

— Serios, nu doresc să-l probez.

— Ce măsură purtați?

— Vă rog să mă înțelegeți, nu vreau să-l probez. Doar mă uit.

Îți aruncă alt zâmbet – zâmbetul de retragere –, dar se întoarce peste 30 de secunde, cu alt pulover.

— Îl avem și în culoarea piersicii, anunță ea.

— Nu-mi doresc puloverul ăsta. Indiferent de culoare.

— Poate o cravată frumoasă, atunci?

— Nu vreau cravată. Nu vreau pulover. Nu vreau nimic. Nevastă-mea s-a dus să se epileze și mi-a spus s-o aștept aici. Regret din suflet, dar așa mi-a spus. S-ar putea să dureze câteva ceasuri, dar tot n-o să vreau nimic, așa că, vă rog, nu mă mai întrebați nimic. Vă rog.

— Ce părere aveți de niște pantaloni?

Înțelegeți ce vreau să spun? Ai de ales între lacrimi și omucidere. Ironia este că, atunci când chiar ai nevoie de ajutor, nu e niciodată nimeni prin preajmă.

De la Toys Я Us, fiul meu voia un Dezintegrator Cosmic al Trupelor Stelare Intergalactice sau vreo altă asemenea bucată de plastic aducătoare de haos. Nu l-am găsit nicăieri, după

cum nu am găsit nici pe cineva care să ne îndrume. Magazinul părea lăsat integral în grija unui puștan de vreo 16 ani, așezat la singura casă deschisă. Avea dinainte o coadă de peste 20 de persoane, pe care le procesa lent și metodic.

Statul răbdător la rând nu se numără printre abilitățile mele sociale mai avansate, mai ales când stau doar ca să primesc o informație. Coada se mișca dureros de încet. La un moment dat, tânărul s-a întrerupt zece minute ca să schimbe rola de hârtie, moment în care eram gata să-l omor.

În fine, mi-a venit rândul.

— Unde ținești Dezintegratoarele Cosmice ale Trupelor Stelare Intergalactice? l-am întrebat.

— Culoarul șapte, mi-a replicat fără să ridice ochii.

Am rămas cu privirea ațintită în creștetul lui.

— Nu mă lua peste picior, i-am spus.

A ridicat ochii.

— Poftim?

— Așa spuneți mereu, „Culoarul șapte”.

Ceva din privirea mea trebuie să fi fost elocvent, căci răspunsul lui s-a auzit ca un scâncet:

— Dar acolo sunt, domnule, culoarul șapte, Jucării pentru Violență și Agresivitate.

— Ar fi bine să fie, am zis amenințător și m-am întors pe călcâie.

O oră și jumătate mai târziu am găsit Dezintegratoarele pe culoarul doi, dar, până să ajungem înapoi la casă, puștanul ieșise din tură.

Apropo, Dezintegratorul e minunat. Trage cu săgeți din acelea cu ventuze roșii de cauciuc care se lipesc de frunțile victimelor – nu doare, dar te sperie. Fiul meu s-a întristat,

bineînțeles, când nu i l-am mai dat să se joace cu el, dar, mă-nțelegeți, am nevoie de armă când merg la cumpărături.

Despre avioane dispărute și degete lipsă

Vai de mine și de mine, a mai trecut un an, dacă vă vine să credeți. Nu-nțeleg unde se duce timpul. Tot acolo unde se duce și părul meu, bănuiesc.

Săptămâna aceasta intenționam să scriu despre promisiunile de Anul Nou, dar, din păcate, prima promisiune pe care am făcut-o anul acesta a fost să nu mai fac promisiuni de care nu mă pot ține (nici pe asta nu sunt sigur că o pot respecta, ca să fiu sincer), ceea ce a omorât totul în față. Ca atare, m-am gândit să facem, în schimb, o retrospectivă a anului.

Ca de obicei, când lucrezi în linia întâi a jurnalismului de investigație (sau, în cazul rubricii de față, când bați câmpii săptămână după săptămână), lași multe lucruri neterminate, și ce moment e mai propice pentru a le încheia decât cel în care te afli în pragul unui an nou?

Unul dintre cele mai deconcertante aspecte ale scrisului pentru tipar este, după cum am constatat, că, imediat ce faci o afirmație – aproape de orice fel –, ea este, în general, contrazisă de realitate. În martie trecut, de exemplu, făceam o descriere încântată a orășelului nostru din New Hampshire ca

o comunitate sigură și fermecător de lipsită de infracțiuni. Ei bine, nu au trecut nici patru zile de la apariția articolului cu pricina, că doi indivizi mascați au dat buzna într-un magazin de bijuterii de pe strada principală și, vânturându-și vioi armele, au dispărut cu o sumă mare, dar neanunțată, în bani și zdrăngănele. O zi sau două mai târziu, o doamnă a fost jefuită în mod politicos în timp ce se plimba la marginea campusului. Nici unul dintre aceste lucruri nu se mai petrecuse până atunci – și, mă grăbesc să adaug, nici de atunci încoace –, dar mi s-a părut puțin neliniștitor faptul că o asemenea erupție infracțională s-a putut înregistra tocmai în săptămâna în care eu declarasem că ea era necunoscută prin părțile acestea.

Nu spun că e ceva mistic în toate astea, ci, mai degrabă, că există un fel de lege a lui Murphy asupra discursului public, potrivit căreia orice scrii sau spui va fi contrazis prompt de evenimente – ceea ce s-ar putea numi Sindromul Michael Fish[1] de Predicție a Uraganelor.

Dar, dacă ești o fire cu înclinații către paranoia, ca mine, începi să ai o neplăcută senzație de responsabilitate. În octombrie am făcut în trecere o glumă pe seama lui John Denver. A doua zi s-a prăbușit cu avionul în ocean și a murit, bietul de el.

Pe de altă parte, am avut parte și de câteva clipe de mândrie anticipativă. În iulie scriam despre lipsa de vigilență a Americii în ceea ce privește siguranța și igiena alimentară și, la nici trei săptămâni după aceea, o uriașă linie de prelucrare a cărnii din lanțul Hudson’s Food a fost închisă în Nebraska, după ce s-a constatat că era… ce mai… alarmant de lipsită de vigilență în ceea ce privește siguranța și igiena alimentară.

Zece milioane de kilograme de carne de vită au trebuit urmărite și distruse, cea mai mare operațiune de retragere a unor alimente de pe piață din istorie.

Cam tot atunci, Senatul Statelor Unite a organizat o audiere în cadrul căreia șeful Serviciilor Fiscale Americane, agenția care se ocupă de colectarea taxelor și impozitelor, a fost aspru criticat și delicios umilit pentru că are în subordine un departament ineficient, nemilos, răzbunător și incompetent. Nu vreau să mă laud, dar se poate verifica în aceste pagini că același lucru l-am exprimat limpede încă din luna aprilie.

Știrea cea mai senzațională a anului a reprezentat-o cea despre dispariția misterioasă a unui avion în pădurile din zonă. Cu un an în urmă, în Ajunul Crăciunului, după cum poate vă amintiți din articolul meu din februarie trecut, un aparat Lear cu două persoane la bord se pregătea pentru o aterizare de rutină pe aeroport, când a pierdut brusc contactul radio și a dispărut de pe ecranele radarului din turnul de control.

În următoarele săptămâni s-a organizat cea mai amplă operațiune de căutare terestră și aeriană din istoria statului, dar avionul nu a fost găsit. Un an mai târziu, el continuă să fie dispărut și misterul sorții lui nu face decât să se adâncească.

Un element important în tot acest mister este că un număr neobișnuit de mare de persoane – 275, la ultima numărătoare – pretind că l-au văzut înainte să se prăbușească. Unele declară că se aflau suficient de aproape ca să-i vadă pe cei doi uitându-se prin hublouri. Necazul este că martorii sunt împrăștiați pe suprafața a vreo două state, în puncte aflate la aproape 300 de kilometri distanță unul de altul. Este clar că n-

au putut vedea cu toții avionul în momentele dinaintea prăbușirii, dar, atunci, *ce* au văzut?

După ce am relatat dispariția aparatului, au ieșit la iveală o mulțime de alte informații privitoare la zborul fatidic. Pentru mine, cea mai uimitoare a fost vestea că volatilizarea unui avion în pădurile din New Hampshire nu reprezintă un eveniment chiar atât de ieșit din comun. În 1959, afirmă ziarul local, doi profesori de la universitatea din oraș s-au prăbușit în pădure cu un avion ușor, în timpul unui viscol. Însemnările lăsate de ei atestă că au supraviețuit timp de cel puțin patru zile. Din păcate, avionul nu a fost descoperit decât după două luni și jumătate. Doi ani mai târziu, un alt aparat ușor a dispărut în pădure și a fost găsit după șase luni. Al treilea a căzut în 1966 și nu a fost depistat decât în 1972, la mult timp după ce aproape toată lumea uitase de el. Aparent, pădurea este capabilă să înghită o grămadă de epave, fără să restituie prea multe.

Chiar și așa însă, dispariția totală a unui avion cu reacție Lear mi se pare inexplicabilă. Pentru început, Learul este un aparat de dimensiuni mari, cu o deschidere a aripilor de 12 metri. N-ai zice că un obiect atât de mare poate dispărea fără urmă, dar, după cum se vede, poate. Vine apoi tehnologia pe care o avem la dispoziție astăzi: senzori de căldură, binocluri cu raze infraroșii, detectoare de metal la mare distanță și altele asemenea. Forțele Aeriene au împrumutat chiar și un satelit de recunoaștere. Degeaba. Soarta avionului este la fel de misterioasă acum pe cât era cu un an în urmă. O să vă țin la curent.

Spre surprinderea mea, articolul care a generat mai multă corespondență decât oricare altul de anul acesta a fost

relatarea din primăvara trecută a luptei revoltătoare și exasperante, lungi de doi ani, pentru a convinge autoritățile americane în domeniul imigrației să-i recunoască soției mele dreptul de a locui împreună cu mine în propria mea țară. Se pare că mulți dintre voi ați trecut prin experiența obtuzității și inflexibilității Serviciului pentru Imigrare și Naturalizare al Statelor Unite.

Imediat după publicarea articolului, am dat într-un ziar peste povestea întâmplărilor prin care a trecut un bărbat pe nume Raul Blanco, a cărui cerere de cetățenie a fost refuzată în mai multe rânduri pentru că omul nu a furnizat un set complet de amprente. După cum a explicat răbdător Blanco în repetatele sale întâmpinări, îi era cu neputință să furnizeze setul complet, dat fiind că avea doar șapte degete, după ce-și pierduse trei într-un accident de muncă petrecut cu ani în urmă în Cuba, țara sa de baștină. Ultima dată când am auzit de el, Blanco încă mai încerca să facă pe cineva din Serviciul pentru Imigrare și Naturalizare să priceapă care era problema. Cred că are mai multe șanse să-și găsească degetele lipsă.

Mă bucur să vă pot spune că soția mea și-a primit actele la o lună și jumătate după apariția articolului și are toate degetele la mâini, de aceea, una peste alta, anul acesta poate fi considerat unul bun. În această notă, dați-mi voie să vă urez un 1998 fericit, prosper și complet digitizat.

1. Celebru meteorolog britanic, care a prezentat rubrica despre vreme a postului BBC între 1974 și 2004. În octombrie 1987 și-a atras critici nemeritate, când a fost citată o declarație a sa, scoasă din context, că nu se prevedea vreun uragan. În aceeași seară, furtuna care s-a abătut asupra Marii Britanii, cea mai violentă din 1703, a produs pagube grave și a ucis 19 persoane. În realitate, Fish se referise nu la Marea Britanie, ci la Florida (n. tr.).

Computerul cel nou

Felicitări. Ați achiziționat un computer personal Anthrax/2000 Multimedia 615X cu Amplificator Digital de Bigi-bigi. O să vă slujească ani de zile cu credință, cu condiția să-l puteți pune vreodată în funcțiune. Odată cu PC-ul, primiți suplimentar un pachet de programe preinstalate – *Planificator pentru mașina de tuns iarba*, *Dl Hârța-Pârța*, *Screensaver gol* și *Ghid rutier pentru Africa de Est* – care vă vor oferi ceasuri de activități inutile, ocupându-vă cea mai mare parte a memoriei de lucru a calculatorului.

Dați pagina și haideți să începem!

Pregătire: Felicitări. Ați dat cu succes pagina și suntem gata să mergem mai departe.

Observație importantă fără sens: Anthrax/2000 este configurat să folosească procesoare de minimum 80386, 214J10 la 2.472 de herți cu ciclu de rotație la viteză variabilă. Înainte de a continua, verificați instalația electrică și polița de asigurare. Nu uscați prin centrifugare.

Pentru a preveni acumularea de căldură, alegeți pentru computerul dumneavoastră un mediu răcoros și uscat. Raftul de jos al unui frigider este ideal.

Deschideți cutia și examinați conținutul. (Atenție! Nu deschideți cutia dacă conținutul lipsește sau este defect, căci astfel veți pierde garanția. Înapoiați tot conținutul lipsă în ambalajul original, împreună cu o notă explicativă a motivelor dispariției, și veți primi înlocuitori în următoarele 12 luni lucrătoare.)

Conținutul cutiei ar trebui să includă unele dintre următoarele obiecte: monitor cu buton misterios De Gauss; tastatură cu 7 centimetri de cablu; unitate centrală; diferite fire și cabluri, nu neapărat destinate acestui model; *Manualul utilizatorului*, de 2.000 de pagini; *Scurt ghid la* Manualul utilizatorului*; Ghid rapid la* Ghidul scurt *la* Manualul utilizatorului*; Ghid de instalare laminat super-rapid pentru persoane neobișnuit de grăbite sau inepte*; 1.167 de pagini de garanții, vouchere, avertizări în spaniolă și alte foi volante; 8,268 m^3 de polistiren, pentru ambalaj.

Ce nu v-au spus la magazin: Datorită energiei suplimentare necesare pentru programele preinstalate, veți avea nevoie să achiziționați un pachet de upgrade pentru softul auxiliar Anthrax/2000, un capacitor de memorie de 900 de volți, o unitate de oscilație de 50 de megahertzi pentru capacitorul de memorie, 2.500 de mega-gigabiți de memorie suplimentară pentru oscilator și o minicentrală electrică.

Instalare: Felicitări. Sunteți gata pentru instalare. Dacă nu aveți o diplomă în inginerie electrică, acum e momentul s-o obțineți.

Conectați cablul monitorului (A) la priza de la babord (D); atașați suborbitorul unității de descărcare electrică (Xii) la

servocanalul coaxial AC/DC (G); introduceți cablul cu trei pini al mouse-ului în unitatea de amplasare a tastaturii (dacă este nevoie, mai dați o gaură); conectați modemul (B2) la mufa externă paralelă de aliniere audio-video. Sau introduceți cablurile în găurile care vi se par cele mai potrivite, porniți și vedeți ce se întâmplă.

Atenționare importantă fără sens suplimentară: firele unității de modulare a ampulei sunt marcate în conformitate cu convențiile internaționale, după cum urmează: albastru = neutru sau sub tensiune; galben = sub tensiune sau albastru; albastru și sub tensiune = neutru și verde; negru = moarte subită. (Cu excepția cazurilor prevăzute de lege.)

Porniți computerul. Hardul va face downloadarea automată. (Lăsați între trei și cinci zile.) Când aceasta este completă, pe ecran va apărea formula: „Mda, ce vrei?”.

A venit momentul să instalați programele. Introduceți Discul A (marcat cu „Disc D” sau „Disc G”) în slotul de drive B sau J și tastați: „Hei, e cineva acasă?”. La linia de comandă DOS, introduceți Numărul de Verificare a Licenței. Numărul de Verificare a Licenței se găsește introducând Numărul de Utilizator Certificat, care se găsește introducând Numărul de Verificare a Licenței. Dacă nu reușiți să găsiți Numărul de Verificare sau pe cel de Utilizator Certificat, sunați la numărul de telefon pentru Asistență Tehnică în Utilizarea Softului. (Vă rugăm să aveți la îndemână Numărul de Verificare a Licenței și Numărul de Utilizator Certificat; în caz contrar, personalul nostru calificat nu vă poate acorda asistență tehnică.)

Dacă nu v-ați sinucis încă, introduceți Discheta de Instalare 1 în slotul de drive 2 (sau viceversa) și urmați instrucțiunile apărute pe ecran. (Notă: datorită modificărilor

de programare, unele instrucțiuni vor apărea în limba română.) De fiecare dată când vi se solicită, reconfigurați calea specificată, faceți dublu-click pe imaginea butonului de lansare, selectați un fișier inițial cu o singură ecuație din registrul de selecție macro, introduceți placa video VGA în suprafața portantă posterioară și tastați: „C:\>”, urmat de datele de naștere ale tuturor persoanelor pe care le-ați cunoscut vreodată.

Acum, pe ecran va apărea: „Cale invalidă. Oaaaa! Abandonați sau continuați?”. Atenție: dacă selectați „Continuați”, este posibil să provocați compresia ireversibilă a fișierelor, pierderea definitivă a memoriei și o supraîncărcare a hardului. Pe de altă parte, dacă selectați „Abandonați”, va trebui să luați întregul proces epuizant, înnebunitor de instalare de la capăt. Dumneavoastră alegeți.

După ce se împrăștie fumul, introduceți Discul A2 (marcat „Disc A1”) și repetați conform instrucțiunilor cu fiecare dintre celelalte 187 de discuri.

Când instalarea este completă, reveniți la cale și tastați-vă numele, adresa și numărul cardului de credit, apoi apăsați pe „SEND”. Făcând aceasta, vă înscrieți automat pentru premiul nostru, programul gratuit „Screensaver gol IV: Noapte în spațiul cosmic” și ne permiteți să distribuim numele dumneavoastră unei lungi liste de reviste de computere, servicii online și alte firme comerciale, care vă vor contacta în scurt timp.

Felicitări. Acum sunteți gata să utilizați computerul. Iată câteva exerciții care vă vor ajuta să porniți cu brio.

Cum scriem o scrisoare: Scrieți: „Dragă...”, urmat de numele unei persoane cunoscute. Scrieți câteva rânduri despre dumneavoastră, apoi: „Al tău”, urmat de numele dumneavoastră. Felicitări.

Cum salvăm un fișier: Pentru a salva scrisoarea, selectați File. Selectați Find din Subdirectorul A, introduceți numărul unui fișier de rezervă și amplasați un punct de inserție lângă butonul de dialog macro. Selectați fereastra secundară cu text din meniul de fuzionare și faceți dublu-click pe fereastra suplimentară cu documentul șters. Atașați tile cascade unui fișier fuzionat și introduceți în fereastra cu ecuație în text. Sau scrieți scrisoarea de mână și puneți-o într-un sertar.

Sfat privind utilizarea programului pentru tabele: Mai bine nu.

Secțiune privind posibilele probleme: Veți avea multe, multe probleme cu computerul. Iată câteva dintre cele mai des întâlnite, împreună cu soluțiile lor.

Problemă: computerul nu pornește.

Soluție: verificați să fie băgat în priză; verificați ca butonul de pornire să fie în poziția ON; verificați cablurile să nu fie defecte; săpați după cablurile îngropate în grădină și verificați să nu fie defecte; ieșiți din oraș și verificați stâlpii rețelei electrice, să nu fie vreun cablu căzut; sunați la numărul pentru asistență tehnică.

Problemă: tastatura pare să nu aibă taste.

Soluție: întoarceți-o cu fața în sus.

Problemă: mouse-ul nu vrea să bea apă sau să se urce în carusel.

Soluție: încercați un regim bogat în proteine sau sunați la numărul de asistență tehnică pentru animalele de casă.

Problemă: tot primesc un mesaj care spune: „Defecțiune de Protecție Generală Nonsistemică”.

Soluție: aceasta, probabil, pentru că ați încercat să folosiți computerul. Opriți-l și toate mesajele iritante vor dispărea.

Problemă: computerul meu este o rablă inutilă.

Corect – și felicitări. Acum sunteți gata să treceți la modelul Anthrax/3000 Turbo sau să vă întoarceți la creion și hârtie.

Laudă *diner*-ului

Cu vreo doi ani în urmă, când am fost trimis înaintea restului familiei să caut un loc potrivit pentru mutarea în State, am inclus și orașul Adams din Massachusetts pe lista de posibilități, pentru că avea un *diner* minunat, de modă veche, pe strada principală.

Din nefericire, am fost nevoit să elimin Adams de pe lista scurtă, după ce s-a dovedit că nu reușesc să-mi amintesc nici o altă calitate a orașului, poate pentru că nici nu avea vreuna. Dar mai cred și acum c-aș fi fost fericit acolo. *Diner*-ele au tendința de a te cuceri.

Aceste localuri au fost pe vremuri enorm de populare, dar, ca atât de multe alte lucruri, sunt acum din ce în ce mai rare. Perioada lor de glorie a fost în primii ani de după Primul Război Mondial, când Prohibiția a închis tavernele și lumea a avut nevoie de alte locuri unde să mănânce la prânz. Din punct de vedere comercial, *diner*-ele erau o propunere atrăgătoare. Erau ieftin de cumpărat și de întreținut și, pentru că erau făcute în fabrică, veneau practic cu tot ce le trebuia. După ce achiziționai unul, nu mai trebuia decât să-l instalezi pe o porțiune de teren plat, să-l conectezi la apă și curent electric și gata. Dacă vadul nu era bun, îl încărcai pur și

simplu pe platforma unui camion și-ți încercai norocul în altă parte. Spre sfârșitul anilor 1920, vreo douăzeci de firme produceau *diner*-e în serie, aproape toate într-un stil Art Deco zvelt, cunoscut sub numele de *moderne*, cu exterioare lucitoare de oțel inoxidabil, cu interioare de lemn lustruit închis la culoare și, din nou, metal lucios.

Entuziaștii *diner*-elor seamănă puțin cu pasionații de trenuri. Pot să-ți spună dacă un anume local este model Kullman Blue Comet din 1947 sau Worcester Semi-Streamliner din 1932. Apreciază detaliile de design care diferențiază un Ralph Musi de un Starlite sau de un O'Mahoney și sunt capabili să parcurgă distanțe mari pentru a vedea un Sterling bine conservat, din care nu s-au fabricat decât 73 de exemplare între 1935 și 1941.

Singurul lucru despre care nu prea vorbesc este mâncarea. Asta pentru că, în general, mâncarea servită în *diner*-e este cam aceeași oriunde te-ai duce, adică nu prea grozavă. Exact din acest motiv, soția și copiii mei refuză să mă însoțească vreodată într-un *diner*. Ceea ce nu reușesc ei să înțeleagă este că la *diner* nu te duci ca să mănânci; te duci ca să salvezi o bucățică esențială din moștenirea culturală americană.

În Iowa, în copilăria mea, nu aveam *diner*-e. Ele erau un fenomen tipic pentru Coasta de Est, după cum restaurantele construite în formă de obiecte sau animale (porci, alune, pălării) erau un fenomen tipic pentru Coasta de Vest. La noi, locul cel mai apropiat de un *diner* era ceva ce se chema Ernie's Grill, pe malul râului. Acolo totul era murdar și plin de grăsime, inclusiv Ernie, iar mâncarea era oribilă, dar avea multe dintre caracteristicile unui *diner*, în principal tejgheaua lungă, străjuită de scaune rotative, un perete cu separeuri,

clienți care arătau de parcă tocmai s-ar fi întors din pădure, unde omorâseră animale mari (probabil cu dinții), și o aplecare către jargonul specific. Când comandai, chelnerița striga spre bucătărie ceva într-un cod indescifrabil: „Două bube pe budă, ușor cu vaselina, bale pe frigare și două strănuturi într-o căldare”, sau ceva la fel de alarmant și de confuz.

Dar localul lui Ernie se afla într-o clădire de cărămidă pătrată și joasă, anonimă, căreia îi lipsea, evident, farmecul zvelt al unui *diner* clasic. De aceea, când am fost trimis, după decenii, să caut o comunitate bună de locuit în New England, pe lista mea de obiective a fost trecut și un *diner.* Din păcate, sunt din ce în ce mai greu de găsit.

Hanover, unde ne-am stabilit în cele din urmă, are un local venerabil unde se poate mânca, denumit Lou’s și care și-a sărbătorit anul trecut cea de-a cincizecea aniversare. La prima vedere, are ambianța superficială a unui *diner*, dar în meniu apar lucruri precum *quiche* și *fajitas*, iar prospețimea salatelor e considerată un motiv de laudă. Clienții sunt bine îmbrăcați și cu bani. Nu ți l-ai putea imagina pe vreunul urcându-se într-o mașină cu o căprioară moartă legată pe capotă.

Astfel, vă puteți închipui bucuria mea când, la vreo șase luni după ce ne-am mutat în Hanover, în timp ce treceam cu mașina prin orășelul vecin, White River Junction, am ajuns în fața unui local botezat Four Aces. Am intrat fără ezitare și am descoperit un Worcester postbelic în stare aproape perfectă. Era minunat. Mâncarea era destul de bună, ceea ce constituia o mică dezamăgire, dar am învățat să mă împac și cu asta.

Nimeni nu știe câte *diner*-e asemănătoare au mai rămas. În parte, e o chestiune de definiție. Un *diner* este, în esență, orice

loc unde se servește mâncare caldă și care-și spune *diner*. Conform definiției celei mai largi, în Statele Unite există vreo 2.500 de *diner*-e. Dar nu mai mult de o mie dintre ele, în cel mai bun caz, sunt la exterior ceea ce ar putea fi numit „clasice”, iar numărul lor scade an de an. Cu doar câteva luni în urmă s-a închis Phil’s, cel mai vechi *diner* din statul California. Funcționa în nordul Los Angelesului din 1926, ceea ce, după standardele californiene, îl face la fel de venerabil ca monumentul de la Stonehenge, și, cu toate acestea, dispariția lui a trecut aproape neobservată.

Cele mai multe nu pot să concureze cu marile lanțuri de localuri fast-food. Un *diner* tradițional e mic, poate cu opt separeuri și 10-12 locuri la tejghea și, pentru că oferă serviciu la masă și porții de mâncare gătite individual, are cheltuieli de funcționare mai mari. De asemenea, cele mai multe *diner*-e sunt vechi, iar în America este aproape întotdeauna mult mai ieftin să înlocuiești decât să conservi. Un entuziast care a cumpărat un *diner* vechi în Jersey City, New Jersey, a constatat, spre groaza sa, că avea să-l coste 900.000 de dolari – profiturile potențiale pe vreo 20 de ani – ca să-l aducă la starea originară. Mult mai ieftin era să-l dărâme și să vândă terenul unui Kentucky Fried Chicken sau McDonald’s.

Ce se găsește astăzi din plin însă sunt imitatorii de *diner*-e. Ultima dată când am fost la Chicago, am fost dus la un local numit Ed Debevic’s, unde chelnerițele purtau ecusoane cu nume ca Bubbles sau Blondie și unde pereții erau acoperiți cu trofeele de la bowling ale lui Ed. Dar Ed Debevic nu a existat niciodată. El este numai rodul imaginației unui agent de marketing. Nu contează. Ed’s roia de lume. Clienții care priviseră cu dispreț *diner*-ele adevărate când acestea se găseau

la orice colț de stradă stăteau acum la coadă ca să intre într-unul contrafăcut. Mă lasă fără cuvinte, dar este un fenomen des întâlnit în America.

Îl vezi în Disneyland, unde lumea se înghesuie la plimbare pe o stradă principală la fel cu cele pe care le-a abandonat cu toptanul în anii 1950 în favoarea mallurilor. Se manifestă în satele coloniale restaurate – ca Williamsburg, din Virginia, sau Mystic, din Connecticut –, unde vizitatorii plătesc bani frumoși pentru a savura atmosfera liniștită de care au fugit cu mult timp în urmă, preferând încântarea lăbărțată a suburbiilor. Nu știu cum să explic, dar, ca să parafrazez o expresie cunoscută, s-ar zice că americanii nu doresc cu adevărat un anume lucru decât atunci când el nu mai este adevărat.

Dar acesta e un subiect pentru alt articol. Vom reveni la el data viitoare. Între timp, o să dau o fugă până la Four Aces, cât mai am posibilitatea. Nu au chelnerițe pe care să le cheme Bubbles, dar trofeele de la bowling sunt reale.

La mai puțin de trei luni de la apariția acestui articol, la începutul lui aprilie 1998, Four Aces a fost închis.

Uniformitatea fără gust

Țin minte prima dată când am gustat ciocolată europeană. Era în Gara Centrală de la Anvers, pe 21 martie 1972, a doua mea zi în Europa ca tânăr excursionist cu rucsacul în spate. În așteptarea trenului, am cumpărat o ciocolată belgiană de la un chioșc din gară, am luat o gură și, după un moment de încântare mirată, am început să scot o serie de zgomote euforice involuntare, destul de puternice pentru a atrage priviri de la 20 de metri distanță.

Știți cum mănâncă un copil mic din castronul cu budincă – cu zgomot, cu poftă și cu o cantitate alarmantă de salivă scursă pe bărbie? Ei bine, așa eram și eu. Nu mă puteam abține. Nu știusem că ciocolata poate fi atât de bună. Nu știusem că există pe lume *ceva* care poate fi atât de bun.

Ciocolatele americane, după cum poate știți, sunt niște chestii în mod misterios fade. Mi s-a spus că nu a fost așa dintotdeauna. De multe ori am auzit de la oameni din generația părinților mei că, în tinerețea lor, ciocolata americană era așa cum ar trebui să fie – mai grasă, mai cremoasă, umplută mai generos cu alune, nuga și alte motive de extaz gustativ. Tata își amintea cu drag de caramelele din anii 1920, atât de elastice, încât îți trebuia o zi ca să le

mănânci și vreo două săptămâni ca să le digeri. Aceleași caramele sunt acum niște nimicuri palide.

Explicația cea mai răspândită este că rețetele acestor produse au fost mereu reformulate – poate ar trebui să spun deformulate – în decursul anilor, pentru a le menține la un preț scăzut și pe placul unor persoane cu papile gustative mai puțin pretențioase. Este adevărat că multe dintre alimentele americane – pâinea albă, majoritatea brânzeturilor, aproape toate semipreparatele, cele mai multe mărci de bere, numeroase tipuri de cafea – nu sunt nici pe departe la fel de robuste și de aromate ca echivalentele lor de aproape oriunde în Europa, inclusiv din Marea Britanie. Un lucru straniu într-o țară căreia îi place atât de mult să mănânce, dar asta e.

Cred că două sunt motivele. Primul ar fi prețul. În America, totul se reduce la preț, într-o măsură mult mai mare decât în alte țări. Dacă prețul face diferența între două firme concurente (și o face întotdeauna), atunci cea mai ieftină o va elimina în mod obligatoriu de pe piață pe cea mai scumpă, ceea ce duce foarte rar la creșterea calității. (În realitate, nu duce niciodată la creșterea calității.)

În orașul vecin cu cel în care locuiesc era pe vremuri un fast-food mexican bun. Apoi, cu vreun an în urmă, s-a deschis peste drum un Taco Bell, parte dintr-un lanț național. Nu cred că există vreun om în viață care să susțină că mâncarea mexicană de la Taco Bell e cu adevărat bună. Dar este ieftină – cu cel puțin 25% mai ieftină decât la restaurantul concurent de peste drum. Într-un an, vechiul restaurant a dispărut. Iar acum, dacă vrei mâncare mexicană în partea noastră de lume, ești nevoit să te mulțumești cu oferta ieftină, dar neinspirată a lui Taco Bell.

Pentru că este atât de competitiv în privința prețurilor, Taco Bell domină aproape întreaga piață. Aproape oriunde mergi pe autostrăzile americane în zilele noastre, dacă dorești să mănânci *taco*, trebuie să te mulțumești cu Taco Bell. Stupefiant este însă că lucrul acesta e pe placul majorității oamenilor. Și ajungem astfel la cel de-al doilea factor: devotamentul straniu, de neclintit, al americanilor față de uniformitatea previzibilă. Pe scurt, americanilor le place ca lucrurile să fie la fel pretutindeni unde se duc. Asta e partea care mă nedumerește.

De exemplu, Starbucks, un lanț de cafenele față de care eu, unul, am o antipatie moderată și poate irațională, fie și numai pentru că tind să devină ubicue. Marca Starbucks a pornit fără vâlvă la Seattle, cu câțiva ani în urmă, dar în ultimii cinci ani numărul de puncte de vânzare s-a înzecit, crescând până la 1.270, cu intenția de a se dubla în următorii doi ani. Deja în multe orașe, dacă ești în căutarea unei cafenele, ai de ales între Starbucks și nimic.

E drept, nu se poate spune nimic rău despre Starbucks, dar nici nu are ceva special. Cafeaua pe care o oferă e decentă. Mare lucru. Și eu pot să fac o cafea decentă. Impresia pe care ți-o lasă este că forța principală care împinge de la spate marca nu e dorința de a produce cafeaua cea mai bună, ci de a produce noi cafenele Starbucks. Dacă publicul american ar cere o cafea cu adevărat excelentă, atunci Starbucks ar trebui s-o ofere, dacă vrea să rămână în frunte, dar publicul american nu cere asta și, de aceea, nu se vor face presiuni asupra companiei Starbucks să asigure o calitate excepțională. S-ar putea manifesta, dar nu se va manifesta în realitate niciodată o nevoie de ordin comercial, în special pentru că, în

cele mai multe locuri, (a) este unicul nume existent și (b) clienții sunt obișnuiți perfect cu marca Starbucks.

În Hanover avem două cafenele foarte plăcute, dar sunt convins că, dacă Starbucks ar deschide și aici o sucursală, lumea s-ar arăta încântată. (Ar fi trebuit să vedeți ce delir a fost când s-a deschis magazinul Gap.) Starbucks ar fi privit ca un fel de recunoaștere a orașului din partea lumii exterioare. Turiștii, de prezența cărora depinde viața orașului, l-ar prefera aproape cu siguranță, pentru că-l cunosc și le place.

Lumea s-a obișnuit atât de mult cu uniformitatea, încât e parcă hipnotizată. La șapte sau opt kilometri depărtare de casa noastră a fost până nu demult un restaurant drăguț, de modă veche, afacere de familie. Acum vreo doi ani, vizavi de el s-a deschis un McDonald's. Aproape peste noapte, cea mai mare parte a deverului s-a transferat de pe o parte a drumului pe cealaltă. Vara trecută, afacerea de familie s-a închis. La scurt timp după aceea, am menționat de față cu un vecin dezamăgirea pe care mi-o provoca faptul că oamenii fuseseră capabili să abandoneze un restaurant local în favoarea farmecului universal marca McDonald's.

— Mda, a zis vecinul pe tonul acela tărăgănat, gânditor, care-ți arată că nu e în totalitate de acord cu tine. Dar la McDonald's măcar știi exact unde ești, nu?

— Exact! am exclamat eu pornit. Nu înțelegi? Tocmai asta e problema.

Aș fi vrut să-l apuc de rever și să-i explic că exact din pricina acestui fel de gândire ciocolata americană nu are nici un farmec, pâinea albă are gust de vată și brânza are o sută de nume *(colby*, *Monterey jack*, *cheddar*, *American*, *provolone)* și o

singură aromă, o singură textură și o singură nuanță de galben intens.

Dar am priceput că nu avea rost. Era ca unul dintre personajele din capsula spațială din *Invasion of the Body Snatchers.* Forțele lipsei de gust puseseră stăpânire pe spiritul lui, pierdut pentru totdeauna. Devenise o McPersoană.

M-a privit stânjenit – pe strada noastră, lumea nu are obiceiul să se agite – și mi-am dat seama imediat ce gândea: „Mamă, ce tip enervant!”.

Poate avea dreptate. Trebuie să recunosc că în lunile din urmă parcă n-am fost în apele mele. Lucru pe care-l pun pe seama lipsei de ciocolată.

Grăsimea pământului

În ultima vreme m-am gândit mult la mâncare. Și asta pentru că nu mi se dă. Vedeți voi, soția mea m-a pus la regim, după ce mi-a spus (cam nepoliticos, dacă vreți să știți părerea mea) că încep să semăn cu unul dintre obiectele cu care încearcă Richard Branson să zboare.

Este un regim interesant, inventat de ea însăși, potrivit căruia am voie să mănânc practic orice, atâta vreme cât nu conține grăsime, colesterol, sodiu sau calorii și nu are gust bun. Ca să nu mor cu totul de foame, s-a dus la supermarket și a cumpărat tot ce-a găsit cu „tărâțe” în denumire. Nu sunt sigur, dar cred că aseară, la cină, am mâncat cotlete de tărâțe. Sunt grozav de deprimat.

Obezitatea reprezintă o problemă gravă în America. (Mă rog, gravă pentru oamenii grași.) Jumătate din americanii adulți sunt supraponderali și mai bine de o treime sunt considerați obezi (adică destul de masivi încât să te pună pe gânduri înainte de a urca în lift cu ei).

Acum că aproape nimeni nu mai fumează, aceasta a devenit problema de sănătate numărul unu în țară. În jur de 300.000 de americani mor în fiecare an de boli care au legătură cu obezitatea, iar țara cheltuiește 100 de miliarde de

dolari tratând suferințe rezultate în urma mâncatului excesiv: diabet, afecțiuni cardiovasculare, hipertensiune arterială, cancer etc. (Nici nu știam că obezitatea face să crească riscul cancerului de colon – o boală pe care n-o doresc nimănui – cu peste 50%. De când am aflat, mi-l tot imaginez pe proctolog examinându-mă și exclamând: „Aoleu! Câți cheeseburgeri ați mâncat în viața dumneavoastră, domnule Bryson?”.) Greutatea excesivă reduce de asemenea substanțial șansele de a supraviețui unei intervenții chirurgicale, ca să nu mai vorbesc de șansele de a obține o întâlnire cum se cade.

Mai presus de toate, cei care-ți sunt, teoretic, dragi încep să-ți spună Umflatu’ și să te întrebe ce faci acolo ori de câte ori deschizi ușa vreunui dulap din bucătărie și scoți, absolut accidental, o pungă mare cu snackuri cu brânză.

Pentru mine, uimitor este cum mai poate fi cineva slab în țara asta. Acum câteva seri, am mers la un restaurant unde tocmai se lansa ceva numit „Senzații la Tigaie”. Iată (și jur că fiecare cuvințel e adevărat) descrierea din meniu a felului botezat Tigaie cu Chili, Brânză și Cartofi:

> Această incredibilă combinație pornește de la un strat de cartofi prăjiți, rumeniți și crocanți. Deasupra, turnăm din plin sos chili picant, brânză Monterey jack topită și brânză cheddar, peste care îngrămădim cu vârf roșii, ceapă verde și smântână.

Înțelegeți cu ce mă lupt? Iar asta era una dintre ofertele mai modeste. Cel mai deprimant este că nevastă-mea și copiii pot să mănânce asemenea chestii fără să pună pe ei un gram. Când a apărut chelnerița, soția mea i-a spus:

— Copiii și cu mine o să luăm Ospățul la Tigaie De Lux Suprem și Unsuros, cu porție dublă de brânză și smântână,

plus garnitură de ceapă prăjită cu cremă de ciocolată și sos de biscuiți.

— Și pentru domnul Umflatu'?

— Doar niște tărâță uscată și un pahar cu apă.

Când, în dimineața următoare, la un mic dejun cu fulgi de ovăz și pleavă de grâu, mi-am exprimat față de consoartă opinia că acesta era, cu tot respectul, cel mai tâmpit regim pe care l-am văzut vreodată, mi-a spus că n-am decât să găsesc eu unul mai bun, drept care am plecat la bibliotecă. Am găsit cel puțin 150 de cărți despre nutriție și regimuri alimentare – *Dieta imunitară în forță a doctorului Berger*, *Să vorbim deschis despre controlul greutății*, *Dieta prin rotație* –, dar toate cam pătimașe și prea obsedate de tărâțe pentru gustul meu. Apoi am văzut una exact din categoria pe care o căutam. Scrisă de Dr. Dale M. Atrens, se intitula *Nu ții regim*. Ăsta da titlu.

Înfrânându-mi obișnuita aversiune față de consultarea unei lucrări scrise de cineva suficient de fanfaron ca să-și atârne un „Dr." înaintea numelui (eu nu scriu „Dr." pe cărți înaintea numelui meu, la urma urmelor, și asta nu numai pentru că nu am doctoratul ăla), am luat cartea cu mine într-una din sălile rezervate de biblioteci persoanelor ciudate, care nu au unde să meargă după-amiaza, dar nu sunt încă nici bune de internat, și m-am adâncit într-o oră de studiu.

Premisa cărții era, dacă am înțeles eu bine (și vă rog să mă iertați dacă sar peste detalii, dar mi-a distras atenția insul de lângă mine, care conversa în șoaptă cu o persoană dintr-o altă dimensiune), că organismul uman a fost programat, după eoni de evoluție, să acumuleze țesut adipos pentru izolația menită să-i asigure căldura pe vreme rece, pentru stratul capitonat

menit să dea nivelul de confort și pentru rezerva de energie în anii cu recoltă proastă.

Organismul uman – iar al meu mai cu seamă, evident – se pricepe foarte bine să facă asta. Chițcanii-de-copac nu o fac deloc. Ei sunt nevoiți să-și petreacă fiecare clipă în care nu dorm mâncând. „Probabil de aceea chițcanii-de-copac nu au dat nimic în materie de muzică sau de arte plastice", comentează spiritual Atrens. Ha, ha, ha! Sau poate pentru că chițcanii-de-copac mănâncă frunze, în timp ce eu înfulec înghețată Ben and Jerry's, cu porție dublă de sos de ciocolată.

Al doilea aspect interesant pe care-l subliniază Atrens: grăsimea este extrem de încăpățânată. Chiar și atunci când mai ai puțin și mori de foame, organismul manifestă o lipsă totală de disponibilitate în a se despărți de rezervele de grăsime.

Gândiți-vă că fiecare jumătate de kilogram de grăsime reprezintă 5.000 de calorii – cam cât mănâncă o persoană obișnuită într-un interval de două zile. Ceea ce înseamnă că, dacă faci foamea timp de o săptămână – nemâncând nimic –, nu pierzi mai mult de 1,75 kilograme de grăsime și, haideți să recunoaștem, tot n-o să arăți ca o cadră în costum de baie.

După ce te-ai chinuit în felul ăsta timp de șapte zile, e normal să te furișezi în cămară când nu te vede nimeni și să mănânci tot ce găsești, în afară de o pungă cu năut, punând la loc tot ce-ai dat jos, *plus* – și aici e buba – ceva pe deasupra, pentru că acum organismul știe că încerci să-l înfometezi și că nu poate avea încredere în tine, așa că e mai bine să strângă un pic de slănină suplimentară, pentru cazul în care-ți mai vin cine știe ce idei năstrușnice.

De aceea este atât de greu și de frustrant să ții regim. Cu cât încerci mai mult să scapi de grăsime, cu atât organismul se agață mai feroce de ea.

Așa mi-a venit ideea unui regim alternativ ingenios. L-am botezat Regim de Păcălire a Organismului Douăzeci de Ore pe Zi. Ideea este să te înfometezi fără milă timp de 20 de ore din 24, cu excepția a patru intervale prestabilite – pentru ușurarea lecturii, să le spunem mic dejun, prânz, cină și gustarea de la miezul nopții –, când îi dai organismului o farfurie de cârnați, cartofi și fasole sau un bol mare cu înghețată cu porție dublă de sos de ciocolată, ca să nu se *prindă* că-l lași să rabde de foame. Genial, nu?

Nu știu cum de nu m-am gândit cu ani în urmă la așa ceva. Cred că toată tărâța aia mi-a limpezit mintea. Sau ceva de genul ăsta.

Viața sportivă

Avem o prietenă, mamă singură, al cărei fiu în vârstă de șase ani s-a înscris de curând să joace hochei pe gheață, un sport care aici e luat foarte în serios.

La prima întâlnire cu echipa, unul dintre ceilalți părinți a anunțat că pusese la punct o formulă cu ajutorul căreia se putea decide cât joacă fiecare copil. Pe scurt, cei mai buni șapte jucători stau pe gheață 80% din durata fiecărui meci, iar restul, mai puțin dăruiți, își împart timpul rămas… desigur, atâta vreme cât nu e pusă în pericol victoria.

— Cred că e modalitatea cea mai echitabilă de a proceda, a spus respectivul, însoțit de aprobările solemne din cap ale celorlalți tați.

Nereușind să înțeleagă rolul testosteronului în asemenea chestiuni, prietena noastră s-a ridicat și a propus, ca variantă mai echitabilă, ca toți copiii să fie lăsați să intre pe gheață în mod egal.

— Dar atunci n-ar mai câștiga, a spus tatăl, cam oripilat.

— Așa este, a confirmat prietena noastră. Și?

— Ce sens are să mai joci, dacă nu câștigi?

Era vorba, dați-mi voie să vă amintesc, de niște copii de șase ani. Nu am loc destul aici – nu am loc destul în întregul

ziar – ca să vă prezint toate greșelile care s-au făcut în sportul american, la aproape toate nivelurile, de aceea îngăduiți-mi să vă dau câteva exemple elocvente, ca să vă faceți o idee asupra felului în care abordează America noțiunea de competiție în ziua de astăzi.

Exemplu: în încercarea de a-i încuraja și de a ne vedea pe noi tot mai sus în clasamentele pe medalii (desigur, lucrul cel mai important din întregul univers), înotătorii americani au fost plătiți de stat cu 65.000 de dolari pentru fiecare medalie câștigată la ultimele Jocuri Olimpice. Se pare că faptul de a-ți reprezenta țara și de a da tot ce poți nu mai e de ajuns ca stimulent.

Exemplu: pentru delectarea publicului spectator de acasă și pentru a-și îmbunătăți pozițiile în clasamentele naționale, cele mai mari echipe de fotbal ale universităților programează acum în mod obișnuit meciuri cu adversari aflați mult sub valoarea lor. Într-un moment de deosebită mândrie pentru gloria sportului, în sezonul trecut, echipa University of Florida, clasată pe locul doi la nivel național, i-a aruncat mănușa bietei Central Michigan University, în fața căreia a câștigat cu scorul de 82-6.

Exemplu: cine a vrut să vadă 60 de minute de fotbal la meciul pentru Super Bowl de anul acesta, transmis la televiziune, a trebuit să înghită 113 reclame, avanpremiere sau plasări de produse (am numărat).

Exemplu: suma medie pe care o plătește o familie de patru persoane ca să asiste la un meci de baseball din Major League este acum de peste 200 de dolari.

Menționez toate astea nu pentru a evidenția că o comercializare exagerată și un spirit sportiv tocit au ucis în

mare parte plăcerea sportului în această țară, lucru perfect adevărat, ci pentru a vă explica de ce-mi plac atât de mult meciurile echipei de baschet ale colegiului Dartmouth.

Dartmouth este universitatea din orașul nostru, care face parte din Ivy League, o confederație de opt instituții venerabile și mintoase: Harvard, Yale, Princeton, Brown, Columbia, Penn, Cornell și Dartmouth. Copiii ăștia merg la școlile din Ivy League pentru că vor să devină savanți și academicieni, nu pentru că urmează să câștige 12 milioane de dolari pe an jucând baschet profesionist. Joacă de plăcerea jocului, de dragul spiritului de echipă, pentru bucuria de a participa – toate acele lucruri pe care, în cea mai mare parte, le-am pierdut în această țară.

Prima dată am fost la un meci cu trei ierni în urmă, după ce am văzut programul în vitrina unui magazin din oraș și am observat că meciul de deschidere avea loc în aceeași seară. Nu mai fusesem la un meci de baschet de 20 de ani.

— Hei, diseară joacă Dartmouth, am anunțat entuziast când am ajuns acasă. Cine vrea să meargă?

M-au privit cinci chipuri cu o expresie pe care n-o mai văzusem de când venisem cu propunerea ca, în următoarea vacanță, să mergem cu cortul în Slovenia.

— OK, atunci mă duc singur, am pufnit.

În cele din urmă, fiicei mele mai mici, pe atunci în vârstă de 11 ani, i s-a făcut milă și m-a însoțit.

Și ne-am distrat de minune. Dartmouth a câștigat la mustață, iar eu și copila ne-am întors acasă sporovăind fără oprire. Câteva seri după aceea, Dartmouth a câștigat din nou în ultima secundă, cu un coș înscris pe fluierul de final, și din nou ne-am întors acasă sporovăind.

Acum toată lumea ar fi vrut să meargă. Dar le-am făcut-o. Nu le-am mai dat voie. Era distracția noastră.

De atunci, în ultimele trei sezoane, meciurile echipei de la Dartmouth au devenit un fel de ritual pentru mine și fiica mea. Totul e splendid. Sala unde joacă echipa e la câteva minute de mers pe jos de casă. Biletele sunt ieftine și galeria e mică, prietenoasă și loială. O orchestră de tocilari adorabili cântă melodii săltărețe, precum coloana sonoră din *Hawaii Five-0*, ca să ne pună în mișcare. După meci ieșim în aerul serii de iarnă și plecăm spre casă flecărind. Din aceste plimbări am aflat identitatea celor cinci Spice Girls, că *Scream 2* a fost foarte tare și că Matthew Perry este atât de drăguț, de nu-i adevărat. Când nu există nici cel mai mic pericol să ne vadă vreo ființă vie, uneori mă ia de mână. E perfect.

Dar miezul e meciul. Timp de două ore strigăm, icnim și ne smulgem părul din cap, absorbiți complet de speranța că ai noștri pot să bage mingea prin inel de mai multe ori decât ai lor. Dacă Dartmouth câștigă, suntem în al nouălea cer. Dacă nu… nu contează. E doar un joc. Și așa ar trebui să fie.

Anul trecut, unul dintre jucătorii de la Dartmouth era un gigant de 2,13 m pe nume Chris, care avea toate atributele necesare unui mare campion, mai puțin – vai! – abilitatea de a juca baschet. Ca atare, băiatul și-a petrecut aproape întreaga carieră la capătul îndepărtat al băncii de rezerve. Foarte rar era introdus pentru ultimele 15 sau 20 de secunde ale câte unui meci. Invariabil, în astfel de ocazii, cineva îi dădea o pasă și altcineva mai mic de statură venea și-i lua mingea. El clătina din cap cu regret, apoi clempănea ca o girafă spre capătul opus al terenului. Era jucătorul nostru favorit.

Conform tradiției, la ultimul meci al sezonului se sărbătorește seara părinților, când aceștia vin din toate colțurile ca să-și vadă fiii jucând. Tot conform tradiției, ultimul meci jucat acasă începe cu o echipă compusă din viitori absolvenți.

Meciul în chestiune era unul fără miză, informație care părea să-i fi scăpat eroului nostru deșirat. A intrat pe teren cu o privire concentrată, hotărâtă. Era prima și ultima lui șansă de a străluci și nu avea de gând s-o rateze.

Arbitrul a suflat în fluier și partida a început. Chris al nostru a fugit de patru sau cinci ori de la un capăt la altul al terenului, după care, spre disperarea noastră și a lui, a fost scos și așezat pe bancă. Nu jucase mai mult de un minut. Nu făcuse nici o greșeală… pentru că nu avusese ocazia să facă vreo greșeală. Și-a ocupat locul obișnuit, le-a aruncat părinților o privire plină de regret și a urmărit restul meciului cu ochii în lacrimi. Cineva uitase să-i spună antrenorului că victoria nu înseamnă totul.

Săptămâna asta, Dartmouth joacă ultimul meci acasă al sezonului. Anul ăsta cred că sunt doi jucători cărora li se va îngădui să alerge cuminți de la un capăt la altul al terenului timp de unu sau două minute simbolice, după care vor fi înlocuiți de alte mâini, mai abile.

Eu și fiica mea am decis să sărim peste partida asta. Când perfecțiunea este atât de greu de găsit, e greu s-o vezi distrusă.

Ultima seară pe *Titanic*

„În seara naufragiului, mesele arătau ca într-un tablou! Ciorchinii de strugure care se revărsau din coșurile cu fructe așezate pe fiecare masă erau extraordinari. Meniurile erau minunat de variate și ispititoare. Am rămas la cină de la supă până la alune.”

Kate Buss, pasageră pe *Titanic*, citată în *Ultima cină pe Titanic. Meniuri și rețete de pe marele pachebot*

— Doamne ferește, Buss, ce-i balamucul ăsta?

— A, salut, Smythe. Ce-i cu tine treaz la ora asta? Vrei o țigară?

— Mulțumesc, nu mi-ar strica una. Ia spune, ce-i cu zarva asta? L-am văzut pe căpitan în timp ce veneam încoace, era tot o apă.

— Cică ne scufundăm, bătrâne.

— Nu cred!

— Ții minte icebergul pe care l-am văzut la cină?

— Ăla înalt cât un bloc cu 20 de etaje?

— Ăla. Se pare că ne-am izbit de el, lua-l-ar să-l ia.

— Ce ghinion.

— Cam așa ceva.

— Cred că așa se explică de ce am găsit ușa cabinei sub pat când m-am trezit. Mi s-a părut mie puțin straniu. Ia spune,

țigările astea sunt Monte Cristo?

— Nț. Sunt H. Upman. Am un tip pe Gerrard Street care mi le aduce special.

— Grozave.

— Da… Mare păcat.

— Ce?

— Păi, tocmai am comandat o duzină de cutii la două guinee una. Mă rog, presupun că tânărul Bertie o să se bucure să le moștenească.

— Deci nu crezi că scăpăm cu viață?

— Nu arată prea bine. Doamna Buss l-a întrebat pe Croaker, stewardul de pe puntea superioară, când i-a adus păhărelul dinainte de culcare, și el i-a spus că mai avem mai puțin de două ore. Apropo, cum se mai simte doamna Smythe? I-a trecut stomacul?

— Habar n-am. S-a înecat.

— Ah, ce ghinion.

— A zburat drept prin hubloul de la tribord când am început să ne înclinăm. De fapt, țipătul ei m-a trezit. Păcat că pierde partea mai interesantă. Întotdeauna i-au plăcut naufragiile reușite.

— Și doamna Buss exact la fel.

— N-a căzut și ea peste bord, sper.

— A, nu. Ea s-a dus până la comisarul de navă. Voia să trimită un mesaj la Fortnum’s, să anuleze comanda pentru petrecerea în aer liber. Nu-și mai are sensul acum, mă-nțelegi.

— Așa e. Cu toate astea, una peste alta, n-a fost un voiaj tocmai rău, nu crezi?

— Sunt perfect de acord. Mâncarea a fost excelentă. Lui Kate i-a plăcut mai cu seamă cum erau aranjate mesele. Zicea

că sunt ca dintr-un tablou și că strugurii arată extraordinar. A rămas de la supă până la alune. Apropo, n-ai văzut-o pe undeva?

— Nu, de ce mă întrebi?

— Fiindcă a șters-o de la masă într-un mod cam neobișnuit. Zicea că are ceva de făcut cu tânărul lord D'Arcy până nu ne scufundăm. Cred că voia să-l bată.

— Să-l bată? Ciudat.

— Da, a spus că vrea să i-o tragă, dacă am înțeles eu bine. Dar eu nu înțeleg nici jumătate din lucrurile pe care le zice fata asta. În plus, eram cu gândul în altă parte. Doamna Buss tocmai își vărsase păhărelul pe neglijeu – ca urmare a impactului, mă-nțelegi – și era grozav de supărată pentru că Croaker refuza să-i aducă altul. I-a spus să se ducă să și-l ia singură.

— Câtă insolență!

— Presupun că și el era nervos, fiindcă acum n-o să-și mai primească bacșișurile, nu-i așa? Nici nu poți să-l condamni.

— Totuși…

— I-am făcut raport, bineînțeles. Trebuie să ne cunoaștem locul, chiar și în situații de criză, altfel se duce totul de râpă, nu crezi? Timonierul-șef m-a asigurat că n-o să mai lucreze niciodată pe nava asta.

— Mi se pare normal.

— E o tehnicalitate, știu, dar măcar a fost consemnat în registrul de bord.

— Ce noapte ciudată, dacă te gândești mai bine. Uită-te și tu: nevasta s-a înecat, nava se scufundă, iar la cină n-au avut Montrachet '07. A trebuit să mă mulțumesc cu unul foarte mediocru, din '05.

— Și astea ți se par motive de nemulțumire? Ia uite aici.

— Scuză-mă, bătrâne, nu văd pe întunericul ăsta. Ce sunt alea?

— Biletele de întoarcere.

— A, ăsta da ghinion.

— Cabină cu ieșire la mare, pe puntea de promenadă.

— Mare ghinion… Auzi, ce e zgomotul ăsta?

— Pasagerii din zona cârmei, care se înecă, presupun.

— Nu, pare să fie o orchestră.

— S-ar putea să ai dreptate. Da, da, ai dreptate. Cam funebru, nu? Nu mi-ar plăcea să încerc să dansez pe o așa melodie.

— *Mai aproape de Tine, Doamne*, parcă, nu-i așa? Puteau să aleagă ceva mai festiv pentru ultima seară pe mare.

— Oricum, eu mă duc să văd dacă au aranjat masa pentru dineu. Vii?

— Nu, cred c-o să mă duc la culcare cu un coniac. Și-așa o să fie o noapte scurtă. Cât crezi că mai avem?

— Vreo patruzeci de minute, aș zice.

— Fir-ar să fie. Cred că sar peste coniac. Presupun că n-o să ne mai vedem.

— Nu în viața asta, bătrâne.

— Bine zici, mi-a plăcut. Trebuie să țin minte. Ei, atunci noapte bună.

— Noapte bună.

— Apropo, tocmai mi-a venit o idee. Căpitanul n-a pomenit nimic despre bărcile de salvare, nu?

— Eu unul nu-mi amintesc. Să te trezesc dacă face vreun anunț?

— Ar fi frumos din partea ta, dacă ești sigur că nu te deranjează.

— Câtuși de puțin.

— Bine, atunci noapte bună. Salutări doamnei Buss și tinerei Kate.

— Cu cea mai mare plăcere. Îmi pare rău de doamna Smythe.

— Știi cum se spune: întotdeauna, pe mare, se poate și mai rău. Presupun c-o să iasă la suprafață undeva. Era grozav de aeriană. Noapte bună.

— Noapte bună, bătrâne. Somn ușor.

Distracție pe zăpadă

Din motive pe care nu le pricep nici acum, la vârsta de opt ani, părinții mi-au dăruit de Crăciun o pereche de schiuri. Am ieșit din casă, mi le-am prins de ghete, am luat poziția de coborâre, dar nu s-a întâmplat nimic. Asta pentru că în Iowa nu sunt dealuri.

Aruncându-mi ochii în jur, în căutarea unei pante, am văzut treptele verandei din spate. Nu erau decât cinci, dar, pe schiuri, unghiul de coborâre era surprinzător de abrupt. Am alunecat la vale pe trepte cu o viteză de vreo 180 de kilometri pe oră și am atins pământul cu asemenea forță, încât schiurile s-au înfipt adânc, în timp ce eu am continuat, înainte și în sus, pe după verandă, într-un arc plin de grație. La vreo patru metri distanță se înălța amenințător zidul garajului. Adoptând instinctiv o poziție desfășurată, care să-mi asigure impactul maxim, m-am izbit de el undeva în apropierea acoperișului, de unde m-am prelins pe suprafața lui verticală cam ca mâncarea aruncată pe perete.

Acesta a fost momentul când am decis că sporturile de iarnă nu sunt de mine. Am pus bine schiurile și în următorii 35 de ani nici nu m-am mai gândit la ele. Apoi ne-am mutat în New England, unde oamenii așteaptă iarna cu nerăbdare. La

prima zăpadă, chiuie de bucurie și încep să scotocească prin debarale după săniuțe și bețe de schi. Îi apucă o energie stranie, o dorință de a se arunca în mormanele alea albe și de a fâșâi de colo colo pe ceva rapid și necugetat.

Cu atâta lume activă în jur, inclusiv toți ceilalți membri ai propriei mele familii, am început să mă simt lăsat pe dinafară. De aceea, acum câteva săptămâni, într-o tentativă de a găsi un mod de a-mi trece timpul iarna, am împrumutat niște patine și am plecat, împreună cu cei doi copii mai mici, pe Occum Pond, un loc foarte popular pentru patinaj.

— Ești sigur că știi să te dai cu patinele? m-a întrebat fiica mea, neîncrezătoare.

— Sigur că știu, floricica mea, am asigurat-o. De multe ori am fost confundat cu Jayne Torvill, și pe gheață, și în afara ei.

Și știu să patinez, pe cuvânt. Doar că picioarele mele, după ani de inactivitate, s-au emoționat când s-au văzut puse față în față cu suprafața aceea atât de alunecoasă. Îndată ce am pășit pe gheață, au decis că vor să viziteze fiecare colțișor al Occum Pond simultan, din direcții diferite. Au pornit care încoace, care încolo, încrucișându-se și desfăcându-se, uneori ajungând la patru metri depărtare unul de altul, dar câștigând permanent în viteză, până când, în cele din urmă, au zburat amândouă de sub mine și m-au lăsat să aterizez în fund cu o asemenea bufnitură, încât coccisul mi s-a izbit de cerul gurii și a trebuit să-mi împing esofagul la locul lui cu mâna.

„Mamă!”, a zis popoul meu speriat, în timp ce mă puneam greoi pe picioare. „Ce *tare* e gheața asta!”

„Hei, vreau să văd și *eu*!”, a zbierat capul și, în aceeași clipă, m-am trezit din nou jos.

Și uite-așa timp de-o jumătate de oră, în care diferite extremități ale trupului meu – umeri, bărbie, nas, unu sau două organe interne mai aventuroase – s-au azvârlit pe gheață, din dorința de a investiga. De la distanță, presupun că arătam ca victima unui gladiator invizibil. În cele din urmă, când n-a mai fost nimic de învinețit, m-am târât până pe margine și am cerut să fiu acoperit cu o pătură. Asta a fost încercarea mea de a patina.

Apoi am încercat săniuța, despre care nici nu vreau să vorbesc, afară de mențiunea că omul a fost foarte înțelegător în chestiunea câinelui său, ținând cont de evenimente, iar doamna de vizavi ne-ar fi putut scuti pe toți de multe bătăi de cap dacă ar fi lăsat ușa de la garaj deschisă.

Cam acesta a fost momentul când a intrat în scenă prietenul meu, prof. Danny Blanchflower. Danny – în realitate îl cheamă David, dar, cum este englez, bineînțeles că în copilărie toată lumea i-a spus Danny și așa i-a rămas numele – e profesor de științe economice la Dartmouth și un tip foarte mintos. Scrie cărți cu fraze precum: „Când este introdus în simultaneitate cu specificațiile complete din coloana 5,7, profitul per angajat are un coeficient de 0,00022 cu o statistică t de 2,3” – și nici măcar nu glumește. Cine știe, s-ar putea chiar să însemne ceva. Cum spuneam, este un tip grozav de deștept, cu o singură excepție. E mort după snowmobil.

Acum, un snowmobil, ar trebui să vă explic, este o rachetă proiectată de Satana ca să funcționeze pe zăpadă. Circulă cu viteze de până la 110 kilometri pe oră, ceea ce – n-aveți decât să mă credeți laș, nu-mi pasă – mie mi se pare un pic prea mult pe potecile înguste și șerpuite, pline de bolovani din pădure.

Săptămâni la rând m-a pisat Danny să-l însoțesc într-o astfel de manifestare de demență *al fresco.* Am încercat să-i explic că am o problemă cu unele activități în aer liber în anotimpul zăpezilor și că, nu știu de ce, dar nu credeam că o mașinărie puternică și periculoasă avea să se dovedească a fi soluția.

— Aiureli! a exclamat el.

Ce mai, ca să scurtez povestea, m-am trezit la marginea pădurii din New Hampshire, purtând o cască strâmtă și grea, care-mi reducea la zero toate simțirile în afară de groază, așezat temător călare pe o arătare suplă și lucioasă, cu motorul pulsând la gândul tuturor copacilor de care putea să mă izbească în curând. Danny mi-a făcut un instructaj cu privire la modul de funcționare al vehiculului, dar, la cât am înțeles eu din el, ar fi putut la fel de bine să fie un pasaj dintr-una din cărțile lui, apoi a încălecat pe mașinăria lui.

— Gata? a zbierat el, ca să acopere mugetul motorului.

— Nu!

— Super! a mai strigat și a pornit, scuipând flăcări.

În două secunde nu mai era decât un punct gălăgios în depărtare.

Oftând, am apăsat ușor pe accelerație și, cu un țipăt de uimire și o scurtă ridicare pe partea din spate a schiurilor, am pornit cu o viteză rareori văzută în afara desenelor animate cu Road Runner. Urlând isteric și aruncând lest prin vezică la fiecare bușitură, am pornit în zbor prin pădure, de parcă eram călare pe o rachetă sol-sol. Crengile îmi băteau în cască. Elanii se cabrau și fugeau din calea mea. Peisajul rămânea în urmă ca într-un delir provocat de substanțe halucinogene.

În cele din urmă, Danny a oprit la o răspântie, tot numai un zâmbet, cu motorul torcând.

— Ei, ce zici?

Am mișcat din buze, dar nu s-a auzit nici un sunet. Danny a luat-o drept aprobare.

— Acum, c-ai prins gustul, ce spui, călcăm un pic accelerația?

Am dat din buze, încercând să spun: „Te rog, Danny, vreau acasă, vreau la mama”. Dar, din nou, nu s-a auzit nici un sunet.

Și a pornit iar. Ceasuri întregi am gonit prin pădurea nesfârșită cu viteze nebunești, țopăind prin pâraie, ocolind bolovani, zburând peste trunchiuri de copaci căzuți. Când, în cele din urmă, coșmarul a luat sfârșit, m-am dat jos de pe mașinărie cu picioarele ca de gelatină.

După aceea, pentru a sărbători miracolul care făcuse să fim intacți, ne-am oprit la Murphy’s Tavern, să bem o bere. Când barmanița ne-a așezat paharele dinainte, m-a lovit brusc inspirația. Iată, în fine, ceva de care eram în stare: libațiunile de iarnă.

Îmi găsisem chemarea. Încă nu mă pricep atât de bine pe cât aș vrea – mă lasă genunchii după vreo trei ore –, dar mă antrenez serios și sper că sezonul 1998-1999 va fi unul cu rezultate bune.

Coșmarul zborului

Tatăl meu a fost ziarist sportiv și s-a deplasat des cu avionul, într-o vreme în care acesta încă nu era un lucru obișnuit, luându-mă din când în când cu el. Desigur, simplul fapt că plecam în weekend cu el era formidabil, dar punctul central al experienței era că luam avionul pentru a ajunge undeva.

Fiecare detaliu al procesului părea special și privilegiat. Când făceai check-in-ul, erai unul dintr-un mic grup de oameni bine îmbrăcați (pentru că, la vremea aceea, oamenii se îmbrăcau elegant dacă mergeau cu avionul). Când se făcea anunțul de îmbarcare, traversai pista largă până la avionul argintiu și urcai pe o scară din acelea pe roți. Când pătrundeai în avion, parcă erai primit într-un club exclusivist. Prin simplul fapt că urcai la bord, deveneai mai stilat și mai sofisticat. Scaunele erau confortabile și, pentru un copil, chiar luxoase. O stewardesă zâmbitoare venea să-ți aducă o insignă pe care scria „Copilot” sau ceva cu o sonoritate la fel de responsabilă.

Aerul acesta romantic s-a pierdut de mult. Astăzi, în America, avioanele de pe liniile comerciale nu sunt altceva decât niște autobuze cu aripi, iar companiile aeriene, fără

excepții notabile, își privesc pasagerii ca pe o marfă enervantă, pe care au acceptat, într-un trecut îndepărtat, să o mute dintr-un loc într-altul și acum regretă.

Nu am cum să descriu, într-un spațiu atât de modest, toate trăsăturile demoralizante ale unei călătorii aeriene americane: vânzarea regulată a mai multor bilete pe același loc, cozile nesfârșite, întârzierile, constatarea că zborul „direct” până la Miami oprește de fapt la Pittsburgh și presupune o așteptare de 90 de minute și schimbarea avionului, imposibilitatea de a găsi un chip prietenos în rândul personalului de la sol, faptul de a fi tratat ca un idiot și o nulitate.

Cu toate acestea, într-un mod cu totul de neînțeles, companiile aeriene continuă să se comporte ca în 1955. Să luăm demonstrația privind măsurile de siguranță. De ce, după atâția ani, însoțitoarele de bord încă își mai pun vesta gonflabilă și trag de țumburușul care o face să se umfle? În întreaga istorie a aviației moderne, nici o singură viață nu a fost salvată grație acestor veste de salvare. Pe mine mă fascinează mai ales micul fluier de plastic atașat fiecărei veste. De fiecare dată îmi închipui că mă prăbușesc vertical către suprafața oceanului, cu 1.900 de kilometri pe oră, și îmi spun: „Of, bine că am fluierul la mine”.

Inutil să ne întrebăm ce este în capul lor, pentru că nu este nimic. Nu demult, m-am urcat într-un avion care trebuia să ajungă de la Boston la Denver. Am deschis compartimentul de deasupra capului și l-am găsit complet ocupat de o barcă pneumatică umflată.

— Aici este o barcă, i-am șoptit stupefiat însoțitorului de bord aflat în trecere.

— Da, domnule, mi-a răspuns el prompt. Avionul nostru respectă condițiile impuse de FAA tuturor zborurilor transoceanice.

M-am uitat la el ușor mirat.

— Și ce ocean traversăm între Boston și Denver?

— Avionul respectă condițiile impuse de FAA tuturor zborurilor transoceanice, indiferent dacă zborul transoceanic este programat sau nu, a venit scurt replica, sau ceva la fel de inept și de confuz.

— Adică, dacă ne prăbușim în apă, 150 de pasageri vor trebui să încapă într-o bărcuță de două persoane?

— Nu, domnule, mai avem încă o ambarcațiune aici, mi-a spus, indicându-mi compartimentul de pe partea opusă.

— Carevasăzică două bărci pentru 150 de persoane? Nu vi se pare măcar puțin absurd?

— Domnule, nu eu fac regulile, iar dumneavoastră blocați culoarul.

Mi-a vorbit în felul acesta pentru că toți angajații liniilor aeriene sfârșesc prin a-ți vorbi în felul acesta dacă-i stârnești câtuși de puțin, iar uneori chiar și dacă nu-i stârnești. Cred că pot să afirm fără grijă că nu există sector în economia Statelor Unite în care noțiunile de serviciu și de satisfacție din partea clientului să fie mai disprețuite. Mult prea adesea, chiar și cel mai inofensiv gest – avansarea până în fața ghișeului înainte ca funcționara să fie gata să te primească, dorința de a afla de ce întârzie un anumit zbor, lipsa unui loc în care să-ți pui haina pentru că în compartimentul de deasupra capului se găsește o barcă pneumatică umflată – poate provoca replici răstite și reproșuri.

La drept vorbind, cu excepția mea și a altor câteva suflete blânde care mai cred în ordine și disciplină, majoritatea pasagerilor americani din ziua de astăzi nu capătă decât ceea ce merită. Asta pentru că iau cu ei în avion costume în huse uriașe și valize pe rotile de cel puțin două ori mai mari decât dimensiunile permise în mod oficial, astfel încât compartimentele de bagaje se umplu cu mult înainte ca toată lumea să se fi îmbarcat. Ca să se asigure că au un întreg compartiment de bagaje doar pentru ei, urcă la bord înainte să le vină rândul. Acum, la orice zbor din America, veți găsi cel puțin 20% din scaune ocupate de oameni cărora nu le-a venit încă rândul la îmbarcare. De câțiva ani asist cu exasperare neputincioasă la procesul acesta și pot să vă spun că în America e nevoie de cel puțin dublul timpului de îmbarcare necesar oriunde altundeva.

Rezultă de aici un fel de război între angajații companiilor aeriene și pasageri, care se răsfrânge mult prea adesea asupra celor nevinovați, într-un mod foarte nedrept.

Îmi aduc bine aminte o experiență de acum câțiva ani, când eu, soția mea și copiii ne-am îmbarcat la Minneapolis cu destinația Londra și am descoperit că primiserăm locuri în șase colțuri diferite ale avionului, la o distanță de până la 20 de rânduri. Mirată, soția mea i-a atras atenția unei stewardese care trecea pe acolo.

— Și ce vreți să fac eu? i-a întors-o aceasta, pe un ton care sugera nevoia urgentă de parcurgere a unui curs pe tema relațiilor cu clienții.

— Păi, am vrea să stăm împreună, dacă se poate.

Stewardesa a râs sec:

— Acum nu pot să fac nimic. A început îmbarcarea. Nu v-ați verificat tichetele de îmbarcare?

— Doar pe cel de deasupra. Funcționara de la check-in – care, dacă-mi dați voie să intervin, era la rândul ei un specimen dezagreabil – nu ne-a spus că ne împrăștie prin tot avionul.

— Eu acum nu pot să fac nimic.

— Dar avem copii mici.

— Îmi pare rău.

— Vreți să spuneți că va trebui să așez un copil de doi ani și unul de patru singuri, pe tot parcursul unui zbor transatlantic de opt ore? a întrebat soția mea. (Era o idee care cred că nu mi-ar fi displăcut, dar am adoptat o expresie gravă, în semn de solidaritate.)

Stewardesa a oftat prelung și, fără să-și ascundă resentimentele, a rugat o pereche de bătrânei drăguți, dar timizi, cu părul alb, să schimbe locurile, ceea ce le-a permis soției mele și celor doi mezini să stea împreună. Restul aveam să rămânem despărțiți.

— Data viitoare, uitați-vă la tichetele de îmbarcare înainte să părăsiți terminalul, i-a trântit-o stewardesa nevesti-mii la coborâre.

— Nu, data viitoare o să alegem altă companie, i-a întors-o ea, ceea ce, de atunci încoace, am și făcut.

— Și, într-o zi, o să am o rubrică la ziar și o să scriu despre toate astea! am strigat și eu după ea, pe un ton superior.

Bineînțeles că nu am făcut așa ceva și ar însemna să încalc toate regulile dacă v-aș spune că cei care ne-au tratat atât de urât au fost cei de la compania Northwest Airlines, de aceea n-am să vă spun.

Rătăcit în Cyberland

Când ne-am mutat în America, pentru că am schimbat sistemele electrice, a trebuit să-mi cumpăr toată aparatura pentru birou – computer, fax, robot telefonic și așa mai departe. Cum nici în zilele mele cele mai bune nu mă pricep la cumpărături și nu mă despart ușor de sume mari de bani, perspectiva umblatului dintr-un magazin într-altul, ascultându-i pe vânzători cum laudă calitățile minunate ale diverselor aparate de birou mă umplea de presimțiri negre.

Așa că închipuiți-vă încântarea mea când, în primul magazin de computere în care am intrat, am găsit o mașinărie care le avea pe toate: fax, robot telefonic, agendă electronică, conexiune la internet, de toate. Anunțat drept „soluția completă pentru biroul de acasă”, computerul acesta promitea să facă totul, mai puțin cafeaua.

L-am luat deci cu mine, l-am instalat, mi-am flexat degetele și i-am scris un fax spiritual unui prieten de la Londra. Am introdus numărul în locul potrivit, după cum mi se indicase, și am apăsat „Send”. Aproape instantaneu, din boxele încastrate în calculator au ieșit zgomotele tipice unui număr de telefon format pe o linie internațională. Apoi s-a auzit sunând și, în cele din urmă, un glas necunoscut care a spus:

— *Alio? Alio?*

— Alo? am zis la rândul meu, apoi am înțeles că nu puteam vorbi cu persoana, indiferent cine era ea.

Computerul a început să scoată sunete ascuțite de fax.

— *Alio? Alio?* a repetat glasul puțin mirat, puțin alarmat.

După o clipă, omul a închis. Imediat, computerul a început să-i formeze din nou numărul.

Și așa am continuat aproape întreaga dimineață, cu computerul sâcâind sistematic pe cineva necunoscut, dintr-un loc necunoscut, în timp ce eu căutam frenetic în manual o modalitate de a întrerupe operațiunea. În cele din urmă, în disperare de cauză, am scos din priză computerul, care s-a închis cu o serie de zgomote de tipul Mare Greșeală! și Criză în Hard Drive!

Trei săptămâni mai târziu – jur că-i adevărat – am primit o notă de plată în valoare de 68 de dolari pentru convorbiri telefonice cu Algerul. Cercetările ulterioare au demonstrat că indivizii care scriseseră programul pentru fax nu luaseră în considerare posibilitatea unor transmisii internaționale. Programul era destinat să citească exclusiv numere din rețeaua americană. Confruntat cu orice altă comandă, intra în modul de criză de isterie.

Am mai descoperit că agenda electronică nutrea o aversiune similară față de adresele neamericane, ceea ce o făcea inutilă, și că robotul telefonic avea obiceiul de a interveni în mijlocul conversațiilor.

Mult timp m-am întrebat cum un obiect atât de scump, atât de modern poate fi atât de inutil, până când m-am luminat: computerul este o mașinărie proastă, cu capacitatea de a face lucruri incredibil de inteligente, în timp ce programatorii sunt

oameni inteligenți, cu capacitatea de a face prostii incredibile. Cele două categorii se potrivesc periculos de bine.

Sunt sigur c-ați citit despre virusul mileniului. Știți deci că pe 1 ianuarie 2000, când ceasul va bate miezul nopții, toate computerele din lume vor parcurge un proces de gândire cam așa: „Ia te uită, am ajuns la un an nou care se termină în 00. Pun pariu că este 1900. Dar, dacă este 1900, atunci computerele încă nu s-au inventat. În consecință, eu nu exist. Cred că mai bine mă închid și-mi șterg și memoria". Costurile estimate pentru rectificarea acestei stări de fapt sunt de 200 de bilioane de catralioane de dolari sau ceva la fel de enorm. Vedeți voi, computerul poate calcula 20.000 de cifre ale lui *pi*, dar nu înțelege că timpul nu merge decât înainte. Între timp, programatorii pot să scrie 80.000 de linii de cod complexe, dar nu reușesc să observe că, o dată la fiecare sută de ani, se schimbă secolul. Ce combinație dezastruoasă!

Când am citit prima dată că industria de calcul și-a creat singură o problemă atât de elementară, de imensă și de stupidă, am înțeles brusc de ce faxul meu și alte jucării digitale sunt fără nici o valoare. Dar toate acestea încă nu explică în mod adecvat minunata, gigantica inutilitate a programului de verificare a ortografiei instalat pe computer.

Ca orice altceva legat de computere, acest program este, în principiu, extraordinar. După ce ai terminat de scris ceva, îl activezi și el parcurge textul, căutând cuvinte a căror ortografie ai greșit-o. Mai bine spus, dat fiind că nu există computer care să priceapă ce sunt cuvintele, caută grupuri de litere care nu-i sunt cunoscute, moment în care apare dezamăgirea.

Mai întâi, nu recunoaște numele proprii – nume de oameni, locuri, firme și așa mai departe – și nici ortografieri neamericane, precum *kerb* sau *colour.* După cum nu recunoaște nici multe plurale sau forme derivate (ca *steps* sau *stepped)*, abrevieri sau acronime. Și, în mod evident, nici un cuvânt inventat mai recent de vremea când era Eisenhower președinte. Ca atare, recunoaște *sputnik* sau *beatnik*, dar nu și *internet*, *fax*, *cyberspace* sau *butthead*, între multe altele.

Dar trăsătura cu adevărat distinctivă a programului meu – și aici vine partea care poate oferi ceasuri întregi de amuzament oricui nu are ceea ce s-ar putea numi o viață adevărată – este că a fost programat să propună alternative. Care, cel mai adesea, sunt absolut memorabile. Pentru articolul de față, de exemplu, în loc de *internet* mi-a sugerat *internot* (cuvânt pe care nu reușesc să-l găsesc în nici un dicționar, britanic sau american), *internode*, *interknit* și *underneath. Fax* a dat naștere la nu mai puțin de 33 de propuneri alternative, între care *fab*, *fays*, *feats*, *fuzz*, *feaze*, *phase* și cel puțin încă două necunoscute în lexicografie: *falx* și *phose.* La *cyberspace*, lozul a fost necâștigător, dar pentru *cyber* a născocit *chubbier* și *scabbier.*

Am încercat fără succes să pricep logica potrivit căreia un computer și un programator, lucrând în tandem, pot decide că un om care a scris *f-a-x* a intenționat de fapt să scrie *p-h-a-s-e* sau cum *cyber* poate duce la *chubbier* și *scabbier*, dar nu, să zicem, la *watermelon* sau *full-service petrol station*, ca să vin cu două alternative la fel de aleatorii. Încă și mai puțin pot să-mi explic cum reușesc să apară în program cuvinte inexistente, precum *phose* sau *internot.* O să ziceți că sunt chițibușar, însă părerea mea este că un program care vrea să

elimine un cuvânt real în favoarea unuia care nu există nu e gata să fie oferit publicului spre utilizare.

Sistemul nu numai că sugerează alternative imbecile, ci efectiv moare să le introducă. Trebuie aproape să-i comanzi să nu bage cuvântul greșit. Dacă, din greșeală, accepți sugestia lui, îți schimbă cuvântul peste tot în text. În felul acesta, spre exasperarea mea extenuată, am produs în lunile din urmă texte în care *woollens* a fost înlocuit pretutindeni cu *wesleyans*, *Minneapolis* cu *monopolists* și – exemplul meu preferat – *Renoir* cu *rainwar*e. Dacă există o modalitate de a deselecta aceste transformări involuntare, eu unul n-am descoperit-o.

Acum citesc în *US News & World Report* că aceeași industrie IT care nu a reușit să observe sosirea unui nou mileniu a fost la fel de incapabilă să înțeleagă, ani de zile, că suporturile pe care se stochează informațiile – benzi magnetice și așa mai departe – se degradează rapid. Oamenii de știință de la NASA care au încercat să consulte materialele privitoare la misiunea Viking ajunsă pe Marte în 1976 au descoperit că o cincime din ele pur și simplu s-au volatilizat, iar restul urmează rapid aceeași cale.

Se pare deci că pe realizatorii de programe pentru computer îi așteaptă câteva nopți lungi în următorii câțiva ani. Lucru pe care eu îl salut. Sau îl *salt*, *sărut* și *salată*, cum ar zice computerul meu.

Hotel California

Ar fi greu de închipuit un om mai diabolic decât Robert Alton Harris. După o viață de infracțiuni violente și aleatorii, în 1979, în California, a ucis cu sânge rece doi adolescenți, ca să le fure mașina. După care, pornind la drum, a mâncat cheeseburgerii pe care cei doi nu-i terminaseră.

A fost arestat câteva ceasuri mai târziu și și-a mărturisit de bunăvoie crima. Chiar și așa, statul California a avut nevoie de 13 ani de procese și recursuri complexe și costisitoare ca să epuizeze toate căile legale a căror parcurgere era necesară pentru a-l executa.

Aproape 500 de alte persoane ca Harris își așteaptă moartea în California. În total, statul cheltuiește cam 90 de milioane de dolari în fiecare an cu urmărirea cazurilor de pedeapsă capitală. Din 1967 și până acum, a cheltuit un miliard de dolari (peste 600 de milioane de lire sterline) pe condamnările la moarte și a executat exact doi inși (Harris fiind unul dintre ei).

Acum, mi se pare mie, de-aici reiese clar că, în America, dacă nu altceva, pedeapsa cu moartea este o nebunie. Gândiți-vă ce ar fi putut face California cu miliardul acela de dolari dacă l-ar fi cheltuit, să zicem, pe învățământ.

Aproape toată lumea e de acord că un sistem juridic atât de complicat e o nebunie, dar problema este că americanilor le place pedeapsa cu moartea. Sondajele arată mereu că trei sferturi dintre ei sunt în favoarea pedepsei capitale. Mai mult, o doresc – ba chiar insistă în favoarea ei – pentru o gamă foarte variată de delicte. Cam jumătate dintre americani, de exemplu, ar institui pedeapsa cu moartea pentru vânzarea de droguri minorilor. În Statele Unite, deja poți fi lichidat pentru mai bine de 50 de tipuri de infracțiuni.

În afară de aspectele morale, mie mi se pare că e greu de apărat o asemenea poziție și din considerente practice. Unul ar fi acela al aplicării inconsecvente. Condamnații la moarte sunt, aproape fără excepție, bărbați – o singură femeie a fost executată după 1962, iar alta este programată să moară în Texas luna aceasta – și, într-o măsură disproporționat de mare, săraci și negri, iar victimele lor sunt, în cea mai mare parte, albi. Dintre cei circa 360 de indivizi executați în Statele Unite după 1977, 83% au fost pedepsiți pentru că au ucis un alb, în ciuda faptului că albii reprezintă numai jumătate din totalul victimelor crimelor. În funcție de stat, criminalii au șanse de patru până la unsprezece ori mai mari să fie condamnați la moarte dacă au omorât un alb decât dacă au omorât un negru, ceea ce nu constituie nicidecum o confirmare a principiului conform căruia justiția e oarbă.

Se constată de asemenea o evidentă disparitate de ordin geografic. Treizeci și nouă dintre statele americane au în sistemele lor pedeapsa cu moartea, dar numai în șaptesprezece – majoritatea sudice – a fost executat cineva în anul care a trecut. Dacă vrei să omori pe cineva într-un stat unde există pedeapsa capitală, ieși mult mai bine dacă o faci

în New Hampshire, unde nu a mai fost executat nimeni de zeci de ani, decât în Texas sau Florida, unde, prin comparație, se înregistrează un adevărat entuziasm în domeniu. Doar în Texas au fost executate anul trecut 37 de persoane, adică tot atâtea cât în restul țării la un loc.

În total, în Statele Unite, aproximativ 3.000 de indivizi își așteaptă moartea. În 1997 au fost executați 74, cel mai mare număr din ultimii 40 de ani. Chiar și așa, numărul celor care se adaugă în fiecare an pe lista de așteptare întrece numărul celor eliminați în proporție de patru la unu. (Principala cauză a dispariției de pe această listă este, în realitate, moartea naturală.) Pentru a ajunge la zi și a face față numărului crescând al condamnaților, America ar trebui să execute câte un om pe zi în următorii 25 de ani. Dat fiind felul în care este construit procesul juridic, lucrul acesta nu se va întâmpla niciodată.

Întrebarea este de ce se mai ostenesc. În medie, epuizarea tuturor căilor de apel anterioare unei execuții durează zece ani și cinci luni. Ca rezultat, conform unui studiu efectuat la Duke University, costă cu două milioane de dolari mai mult să execuți un deținut decât să-l încarcerezi pe viață.

Desigur, se poate argumenta că n-ar trebui să li se permită criminalilor condamnați să înainteze apeluri la nesfârșit, invocând vicii de procedură insignifiante. Acceptând acest punct de vedere din toată inima, Congresul a votat în 1995 o lege prin care se tăiau cei 20 de milioane de dolari din bugetul federal cheltuiți pe asistența oferită condamnaților la moarte în acțiunea de înaintare a apelurilor. Aproape peste noapte, intervalul mediu de timp dintre condamnare și execuție a scăzut cu 11 luni.

Vestea ar fi bună dacă am putea fi siguri că toți cei condamnați la moarte își merită pedeapsa, ceea ce nu e tocmai adevărat. Să luăm cazul lui Dennis Williams, din Chicago, care a petrecut 17 ani așteptând să fie executat pentru o crimă pe care a susținut vehement că nu o comisese, pentru simplul motiv că nici n-o comisese. A fost salvat doar fiindcă un profesor de jurnalism de la University of Chicago le-a dat ca temă studenților săi cercetarea acestui caz. Ei au descoperit, între altele, că poliția ascunsese probe, că martorii mințiseră și că exista un alt om gata să se recunoască vinovat, dacă se îndura cineva să-l asculte.

Ca mulți dintre condamnații la moarte, Williams fusese apărat de un avocat numit din oficiu. În statul Illinois, avocații din oficiu sunt plătiți cu 40 de dolari pe oră. Onorariul obișnuit al unui avocat cu practică privată este de 150 de dolari pe oră. Nu trebuie să fii genial ca să înțelegi că avocații cei mai buni nu sunt bugetari. În mod normal, se alocă 800 de dolari pentru pregătirea și susținerea apărării în cazurile de delicte capitale, astfel încât chiar și cel mai conștiincios avocat va reuși cu greu să găsească experți care să depună mărturie, să comande testări independente sau orice altceva ar putea demonstra nevinovăția clientului.

Mulțumită unui proiect pentru studenți, Williams a fost eliberat anul trecut în septembrie. Este un eveniment mai puțin neobișnuit decât v-ați aștepta. Din 1977 încoace, de când în Illinois s-a reintrodus pedeapsa cu moartea, statul a executat opt persoane, dar a eliberat nouă. La nivel național, în ultimii 25 de ani, 69 de persoane condamnate la moarte au fost ulterior găsite nevinovate și eliberate. Ca urmare a reducerii fondurilor federale destinate apelurilor, puțini

dintre acești oameni se mai pot aștepta acum la un asemenea deznodământ fericit.

Una este ca un cetățean să ucidă un om nevinovat și alta să-l ucidă statul. Și totuși, în mod surprinzător, până și această convingere se află în minoritate. Potrivit unui sondaj Gallup efectuat în 1995, 57% din populația Statelor Unite ar continua să susțină pedeapsa capitală, chiar și dacă s-ar constata că, din fiecare sută de persoane, una a fost executată pe nedrept.

Nu cred că există vreun politician american – nu vreunul important, în orice caz – care să se împotrivească acestui curent. A fost o vreme când politicienii încercau să modeleze opinia publică. Acum nu fac decât să i se conformeze, ceea ce e trist, pentru că lucrurile acestea nu sunt imuabile.

Într-un articol pentru *New Yorker* din 1992, Richard L. Nygaard observa că Germania a eliminat pedeapsa cu moartea în 1949, în ciuda faptului că 74% din populație era în favoarea ei. Până în 1980, procentul scăzuse la 26%. Nygaard comentează: „În rândul celor care nu au crescut într-o societate unde pedeapsa capitală este legală, ea apare ca o rămășiță barbară, asemenea sclaviei sau iobăgiei”.

Ce bine-ar fi să fie și la noi la fel.

Destul!

În sfârșit am înțeles care e sursa tuturor relelor. E prea mult. Ce vreau să spun cu asta e că avem prea mult din absolut toate lucrurile pe care le putem dori sau de care avem nevoie, cu excepția timpului, a banilor, a instalatorilor buni și a oamenilor care să-ți mulțumească atunci când le deschizi ușa. (Apropo, vreau să se consemneze aici că următoarea persoană care trece pe o ușă pe care i-am ținut-o deschisă și nu spune „mulțumesc” o s-o încaseze în rinichi.)

America, desigur, e țara varietății îmbelșugate și, mult timp după ce ne-am mutat aici, am fost uimit și încântat de bogăția de opțiuni existente în toate domeniile. Îmi amintesc prima vizită la supermarket, când m-a impresionat sincer faptul că erau nu mai puțin de optsprezece varietăți de absorbante pentru incontinență. Două sau trei înțelegeam. Șase ar fi acoperit toate felurile de incontinență posibile. Dar optsprezece… mamă! *Era*, într-adevăr, tărâmul abundenței. Unele erau parfumate, altele aveau gropițe pentru mai mult confort și veneau în numeroase niveluri de absorbanță, de la: „Vai, câțiva stropi” până la: „Văleu, s-au deschis zăgazurile!”. Nu erau, desigur, termenii folosiți pe etichetă, dar cam asta era ideea. Ba chiar puteai alege între mai multe culori.

Pentru orice alt fel de produs – pizza congelată, mâncare pentru câini, înghețate, biscuiți, cartofi la pungă – opțiunile sunt literalmente de ordinul sutelor. Orice aromă nouă pare să fi dat naștere unei alte arome. În copilăria mea, fulgii de grâu erau fulgi de grâu și atâta tot. Acum îi găsești caramelizați, în calupuri de un dumicat, cu feliuțe dintr-un material ca de banană adevărată și Dumnezeu mai știe ce. Nici c-aș fi putut fi mai impresionat.

În ultima vreme însă am început să pricep că este posibil ca opțiunile să fie prea multe. Gândul acesta s-a născut acum câteva zile, în timp ce eram pe aeroportul din Portland, Oregon, așteptând la o coadă de vreo 15 persoane, în fața unui stand de cafea. Era ora 5:45 dimineața, nici pe departe ora mea preferată, și mai aveam 20 de minute până la ora anunțată pentru îmbarcare, dar aveam o mare, mare nevoie să introduc un pic de cofeină în sistem. Știți foarte bine cum e.

Pe vremuri, când voiai o cafea, asta cereai și asta căpătai. Locul cu pricina însă, fiind un stand de cafea al anilor 1990, oferea 20 de varietăți: espresso, latte, caramel latte, breve, macchiato, mocca, mocca espresso, mocca pădurea neagră, americano și cine mai știe ce altceva, în patru dimensiuni diferite. Pe lângă cafea, mai aveau o galaxie de brioșe, croissante, covrigi și pateuri. Toate acestea se serveau într-un număr infinit de combinații, astfel că o comandă suna cam așa:

— Vreau un combo caramel latte cu mocca fără cofeină și cu un praf de scorțișoară, un covrig din făină integrală cu brânză topită degresată, dar aș dori și ardei iute ras separat. Semințele de mac sunt prăjite în ulei vegetal polinesaturat?

— Nu, noi folosim extract de rapiță dublu-extra-lite.

— A, nu mă ajută. În cazul ăsta o să iau un croissant New York de secară cu cremă de ciocolată, cu trei feluri de brânză. Ce fel de emulsificatori folosiți pentru el?

Cu ochii minții, mă vedeam luându-l de urechi pe fiecare client, zgâlțâindu-l de 30 sau 40 de ori și spunându-i:

— Nu vrei decât o cafea și un produs de patiserie înainte de a te urca în avion. Cere ceva simplu și dă-i drumul de-aici!

Din fericire pentru toți oamenii aceia, dimineața, până nu mi-am băut prima cană de cafea (și cu atât mai mult la ore formate dintr-o singură cifră), nu sunt în stare decât să mă dau jos din pat, să mă îmbrac (puțin) și să cer o cană de cafea. Orice altceva e mai presus de puterile mele. De aceea, am continuat să stau la rând, așteptând cu stoicism, în timp ce 15 indivizi formulau cereri complexe, lungi și revoltător de individualizate.

Când, în fine, mi-a venit rândul, am făcut un pas în față și am spus:

— Aș vrea o cafea mare.

— De care?

— Fierbinte, într-un pahar și foarte mare.

— Da, dar ce fel – mocca, macchiato, de care?

— Oricare e felul normal.

— Vreți o americano?

— Dacă asta înseamnă o cană de cafea normală, atunci da.

— Păi, cafele sunt toate.

— Vreau o cană de cafea normală, așa cum beau milioane de oameni în fiecare zi.

— Deci vreți americano?

— Evident.

— La ea vreți frișcă dietetică sau obișnuită?

— Nu vreau frișcă.

— Dar vine cu frișcă.

— Uite ce e, am spus pe un ton scăzut, este ora șase și zece dimineața. Stau de 25 de minute în spatele a 15 persoane extrem de nehotărâte și tocmai s-a anunțat îmbarcarea pentru zborul meu. Dacă nu capăt o cafea acum, pe loc, omor pe cineva și ar trebui să știi că figurezi printre primii pe listă. (Poate v-ați dat seama că nu sunt o ființă matinală.)

— Deci asta înseamnă că vreți cu frișcă fără calorii sau obișnuită?

Și tot așa.

Abundența de opțiuni nu face doar ca fiecare tranzacție să dureze de zece ori mai mult decât ar trebui, ci, în mod straniu, chiar dă naștere la nemulțumiri. Cu cât au mai mult, cu atât oamenii tânjesc după mai mult și, cu cât tânjesc după mai mult, cu atât… ce mai… tânjesc mai mult. În America ai sentimentul că te afli printre milioane și milioane de oameni care au nevoie de tot mai mult, constant, la infinit, de nepotolit. Am creat, parcă, o societate în care principala activitate o constituie scotocitul prin magazine cu amănuntul în căutarea unor lucruri – texturi, forme, arome – nemaiîntâlnite până acum.

Iar asta se aplică în toate domeniile. Se pare că putem alege acum din 35 de varietăți de pastă de dinți Crest. *The Economist* susține că „un supermarket mediu din America rezervă 7 metri de spațiu pe raft medicamentelor de tuse și răceală”. Dar, din cele 25.500 de produse „noi” lansate în Statele Unite anul trecut, 93% erau doar variante modificate ale unor produse existente.

Ultima dată când am luat micul dejun la restaurant, a trebuit să aleg între nouă posibilități de preparare pentru ouă (poșate, scrob, ochiuri, moi etc.), 16 feluri de clătite, șase varietăți de suc, două forme de cârnați, patru feluri de cartofi și opt variante de pâine prăjită sau brioșe. Am obținut credite ipotecare pentru care a fost nevoie de mai puține decizii. Și tocmai credeam că terminasem, când ospătărița m-a întrebat:

— Doriți unt bătut, la pachețel, margarină, amestec de unt cu margarină sau înlocuitor de unt?

— Cred că glumiți, am zis.

— Când e vorba de unt, nu glumesc.

— Atunci unt la pachețel, am spus stins.

— Cu conținut scăzut de sodiu, fără sodiu sau normal?

— Aștept să-mi faceți o surpriză, i-am răspuns în șoaptă.

Spre uimirea mea, soția și copiii adoră toate astea. Adoră să intre într-un magazin de înghețată și să poată alege între 75 de arome de înghețată, apoi între 75 de siropuri de pus peste înghețata respectivă.

Nu vă pot spune ce dor îmi e să ajung în Anglia și să iau doar o ceașcă de ceai și o chiflă, dar mă tem că sunt singurul din casă care dorește asta. Sper că soția și copiii mei se vor sătura, în cele din urmă, de toate astea, dar semnele încă nu se văd.

Și totuși, dacă este să iau partea bună, măcar în ceea ce privește absorbantele pentru incontinență sunt aranjat.

Noutăți despre prostie

Vreau să vă povestesc câte ceva despre ce înseamnă prostia în America.

Înainte de a mai scoate fie și un singur cuvânt, dați-mi voie să precizez categoric că americanii nu sunt, din născare, mai proști decât alți oameni. America dispune de cea mai bogată economie, cea mai avută populație, cele mai bune condiții pentru cercetare, multe dintre cele mai avansate universități și grupuri de idei și mai mulți laureați ai Premiului Nobel decât tot restul lumii laolaltă. Iar toate acestea nu se obțin prin prostie.

Dar, uneori, nu poți să nu te miri. Să vă dau un exemplu. Conform unui sondaj de opinie, 13% dintre femeile din America nu pot să precizeze dacă poartă ciorapii pe sub chiloți sau pe deasupra. Adică aproximativ 12 milioane de femei umblă într-o stare de incertitudine cronică în ceea ce privește lenjeria intimă. Poate din cauză că port extrem de rar îmbrăcăminte de damă, nu reușesc să percep problemele ridicate în adevărata lor amploare, dar sunt aproape sigur că, dac-aș purta ciorapi și chiloți, aș ști care dintre ele se pune pe deasupra. Mai mult, dacă un străin cu un clipboard s-ar

apropia de mine pe stradă și m-ar întreba cum îmi este configurată lenjeria, nu cred că i-aș răspunde că nu știu.

Ceea ce ridică o altă chestiune interesantă: ce rost a avut întrebarea? Cum a putut cineva să născocească așa ceva și la ce intenționa să folosească datele? Vedeți voi, reiese de aici o prostie mult mai amplă, nu doar în rândul celor 13 procente de femei cam lejere în materie de lenjerie, dacă-mi permiteți un joc de cuvinte, ci în rândul celor care gândesc și diseminează sondaje de opinie.

Un lucru este sigur, și anume că, în jurul nostru, cantitatea de tâmpenie existentă e considerabilă. Știu pentru că un prieten de la New York mi-a trimis recent o culegere de idioțenii rostite de personalități americane în 1997. Iat-o, de pildă, pe actrița Brooke Shields, care, fără ajutorul vreunei persoane mature, îi explică unui ziarist de ce nu e bine să fumezi: „Fumatul ucide. Dacă mori, pierzi o parte importantă din viață”.

Bravo, Brooke! Iat-o și pe cântăreața Mariah Carey ajungând la esența problemelor Lumii a Treia: „Ori de câte ori mă uit la televizor și-i văd pe copiii ăia care mor de foame în toată lumea, nu pot să nu izbucnesc în plâns. Adică mi-ar plăcea să fiu și eu la fel de slabă, dar fără muște și morți și toate chestiile alea”.

Nu știu cum se numește treapta care depășește stupefacția totală, dar eu o ating de fiecare dată când citesc declarația asta. Dar favoritul meu rămâne răspunsul dat de Miss Alabama într-un concurs pentru titlul de Miss Univers, când a fost întrebată dacă ar dori să trăiască veșnic: „Nu aș dori să trăiesc veșnic, pentru că nu ar trebui să trăim veșnic, pentru că, dacă am fi fost făcuți să trăim veșnic, atunci am fi trăit

veșnic, dar nu putem trăi veșnic și de aceea nu mi-aș dori să trăiesc veșnic”.

O să ziceți că sunt rău, dar sunt dispus să pariez bani frumoși că Miss Alabama nu numai că habar nu are dacă ciorapii se pun peste sau pe sub chiloți, dar nici nu știe exact ce membre se bagă prin ce găuri.

De unde vine toată prostia asta? N-am idee, dar sunt convins – în mod serios convins – că există în viața modernă americană ceva ce acționează suprimând gândirea până și în rândul oamenilor relativ normali. Mi-am amintit de asta ieri, în timp ce așteptam la rând după un domn care vorbea la un telefon public. Domnul – între două vârste, bine îmbrăcat, probabil avocat sau contabil, după cum arăta – vorbea în mod evident cu copilul unui coleg sau al unui client:

— Și când crezi tu că iese mami de la duș, puiule?

Acum, gândiți-vă o clipă. Când constați că ai ajuns să întrebi un copil de trei ani cât o să-i ia unui adult să termine o activitate înseamnă că trebuie să investești într-un creier nou. Și apoi, cât îi trebuie *oricăruia* dintre noi ca să iasă de sub duș?

America nu deține monopolul pe imbecilitate, bineînțeles, dar pare să existe cel puțin un factor aici într-o cantitate mai mare decât oriunde altundeva, și anume obiceiul ziarelor, periodicelor și posturilor de televiziune de a enunța ceea ce este întotdeauna extrem de evident. Am văzut deja în spațiul dedicat acestei rubrici felul în care, fără nici o jenă, ziarul *Washington Post* își informează cititorii că „Scoția se află la nord de Anglia” și cum editorialiștii fac glume cărora le explică apoi poanta. Ideea – plină de bune intenții, sunt sigur – este să-i scutească pe cititori de efortul de a se

confrunta cu noțiuni nefamiliare (ca, de pildă, unde naiba e Scoția), dar ea are efectul puternic și perfid de lobotomizare a publicului.

Partea proastă este că oamenii care și-au pierdut capacitatea de gândire sunt relativ ușor de exploatat. O dată sau de două ori pe săptămână, la fel ca orice familie din țară, primim o scrisoare de la o firmă care face abonamente la publicații, în care se spune: „Felicitări, dle W. Bryson. Ați câștigat cinci milioane de dolari!”. Imediat deasupra acestei promițătoare declarații, cu litere mult mai mici, scrie: „Dacă numărul de pe biletul dvs. de loterie corespunde numărului tragerii, atunci vă vom spune…”. Nu trebuie să fii cine știe ce inteligent ca să-ți dai seama că nu ai câștigat cinci milioane de dolari. Din nefericire, oamenii nu sunt cine știe ce inteligenți.

Recent a apărut în ziare povestea unui ins pe nume Richard Lusk, care a făcut o călătorie cu avionul din California până în Florida, strângând în mână o scrisoare prin care era anunțat – sau așa credea el – că a câștigat 11 milioane de dolari și că nu are la dispoziție decât cinci zile ca să-și revendice premiul. Firma i-a arătat ce era scris cu litere mici și l-a trimis acasă. Trei luni mai târziu, dl Lusk a primit o nouă scrisoare, practic identică, și a luat iar avionul spre Florida, la fel de fericit și de nerăbdător ca prima dată. Associated Press susține că cel puțin 20 de persoane au făcut drumul până în Florida în ultimii patru ani, cu aceleași convingeri entuziaste, dar deșarte.

E un gând deprimant, de aceea haideți să încheiem cu povestea prostului meu preferat al momentului: un hoț aspirant din Texas, care și-a acoperit fața cu o cagulă pentru a jefui un magazin alimentar, a uitat să-și scoată de pe rever

ecusonul cu fotografia, numele și locul de muncă, notate conștiincios de circa 12 martori.

Sunt sigur că aici, undeva, există și o morală, pe care am să v-o comunic de îndată ce o aflu. Acum vă rog să mă scuzați, mă duc să-mi verific chiloții, nu care cumva să înceapă cineva să pună întrebări.

Adevăruri măsluite

Unul dintre lucrurile cu care te obișnuiești treptat în America este măsura în care mint corporațiile și alte firme mari. Ca să fiu sincer, tocmai v-am mințit, la rândul meu. Pentru că nu te obișnuiești niciodată.

Acum vreo doi ani, când eram nou-sosiți aici, traversam cu mașina statul Michigan în căutarea unui loc de înnoptat, când am trecut pe lângă un ditamai panoul care făcea reclamă la un lanț național de moteluri, cu o ofertă specială foarte atrăgătoare. Nu-mi amintesc detaliile, dar ea includea cazare gratuită pentru copii și bonuri de mic dejun pentru toată familia, la un preț total foarte mulțumitor, de vreo 35 de dolari.

Evident, până am terminat de citit toate astea, trecuserăm deja de breteaua de ieșire de pe autostradă și a trebuit să mai merg încă 25 de kilometri înainte, apoi să mă întorc 25 de kilometri, apoi să caut ieșirea corectă, în timp ce toți cei din mașină îmi arătau moteluri mult mai accesibile, cu condiții mai bune. Starea de exasperare era deci considerabilă. Dar nu contează. Pentru 35 de dolari pe zi și un mic dejun gratis, mă puteți exaspera cât doriți.

Închipuiți-vă ce mutră am făcut când, după ce ne-am cazat, recepționerul mi-a pus în față o notă de plată care se ridica pe la 149,95 de dolari.

— Și cum rămâne cu oferta specială? m-am văicărit.

— A, mi-a replicat el suav, aceea se aplică la un număr limitat de camere.

— Câte?

— Două.

— Și câte camere are motelul în total?

— O sută cinci.

— Dar asta e fraudă.

— Nu, domnule, asta-i America.

În realitate, cred că n-a spus așa ceva, însă ar fi putut foarte bine să spună. Și era o corporație mare, cunoscută, ai cărei directori sunt convins că s-ar simți insultați și mirați dacă cineva i-ar descrie drept șnapani și escroci. Pentru că nu făceau decât să urmeze regulile morale fluide ale comerțului din Statele Unite.

Tocmai am citit o carte intitulată *Adevărul mânjit: manipularea faptelor în America*, plină de istorii captivante, cu afirmații înșelătoare făcute în reclame, studii științifice distorsionate, sondaje de opinie părtinitoare și altele asemenea – ceea ce, oriunde altundeva, ar purta numele de fraudă.

De exemplu, în toate reclamele la autoturisme sunt menționate cu titlu de laudă caracteristici de siguranță – cum ar fi structura laterală rezistentă la impact – impuse oricum prin lege. Chevrolet a avut odată o reclamă în care prezenta o mașină cu „109 avantaje menite s-o împiedice să îmbătrânească înainte de vreme”. Examinate mai

îndeaproape de un ziarist specializat, aceste avantaje speciale s-au dovedit a include oglinzile retrovizoare, lampa de marșarier, roțile echilibrate și altele asemenea, caracteristici standard pentru toate autoturismele.

Ce mi se pare mie uimitor nu este faptul că firmele încearcă să manipuleze adevărul în avantajul lor, ci măsura în care li se îngăduie să facă acest lucru fără să fie sancționate. Producătorii de alimente pot să nu pună deloc sau aproape deloc un ingredient într-un produs, dar să susțină că el este prezent din abundență. O companie alimentară mare și cunoscută, ca să iau un exemplu aproape la întâmplare, vinde „gofre cu afine" care nu au văzut în viața lor o afină. Bucățile dinăuntru, care seamănă cu afinele, sunt doar aglomerări de chimicale aromate, în întregime artificiale, dar poți să petreci o jumătate de zi studiind pachetul, fără să-ți dai seama.

Dacă nu pot să înșele la conținut, producătorii prezintă distorsionat cantitățile. O cunoscută marcă de ciocolată cu conținut scăzut de grăsime se laudă cu modesta cantitate de 70 de calorii pe porție. Doar că porția recomandată este de 30 de grame – o cantitate aproape imposibil de tăiat.

Cea mai iritantă înșelătorie, după părerea mea, pentru că e cel mai greu de evitat, este corespondența nesolicitată. Orice american primește în medie 15 kilograme – 500 de bucăți – de asemenea corespondență în fiecare an. Pentru că este atât de abundentă, expeditorii recurg la cele mai murdare trucuri ca să te facă să te uiți înăuntru. Plicurile sunt făcute în așa fel încât să pară că au în ele cecuri sau documente oficiale importante, că au fost livrate prin curier special sau chiar c-ai putea avea probleme dacă nu le acorzi atenție. Astăzi, de exemplu, am primit un plic pe care scria: „Documentele din

interior sunt pentru uzul exclusiv al destinatarului... Orice persoană care împiedică sau afectează livrarea este pasibilă de o amendă de 2.000 de dolari sau de o pedeapsă de 5 ani de închisoare, cod titlu US 18, sec. 1702". Era, clar, ceva important. De fapt, plicul conținea invitația de a testa o mașină în orășelul vecin.

Spre disperarea mea, până și organizațiile respectabile au început să apeleze la asemenea practici. Am primit de curând un plic cu aspect oficial, pe care era tipărit mesajul: „Cec inclus". S-a dovedit a fi o scrisoare din partea Fundației pentru Chisturi Fibromatoase, organizație de caritate dintre cele mai importante, care solicita o donație. Înăuntru nu era vreun cec, ci doar o bucată de hârtie cu același format ca al unui cec, care îmi demonstra cum avea să arate donația mea în valoare de 10 dolari făcută fundației. Atunci când până și organizațiile de caritate cumsecade și bine intenționate se simt obligate să mintă pentru a-ți atrage atenția, îți dai seama că ceva merge prost în sistem.

Începi să ai sentimentul că nu te mai poți încrede în nimeni. Cynthia Crossen, autoarea menționatelor *Adevăruri mânjite*, evidențiază în cartea ei numărul mare de studii așa-zis științifice care sunt în realitate niște înșelătorii. Menționează unul, despre care s-a vorbit mult în presa națională, care susținea că pâinea albă poate contribui la pierderea în greutate. „Studiul" pe care se baza această afirmație fusese făcut pe 118 subiecți timp de două luni și nu a avut nici o dovadă care să o susțină, dar cercetătorii au declarat că sunt de părere c-ar fi putut demonstra totul „dacă studiul ar fi continuat". Activitatea a fost finanțată de cel mai mare producător de pâine albă din țară. Un alt studiu – și

acesta prezentat fidel și fără semne de întrebare în ziare – concluziona că ciocolata de fapt reduce apariția cariilor. Acest studiu, nu vă veți mira să aflați, era totalmente îndoielnic și fusese plătit de un mare fabricant de ciocolată.

Chiar și articolele din cele mai reputate reviste medicale pot fi suspecte, din cât se pare. Anul trecut, după cum afirmă *Boston Globe*, două universități, Tufts și UCLA, au luat la puricat interesele financiare ale unui număr de 789 de autori de materiale publicate în reviste medicale de frunte și au descoperit că, în 34% din cazuri, cel puțin unul dintre autorii unui articol avea un interes nedeclarat de natură financiară față de succesul raportului. Într-unul dintre cazurile mai banale, cercetătorul care testase eficacitatea unui nou tratament împotriva răcelii deținea câteva mii de acțiuni ale companiei producătoare. După publicarea articolului, prețul acțiunilor a crescut, iar el le-a vândut cu un profit de 145.000 de dolari. Nu spun că măsluise rezultatele științifice, dar nu se poate să nu-i fi trecut prin cap că un rezultat negativ ar fi făcut ca acțiunile lui să-și piardă valoarea.

Cel mai izbitor exemplu în acest sens îl avem din 1986, când *New England Journal of Medicine* a primit două articole despre un nou tip de antibiotic. Unul susținea că medicamentul era eficient, celălalt că nu. S-a dovedit că raportul favorabil provenea de la un cercetător al cărui laborator primise 1,6 milioane de dolari din partea industriei farmaceutice și care primise personal 75.000 de dolari pe an de la firmele implicate. Cel defavorabil fusese scris de un cercetător independent, care nu fusese finanțat de companiile farmaceutice.

Și atunci, pe cine să mai crezi și în cine să mai ai încredere? Doar în mine, mă tem, dar și asta cu limite.

Pentru confortul dumneavoastră

Subiectul din această săptămână îl constituie o caracteristică a vieții moderne care-mi provoacă urticarie, și anume modul în care corporațiile fac tot felul de lucruri ca să-și ușureze existența și apoi pretind că le-au făcut de dragul tău. Îți dai seama că asta se întâmplă atunci când expresia „pentru confortul dumneavoastră” sau „pentru a le asigura clienților noștri servicii de mai bună calitate” apare scrisă undeva.

De exemplu, eram recent la un hotel mare și am plecat după gheață, hoinărind pe kilometri de coridoare (probabil în cerc, acum îmi dau seama), fără s-o găsesc. Pe vremuri, orice hotel american avea câte o mașină de făcut gheață la fiecare etaj. Cred că era prevăzut în Constituție, imediat înaintea dreptului de a purta armă și dedesubtul celui de-a face cumpărături până la epuizare. La etajul 18 al hotelului însă nu exista. În cele din urmă am găsit o nișă unde se vedea clar că stătuse pe vremuri o mașină de făcut gheață și unde acum, pe perete, era un anunț: „Pentru confortul dumneavoastră, aparatele de făcut gheață se află acum la etajele 2 și 27”. Cred că înțelegeți ce vreau să spun.

Ce mă deranjează nu e dispariția aparatelor în sine, ci pretenția că ea s-a făcut cu gândul la fericirea mea. Dacă anunțul ar fi spus ceva onest, de pildă: „La ce-ți mai trebuie gheață? Băutura e deja rece. Du-te înapoi în camera ta și nu mai bântui prin locuri semipublice în ținută neadecvată”, situația nu m-ar fi deranjat câtuși de puțin.

Desigur, fenomenul nu este exclusiv american. Locuitorii orașului Skipton, din nordul provinciei Yorkshire, poate își amintesc de o dimineață de acum câțiva ani, când un ziarist anonim și modest, născut în America, grăbit să prindă trenul, a putut fi văzut izbind cu umărul în ușa sucursalei de pe strada principală a unei bănci importante și zbierându-și sentimentele înflăcărate prin fanta pentru scrisori, în legătură cu un anunț din vitrină care spunea: „Pentru a asigura o calitate superioară a serviciilor, în zilele de luni banca se deschide cu o întârziere de 45 de minute, rezervate instruirii personalului”. (Aceeași bancă a concediat ulterior mii de angajați, declarând fără pic de ironie că făcuse acest lucru „pentru a le asigura servicii de o calitate mai înaltă clienților noștri”. Așteptăm ziua când va disponibiliza pe toată lumea și nu va mai manevra deloc bani, moment în care serviciile sale ar trebui să fie impecabile.)

Dar, ca toate celelalte lucruri, bune sau rele, ipocrizia corporatistă există aici într-o măsură mai mare decât în multe alte locuri. Mă aflam la un alt hotel, la New York, când am observat că pe meniul pentru room service scria: „Pentru confortul dumneavoastră, la toate comenzile se va adăuga o taxă suplimentară de 17,5%”.

Pentru că-mi stârnise curiozitatea, am sunat la room service și am întrebat în ce fel ar fi mai confortabil pentru

mine să mi se adauge 17,5% la plata pentru aceste servicii. A urmat o tăcere lungă.

— Asta vă garantează că mâncarea o să vină înainte de joia viitoare.

Poate nu sunt exact cuvintele folosite de bărbat, dar, în orice caz, asta era ideea.

Explicația pentru toate acestea e simplă. Cele mai multe companii nu vă simpatizează prea mult, cu excepția hotelurilor, a companiilor aeriene și a Microsoft, care nu vă simpatizează deloc.

Cred – cu toate că e greu de spus cu certitudine – că hotelurile sunt cele mai rele. (De fapt, cei mai răi sunt cei de la Microsoft, dar, dacă încep să vorbesc despre ei, nu mă mai opresc.) În urmă cu câțiva ani, am ajuns la ora două după-amiaza la un hotel mare din Kansas City, venind tocmai din Fiji. După cum știți, Fiji e la o distanță bunicică de Kansas City, drept care eram obosit și abia așteptam să fac un duș și să mă întind puțin.

— Cazarea se face la ora patru, m-a informat recepționerul senin.

L-am privit cu expresia îndurerată, neajutorată pe care o am adesea pe chip când mă aflu la recepția unui hotel.

— Patru? De ce?

— Politica firmei.

— De ce?

— Pentru că așa e – dar și-a dat seama că răspunsul era puțin deplasat. Menajerele au nevoie de timp pentru curățenie.

— Vreți să spuneți că nu termină nici măcar o cameră înainte de ora patru?

— Nu, vreau să spun că nu e nici o cameră liberă înainte de patru.

— De ce?

— Politica firmei.

Punct în care l-am împuns în ochi cu două degete rășchirate și am întins-o să petrec două ceasuri încântătoare la restaurantul din mallul de vizavi.

Un alt loc unde puteți căuta un astfel de tratament, dacă vi s-a urât cu binele, sunt revistele companiilor aeriene. În acestea poți găsi aproape întotdeauna un articol din partea câte unui director zâmbitor, care explică cum un lucru care nu poate fi cu nici un chip considerat o îmbunătățire – să zicem, faptul că te obligă să schimbi avionul la Cleveland pe drumul între New York și Miami – s-a făcut pentru a spori calitatea serviciilor. Preferata mea în domeniu este o scrisoare a unui președinte care descria cu convingere cum vânzarea mai multor bilete decât numărul de locuri (care se face aici aproape la toate zborurile) a fost de fapt un lucru bun. Așa cum o explica el, logica era că, asigurându-se că are avioanele pline, compania își putea mări câștigurile, care-i vor permite să prospere, ceea ce, la rândul său, îi va îngădui să ofere servicii mai multe și mai bune. Și părea să creadă sincer ce spunea.

Nutresc de mult bănuiala că oamenii din fruntea liniilor aeriene americane au pierdut contactul cu realitatea și cred că bănuiala mi s-a confirmat acum. Asta odată cu un raport publicat în *New York Times* despre cât de rar se servește mâncare pe cursele interne și despre sărăcia mâncării din zilele noastre în comparație cu cea de altădată. În articol este citată o reprezentantă a companiei Delta Airlines, o

doamnă pe nume Cindy Reeds: „Publicul ne-a cerut să scoatem mâncarea”.

Poftim? Clienții au *cerut* special să nu mai fie hrăniți? Explicația mi se pare, ca să fiu sincer, un pic cam greu de… înghițit.

Ceva mai departe în același material, dra Reeds prezintă interesanta argumentație a firmei: „Cam în urmă cu un an și jumătate, am chestionat circa o mie de pasageri… care au spus că doresc prețuri scăzute la bilete, așa încât am eliminat mesele”.

Ia stai așa, Cindy. Dacă-i întrebi pe pasageri: „Vreți bilete mai ieftine?”, iar ei îți răspund: „Da, bineînțeles” (ceea ce te și aștepți să-ți răspundă, nu?) nu este același lucru cu: „Da, bineînțeles, și vă rugăm, dacă tot sunteți la capitolul ăsta, nu ne mai dați nici de mâncare”.

Dar încercați să-i explicați asta – sau orice altceva – unei companii aeriene. Măcar nu a declarat că firma a eliminat mesele pentru confortul consumatorilor – deși, dacă mă gândesc mai bine, poate ar fi trebuit.

Oricum, într-o încercare de a îmbunătăți calitatea serviciilor, mă opresc aici.

Noutăți învechite

„Știința descoperă secretul îmbătrânirii”, anunța un titlu de ziar acum câteva zile, ceea ce m-a luat prin surprindere, pentru că nu mă gândisem c-ar fi un secret. Se întâmplă și gata. Nu-i nici un secret în asta.

În ceea ce mă privește, bătrânețea are trei calități. Pot să dorm în șezut, pot să văd reluări din serialul *Morse* la nesfârșit, fără să-mi aduc aminte cum se termină, și a treia calitate nu mi-o mai amintesc. Asta e, desigur, problema bătrâneții: nu-ți mai aduci aminte nimic.

La mine e din ce în ce mai rău. Tot mai des port cu soția mea conversații telefonice care decurg așa:

— Bună, dragă. Sunt în oraș. Ce caut aici?

— Te-ai dus să te tunzi.

— Mulțumesc.

S-ar zice că, pe măsură ce îmbătrânesc, lucrurile ar trebui să stea mai bine, pentru că am mai puțină minte care să plece cu sorcova, dar nu pare să fie așa. Știți cum, odată cu trecerea anilor, te surprinzi tot mai des stând într-o parte a casei pe care de obicei n-o vizitezi – spălătoria, de exemplu –, uitându-te în jur cu buzele țuguiate și cu o privire meditativă, încercând să-ți amintești ce cauți acolo? În ceea ce mă

privește, pe vremuri, dacă mă întorceam de unde pornisem, obiectivul explorărilor mi se clarifica. Dar s-a terminat. Acum nici de unde am pornit nu mai țin minte. Ceața e totală.

Astfel că umblu prin casă preț de vreo 20 de minute, căutând semne ale unei activități recente – o scândură desprinsă din podea, poate, sau o țeavă spartă sau un receptor de telefon așezat pe-o parte și un glas subțire și curios chițăind: „Bill, mai ești acolo?" –, ceva care poate m-a împins să mă ridic și să plec în căutarea unui carnețel, a unui robinet sau a mai știu eu ce altceva. De obicei, în cursul peregrinărilor, descopăr un alt lucru care trebuie făcut – să schimb un bec ars, de pildă –, așa că mă îndrept spre dulapul din bucătărie, unde ținem becurile, deschid ușa și… da, ați ghicit, habar n-am ce caut acolo. Și uite-așa, procesul o ia de la capăt.

Timpul este dușmanul meu. Odată ce un lucru ajunge la timpul trecut, îl pierd complet din vedere. Spaima mea cea mai mare în viață este că voi fi arestat și întrebat:

— Unde vă aflați între orele 8:50 și 11:02 dimineață, pe data de 11 decembrie?

Când o să mi se întâmple asta, o să mă mulțumesc să le întind mâinile, ca să-mi pună cătușele și să mă ia cu ei, pentru că nu am nici o șansă să-mi amintesc. Asta mi se întâmplă de când îmi amintesc, adică nu de prea mult timp.

Soția mea nu are o astfel de problemă. Ea își amintește tot ce s-a întâmplat și când. Tot, până la cel mai mic detaliu. Din senin, spune chestii precum:

— Se împlinesc 16 ani de când a murit bunica ta, într-o duminică.

— Serios? îi răspund uimit. Am avut o bunică?

Celălalt lucru care mi se întâmplă des în ultima vreme este că, în timp ce sunt în oraș cu nevastă-mea, se apropie de noi câte o persoană pe care pot să jur că n-am văzut-o în viața mea și vorbește cu noi prietenos și familiar.

— Cine-a fost ăsta? întreb, când respectivul se îndepărtează.

— Soțul lui Lottie Rhubarb.

Mă gândesc o clipă, dar nu îmi vine nimic.

— Cine-i Lottie Rhubarb?

— Ai cunoscut-o la petrecerea în aer liber a familiei Talmadge, de la Big Bear Lake.

— N-am fost în viața mea la Big Bear Lake.

— Ba ai fost. La petrecerea familiei Talmadge.

Mă mai gândesc o clipă.

— Și familia Talmadge cine sunt?

— Cei de pe Park Street, care au dat petrecerea pentru familia Skowolski.

Deja mă cuprinde disperarea.

— Cine e familia Skowolski?

— Perechea de polonezi pe care i-ai cunoscut la petrecerea în aer liber de la Big Bear Lake.

— Da' n-am *fost* la nici o petrecere în aer liber la Big Bear Lake.

— Ba bineînțeles că ai fost. Te-ai așezat pe un ac de frigărui.

— M-am așezat pe *un ac de frigărui*?

Am avut conversații de felul ăsta care au durat și trei zile, iar la sfârșit nu eram cu nimic mai luminat.

Mă tem c-am fost întotdeauna cam împrăștiat. Când eram mic, aveam de împărțit un ziar de după-amiază în cel mai

avut cartier din oraș, ceea ce pare o sarcină ușoară, dar nu este, în primul rând pentru că bogații sunt cei mai zgârciți oameni din lume la vremea Crăciunului (și mai ales, vreau să se consemneze, dl și dna Arthur J. Niedermeyer de pe St. John's Road nr. 27, doctorul și dna Richard Gumbel din casa mare de cărămidă din piața Lincoln și dl și dna Samuel Drinkwater, moștenitorii averii bancherului Drinkwater – sper c-ați ajuns toți la azil) și pentru că toate casele erau la o jumătate de kilometru distanță de stradă, pe câte o alee lungă și cotită.

Chiar și în condiții ideale, era nevoie de ceasuri întregi pentru a face un asemenea tur complet, ceea ce mie nu mi se întâmpla niciodată. Problema era că, în timp ce picioarele mele parcurgeau traseul, mintea îmi era în acea stare de reverie complet goală, caracteristică oamenilor împrăștiați.

Fără excepție, la capătul turului mă uitam în geantă și, oftând, găseam cinci sau șase ziare rămase acolo, fiecare reprezentând o casă pe care o vizitasem – o alee lungă pe care o urcasem, o verandă pe care o traversasem, o ușă de plasă pe care o deschisesem – fără să las și un ziar în urmă. Inutil să mai spun că habar nu aveam care dintre cele 80 de locuințe de pe traseul meu erau acelea, astfel că oftam iar și făceam a doua oară turul. Așa mi-am petrecut copilăria. Mă întreb dacă familiile Niedermeyer, Gumbel și Drinkwater, dac-ar fi știut prin ce iad treceam ca să le aduc *Des Moines Tribune*, ziarul ăla tâmpit, s-ar fi bucurat la fel de tare să mă lase cu buza umflată de Crăciun. Probabil că da.

În orice caz, cred că vă întrebați ce e cu secretul îmbătrânirii, la care făceam aluzie în primul paragraf. Potrivit relatării din ziar, un oarecare dr. Gerard Schellenberg de la

Centrul de Cercetări Medicale al Asociației Veteranilor din Seattle a izolat vinovatul genetic pentru procesul îmbătrânirii. Se pare că înăuntrul fiecărei gene stă ceva ce se cheamă helicază, care face parte dintr-o familie de enzime, și că această helicază, fără vreun motiv justificat, din câte-mi dau seama, rupe unul de altul cele două lanțuri de cromozomi care-ți compun ADN-ul și te trezești deodată în fața bufetului din bucătărie, încercând să-ți amintești ce naiba te-a adus acolo. Nu vă pot oferi mai multe amănunte, pentru că, bineînțeles, am rătăcit articolul și oricum nu contează, fiindcă într-o săptămână sau două va veni cineva care va descoperi un alt secret al îmbătrânirii și toată lumea va uita de doctorul Schellenberg și de găselnița lui – ceea ce, desigur, eu am și început să fac.

În concluzie, constatăm că uitucenia nu este un lucru chiar atât de rău. Cred că, de fapt, asta încercam să vă comunic, dar, ca să fiu sincer, acum nu mai țin minte.

Pană de simț al umorului

Iată, din partea mea, pontul săptămânii. Nu faceți glume în America. Chiar și în mâna unui expert – și aici cred că vorbesc oarecum ca o autoritate –, gluma poate fi un lucru primejdios.

Am ajuns la această concluzie recent, în timp ce treceam prin punctul de control vamal și al pașapoartelor de la aeroportul Logan din Boston. Când m-am apropiat de ultimul ofițer de la Imigrări, m-a întrebat:

— Fructe sau legume?

M-am gândit o clipă, apoi am zis:

— Sigur, de ce nu? Dați-mi două kile de cartofi și niște mango, dacă sunt proaspete.

În aceeași clipă am înțeles că-mi apreciasem greșit publicul și că aveam de-a face cu un om care nu se dădea deloc în vânt să fie luat peste picior. M-a privit cu una dintre acele expresii lente, întunecate, care trădează prezența unor probleme cerebrale și pe care nu e bine să le vezi niciodată pe chipul unui oficial în uniformă, în special nu pe al unui vameș, pentru că, ascultați-mă pe mine, oamenii ăștia dispun de puteri pe care e mai sănătos să nu le pui la încercare. Și cred că nu-i nevoie să menționez mai mult decât sintagmele „percheziție corporală” și „mănuși de cauciuc” pentru a vă

ajuta să înțelegeți exact ce vreau să spun. Atunci când spun că oamenii respectivi au dreptul legal de a întrerupe orice tranzit, mă refer la absolut toate sensurile cuvântului.

Din fericire, individul a părut să tragă concluzia că sunt doar incredibil de tolomac.

— Domnule, m-a întrebat el mai specific, aveți asupra dumneavoastră articole din categoria fructelor sau legumelor?

— Nu, să trăiți, nu am, i-am răspuns precipitat, adresându-i privirea cea mai respectuoasă și mai slugarnică pe care am reușit s-o adresez cuiva vreodată.

— Atunci înaintați, vă rog, mi-a spus el.

L-am lăsat clătinând din cap. Sunt convins că, până la sfârșitul carierei, va povesti despre gogomanul care l-a luat drept zarzavagiu.

De aceea, vă rog, ascultați-mă, nu glumiți cu autoritățile în America, iar când completați fișa de intrare în țară, la întrebarea: „Ați fost vreodată membru al Partidului Comunist sau ați folosit ironia într-un context public?”, bifați căsuța cu *nu.*

Ironia este aici, bineînțeles, cuvântul-cheie. Americanii n-o folosesc prea mult. (Sunt ironic; de fapt, n-o folosesc deloc.) În cele mai multe situații, acesta e un lucru frumos. Ironia e vară primară cu cinismul, iar cinismul nu se numără printre virtuți. Americanii – nu toți, dar într-o proporție semnificativă – nu au nevoie nici de una, nici de celălalt. Modul în care abordează întâlnirile zilnice este încrezător, direct, aproape emoționant de literal. Nu se așteaptă la prestidigitații verbale în conversații și, de aceea, când le folosești, rămân deconcertați.

Am un vecin pe care am testat această teorie în primii doi ani după ce ne-am mutat aici. Totul a început într-un mod inocent. La puțin timp după mutarea noastră, omului i s-a prăbușit un copac din grădină. Treceam prin fața casei lui într-o dimineață și l-am văzut tăind trunchiul în bucăți mai mici, pe care le punea pe portbagajul mașinii, pentru a le duce la groapa de gunoi. Copacul era stufos și crengile atârnau de-o parte și de alta într-o manieră extravagantă.

— A, văd că vă camuflați mașina, am remarcat sec.

S-a uitat la mine o clipă.

— Nu, mi-a răspuns el apăsat. L-a dărâmat furtuna de zilele trecute și acum îl duc la gunoi.

După aceea nu m-am putut abține să fac tot felul de mici glume cu el. Punctul final a venit în timp ce-i povesteam despre o călătorie cu avionul dezastruoasă, pe care tocmai o făcusem și pe parcursul căreia eșuasem o noapte în Denver.

— Cu cine ai zburat? m-a întrebat.

— Nu știu, i-am replicat. Erau toți străini.

M-a privit cu o expresie care trăda un soi de panică.

— Nu, voiam să știu cu ce companie ai zburat.

Imediat după aceea, soția mi-a poruncit să încetez glumele cu vecinul, pentru că, din câte se pare, conversațiile noastre îi provocau migrene.

Concluzia facilă ce se trage de aici, una pe care până și cei mai abili observatori se simt tentați s-o tragă, este că americanii sunt, din construcție, incapabili să priceapă o glumă. Tocmai am terminat de citit *In the Land of Oz*, de Howard Jacobson, un om inteligent și cumpătat, care notează în trecere că „americanii nu au simțul umorului”. Și nu mi-ar

trebui mai mult de o după-amiază ca să găsesc 30 sau 40 de comentarii asemănătoare din opere moderne.

Înțeleg ideea, dar este complet eronată. După cum ne dăm seama în urma unei reflecții cât de scurte, mulți dintre cei mai amuzanți oameni care au trăit vreodată – frații Marx, W.C. Fields, S.J. Perelman, Robert Benchley, Woody Allen, Dorothy Parker, James Thurber, Mark Twain – au fost sau sunt americani. Mai mult – și la fel de evident –, ei nu ar fi atins nivelul de celebritate pe care l-au atins dacă n-ar fi găsit în țara lor un public larg și apreciativ. Cu alte cuvinte, nu-i adevărat că pe-aici nu suntem în stare să facem sau să înțelegem câte un banc.

Este însă adevărat că spiritualitatea nu reprezintă aici o calitate ținută la o atât de mare cinste cum este în Marea Britanie. John Cleese spunea odată: „Unui englez e mai bine să-i spui că e prost ca amant decât că nu are simțul umorului”. (Ceea ce, una peste alta, nici nu e departe de adevăr.) Nu cred că există mulți americani care să împărtășească această opinie. În America, umorul este ca atunci când ești șofer bun, când ai un nas bun pentru vinuri sau te pricepi să pronunți corect *feuilleton*: lăudabil, demn de admirație, dar nu vital.

Nu că n-ar fi persoane cu un simț al umorului activ în America, doar că ele sunt mult mai puține. Și, când întâlnești câte una, seamănă puțin cu ceea ce-mi închipui că se întâmplă atunci când doi masoni se recunosc într-o încăpere aglomerată. Ultima dată am trăit acest sentiment cu câteva săptămâni în urmă, când, proaspăt sosit pe aeroportul nostru din localitate, m-am apropiat de un taxi care să mă ducă până acasă.

— Liber? l-am întrebat inocent pe șofer.

M-a privit cu o expresie pe care am recunoscut-o imediat: privirea celui care știe că i s-a ridicat mingea la fileu.

— Nu, mi-a spus el cu sinceritate prefăcută. Pe bani, ca la toată lumea[1].

L-aș fi strâns în brațe, însă ar fi însemnat, firește, să împing prea departe gluma.

1. Joc de cuvinte intraductibil. Cuvântul *free* poate să însemne și „liber”, și „gratuit” (n. tr.).

Turistul accidental

Dintre toate lucrurile la care nu prea mă pricep, traiul în lumea reală este poate cel mai evident. Mă umple permanent de uimire numărul de activități pe care alții le desfășoară aparent fără nici o greutate și care pe mine mă depășesc complet. Nu vă pot spune de câte ori am plecat în căutarea toaletelor la cinematograf, de pildă, și am sfârșit pe o alee, de partea cealaltă a unei uși care se încuie automat. Acum, specialitatea mea este să revin la recepția hotelului de două sau trei ori pe zi și să întreb care e numărul camerei mele. Sunt, pe scurt, ușor de băgat în ceață.

Mă gândeam la asta ultima dată când am plecat într-o excursie mai lungă *en familie.* Era de Paște și mergeam cu toții în Anglia pentru o săptămână. Ajunși pe aeroportul Logan din Boston, în timp ce făceam check-in-ul, mi-am adus aminte că mă înscrisesem recent în programul de acumulare de mile al companiei British Airways. De asemenea, mi-am adus aminte că băgasem cardul în geanta pe care urma s-o iau cu mine în avion și pe care o aveam atârnată de gât. Și aici au început problemele.

Fermoarul genții era înțepenit. Am tras și am smucit de el, cu icnete, mormăieli și o consternare crescândă. Am continuat

așa timp de câteva minute, dar a refuzat să se clintească, de aceea am smucit și mai tare, cu și mai multe mârâieli. Sunt sigur c-ați ghicit ce s-a întâmplat. Pe neașteptate, fermoarul a cedat. Geanta s-a desfăcut brusc și tot ce era înăuntru – tăieturi din ziare și alte hârtii disparate, o cutie de 300 de grame cu tutun de pipă, reviste, pașaport, bani englezești, filme foto – a fost ejectat în mod extravagant pe o suprafață de dimensiunile unui teren de tenis.

Am urmărit stupefiat suta de documente aranjate cu grijă revărsându-se într-o cascadă înspumată, monedele țopăind zgomotos către nenumărate colțuri uitate de lume și cutia de tutun, acum fără capac, rostogolindu-se nebunește prin sală și împrăștiindu-și conținutul pe traseu.

— Tutunul meu! am țipat îngrozit, gândindu-mă cât va trebui să plătesc pentru aceeași cantitate de tutun în Anglia acum, că bugetul nou fusese discutat și aprobat, apoi am schimbat mesajul. Degetul meu! Degetul meu!

Descoperisem că mi-am prins degetul în fermoar și acum îmi curgea sângele în valuri. (Nu mă comport prea bine la vederea sângelui, în general, dar când e al meu… ce mai, părerea mea este că istericalele sunt justificate.) Confuz și incapabil să-mi dea o mână de ajutor, părul meu a intrat în starea de panică.

Acesta a fost momentul în care soția m-a privit cu o expresie de uimire – nici mânie, nici exasperare, doar uimire – și a zis:

— Nu pot să cred că în felul ăsta îți câștigi traiul.

Mă tem însă că așa este. Ori de câte ori călătoresc, au loc catastrofe. Odată, în avion, m-am aplecat să-mi leg șiretul la pantof exact în clipa în care persoana din fața mea își lăsa pe

spate scaunul, astfel că am rămas blocat, neputincios, în poziția pentru aterizare forțată. Nu am reușit să mă eliberez decât după ce am înșfăcat piciorul vecinului.

Altă dată am răsturnat o băutură răcoritoare în poala unei doamne drăguțe care stătea lângă mine. A venit însoțitoarea de bord, care a ajutat-o să se șteargă și mi-a adus un pahar nou, pe care i l-am vărsat iar, prompt, doamnei în poală. Nici până în ziua de astăzi nu pricep cum am reușit. Îmi aduc aminte doar că întindeam mâna după al doilea pahar, privind neajutorat cum brațul, ca unul dintre obiectele acelea ieftine de recuzită din filmele de groază ale anilor 1950, cu titluri precum *Membrul înviat*, mătură violent sucul de pe măsuță, drept în poala doamnei.

Aceasta m-a privit cu exasperarea goală pe care te aștepți s-o vezi pe chipul cuiva pe care l-ai stropit în mod repetat, apoi a scos o imprecație care începea cu „mai” și se termina cu „mă-sii” și conținea la mijloc cuvinte pe care nu le mai auzisem rostite în public, în orice caz nu de o călugăriță.

Dar nici măcar asta n-a fost cea mai neplăcută experiență trăită într-un avion. Cea mai neplăcută experiență am trăit-o în timp ce-mi treceam câteva idei importante în carnet („De cumpărat șosete”, „Atenție cum apuci paharul” etc.), molfăind gânditor capătul pixului, așa cum face multă lume, după care am intrat în conversație cu tânăra atrăgătoare de pe scaunul de alături. Am amuzat-o vreo 20 de minute cu o pleiadă de *bon mots* civilizate, apoi m-am retras la toaletă, unde am constatat că pixul cursese și că aveam gura, bărbia, limba, dinții și gingiile vopsite în întregime într-un bleumarin intens, greu de îndepărtat, cum aveau să și rămână timp de mai multe zile.

Veți înțelege, sper, dacă vă spun că tânjesc să fiu suav. Tare mult aș vrea ca, măcar o dată în viață, să mă pot ridica de la masă fără să arăt ca și cum aș fi trecut printr-un eveniment seismic extrem de strict localizat, să mă urc într-o mașină și să închid portiera fără să las pe-afară 35 de centimetri de sacou, să port pantaloni deschiși la culoare fără să descopăr la sfârșitul zilei că, în diverse momente, m-am așezat pe gumă de mestecat, înghețată, sirop de tuse și ulei de motor. Dar nu mi-e dat.

Acum, pe cursele unde se servește mâncare, soția mea zice: „Scoateți voi capacul de pe tăvița lui tati" sau: „Puneți-vă glugile, copii. Tati vrea să taie friptura". Desigur, asta se întâmplă numai când merg cu avionul împreună cu familia. Când sunt singur, nu mănânc, nu beau, nu mă aplec să-mi leg șireturile și nu duc niciodată pixul nici măcar până în apropierea gurii. Nu fac decât să stau foarte, foarte cuminte, uneori așezat pe mâini, pentru a le împiedica să-mi zboare pe neașteptate și să comită cine știe ce boacănă lichidă. Nu e prea distractiv, dar economisesc, măcar, cu notele de plată de la curățătorie.

Nu mi-am primit milele, apropo. Niciodată nu le primesc. Nu mi-am găsit cardul la timp. Lucrul ăsta a devenit extrem de iritant pentru mine. Toată lumea pe care o cunosc – absolut toată lumea – pleacă în Bali cu clasa întâi din milele acumulate. Eu nu reușesc să strâng nimic. Cred că zbor 100.000 de mile pe an, dar nu am adunat decât vreo 212 mile, de la 23 de companii diferite.

Asta pentru că fie uit să cer să-mi fie trecute când fac îmbarcarea, fie îmi amintesc să le cer, dar nu știu cum se face că firma uită să le înregistreze sau funcționarul de la ghișeu

spune că nu am dreptul la ele. În ianuarie, când am zburat până în Australia pentru această respectabilă publicație – zbor pentru care urma să încasez un catralion de mile aeriene –, funcționara a clătinat din cap când i-am întins cardul și mi-a spus că nu am dreptul.

— De ce?

— Pentru că numele de pe bilet este B. Bryson, iar cardul este emis pe numele W. Bryson.

I-am explicat relația strânsă, venerabilă dintre Bill și William, dar nici nu a vrut să audă.

Astfel că nu mi-am primit milele și încă n-am să zbor cu clasa întâi până în Bali. Poate că e mai bine, până la urmă. Nu rezist atâta vreme fără să mănânc.

Ce-l definește pe englez

În ultima vreme am fost cam aspru cu concetățenii mei americani. În ultimele săptămâni i-am acuzat că fac reclamă mincinoasă, că nu știu dacă poartă ciorapii peste chiloți sau pe dedesubt și că nu sunt în stare să recunoască o glumă nici dacă o pui într-o bășică de oaie și le dai cu ea în cap. Toate adevărate, desigur, însă puțin cam dure.

Astfel încât m-am gândit că este un moment potrivit pentru a scoate în evidență și câteva calități ale iubitului meu popor. Am și un motiv de ordin temporal, pentru că astăzi se împlinesc trei ani de la mutarea noastră în State.

Acum îmi dau seama că nu am explicat, în rubrica de față, de ce am făcut acest pas important și că s-ar putea să vă întrebați cum am ajuns aici. Și eu mă întreb.

Vreau să spun că, sincer, nu mai țin minte cum și când am decis să ne mutăm dintr-o țară într-alta. Ce pot să spun e că locuiam într-un sat relativ izolat dintr-o vale din Yorkshire și că, oricât ar fi fost de frumos și oricât mi-ar fi plăcut să întrețin la cârciumă conversații pe care nu aveam nici o nădejde să le pricep („Am dat oile la berbec sus pe Windy Poop și era așa de negură la adăpătoare, că n-am mai putut să mă trag îndărăt. Nu știu să mai fi fost așa o pâclă de la coada

din urmă a șezătorii și, dacă vrei să faci cinste, să știi că eu beau Tetley's"), devenea din ce în ce mai nepractic, pe măsură ce copiii creșteau și eu trebuia să fac deplasări din ce în ce mai lungi, să locuim într-un loc atât de izolat.

De aceea, am decis să ne mutăm într-un mediu ceva mai urban și mai avansat. Apoi – și aici e partea unde lucrurile devin neclare –, într-un fel sau altul, această idee simplă a evoluat către stabilirea, măcar o vreme, în America.

Totul a părut să se miște foarte repede. A venit cineva care a cumpărat casa, am semnat un teanc de hârtii și un batalion de oameni de la firma de mutări s-au înființat și ne-au luat lucrurile. N-aș putea spune că nu știam ce se petrece, dar îmi amintesc limpede că, exact cu trei ani în urmă, m-am trezit într-o casă străină din New Hampshire, m-am uitat pe fereastră și m-am întrebat: „Ce mama naibii caut eu aici?".

Chiar nu voiam să mă aflu aici. Nu aveam nimic să-i reproșez Americii, să ne înțelegem. E o țară superbă. Dar aveam senzația inconfortabilă a unui pas înapoi – ca atunci când te muți din nou cu părinții, la maturitate. Pot fi cei mai minunați oameni, dar nu mai vrei să locuiești cu ei. Viața a mers înainte. Asta simțeam eu acum față de o țară.

În timp ce stăteam acolo, într-o stare de consternare tot mai profundă, soția mea s-a întors din plimbarea de explorare a cartierului.

— E minunat, a gângurit ea. Oamenii sunt prietenoși, vremea e splendidă și poți să umbli peste tot fără să stai cu ochii-n patru după balegile de vacă.

— Tot ce ți-ai putea dori de la o țară, nu? am observat eu, cu o senzație de greață.

— Da, mi-a răspuns ea, vorbind cum nu se poate mai serios.

Se îndrăgostise și așa a rămas până în ziua de astăzi, și o înțeleg. America are multe trăsături foarte atrăgătoare. Sunt lucrurile acelea evidente pe care toată lumea le remarcă – lejeritatea și confortul vieții, atitudinea prietenoasă a oamenilor, porțiile uluitor de abundente, ideea îmbătătoare că aproape orice dorință sau toană ți se poate îndeplini simplu și imediat.

În cazul meu, problema era că avusesem parte de toate acestea în copilărie, de aceea ele nu mă mai umpleau în aceeași măsură de sentimentul noutății sau de uimire. De exemplu, nu mă încânta faptul că oamenii îmi urau o zi bună.

— În realitate, nu le pasă ce fel de zi ai tu, îi tot explicam nevestei mele. E un reflex.

— Știu, îmi răspundea ea, dar tot e frumos c-o fac.

Și, desigur, avea dreptate. Poate că gestul este în esență lipsit de conținut, dar măcar e rezultatul unui impuls pozitiv.

Odată cu trecerea timpului, multe dintre aceste lucruri au reînceput să-mi facă plăcere. Ca toți oamenii zgârciți din fire, mă încântă toate chestiile pe care în America le primești gratuit: parcări gratuite, chibrituri gratuite, a doua porție de cafea sau a doua băutură răcoritoare gratuită, coșulețe cu bomboane gratuite pe tejghelele restaurantelor și ale cafenelelor. Cinezi la restaurantul din cartier și primești gratis un bilet la cinema. La atelierul nostru xerox, lângă perete, stă o masă plină cu obiecte din care poți să te servești gratuit: sticluțe cu lipici, capse, bandă adezivă, o ghilotină pentru îndreptat marginile, cutii cu benzi elastice și agrafe de hârtie. Nu trebuie să plătești pentru nimic din toate acestea și nici

măcar să fii clientul lor. Sunt acolo pentru oricine dorește să intre și să le folosească. În Yorkshire, mergeam uneori la o brutărie unde trebuia să plătești un penny în plus – un penny! – dacă voiai pâinea tăiată felii. E greu să nu te lași fermecat de contrast.

Cam același lucru se poate spune și despre atitudinea americanilor față de viață, în general remarcabil de optimistă și de lipsită de negativism – trăsătură pe care, regret că trebuie să spun, aici tind s-o iau ca pe un lucru normal, dar care mi se reamintește uneori în Anglia. Ultima dată, la sosirea pe aeroportul Heathrow, ofițerul care mi-a verificat pașaportul m-a măsurat din cap până în picioare și m-a întrebat dacă sunt „tipul ăla, scriitorul”.

După cum vă puteți închipui, m-am simțit flatat că mă recunoscuse.

— Da, eu sunt, i-am spus mândru.

— Ați venit aici să mai faceți ceva bani, ha? mi-a aruncat el cu dispreț, înapoindu-mi pașaportul.

În State nu întâlnești prea des așa ceva. Una peste alta, oamenii au o atitudine aproape instinctiv pozitivă față de viață și de posibilitățile pe care le oferă. Dac-ar fi să-l informezi pe un american că un asteroid masiv se îndreaptă cu 200.000 de kilometri pe oră spre Pământ și că în trei luni planeta urmează să se facă fărâme, răspunsul va fi:

— Serios? În cazul ăsta cred că trebuie să mă înscriu la cursul ăla de bucătărie mediteraneeană.

Dacă îi comunici același lucru unui britanic, are să-ți spună:

— Tipic, nu-i așa? Și ai văzut buletinul meteo pe weekendul ăsta?

Desigur, optimismul neostoit al americanilor poate părea puțin simplist uneori – și mă gândesc, de exemplu, la convingerea evidentă în rândul mai tuturor locuitorilor acestei țări că, dacă ești atent la nivelul colesterolului, faci regulat mișcare și bei apă îmbuteliată, ai să trăiești veșnic – și nu pot să susțin că vreau să-mi petrec tot restul vieții în apropierea lui, dar el are o fațetă proaspătă, de care îmi face plăcere să mă bucur deocamdată.

Cu câteva zile în urmă am întrebat-o pe soția mea dacă o să vină vreodată o vreme când o să vrea să se întoarcă în Anglia.

— A, da, mi-a răspuns ea fără ezitare.

— Când?

— Într-o zi.

Am dat din cap și trebuie să spun că nu m-am simțit copleșit de disperarea care m-ar fi cuprins altădată. Până una-alta, locul nu e câtuși de puțin rău, iar nevastă-mea a avut dreptate într-o privință. E plăcut că nu trebuie să stai cu ochii-n patru după balegi.

Acum vă urez – și vorbesc cum nu se poate mai serios – să aveți o zi bună.